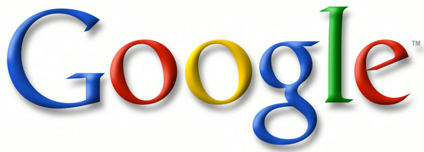
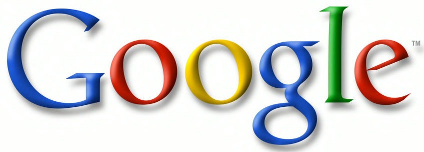
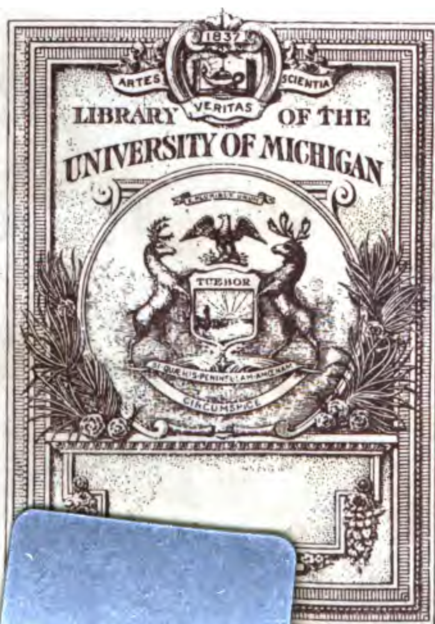

Google

NIL SINE DEO

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

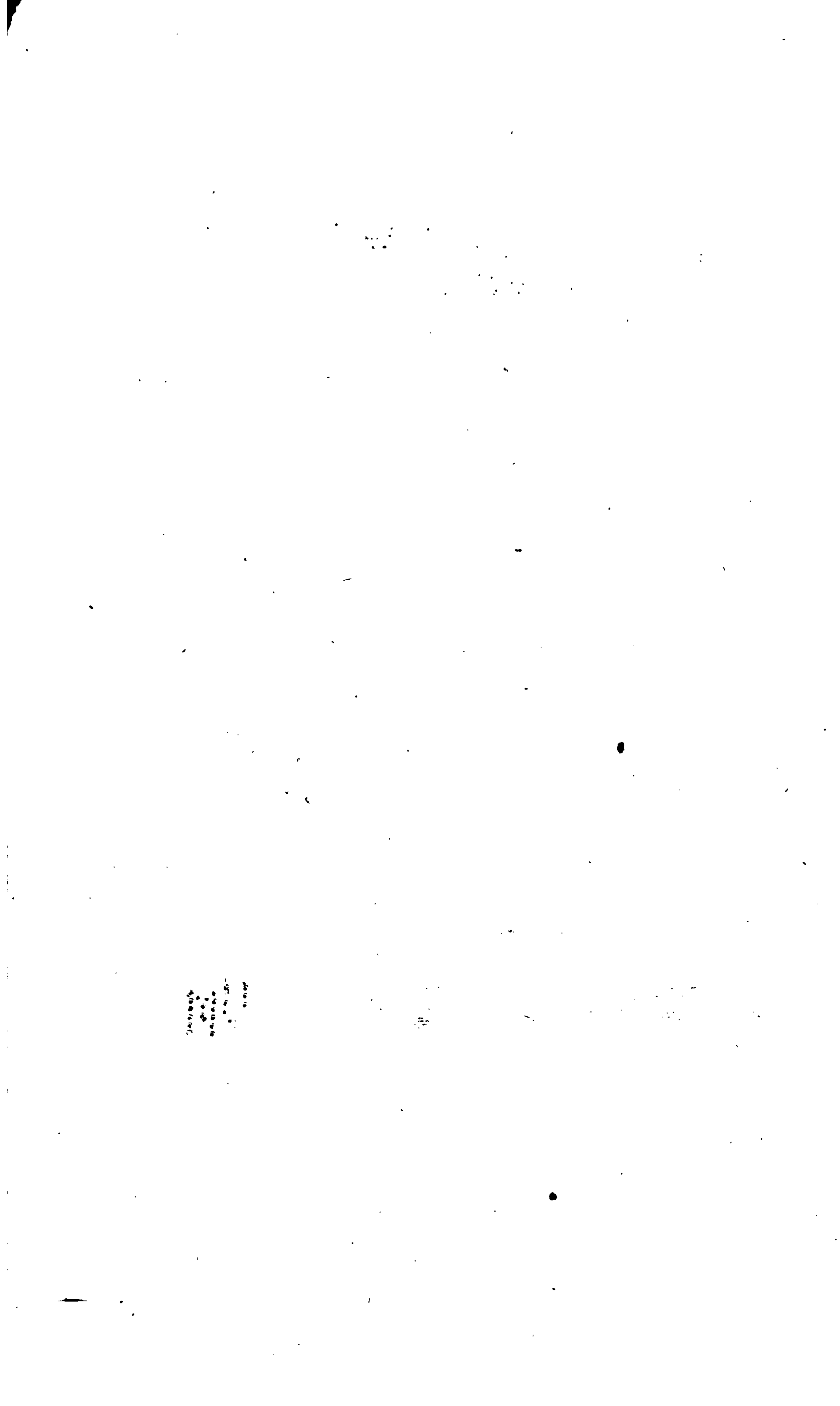
ERLANDSCHE

STORIE.

RSTE DEEL.

J. ALLART, excudit.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schrijvers en egte Gedenkstukken zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

EERSTE DEEL.

TWEEDE DRUK.

2d. ed.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCLXXXVIII.

BERIGT

VAN DEN

UITGEEVER.

Ik heb dit Werk Vaderlandsche Historie *geheeten, en 't zelve* een Vervolg van Wagenaar *genoemd, schoon 'er een Tydvak uitvalle van den Jaare* 1751, *waar mede die Vaderlandsche Geschiedschryver zyn Werk besluit, tot het Jaar* 1775, *waar mede dit Deel aanvangt; eene wyde gaaping, die, onaangevuld blyvende, een onvoegelyke misstand zou weezen. Dit Stuk betreffende, hebben wy een kort woord te zeggen.* —— *De Oorlog met het trouwloos* Engeland, *met het geen daar op en uit gevolgd is, maakt een altoos gedenkwaardig* TYDPERK *in 's Lands Geschiedenissen, des eene Beschryving te laaten vervaardigen was myn eerste toeleg; met deeze myne Landgenooten aan te bieden, dagt ik den meesten dank te zullen behaalen; terwyl ze bearbeid en in den vorm van* WAGENAAR *gegooten werd, zodanig dat ze, myns bedunkens, niet ongepast een* VERVOLG *van het onschatbaar Werk diens waardigen Mans zou mogen heeten, kon het niet missen of die gaaping trok de aandagt. Ik vervoegde my by den Schryver, met aanzoek om dezelve te vullen, en heb hem niet vreemd gevonden van in myn voorslag toe te stemmen, om, onder het bewerken der Geschiedenisse, welker Eerste Deel thans het licht ziet, ook het tusschenval-*

lend Tydvak te bearbeiden, en dus een Geheel te maaken: 't welk zeer gevoegelyk geschieden kan door de Deelen te laaten vervolgen tot het tegenwoordig TYDPERK, *'t welk eene gansch andere gedaante der dingen oplevert. —— Hier van wilde ik U niet onkundig laaten: voorts wegens den aanleg en aart deezer Onderneeminge; U wyzende tot de Voorreden des Schryvers, aan U, myne Land- en Tydgenooten ingerigt.*

DE

SCHRYVER

AAN ZYNE

LAND-

EN

TYDGENOOTEN!

De eenvoudige Tytel, dien het Werk, welks Eerste Deel wy u thans aanbieden, op het voorhoofd draagt, strekt genoegzaam om den voornaamen inhoud aan te duiden; en u te verwittigen, van welk Tydperk onze Geschiedenis een aanvang neemt. — Een Tydperk van u beleefd, en onder zeer verschillende aandoeningen, grootendeels onaangenaame, doorgebragt. — Een Tydperk, waar van men te vergeefsch eene wedergade zal zoeken in de Jaarboeken onzes Vaderlands. — Op te haalen wat in 't zelve gebeurd is, om u de belangrykheid van 't zelve onder 't ooge te brengen, zou deels op een voorloopig vermelden van 't geen de

Historie zelve moet ontvouwen, uitkomen, deels zou ons zulks volstrekt ondoenlyk weezen, aangezien ons oogmerk, spaart de Voorzienigheid ons lust en krägten, zich uitstrekt om de nog agter het gordyn des tyds verborgene Lotgevallen onzes Lands, op de eigenste wyze, als wy hier hebben aangevangen, te boeken. Het reeds gebeurde, ligt u nog in versche geheugenisse, en verdient daar in bewaard te worden; het nog aanstaande, voor u zo zeer als my bedekt, laat zich, zo veel menschlyke gissing kan raamen, aanzien, niet minder aandagt en beschryvinge waardig te zullen weezen.

't Is waar, Land- en Tydgenooten! Het ontbreekt u niet aan Verhaalen der Lotgevallen, door ons in dit Deel beschreeven, en die de volgende zullen beslaan; de Dagelyksche Nieuwspapieren; de Week- en Maand-Werken; ja, die meer de met onzen arbeid overeenkomende gedaante eener Geschiedenisse van deeze Tyden hebben, hebt gy geleezen, en zyn in uwe handen. Waar toe dan een geheel Nieuw Werk? 't Zal niet onvoegelyk zyn deeze uwe vraag met eenig antwoord te verwaardigen, en teffens iets te zeggen van den aart en aanleg onzes Werks.

Zo zeer onderscheiden van de Dagverhaalen, die uw onderhoud aan de Ontbyttafel doorgaans uitmaaken, is onze Geschiedenis,

dat

dat ik u zou verongelyken met één woord ter aanduidinge van dit verschil te zeggen; en even zo is 't gelegen met de meer uitvoerige stukswyze Berigten, welke u, van tyd tot tyd, of geregeld, of by eenige byzonder aanmerkelyke Gebeurtenissen, ter hand komen, en uwer greetige aandagt een versch onthaal verschaffen, ja zodanig, dat deswegen niet zelden geklaagd en op het bepaalen van de Vryheid der Drukpersse; ten dien opzigte, ernstig aangedrongen werd.

't Zyn deeze en dergelyke Schriften, die wy hebben moeten raadpleegen: gelyk onze Aanhaalingen uitwyzen. Deeze Aanhaalingen, op dat wy dit hier tusschen beiden berigten, en eene anders misschien vlot gemaakte tegenwerping, by het openslaan deezes Werks, te keer gaan, zouden wy zeer hebben kunnen vermenigvuldigen, en wel eens de gedaante geeven van eene meer dan gemeene toelaating, om, anderen onbekende geschiedkundige waarheden te weeten te komen; doch in een Tyd, waar in de Zaaken van den Staat, in verscheide opzigten, openlyker behandeld en algemeen gemaakt zyn, dan wel in vroeger dagen, kwam zulks geheel niet, of zeer zelden, te passe, de weezenlyke Geheimen van Staat, of liever de bedoelingen van byzondere Persoonen, blyven veelal raadzelagtig; onverschillige, of die

geene uitwerking baaren, smooren van zelve; kwaade, hoe bedekt, laaten zich in de gevolgen doorgaans zien; en goede verschynen, gelyk de waarheid, op den vollen dag, niemands oog, dan die des dwarsziende Aterlings ontgaande.

Aanhaalingen by de meeste gevallen heb ik noodig geoordeeld: want, schoon een Geschiedschryver, die de Gebeurtenissen van zyn eigen tyd te boek stelt, wel geloof verdient en krygt, naarmaate het Gemeen een gunstig gevoelen heeft ten opzigte van zyne middelen om Kundschap te bekomen, en van zyne Waarheidsliefde, zal hy, zonder zich op oorspronglyke Stukken en daadlyke Bescheiden te beroepen, veelligt gevaar loopen, om eer voor den Vervaardiger van een Verhaal, 't geen zich wel laat leezen, dan voor den Schryver eener egte Geschiedenisse gehouden te worden. Daar en boven kunnen byzondere Gevallen, welker verzwygen onverschoonlyk zou weezen, in eene Historie van dien aart als onze tegenwoordige, dikwyls niet meer dan eene enkele bladzyde beslaan, terwyl derzelver aanduiding den Leezer misschien begeerig maakt om dezelve breeder geboekt te vinden: en zal dan eene aanwyzing, waar hy ze omslagtig aantreffe, zeker genoegen schenken, en den Schryver geene noemenswaardige moeite

baa-

baaren. — Zomtyds, wy bekennen het gaarne, zult gy in dit Deel, en nog meer in de volgende, *Kleinigheden* vermeld vinden: wy hebben ze vermyd waar wy meenden, ze te kunnen en te moeten voorbygaan; maar niet geschroomd dezelve, op den voorgang der beste Geschiedschryveren, te boeken, als wy 'ze dienstig vonden, om den toedragt eeniger Gebeurtenisse van aanbelang, waar op zy invloed hadden, te beschryven, of als zy ons 's Volks Gezindheid leerden kennen. Gedagtig aan de taal van den grooten HOOFT, op het Tydsbestek door ons ondernomen te beschryven, zeer toepasselyk. „Naardien „ men hier te Lande de magtigste verande„ringen, by aanstichting, of immers by „ dapper toedoen, des Gemeenen Mans, „ heeft zien invoeren, en ook hedendaagsch „ niet de minste kunst der Steedsche Regee„ringe, in 't handelen en gerusthouden der „ menigte bestaat, zo kan het geenzins on„leerlyk schynen, den opgang, loop en „ afloop van dergelyke beroerten, en teffens „ de middelen, misslagen en verzuimenissen, „ waar door zy gestuit of gestild, gewak„kerd, of onverhinderd gebleeven zyn, „ bescheidenlyk voor oogen te stellen."

Het bevreemde den Leezer niet aan den voet van veele bladzyden de *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken* gemeld te vinden: want,

want, daar wy, naa ook veele andere Schriften geraadpleegd te hebben, doorgaans de bedoelde gevallen, hier te Lande, daar desgelyks opgetekend, aantroffen, oordeelden wy het beter, zo anderen niets byzonders opleverden, het by die aanhaaling te laaten berusten, dan een aantal by een te voegen, die geen gewigt aan de zaak konden byzetten: te meer oordeelden wy dit de beste handelwyze, om dat die *Jaarboeken* een Werk uitmaaken, 't geen eene algemeene hoogagting, om niet te zeggen *gezag*, verworven heeft: en 't zelve, als zodanig, in de meeste tegenwoordige Schriften, onzen Staat betreffende, wordt aangehaald, en de Souverain 'er soms zich op beroept. —— Deeze *Jaarboeken* zyn ook de Verzamelplaats van Staatsstukken en Oorspronglyke Bescheiden, welke wy by lange na altoos niet geheel konden, of, overeenkomstig met den aart onzes Werks, mogten uitschryven. Wy moesten 'er zo veel uit ontleenen als tot opheldering der gevallen diende; en hebben ze meermaalen, wanneer wy ze van dien stempel vonden, dat een groot gedeelte, of eenige afzonderlyke brokken, woordlyk verdienden vermeld te worden, afgeschreeven, en dan ook onzer penne wel eens geen zuiver *Nederduitsch* laaten ontrollen. 't Kwam naamlyk, by zommige gelegenheden, aan op 't woord, dat in 't

On-

Onduitsch uitgedrukt, niet altoos door een *Duitsch* woord, juist van die zelfde betekenis en kragt, kon vervangen worden: dit door omſchryving te verhelpen, dagt ons noodloos, en het veelgewaagde ſmeeden van nieuwe woorden, oordeelden wy gemaakt. De op zuiver *Nederduitsch* geſtelde Leezer houde ons dit ten goede; wy hoopen dat hy anders, in ons Werk, over geene verwaarloozing van Taal zal te klaagen hebben; en ook die kleine wanſtallen gunſtig over 't hoofd zien, in zodanige gedeeltens van ons Werk, waar wy Aanſpraaken en Vertoogen van waardige Vaderlanders, en anderen, meest met hunne eigene woorden, nederſtellen. Aanſpraaken en Vertoogen, dikwyls meer de taal van 't Hart dan die der Kunst, en waar in wy ons ſchaars, dan ter opkortinge, eenige verandering veroorloofden. Deeze in onzen eigen ſtyl en taal te brengen, zou het *eigenaartige* — wat zeg ik — het *waare* — weggenomen hebben. Gebrek aan oorſpronglyke Beſcheiden, ſtelde Oude Geſchiedſchryvers vaak in de onmogelykheid, om de Perſoonen, door hun ſpreekende ingevoerd, de eigen woorden in den mond te leggen: zy moesten Aanſpraaken vormen, en, zo veel mogelyk, met de Characters en omſtandigheden overeenbrengen. — Wy hebben de Stukken in handen, en ze maaken, ter ſnee-

de

de ingevoerd, onzes inziens, de treffendste gedeeltens der Geschiedenisse uit: wy voelen daar by het meeste, en het Verhaal blyft voor kwyning bewaard. Dat deeze aanmerking, is het anders noodig, diene, om ons tegen het verwyt van Onkundigen, die niet gaarne veele *aangestipte* plaatzen in eene Geschiedenis ontmoeten, te dekken.

Wat de Schriften betreft, die met deeze onze *Vaderlandsche Historie* het aanzien eener Geschiedenisse deezes Tydvaks hebben; hadden wy dezelve voldoende, en geheel eenstemmig met ons Plan gevonden, of bemerkt dat gy, myne Land- en Tydgenooten! daar mede voldaan waart; ik hadt deezen Letterarbeid niet aangevangen, en zou de Uitgeever de kosten der Uitgave niet gewaagd hebben. 't Zy verre dat wy dus, met ééne meesteragtige pennestreek, iet aan de waarde dier Voortbrengzelen zoeken te onttrekken: wy weeten maar al te wel dat een volgende dergelyk een streek over ons Werk kan haalen; en dat het dus ten aanzien van de weezenlyke waarde of onwaarde dier Werken niets betekene; doch zo veel zegt het, dat wy in die *ongenoegzaamheid* voor ons en voor veelen uwer, eene reden vonden om de hand aan 't werk te slaan. Wy zullen ons verder niet uitlaaten over deeze Schriften, de waarde van eenige erkennende, wel ver-

ze-

zekerd dat het luttel zou betekenen, — wat schryf ik? — dat het by U, myne Land- en Tydgenooten! een ongunstig vooroordeel tegen ons Werk moest inboezemen, indien wy, by den aanvange, de agting van 't zelve op de puinhoopen van eens anders nedergeworpen agting zogten te bouwen. — In het Ryk der Letteren heeft ieder zyne denk- en schryfwyze vry; en ook vryheid van oordeel, waar aan wy onzen arbeid mede moeten onderwerpen.

Doch ik kan niet voorby, Land- en Tydgenooten! U nog eenig nader verslag van ons Werk te geeven, buiten 't geen gy in eene zeer korte INLEIDING zult vinden, wegens het bestaan om de Geschiedenissen onzes eigen Tyds te beschryven; 't geen misschien met overwigt van reden, stout genoemd wordt, schoon dit Werk, tog nog, zonder den naam des Opstellers, het licht ziet. — Wy ondernamen het den grooten WAGENAAR te volgen — van verre te volgen, wel weetende, dat wy zynen zo eenvoudigen, klaaren en geheel kunstloozen styl, (zo niet de kunst hier de kunst bedekte,) in geenen deele bezaten. Gemaakt tog zou het weezen, en de gedrongenheid allerwegen doorstraalen, indien iemand het ondername en het hem eenigzins gelukte, dien Schryftrant op de hielen te volgen, en zyn eigen te laa-

ten

ten vaaren. — Mannen, op wier oordeel wy afdurven, een gedeelte onzes Werks gezien hebbende, keurden, zo wy eenigzins ten oogmerke hadde, WAGENAARS voetstappen te drukken, onze Schryfwyze, op verscheide plaatzen, te vuurig; schoon wy bekennen moesten ons vuur menigmaalen gemaatigd en veele plaatzen der loopende penne, in 't eerste opstellen, ontvloogen, doorgeschrapt te hebben, was 'er ruim genoeg in gebleeven, om den altoos gemaatigden en bedaarden WAGENAAR, eenigermaate, mag ik zo spreeken, op zyde te blyven.

Maar, myne Land- en Tyd-, myne Lotgenooten, kon koelheid ons deel blyven op het beschouwen en nagaan van de Lotgevallen, welke wy bebben moeten beleeven? Hoe zeer wy ons de Wet van Onzydigheid, als eene eerste pligt voorschreeven, zou het eene gansch wraakbaare koele Onverschilligheid, van Onzydigheid zo hemels breed onderscheiden, geweest hebben, die Lotgevallen hartstochteloos te boek te stellen. Immers, ik schryf dit niet om de oude wonden, by voorraad, open te krabben, daar ze onder het leezen der Historie zelve, zeker meermaalen zullen bloeden; doch roer het aan om myne Schryfwyze te billyken. Wiens Ziel, niet geheel van Vaderlandliefde ledig, kon naalaaten, met ver-

ont-

ontwaardiging, en grievende ſmert, vervuld te worden, als hy, naa dat onze Zeevaard zo geweldig geplaagd, naa dat onze Vlag en het Grondgebied van den Staat, in vollen vrede, meermaalen geſchonden waren, ons Vaderland door eenen onregtvaardigen en bondbreukigen Oorlog overvallen zag; toen de Verdeediging van het aangevogte Vaderland, zo flauw en flegt behartigd werd, dat de vermetele en trotſe Vyand onverhinderd en ongewroken voortging, om, heerſchappy voerende op den vryen en breeden Oceaan, ons denzelven te benauwd te maaken, en de verregaandſte mishandelingen aandeedt, zonder dat wy ons te weer ſtelden, om dien hoon af te weeren; de ſchoonſte gelegenheden daar toe, verzuimden, en onze Schepen, in de Zeegaten bedryfloos liggende, de baldaadige Vyand met onze Koopvaardyvaarders en Volkplantingen, naar welgevallen omſprong? Terwyl 'er in den Lande gevonden werden, laag genoeg van ziel, om het haatlykst Onregt, ons aangedaan, te vergoelyken, te verdeedigen, en de handen te kusſen, die de kluisters onzer Vryheid boven onze hoofden deeden rammelen, en medewrogten om ze ons om den hals te klinken: zo dat wy by den Buitenlander een byſpreuke des Verwyts, en een Aanfluiting der Volken wierden. —— Kon, van den anderen

kant, onze Schryfwyze onaangevuurd blyven, als wy, te midden van den haatlyken drom ontaarten en ondankbaaren, rechtschaape Vaderlanders zagen te voorschyn treeden, die, by veele gelegenheden, zich over het slegt Bestuur van Zaaken beklaagden, en de verwaarloosde, of laf hartig, en ten onregt, weggeschonkene Voorregten, durfden herroepen, en op eene Grondwettige Herstelling aandringen? Als wy de agtbaare Volksstem zich meer en meer hoorden verheffen tegen zulk een onverantwoordelyk verderf van het schoonste Gemeenebest? — eene achtbaare Volksstem, die al de Wereld deedt blyken, dat men de Onheilen van veelerlei aart, ten ondergang van den Lande geschikt, niet aan een verongelykt en vertrapt Volk; maar aan een verderflyken, om niet te zeggen, een verraadlyken toeleg, van kwalykgezinden, door de slegtste inzigten gedreeven, te wyten hadt.

Heeft de Heer WAGENAAR zyn onschatbaar Werk, de *Vaderlandsche Historie*, op 't laatst, gelyk getuigd wordt, „ met grooten „ *wanlust* voortgezet; daar zyne pen de beteugeling voelde, die noodzaaklyk moest „ volgen uit de Omwenteling, welke hy be„ schreef:" wy hebben met *lust* gearbeid, in het vertrouwen van dagen te beleeven, door TACITUS „ Tyden van zeldzaam geluk

„ ge-

„ geheeten, waar in het vry ſtaat te gevoe-
„ len wat men wil, en te zeggen wat men
„ gevoelt." —— Mishaagt deeze Vryheid
zommigen; worden eenigen daar door afge-
ſchrikt van dit Werk te leezen; veroordeelen
anderen 't zelve te deezer oorzaake, het ſmert
ons. —— Dan hebben wy hun niet kun-
nen, niet mogen, ten wille weezen: daar
wy, met LUCIANUS, „ liever zodanige
„ Leezers mishaagden door de Waarheid te
„ verhaalen, dan hunne goedkeuring ver-
„ wierven door Leugens te boeken:" en de
voornaamſte wet eens Geſchiedſchryvers,
volgens CICERO, in agt namen, „ van niets
„ te durven zeggen dat valsch is;" wy zul-
len, misſchien, by anderen, die geheel
vuur zyn, en gewoon bykans geene andere
dan daar door ingegeevene Schriften te lee-
zen, te koel voorkomen. Wy kennen de
uitwerkzels van Partyſchappen, in de tyden
door ons behandeld, zo zeer als immer woe-
lende; wy weeten hoe deeze Vooringeno-
menheid baaren, (om niet te ſpreeken van
laage Huurlingen en alles nederſlansſende
Broodſchryvers,) welke dikwyls Perſoonen
en Daaden in zulk een valsch en ongetrouw
licht plaatſen, „ dat Liefhebbers van heu-
„ ſche Onpartydigheid, die het om de waar-
„ heid te doen is," gelyk de Schryver van
de Characterkunde der Vaderlandſche Geſchiede-

visse zich uitdrukt, „het niet verdraagen
„ kunnen, en alle reden hebben, om de
„ Berigten van wederzyden te wantrouwen,
„ en geen derzelven aan te neemen; dan naa
„ ze in de schaale der wikkende Oordeelkun-
„ de opgewoogen te hebben." Men duidde
het niet euvel dat wy deezer lesse steeds
indagtig waren. Schamperheden te zeggen,
en op een te stapelen, is eene kleine, en on-
zes inziens, eene veragtlyke kunst: billyke
verontwaardiging, by gepaste gelegenheden,
te laaten blyken, regtmaatig.

De ontdekkende Tyd heeft, over veele
Voorvallen, duister in de jaaren toen ze ge-
beurden, een licht verspreidt, van 't welk
wy ons, by het te boek stellen, in die da-
gen, niet mogten bedienen: dewyl, eenige
inzigten en bedoelingen vervolgens eerst ont-
wikkeld, toen grootendeels, of geheel, onbe-
kend waren; en andere, misschien, eerst na-
derhand gevormd, of verder dan in den begin-
ne, voortgezet zyn. Hadt men veele deezer,
kunstig vernist, in derzelver waare gedaante,
by tyds, gekend, andere en sterker maatre-
gelen dan nu, waren gewis, tot verydeling,
genomen. — De herinnering hier van zal,
op ontelbaare plaatzen onzer *Vaderlandsche
Historie*, noodig weezen: ten einde men geen
voorbaarig ongunstig oordeel stryke, over de
verrigtingen van veele verdienstlyke Staats-
mannen. In

In den loop deezes Werks oordeelden wy, met geen ſtilzwygen te mogen voorbygaan, de veelvuldige Stichtingen, Maatſchappyen, en Genootſchappen van naam, die, ſtaande dit Tydperk, opkwamen, ingerigt om Nutte Kunſten, Fraaije Weetenſchappen, en wat meer den Vaderlande heilzaam is, of tot cieraad eener beſchaafde Maatſchappye ſtrekt, te bevorderen en aan te kweeken; het verſlag van derzelver byzondere verrigtingen, overlaatende aan de Werken door dezelve, van tyd tot tyd, uitgegeeven. — Doch ten deezen aanziene vergunne men ons eene voorloopige aanmerking hier ter neder te zetten: te weeten, dat, ſchoon wy, naa tydsverloop van eene en andere Stichting, die voordeelen niet gezien hebben, welke men zich by den aanleg beloofde, zulks niet wegneemt, dat de Geſchiedſchryver, zich in dien tyd plaatzende, des een verhaal moet geeven, overeenkomſtig met de toenmaalige inzigten, die eene meerdere of mindere waarſchynlykheid gaven, dat alles naar wensch zou gelukken. De kortzigtigheid van 't menschlyk verſtand, eene onverwagte zamenloop van tegenwerkende omſtandigheden, doen zomtyds de best bedoelde en belegde Plans geheel, of ten deele, mislukken. — Is eene geheele Mislukking, of de Ondergang eeniger Stichting, ten eenigen tyde, het gevolg

geweest, die, zo wel als den aanleg, ſtaat ons op te tekenen — Ik behoef geen woord te melden tot verdeediging van de billykheid, dat, in eene *Vaderlandſche Hiſtorie*, ook de algemeene lotgevallen van Kunſten en Weetenſchappen, een gedeelte uitmaaken — behalven dat zulk eene beſchouwing voor allen geen onaangenaame afwisſeling behelst, zullen zommigen hier in mogelyk het grootſte genoegen vinden. Met één woord, de Bladzyden met die naarigten vervuld, zullen onzen Tyd, by de Naakomelingſchap, ontheffen van de blaam onzen Landzaat, te meermaalen, door den partydigen Buitenlander, aangewreeven, en door den op alles wat Buitenlandsch is, of 'er na ſmaakt, averechts geſtelden Inbooreling te dikwyls volmondig toegejuicht, dat de *Nederlander* noch Kunstmin voedt, noch Weetenſchappen kweekt.

Eene nauwgezette Tydorde, door zommige Geſchiedboekers, op het voetſpoor van THUCYDIDES, gevolgd, hebben wy gemeend niet te moeten aankleeven; maar liever, op de wyze van den Vader der Geſchiedboekeren, HERODOTUS, Zaaken van een en dezelfde natuur, als de Tydperken niet te wyd van elkander liepen, byéén gevoegd: en van het anders brokliger, zo veel mogelyk, een geheel gemaakt. Schoon wy, ſomtyds, daar de Gebeurtenisſen niet binnen één Jaar, onze in

in 't oog gehoudene Hoofdafdeeling, afliepen, den nedergelegden draad, in een ander weder hebben moeten opvatten: dan wy hebben het altoos tragten te doen op de minst hortende wyze. Hoe verre wy hier in slaagden, staat niet ons, maar u, myne Land- en Tydgenooten, te beoordeelen: iets, ter uwer onderrigtinge, dienden wy 'er van te zeggen.

Dat ik myn Naam niet op den Tytel geplaatst heb, is myne, niet des Uitgeevers, verkiezing; deeze Aanspraak, tot u ingerigt, heeft u genoeg ontdekt van myne Vaderlandschgezinde Gevoelens, die men thans gaarne weet, eer men een Boek, het Vaderland, of deszelfs Geschiedenisse, betreffende, met zyne Leezing verwaardige. Wilt gy iets meer, ik onderschryf de Staatkundige Belydenis van den Eerwaardigen E. M. ENGELBERTS, in zyn Vertoog tot u, myne Land- en Tydgenooten, voor zyn *Aloude Staat en Geschiedenisse der Vereenigde Nederlanden.*
„ Men weete met weinig woorden, dat de
„ Schryver (deezer *Vaderlandsche Historie*) zo
„ min een al te grooten invloed van het *Stad-*
„ *houderlyk Bewind*, waar door het gevaarlyk
„ wordt voor de *Vryheid* en *Onafhanglykheid*
„ van 't Gemeenebest — als eene *Aristo-*
„ *cratische eigen goeddunkelyke Regeering van ee-*
„ *nige Familien*, waar by de *Regten der Bur-*
„ *geren* niet winnen, kan goedkeuren; maar

„ niets

„ niets meer verlangt, dan dat het Schip
„ van Staat, tusschen deeze beide uitersten,
„ naa het uitstaan van zo veele stormen, ein-
„ delyk in eene stille en veilige Haven gebragt
„ worde, eer het, by eene voortduurende
„ verdeeldheid tusschen de Scheepsbevelheb-
„ beren en Stuurlieden geheel verzeild raakte,
„ en eene prooi van Vorstlyke Vrybuiters
„ worde!"

De Uitgeever zal niet in gebreke blyven om aan 't Werk alle netheid en voegelyk cieraad by te zetten, daartoe moeite noch kosten ontzien. Dit Deel strekt 'er van ten Proeve. En wy kunnen u verzekeren, dat het Tweede Deel afgeschreeven en ter Drukpersse gereed ligt, en het Derde reeds verre gevorderd is. In dezelve zal ik, daar de zaaken allengskens belangryker worden, uitvoeriger moeten weezen, dan in thans beschreevene Jaaren. — Jaaren van voorbereiding tot gewigtiger Gebeurtenissen, die deels onze oogen gezien, en onze ooren gehoord, en wy deels van bevoegde Getuigen ontleend hebben.

Uwe aanmoediging, myne Land- en Tydgenooten! door het gunstig ontvangen van deezen onzen arbeid, zal onzen yver ten prikkelenden spoorslag strekken. — Dat de groote ALBESTUURDER U, de Uwen, en den Lande in veilige hoede neeme, is myne dagelyksche Bede, en, ten slot, myn hartlyke Wensch.

INLEIDING.

Schoon het Tydperk, op 't welk onze Geschiedkunde te rugge ziet, om 'er eene Historie van te vervaardigen, kort zy, en slegts eenige weinige Jaaren bevatte; schoon het Gewest, tot voorstelling van welks Lotgevallen zy zich voornaamlyk bepaalt, eenen kleinen omtrek hebbe, en als een stip voorkome, in vergelyking van andere Ryken en Staaten, met welke deszelfs Lotgevallen in eenig verband staan; zal egter, zo de verbaazende menigte van gebeurtenisfen, als derzelver wonderbaare zamenloop, in zulk een eng Tydvak, op zulk een bepaald Tooneel, elks aandagt wekken, uitlokken, en gaande houden. INLEIDING.

De Vaderlandsliefde, den *Batavier* aangebooren, en gloeiende in de harten aller egte Afkomelingen van dien eerwaardigen Stam, stelde altoos groot belang in 's Lands geschiedenisfen; de vroegere, de laatere, worden met greetigheid gezogt, geleezen, en niemand is, ten opzigte van de tegenwoordige, onverschillig, of den naam, den eerlyken naam, van *Nederlander* onwaardig.

Hoe zeer het veelvuldige en allen in 't oogloopende zwaarigheden in hebbe, de

INLEIDING

Geschiedenis zyns eigen Lands, en zyns eigen Tyds, te boeken; daar veelen van de oor- en ooggetuigen der versche Gebeurtenissen nog leeven; daar veelen der Personaadien, welke de hoofdrollen speelden, of mindere volvoerden, nog in bedryf, of althans in weezen, zyn; en alles op verre na hun niet tot eere kan geduid worden; daar de Partyschappen, de broeinesten van veel onheils, nog woelen, en een Land, door Eendragt alleen te behouden, zoeken te bederven, sla ik, nogthans, de hand aan 't werk, verzekerd, dat het schryven van de Gebeurtenissen zyns eigen Lands en Tyds ook zyne voordeelen heeft, welke de gemelde, en andere zwaarigheden, ryklyk kunnen opwegen en vergoeden. —— My hier op Voorgangers te beroepen, aan welken het niet ontbreekt, zou, door 't vermelden hunner doorlugtige Naamen, naar verwaandheid smaaken, genoeg is het alleen aan te merken, dat die gelyktydig- en nabyheid ons in staat stellen om tot de Bronnen zelve te gaan, en veele kleine Byzonderheden, welke niet weinig toebrengen tot het veroorzaaken van groote Gebeurtenissen; doch, binnen een kort tydsverloop, in 't vergeetboek geraaken, op te tekenen, met de gevolgen daar uit voortkomende, welke anders veeligt als op zich zelven staan, of afgeleid worden uit beginzelen, die daadlyk geen plaats gehad hebben, en alleen gebooren zyn in het hoofd van den

den ſtouten Staat- en Geſchiedkundigen giſſer, die, in zulke gevallen, eer een Werk der verbeelding vervaardigt, dan eene Geſchiedenis opſtelt. INLEIDING.

Geſchiedkunde tekent, met eene getrouwe hand, het gebeurde op, Waarheid en Onpartydigheid ſtaan aan haare zyde, zy dingt na de Eer om der Nakomelingſchappe, de beste en volkomenſte berigten te geeven, waar door dezelve zich als in de vroegere tydskringen kan plaatzen; boven al ſtelt zy het zich ter hoofdtaak, zo veel mogelyk, de Roerzels der daaden te onderzoeken, de Gebeurtenisſen met de Characters te veréénigen, in zo verre zy aan elkander licht kunnen byzetten, 't welk zeer dikwerf het geval is, en den Geſchiedſchryver kennelyk onderſcheidt van den Dagregister- en den Jaarboekmaaker, die hem de ſtoffe tot zyn arbeid aandraagen, wier onvermoeide dienſten hy dankbaar erkent.

Niets anders, niets minder, Landsgenooten, is ons doel in deeze Bladeren, mogen wy het beſchieten, wy zullen voor u iets nuttigs, en, zo wy nederig vertrouwen, iets aangenaams, en voor ons zelven, iets loflyks verrigt hebben.

De Tyd gaat nog zwanger van Lotgevallen, welke, volgens ons beſtek, plaats moeten vinden in dit Werk. De Voorzienigheid, welker altoos aanbiddelyke hand, veele zaaken ten kwaade van ons dierbaar Vaderland gedagt, en op de ver-

INLEI-DING. delging van deszelfs Koophandel, Zeevaard en Vryheid gemunt, ten beste keerde, houde het oog ten goede over ons geslaagen, op dat wy, Jaaren van vernedering, en versmaadheid, beschreeven hebbende, Jaaren mogen boeken in welke *Nederlands* oude luister met vollen glans aanbreeke, en onbeneveld in 't oog schyne dier Volken, wier snoode toeleg mislukt is, en de Aterlingen, die het Vaderland in eigen boezem gekweekt heeft, van schaamte doe bloozen, over het medewerken tot den ondergang van een Gemeenebest, welks opkomst, bestaan en volduuring altoos de verwondering des oplettenden Beschouwers verwekte.

DE

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

EERSTE BOEK.

INHOUD.

Vreede deezen Lande heilzaam. Lang genot van denzelven en verbastering der Landzaaten. — De gesteltenis der Groot-Brittannische Noord-Americaansche Volkplantingen. Zy genieten Vryheid. Deeze belaagd en verdrukt door Engeland. Zy bloeijen, ondanks die bezwaaren. Verknogtheid derzelver aan het Moederland. De Noord-Americaansche Volkplantingen door Engeland schatting schuldig verklaard. Vrugtlooze poogingen om des bevryd te worden. Hoe sommigen in Engeland dat stuk inzien. Met geweld gedwongen. Strydig met de Regten van Britsche Onderdaanen behandeld. Vergadering te Philadelphia gehouden. Alles schikt zich tot eenen Oorlog tusschen Groot Brittanje en Noord-America. Uitwerkzels van deezen Volkstwist by andere Mogenheden. Het gevaar van Engeland bystand te bie-

I. BOEK.

I. BOEK. *bieden. Overweegingen wat ons Gemeenebest, in dit geval, te doen stondt; verschillende gevoelens daar over. Frankryk en Spanje neemen deel in deezen Volkstwist. Onzydigheid het belang der Vereenigde Gewesten. Watervloed des jaars* MDCCLXXV. *Eeuwfeest van Leydens Hooge School gevierd. De Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden in hooge bescherming genomen. De Haringvangst begunstigd. 't Verloop der zaaken op Suriname. Oproer op Walcheren gedempt. — De Noord Americaanen rusten zich meer en meer ten Oorlog toe. Begin der openbaare Vyandlykheden in Noord-America. Verslag van den Generaal* WASHINGTON. *Engelands nader Oogmerk om de Noord-Americaanen met geweld te onder te brengen. Engeland vordert de Schotsche Brigade van den Staat. Taal van Jonkheer* VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL *te dier gelegenheid. Voordeelige Handel op St. Eustatius. De Vyandlykheden tusschen Spanje, Frankryk en Groot-Brittanje neemen eenen aanvang. Vrankryk treedt in Handelgemeenschap met de Noord-Americaansche Volkplantingen. De Vereenigde Gewesten blyven onzydig. De te Onderbrenging der Noord-Americaansche Volkplantingen in Engeland beslooten. De Noord-Americaansche Staaten verklaaren zich Onafhanglyk, en vormen een nieuw Gemeenebest. Ontwerp ter Vereeniginge. Hun gedrag gelaakt en gepreezen. De Engelschen belemmeren den Handel en Zeevaard van dee-*

deezen Staat. Dringend aanzoek van den Ridder YORKE om alle Gemeenschap tusschen deeze Gewesten en de Noord-Americaansche Volkplantingen te weeren. Slegte staat der zaaken op Suriname. Het Octroi der Oost-Indische Maatschappye verlengd. Het Regt van Aubaine tusschen Frankryk en Zeeland vernietigd. Felle koude, waarmede het Jaar MDCCLXXVI begon. Watersnood in 't Najaar. Oprigting van de Maatschappy ter bevordering van den Landbouw. — De Oorlog met den Keizer van Marocco geëindigd. Klagten over de toeneemende Zeerooveryen der Engelschen. Staat van 's Lands Zeemagt. Schaarschheid van Zeevolk. Plakaat om dit te verminderen. Handelmaatregelen. Aandrang op het vermeerderen der Zeemagt. Zyne Hoogheid legt een bezoek af by de Admiraliteit van Amsterdam. Gaat naar Friesland, Groningen en Drente. Koopt de Heerlykheid Borkelo. Klagten der Engelschen over den Bevelhebber van St. Eustatius, J. DE GRAAF. De Bevelhebber beantwoord deeze klagten. Men maakt van deezen Twist een zaak van Staat. YORKE klaagt over dit Bedryf op St. Eustatius. Hoe dit hier word opgenomen en tot genoegen van Engeland beantwoord. Zwaare kleuren met welke men de Kooplieden hier te Lande afmaalt. Nadere bepaalingen wegens het vervoeren van Oorlogsbehoeftens uit deeze Gewesten. YORKE poogt tweedragt te zaaijen en zynen Aanhang te styven. Toeneemende Vyandlykheden tusschen Frankryk en

I. BOEK.

I. BOEK. *en Groot-Brittanje. Engelands aangroeiende verbittering. Krygsverrigtingen in Noord-America in den Jaare* M D C C L X X V I I. *Verwarde Staat der zaaken op Suriname.* J. VAN RIEMSDYK *Gouverneur Generaal van Neêrlands Indie. Sterft, en wordt door* REINIER DE KLERK *opgevolgd.* P. VAN BLEISWYK *op nieuw tot Raadpensionaris aangesteld. Jonkheer* VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL *levert een Vertoog in over de Provinciaale Commissien in Overysfel. Het daar over voorgevallene. De Koophandel op Duitschland met een gevoeligen slag gedreigd; doch geweerd. De Walvischvangst bevoordeeld. De Haringvisschery op nieuw bevoorregt. Aanleiding tot het oprigten van den Oeconomischen Tak. Voorslag deswegens en Aanpryzende aanspraak. Drift der Landzaaten tot bevordering. Vaderlandsche Maatschappy te Hoorn opgerigt. Laken-Fabriek te Amersfoort aangelegd. Zydeteelt te Zutphen ondernomen. De Inenting der Veeziekte krygt meer en meer opgangs.*

Vrede deezen Lande heil aam. 't Is Vrede, beminnelyke Vrede, die, met den stoet van Volkszaligheden, doorgaans het heil van Ryken en Staaten oplevert, en boven al een Handeldryvend Gemeenebest, als dat der *Vereenigde Nederlanden*, voegt. Oorlogen van eenen langen adem heeft het, wel is waar, by

des-

deszelfs oprigting, moeten voeren, en zich, naa dat het gevestigd was, dier woede niet altoos kunnen onttrekken, om het eens verkreegene te behouden, en te verdeedigen tegen de inbreuken van Heerschzugt en Dwinglandy. In den wisselkans des Oorlogs worden zomtyds voordeelen bevogten; doch ze zyn, voor een Staat, als de onze, meestentyd kortstondige flikkeringen van Geluk, die geen blyvenden zegen agterlaaten; wanneer de Kryg woedt, behaalen, door een wonder gemengelden zamenloop van omstandigheden, eenigen aanzienlyke winsten, uit dien brand, en eene enkele Handeltak bloeit; doch de overige worden geschroeid, en de Algemeene Handel der Landzaaten, waar aan 's Lands Welvaard verknogt is, kwynt te deerlyk.

I. BOEK.

Lang genot van denzelven: en Zedeverbastering der Landzaaten.

Een reeks van Jaaren genooten deeze Gewesten dat Volks - heil; het woord Oorlog was alleen den *Nederlander* ten opzigte van andere Volken bekend. 's Lands Jaarboeken leverden niets op dan het wedervaaren van een Volk, dat, in vollen Vrede gezeten, geschapen scheen om die zegeningen ongestoord te smaaken; en, bleef het niet ten opzigte van zichzelven in gebreke, te vermeerderen. —— Weelde uit Overvloed gebooren, Verwyfdheid uit Weelde geteeld, dreigden een inwendig verderf; doch 't geen zeer langzaam werkt, wanneer geen van buiten aankomende oorzaaken, de kragt van dat

I. BOEK.

vergif vergrooten en verdubbelen. Een diepziend oog ontdekte eene toeneemende verbastering in de *Zedelyke* gesteltenisse des Landaarts. —— Werkzaamheid, die oude Characterteek der *Nederlanderen*, hadt haare veerkragt, schoon merkelyk verminderd, niet geheel verlooren; doch reeds, zints lang, derfde zy haare metgezellinne, deftige Zuinigheid, door den losvonnissenden Vreemdeling, meermaalen, hoe zeer ten onregte, met den naam van Gierigheid bestempeld. Rykdom, het voortbrengzel van noesten yver en wel te raade houdende Spaarzaamheid, baarde, op zyne beurt, Hoogmoed, Pragt, en Overdaad. Volks-heil verslindende Gedrogten, die, was 'er geen zweemzel van de oude Bedaardheid en Bezadigdheid, by het beste deel overgebleeven, voor lang, het verderf van deezen Staat zouden berokkend hebben. De *Nederlander*, zo koelzinnig en ongevoelig afgebeeld, door het penceel van oppervlakkige Volks-vertooners, die het zich vermeeten, uit eene gedeeltlyke beschouwing, een algemeen oordeel te vellen, kon de bekooringen van aantokkelende Wellust niet wederstaan: hy liet zich, door uiterlyken schyn, bekooren —— waare Beschaafdheid, de Gezellin der Deugd, die den Geest met Kieschheid vervult, smaak voor 't weezenlyk schoone kweekt, Ruwheid verbant, en het zout der zamenleevinge mag heeten; daar zy ten behoedmiddel

te-

tegen veele Ondeugden strekt, werd ongelukkig vervangen door valsche Beschaafdheid, die door lossen zwier en bevalligheden behaagt, de Ondeugden kunstig optooit, en onder een vermomde gedaante, ten pest der Maatschappye, zo behendig inleidt, dat men het bedrog menigmaal eerst gewaar wordt, wanneer het tydstip, om zich daar tegen te hoeden, reeds verstreeken is. Deeze vondt, in de opeengestapelde rykdommen, het gereedste en sterkst werkende middel om den Landzaat af te troonen van het heilzaam middelspoor, een geruimen tyd betreeden, met al dat weezenlyk genoegen, en genot des leevens, 't geen daar op, in de ruimste maate, gevonden wordt. Wat eerst bedrooge zwakheid was, veranderde in gevestigde wellustige Begeerte en slaafsche Hebbelykheid. —— De Opvoeding sloeg een weg in, geschikt om de oorspronglyke Volksdeugden geheel te verbannen. Eene Volgzugt van Buitenlanderen, niet in het goede, 't welk men van hun kon ontleenen, en 't geen styfzinnigheid alleen wraakt; maar van het slegte, dat een bestendigen afschuw hadt moeten baaren, dreigde de voltooijing van 't geen nog aan de Zede-verbastering en ondermyning van den Godsdienst ontbrak.

I. BOEK.

De Eerwaarde ENGELBERTS, die, in den jaare MDCCLXIII *de Verdeediging van de Eer der Hollandsche Natie* geschreeven hadt, en twaalf jaaren laater, deeze met

I. BOEK.

met eene nadruklyke Nareden vermeerderde, mogt met regt, betuigen, „kunnen twaalf jaaren zulk eene aanmerkelyke verandering te wege brengen, wat zal het dubbel, het driedubbel getal van jaaren kunnen uitwerken! ô Gy, in wier muuren, de *Mode* haaren throon heeft opgeregt, haare dwinglandy oefent, en voor de gevaarlykste Afgoden, Tempelen en Altaaren gesticht zyn, zyt dubbel op uwe hoede, treedt te rugge, zo gy voorneemens waart, met eene volstrekt verblinde en betooverde menigte, uwe knien te buigen, uwe offerhanden toe te brengen; treedt te rugge, eer gy u zelven, eer gy uwe Steden in een onoverkomelyk verderf inwikkelt, en ook uw Vaderland, wanneer deszelfs voornaamste welvaard - bronnen zyn opgedroogd, met al deszelfs Inwoonderen, ook onschuldige Inwoonderen, ongelukkig maakt" (*).

Te veel waarheids werd 'er gevonden in de zeer vergrootende en veel te algemeen ter nedergestelde Characterschets der *Nederlanderen*, ten deezen tyde, gevloeid uit de meesterlyke penne van den Abt RAYNAL. „Hoe zeer," schryft hy, van de oude Zeden gesprooken hebbende, „hoe zeer zyn deeze Zeden reeds „ontaart en verbasterd! de byzondere „Be-

(*) Zie dit dubbelleezenswaardig Werkje, bl. 11.

„ Belangen, die, door hunne vereeniging, gelouterd worden, ſtaan geheel op zichzelven, en het Zedebederf is algemeen geworden. —— Laagheid, Ontaarting, en Kwaade Trouw, zyn heden ten dage, het deel der Overwinnaaren van PHILIPPUS. Zy dryven handel met hunnen Eed, even als met een Koopmanſchap, en zy zullen het uitſchot van 't Heelål worden, 't welk zy over hunne Werken en Deugden hadden doen verbaasd ſtaan. —— Menſchen, der Regeeringe, onder welke gy leeft, onwaardig, beeft ten minſten voor de gevaaren, die u omringen! Met de ziel van een Slaaf is men niet verre van de Slaaverny. Het heilig vuur der Vryheid kan alleen door zuivere handen onderhouden worden. Gy leeft niet meer in die tyden van Regeeringloosheid, toen de Vorſten van *Europa*, allen even zeer wederſtreefd door de Grooten van hun Gebied, hunne verrigtingen, noch met geheimhouding, noch met eensgezindheid, noch met ſpoed, konden volvoeren, toen het evenwigt der kragten alleen het uitwerkzel zyn zou van hunne wederzydſche zwakheid. Het gezag, in onze dagen, onafhanglyker geworden, ſtelt de Monarchen in 't bezit van voordeelen, welke een Vrye Staat nimmer zal genieten. Waar mede kunnen de Bewoonders van een Gemeenebest, deeze gedugte meerderheid

I. BOEK.

I. STUK.

„ heid tegengaan? Met Deugden; maar „ gy hebtze niet meer. Het bederf uwer „ Zeden en uwer Overheden, maakt over- „ al de Lasteraars der Vryheid stoutmoe- „ dig, en uw heilloos voorbeeld doet „ misschien de ketens van andere Nati- „ en nog vaster sluiten. —— Wat wilt „ gy dat men den zulken zal antwoor- „ den, die, uit kwaade trouwe, of uit „ gewoonte, ons dagelyks te gemoete „ voeren, zie den Regeeringsvorm, wel- „ ken gy zoo hoog verheft in uwe „ Schriften, zie daar de gelukkige ge- „ volgen van het stelzel der Vryheid, u „ zo dierbaar, by de gebreken, welke „ gy der Overheersching verwyt, heb- „ ben zy één Gebrek gevoegd, welk ze „ allen overtreft, de Onmagt om het „ kwaad te beteugelen. Wat zal men „ hier op antwoorden? 't geen wy al- „ reede gezegd hebben. Dat het bederf „ der Gemeenebesten een heilloos uit- „ einde heeft, den overgang naamlyk „ van Ongebondenheid tot Slaverny, en „ dat zy ten laatsten voor altoos verval- „ len in den rang dier te ondergebragte „ Volken, wier bederf geen eindpaal meer „ heeft (*)".

Gerustheid te midden van over 't hoofd hangend gevaar was de zorglyke stand der Landzaaten, den Oorlog ontwend-

en,

(*) *Wysgeerige en Staatkundige Geschiedenis der beide Indiën*, I. Deel, II. Stuk, bl. 314 enz.

en, om die of ter Zee, of te Land te voeren, even ongereed. De heilzaame Staatsles, om, te midden van den Vrede, aan den Oorlog te denken, lag verwaarloosd, en met een jaarreeks van Vrede dieper en dieper in de vergetelnis bedolven. De Vryheid, door Zedelyke en Staatkundige oorzaaken, hier zo veeg staande, scheen na een ander Werelddeel te zullen verhuizen, en gereed om in *America*, den hier waggelenden Throon op te richten.

De gesteltenis der *Engelsche Noord-Americaansche Volkplantingen*, ten opzigte van het *Moederland*, verdient hier, met weinig trekken, geschetst te worden; als de aanleidende oorzaak eener Staatsomwenteling in dit Tydperk, die de oogen van geheel *Europa* tot zich trok, en een Oorlog deedt ontstaan, op welks tooneel wy eerlang eene zo vreemde en onverantwoordelyke rolle speelden (*)

Niet

(*) Geene andere dan Hoofdtrekken kunnen wy opgeeven: wat de byzonderheden aanbelangt, wyzen wy onze Leezers tot RAYNAL's *Revolution de l'Amerique*; by welke wy ter leezing aanpryzen *The Remarks of* THOMAS PAYNE, door den Heer CERISIER in 't *Fransch* overgezet onder den tytel: *Remarques sur les Erreurs de l'Histoire Philosophique & Politique* de M. G. T. RAYNAL, *par rapport aux affaires de l'Amerique Septentrionale &c.* — De *Geschiedenis van het Geschil tusschen Groot-Brittanje en America, zedert deszelfs oorsprong, in den jaare* 1774 *tot op den tegenwoordigen tyd, door zyne Excellentie den Heer* JOHN ADAMS, *Schildknaap*, te *Amsterdam* in den jaare 1782 uit *The Remembrancer* vertaald uitgegeeven, schenkt ons een zeer leezenswaar-

I. BOEK. Niet weinigen, doch alleen de zodanigen, die doof voor de ſtem der Rede, des Regts en der Menschlykheid waren, hebben de Inwoonders der Engelſche, Noord-Americaanſche Volkplantingen met den haatlyken naam van *Rebellen* beſtempeld, en hun doen als het werk van Weerſpannelingen uitgekreeten. Zy hebben moedige Verdeedigers gevonden, om hun van die aangewreeve blaam met de Pen te zuiveren; zy kweekten Helden in hun eigen boezem, die het Regt met den Degen tegen Verdrukking verdeedigden; zy kreegen hulpe van buiten om 't zelve te handhaaven; en de Voorzienigheid heeft al dit poogen der worſtelende Vryheid met eenen gezegenden uitſlag bekroond.

Menſchen, haatlyken Geloofs- en verfoeilyken Staatsdwang ontweeken, na een ander Werelddeel verhuisd, om vryen adem te haalen; moedige ondernee-

waardig verſlag dier groote gebeurtenisſen. De Schryvers van het geagte Engelſche Maandwerk *The Univerſal Magazine* hebben in Oct. 1776 en volgende Jaaren, ons gegeeven en vaaren nog voort, met ons op te leveren, *A conciſe Hiſtory of the Origin and Progreſs of the preſent unhappy Diſputes between Great Brittain and the American Colonies.* Op eene vertaaling hier van heeft men ons hoope gegeeven. En lust het iemand dit ſtuk wysgeerig behandeld te zien, hy zal voldoening kunnen vinden in *de Aanmerkingen over den Aart der Burgerlyke Vryheid, over de gronden der Regeering, en over de Regtvaardigheid en Staatkunde van den Oorlog met America,* van RICHARD PRICE, ons bezorgd door JOHAN DERK *Baron* VAN DER CAPELLEN.

neemers van de Bevolking eener nieuwe wereld, hadden wettige Handvesten, Voorregten, en Vergunningen, by welke hun, zonder eenige tydsbepaaling, Vryheden, in zulk eene gesteltenisse onweigerbaar, werden toegestaan. Zy leeden alle die onaangenaamheden, zy droegen alle die bezwaaren, welke onafscheidelyk zyn van eerst opkomende Staaten, niet zelden met armoede en gebrek worstelende. Uitgestrekte Landschappen lagen voor hun open; doch niet ontgonnen, moesten zy door zwaaren arbeid een onvrugtbaaren grond in een vrugtbaaren hervormen. Omringd door wilde *Americaanen*, wendden zy alle moeite aan om deezen door Vriendschap en Menschlievenheid te verpligten, en met de beste banden aan de beschaafdere Maatschappyen van *Europa* te hegten. (*)

Het Moederland zag deezan arbeid zyner noeste Kinderen met streelend genoegen, en oogstte de voordeelen daar van in, zonder te deelen in de verdrietlykheden en moeite, welke deeze onderneemingen vergezelden: hun alleen die bescherming verleenende, welke het eigenbelang vorderde.

Maa-

(*) Wie onzer Leezeren van deeze byzonderheden een onderscheiden en aandoenlyk berigt wenscht aan te treffen, zal dien wensch vervuld vinden, in de *Brieven van eenen Americaanschen Landman van Carlisle in Pensilvanien, geschreeven aan een zyner vrienden in Engeland, behelzende den Toestand, Zeden, Landbouw en Gewoontens der Inwoonderen van eenige der nu Vereenigde Dertien Gewesten van Noord-America, voor en in den nu geëindigden Oorlog.*

I. BOEK. Maatigheid en Vrede bewoonden de Volkplantingen. De Deugden dier sobere wereldbevolkeren werden, naa een afloop van Jaaren en Eeuwen, met den gezegendsten uitslag bekroond, zy genooten het hooge voorregt der Vryheid. Een der Leden van het *Engelsche Parlement* mogt, met overwigt van reden, zeggen. „ Ik zie *Noord-*
„ *America* aan als de eenige groote Kwee-
„ kery van Vrylieden op den ganschen
„ Aardbodem. Wy zagen de Vryheden
„ van *Poolen* en *Zweeden*, in het verloop
„ van een jaar, weggenomen, door ver-
„ raad en overweldiging. De vrye Steden
„ van *Duitschland* zyn als zo veele nog
„ weinig schitterende vonken, die de een
„ naa de ander uitgaan, en alle, binnen
„ kort, zullen verdoofd worden, door de
„ verwoestende grootheid haarer Nabuu-
„ ren. *Holland* is weinig meer dan een
„ groote Handeldryvende Maatschappy,
„ met verdartelde Zeden, en een uitge-
„ put inkomen, klein van kragt, en nog
„ min van moed. *Zwitzerland* alleen is
„ vry en gelukkig in den nauw omring-
„ den kring van bergen en valeien. En
„ wat *Groot-Brittanje* betreft, beroep ik
„ my op de verborgene gevoelens van uw
„ eigen hart, en ben genegen om het bes-
„ te te denken en te hoopen van de Vry-
„ heid, die my voorkomt in eenen zwak-
„ ken staat te weezen (*).

Een

(*) Zie een gedeelte deezer Aanspraake in 't *Engelsch* opgegeeven in de *Brieven van* CANDIDUS III. Deel bl. 26 enz.

Een aaneengeschakeld stelzel van Dwinglandy en Onderdrukking, in de duisternis des Kabinets van 't *Groot-Brittanjes Hof* ontworpen, om de bloeiende *Noord-Americaansche Volkplantingen* van haare Regten te berooven en aldaar een louter Krygskundig Staatsbestuur in te voeren, was reeds Jaaren in bewerking geweest, en begon zich, zints den Vrede des Jaars MDCCLXIII, meer en meer te vertoonen. De in den Oorlog uitgeputte Schatkist van een door bovenmaatige weelde verzwakt Ryk, wilde men vullen met de rykdommen uit de Nieuwe Wereld, en den Koning eene willekeurige Magt over dit gedeelte der Onderzaaten in handen stellen (*).

I. 1085. Deeze belaagd en verdrukt door *Engeland.*

Tot deezen Vrede hadden de Volkplantingen, 't zy uit verkleefdheid aan 't Moederland, 't zy uit onvermogen om zich tegen de aangroeiende verdrukkingen te verzetten, 't zy in gevolge van de doorgaande gewoonte der Volken, om dit niet te doen dan wanneer de overlast ondraagelyk wordt, zich afhangelyk van het Parlement aangesteld, en geheel onderworpen aan de schikkingen, welk het deezer Vergaderinge behaagde, ten opzigte van derzelver binnenen buitenlandschen Koophandel te maaken; en bepaalingen te stellen aan de voortzetting hunner Handwerken, zelfs van het vervaardigen der noodigste behoeften, waar toe

(*) Men sla de Voorreden op van JUNIUS BRUTUS voor de *Verzameling van Stukken tot de* XIII *Vereenigde Staaten van Noord-America betrekkelyk.*

I. BOEK. toe de oorspronglyke stoffen by hun gevonden wierden. Schoon ryk van Yzer voorzien, moesten zy het by lompe stukken naa *Londen* zenden, om het, tot werktuigen vervaardigd, te ontbieden voor een prys, dien 'er de verkooper op stelde, nog bezwaard met lasten, vragt en bestel geld. Het vervoeren van onbewerkte of bewerkte Wolle van de eene Volkplanting in de andere, was volstrekt verboden. De uitvoer der voortbrengzelen van de Volkplantingen en de invoer van vreemde Koopwaaren, stonden even zeer onder dwinglandsche beperkingen, hun belettende de voortbrengzelen ter hoogste markt te brengen, of van de goedkoopste in te koopen: waardoor de prys der noodwendigste behoeftens grootlyks steeg; terwyl de dwang op de Scheepvaard gelegd om eenige goederen, die men naa eene vreemde markt wilde voeren, eerst in eene Haven van *Groot-Brittanje* te ontscheepen, vervolgens weder te laaden, met gevaar, kosten en tydverlies gepaard ging.

Het is door deezen aangestipten, in 't oogloopenden en onregtvaardigen Handeldwang, om van andere, even onbillyke Gezagsoefeningen, strenge Regelmaaten, en vermenigvuldigde wederhoudingen van *Engeland* over de Volkplantingen, niet te gewaagen, dat de Hoofdstad van dat Ryk al het voordeel van den Koophandel der Volkplantingen aan zich getrokken, en zich met woeker schadeloos gesteld heeft voor de verleende bescherming, dezelve

be-

bezwaard laatende met een zeer zwaaren schuld.

Doch, ondanks alle deeze tergende bezwaaren, ondanks alle deeze poogingen om de werkzaamheid dier opkomende Maatschappyen te fnuiken, of liever zulk eene rigting te doen neemen, dat zy alle ten voordeele van het Moederland uitliepen, zagen zy de welvaard vermeerderen, den rykdom vergrooten, en de volkrykheid aanwassen. *Noord-America* was en bleef de verzamelplaats der verarmden en verdrukten, de Burgerlyke en Godsdienstige Vryheid daar genooten, uitgezonderd de verdrukkende bepaalingen omtrent den Koophandel, lokten veelen derwaards. In andere opzigten hadt *Engeland* zyne dwinglandsche eischen niet dan van verre doen hooren. Elke Volkplanting, hoe onderscheiden in Staatsbestuur (*), stondt onder haare eigene Wetten, en ging daar volgens te werk. Weetende wat zy noodig hadden, en

I. BOEK.

Zy bloeijen ondanks die bezwaaren.

(*) Men hadt, ten dien tyde, in dit groote Vasteland, vier soorten van Staatsbestuur, het *Koninglyke*, dat der *Eigenaaren*, het *Bevoorregte*, en het *Krygskundige*. Het laatste was, op het einde des jongsten Ooslogs, ingevoerd, en hing onmiddelyk van het *Engelsche Hof* af; het *Koninglyke* en dat der *Eigenaaren*, was, op verschillende wyze ingerigt op den voet der Regeeringe van *Groot-Brittanje*, dit met minder, dat met meerder, bepaalingen; doch blootgesteld aan inkruipingen, die de deur voor duizend misbruiken opende. Het *Bevoorregte Staatsbestuur* of *Charter-Gouvernement* alleen was meester van alle schikkingen, zonder eenigzins van het Hof af te hangen, de Landschappen daar onder staande, waren een dooren in den voet der Dwinglandye.

I. BOEK.

en welke middelen 'er voor handen waren, bezorgden zy dit noodige, door ligt opbrengbaare belastingen. Zy mogten veel eer als een Gifte der Burgeren, dan als een Schatting der Regeeringe worden aangemerkt, de Wetten werden 'er met eene meerderheid van stemmen gemaakt; doch men moest twee derde deelen van de stemmen hebben, om eene Belasting op te leggen. Alles vertoonde het beeld eener volmaakte gelykheid; de vreed- en deugdzaame Bewooner der Volkplantingen genoot, onder de schaduw der Wetten, al het geluk dat deeze Wereld, met haare onvolmaaktheden, kan opleveren. De Wetgeevende en Uitvoerende Magt liepen zamen tot bevordering van het algemeene welweezen en van elk hoofd voor hoofd, oefenende het verleende gezag met zo weinig partydigheid als mogelyk was.

Derzelver verknogtheid aan het Moederland.

Tot dus lang vergenoegde zich het Moederland met alle de voordeelen des Handels der Volkplantingen aan zich te trekken; en, schoon het meerendeel dier bepaalingen door den Geest der Dwinglandye ware ingegeeven, klaagden de vreed- en werkzaame *Noord-Americaanen* des niet, of droegen dezelve met taai geduld. Vlyt en noeste arbeid vervulden het gebrek door deeze Vryheidsbanden, den Handel zo hinderlyk, veroorzaakt. De overige Regten en Vrydommen te mogen blyven bezitten, was in 's Volkplanters oog eene genoegzaame voldoening en rede om zich aan 't oude Moederland, als daar aan door de heilig-

ste

ſte banden verknogt, verbonden te houden. — Ja, 't geen tot een alleronwederſpreekbaarst blyk ſtrekt van de genegenheid, welke de Volkplantingen het Moederland toedroegen, en van derzelver verknogtheid daar aan, is de yver in den Oorlog, byzonder in het verdeedigen van *America*, betoond. Zy deeden meer dan het Hof kon verwagten; vier en twintig duizend Man wierven de Volkplantingen met elkander, ten dienſte van den Vorst, die zy gewapend, gekleed, en op haare kosten, geduurende den Oorlog, onderhouden hebben: Eene Manſchap op veele aangelegene posten in de *Nieuwe Wereld* gebruikt, en hier door geoefend in den Kryg, welke naderhand, hoe ongezien toen, zo veel toebragt om hunne Vryheid te bevestigen.

I. BOEK.

Mogten deeze Volkplantingen, van haaren kant in de moeilykheden, gevaaren en kosten des Oorlogs gedraagen hebbende, niet hoopen ook te zullen deelen in de voordeelen der behaalde overwinningen, en te bloeijen onder de Wetten, die hun tot hier toe beſtuurden, en welke zy, met vollen overwigt van reden, voor hun grootſten zegen hielden. — Ja, mogten zy niet met grond verwagten, dat *Groot-Brittanje*, naa den roemrykſten en voordeeligſten Vrede, ooit door dat Ryk gemaakt, geſlooten te hebben, de ſtrengheid, ten hunnen opzigte, wat zou verminderen, en behalven de ſommen, onder den naam van ſchadeloosſtellingen, door het Parlement te rug gegeeven, 't aan haar overlaaten zich te ontſlaan van de

I. BOEK. groote fchuld, waar in zy zich geftooken hadden, of ten minften haar te gemoete komen door de fchaal des Koophandels, zo zeer ten haaren nadeele doorflaande, eenige meerdere gelykheid te geeven?

Noord-America door *Engeland* fchatting fchuldig verklaard. Doch, verre van daar, het voleindigen eens zegenvierenden Oorlogs deedt den trots der *Groot-Brittannifche Staatsdienaaren* zwellen en veel onderneemender, en verdrukkender worden. De Volkplantingen, in ftede van eene betere behandeling te ontvangen, zagen de plaageryen van het wangunftig en ondankbaar Moederland vermeerderen, en 't fcheen gefchaapen of in *Noord-America*, dus lang de zetel der Vryheid, de Dwinglandy den throon zou beklimmen. — Van de Volkplantingen wilde men als een Regt afeifchen, 't geen men voorheen als eene Gift gevraagd, en 't geen men eertyds van hunne genegenheid verzogt hadt, met geweld wegneemen. *America* moest fchatting fchuldig verklaard, en tot het opbrengen daar van gedwongen worden. Het fchraapend Moederland maatigde zich eene magt aan, door de Volkplantingen altoos zelve geoefend, naa dezelve van de Natuur en haare Staatsgefteltenisfe verkreegen te hebben, en waar op zy een uitfluitend Regt hadden. Het uitvoeren dier verbeurtverklaarende Wetten was in de middelen even boos als in zich zelve fnood. Wanneer Bedrog en List feilen, en die feilden langs hoe meer by de ontwaakende *Noord-Americaanfche Volkplantingen*, is geweld de laatfte toe-

vlugt

vlugt der Onderdrukkinge. Dit dreigde haar van alle Volksvoorregten, wat zeg ik? van de Voorregten der Menschlykheid, te ontzetten.

I. BOEK.

Vrugtelooze pooginGen om des bevryd te worden.

Vrugteloos waren de ernstigste Vertoogen, de welgegrondste Klagten, de nederigste Smeekschriften om herstel van bezwaaren te verzoeken. Waar Dwinglandy de harten beheerscht, is het oor gestopt voor de inspraaken van Menschlykheid en Medevoogen; deezen mogten ingang vinden by de *Americaansche Natiën*; maar konden niets uitwerken by de verdelgzieke *Britten*. De Volkplantingen moesten zich het ergst belooven van het Leger dat, benevens eene groote Zeemagt, het heffen der gevorderde Schattingen ondersteunde. Men hieldt zich in *Groot-Brittanje* aan het zeggen van CESAR „*met Soldaaten heeft men Geld*, *en* „*met Geld heeft men Soldaaten!*" Alles dreigde in *Noord-America* een *Krygsbewind* aan te neemen; en hadt het gedeeltlyk gekreegen, daar het gezag van den Opper-Commandant en van zyne Brigadiers Generaal, het opperste gemaakt was in alle Burgerstaatsbestuuren van *Noord-America*, daar elk Zee-Officier magt kreeg om verbeurtverklaaringen te doen, en met Soldaatsche ruwheid den ongelukkigen Koopman te mishandelen; daar de schikkingen op de Geregtshoven, alles van het *Groot-Brittannische Hof* afhangelyk gemaakt, de Vryheid der Onderdaanen en de Onpartydigheid des Regts even zeer benadeelden. Het onderzoek door Gezwoorenen, in verscheide Burgerlyke

 ge-

I. BOEK. gevallen, was hun ontweldigd. Kleine Misdryven werden door schroomlyke eigendunklyke Verbeurtverklaaringen gestraft, schelmagtige Aanklaagers ontheeven van eenige vergoeding te betaalen, terwyl men van de Eigenaars drukkende Borgstellingen vorderde eer zy hunne Regten konden verdeedigen. Schuldigen werden aan de volvoering der wet onttrokken, niet alleen door ze na eene andere Volkplanting, maar zelf na *Engeland*, te zenden om daar gevonnisd ter worden.

Hoe zommigen in *Engeland* dit stuk inzien.

't Ontbrak in *Groot-Brittanje* niet aan Mannen, die het lydig Onregt de Volkplantingen aangedaan, bezeften, erkenden en tot afweering daar van pleitten. — 't Zelfde Parlements Lid, 't geen wy hier boven over de Vryheid van *America* hoorden, diep getroffen, wegens den toeleg daar tegen gesmeed, verklaarde: „ De „ grootste roem van *Engeland*, een roem „ grooter dan eenig ander Volk ooit ver„ wierf, bestaat hier in, dat hetzelve de „ Volkplantingen, welke wy nu zo gaar„ ne zouden slachten, gekweekt heeft, „ tot zulk een staat van geluk. Wy be„ hoorden dezelve dierbaar te agten als „ de onverganglyke gedenktekens onzer „ Regtvaardigheid en Wysheid, als de „ Erfgenaamen onzer betere dagen, onzer „ vroegere Kunsten, onzer ouden Zeden, „ en onzer zieltoogende Volksdeugden. „ Wat werk van Kunst, Magt, of open„ baare Nutheid, heeft ooit den roem ge„ ëvenaard van een Land, zonder mis-

dryf,

„ dryf, zonder bloedstorting met eene menigte vrye en gelukkige Gemeenebesten voorzien, deeze de beste kunsten des Leevens en des Staatsbestuurs geschonken, en onder de schaduw onzes gezags de kunst om in Vrede daar van gebruik te maaken geleerd te hebben. In vergelyking hier mede zyn de Staatkunde om dezelve door invloed te beheerschen en zelfs de trots van Oorlog en Overwinning, laage treeken en veragtlyke vertoonmaaking. — Wy schynen niet gevoelig voor de aangelegene zaak door de Voorzienigheid ons toevertrouwd: de kostelykste overblyfzels van Burgerlyke Vryheid, waar op de Wereld thans kan roemen, zyn in onze handen; en GOD verhoede het, dat wy die heiligschendend slaan aan zulk een heiligdom. Door de Volkplantingen te verslaaven, verdelgt gy niet alleen den Vrede, den Koophandel en den voorspoed der beide Landen; maar bluscht ook de streelendste hoope uit, en sluit de laatste toevlugt plaats voor 't Menschdom digt. Zonder zwak of bygeloovig te zyn, oordeel ik, dat ieder braaf Mensch mag hoopen, dat de Hemel deel zal neemen in zich te verzetten tegen het uitvoeren van een Plan, 't welk zwanger schynt te gaan, niet alleen van misdryf; maar tevens van Godloosheid. — Dat wy te vrede zyn met den buit en de verdelging van het Oosten. Indien uwe „ Lord-

I. BOEK.

I. BOEK.

„ Lordschappen geene onvoeglykheid daar „ in kunnen zien, laat dan de beroover en „ de onderdrukker vry gaan; doch laat de „ Liefde tot de Vryheid de eenige mis- „ daad niet zyn, welke u straffenswaardig „ dunkt. Ik vrees wy zullen welhaast het „ tot een gedeelte van ons Volkscharacter „ maaken, dat wy alles, 't geen het onge- „ luk heeft om van ons af te hangen, ver- „ woesten." (*) — Verscheide Steden voegden haare gebeden by de klagten door de *Noord-Americaanen* voor den Throon uitgestort, by het geschrei voor het Parlement aangeheeven. De Bepleitingen van hun Regt, de Verzoekschriften der Steden in 't Moederland om verligting van de bezwaaren dier verdrukte Kinderen betekenden even weinig als die zy zelve inleverden.

Met geweld gedwongen.

De eene strengheid volgde de andere. De *Visscheryen* werden, zo wel als de Koophandel, bepaald, de Havens gesloten. Alles kondigde eene algemeene verwoesting, of eene willekeurige overheersching aan. Het gedrag des *Britschen Hofs* wees duidelyk uit, dat, op de verzoeken der Volkplantingen, het antwoord door de *Atheners* oudtyds aan de Bewoonders van het Eiland *Melos* gegeeven, in zynen mond voegde. *Gy weet, dat, door alle tyden heen, de Magtigsten aan de Zwaksten de Wet gesteld hebben.* Men zogt, egter, die handelwyze te regt-

(*) *Brieven van* CANDIDUS. III. deel bl. 21. 22.

regtvaardigen. *Schattingheffen was geen Tyranny oefenen. En de Noord-Americaanen werden, als door een goede Moeder, gestraft om ze tot Gehoorzaamheid aan wyze wetten te beweegen!*

I. BOEK.

De handelwyze met de Volkplantingen gehouden, zo aangekant tegen het spreekendst Regt der Menschlykheid, wordt op nieuw afzigtig uit het oogpunt beschouwd, dat derzelver Bewooners Deelgenooten waren van alle de Voorregten en Vryheden der Inwoonderen van *Groot-Brittanje*, welke zy nooit hadden afgestaan. Onder deeze behoort de Grondwet der *Engelsche Staatsgesteltenisse, dat het den Burgeren vrystaat tegen het misbruikt Gezag, zich met kragt te mogen verzetten.* (*) Het Moederland, zich verheffende, mogt de *Noord-Americaanen* met den vernederenden naam van *Onderdaanen* benoemen; die naam, zo verkeerd gegeeven, ontzette hun niet van het deelgenootschap aan oorspronglyke Regten, noch maakte hun onderworpen aan eene vastgestelde Krygsregeering, die hun op den voet van een veragtlyken slaavenhoop zogt te behandelen.

Strydig met de regten van *Britsche Onderdaanen* behandeld.

De Volkplantingen, jaaren lang gezugt hebbende onder den yzeren schepter der Dwinglandye, en dugtende daar door geheel verplet te zullen worden, benoemden Afgevaardigden, op eene algemeene Vergaderingen

Vergadering in *Philadelphia* gehouden, en besluiten daar genomen.

(*) Zie de Voorreden van JUNIUS BRUTUS voor de *Verzameling van Stukken tot de XIII. Staaten van Noord-America betrekkelyk*, bl. VIII.

I BOEK.

gadering te *Philadelphia*. 't Gemeen belang, om de veege Vryheid voor den jongsten snik te bewaaren, en haar, was 't mogelyk, op nieuw leeven en kragten te schenken, deedt eenigen, hoe zeer anderzins verschillende in Belangen, in Zeden, in Godsdienst, en Staatsbestuur, alle de plaatslyke vooroordeelen vergeeten, allen yverzugt en afkeer, zo ligt standgrypende tusschen nabuurige Staaten, afleggen en bedagt zyn om gelykerhand, haare Regten, Vrydommen, als Menschen en Afstammelingen der *Britten* te handhaaven. Men onderzogt, met een beevend hart, den hachlyken staat, waar in zich de Volkplantingen bevonden, de gevaaren, die dezelve over 't hoofd hingen, en werd te raade allen in- en uitvoer tusschen *Engeland* en *America* te doen ophouden; om geen der Goederen, aan de nieuwe Belastingen, zo willekeurig opgelegd, onderworpen, te gebruiken. Zy maakten schikkingen ten onderlingen beste, die den geest van Vryheid en algemeen Belang ademden, en gingen zekere Verbintenissen aan, die ten grondslage strekten van een volgenden vaster Band. De Verzoekschriften daar vervaardigd, de Redevoeringen daar opgesteld, zullen voor volgende Geslachten duurzaame blyken opleveren van hun welberaaden Ernst, bedaarde Kloekmoedigheid, en onverdoofbaare Vryheidsmin. (*)

In

(*) *Concise History of the Origin and Progress of the present unhappy Disputes between Great Brittain, and the American Colonies. In the Universal Magaz.* Chap. XXIX.

In de *Nieuwe Wereld* schreeuwde men van Dwinglandy; aan het *Engelsche Hof* en in het *Parlement* van Opstand; hier beriep men zich op de Regten van Natuur en Volk, daar sprak men met een Gezagsbetoon, 't geen men voor hadt te misbruiken. Aan wederzyden schoot men de wapens aan; tusschen het Moederland en de Volkplantingen begon een Oorlog, die veelen als van weinig beduidenis beschouwden, en rekenden, dat, binnen het bestek van eenige Maanden, ten voordeele van *Engeland* zou uitloopen; doch anderen zagen het stuk als van grooter naasleep aan, en spelden een langen, hardnekkigen Kryg, die geschaapen stondt een tegenovergestelden uitslag te zullen hebben. Zy herinnerden zich den betoonden Moed, de onbezweeke Standvastigheid der *Vereenigde Nederlanden*, die zich een tachtigjaarigen Kryg getroosteden, om het dierbaar Vryheidspand te verwerven, en zich aan *Spanjes Dwinglandy* te onttrekken. De uitslag heeft het zegel der waarheid aan dit laatste gehangen; en hoe veel verschils, in sommige opzigten, 'er ook plaats hebbe tusschen het afwerpen der *Britsche Overheersching* en ons verzetten tegen PHILIPS, de *Noord-Americaanen* stelden 'er hunne eer in om de voetstappen der *Nederlanderen* te drukken, en, zonder vooringenomenheid, mogen wy zeggen, dat de Oorlog, door de *Noord-Americaanen* tegen *Groot-Brittanje* gevoerd, zo billyk is in den oorsprong als de onze tegen *Spanje*.

I. BOEK.

Alles schikt zich tot een Oorlog tusschen *Engeland* en *Noord-America*.

Zulk

I. BOEK.

Uitwerkzels van deezen Volkstwist by andere Mogenheden.

Zulk een nieuw verschynzel in de Staatkundige Wereld, kon niet anders dan veel om- en opziens baaren. Van den kant der Natuurwet en der Menschlykheid beschouwd, was het zeker redelyk de hulpryke hand te bieden aan drie Millioenen Natuurgenooten, tegen een Ryk, 't welk, de heiligste Regten des Menschdoms met eenen heerschzugtigen voet vertradt, de banden van goede Trouw en Vriendschap aan flarden rukte. Maar, wie weet niet hoe weinig, in de schaal der Staatkunde, deeze gewigten veel al te beduiden hebben, als 'er geene andere bykomen om die aan de zyde des Regts te doen overslaan? Gelukkig wanneer het Belang der Mogenheden daar mede zamenstemt; en dit, zo min als de aart der zaake, liet haar toe de *Noord-Americaanen* als Wederspannelingen te beschouwen en te behandelen; gelyk *Groot-Brittanje* deedt en wenschte dat anderen zouden doen.

Twee zaaken kwamen hier boven al in aanmerking. De betrekking waar in *Groot Brittanje* stondt tot de overige Mogenheden van *Europa*; en het vooruitzigt op den Handel met de *Noord-Americaanen*, die de Vryheid verwervende, de lang verveeld hebbende Handelboeijen zouden afschudden, en de daar van ontslaage handen minzaamst toereiken aan Volken, die zich hunner aangetrokken, en tot dit vuurig begeerd ontslag het hunne toegebragt hadden. Handelbelang was hier de grootste dryfveer, en

en moest op onzen Handeldryvenden Staat het kragtigst werken.

I. BOEK.

Het gevaar van *Engeland* bystand te bieden.

De Trots en Heerschzugt van *Groot-Brittanje*, liep te zeer in 't ooge, om andere Mogenheden, by het ontstaan van deezen Volkstwist, niet met dubbele omzigtigheid te vervullen. Een schrikbaarend uitzigt deedt zich op, wanneer het dit Ryk gelukte de *Noord-Americaansche Volkplantingen*, naar wensch, tot een volstrekten staat van Afhanglykheid te vernederen; zo dat het kruipende de gevorderde schattingen, naar gelang der behoefte van het Moederland opbragt; en het vermogen van 't zelve tegen zyne Staatkundige vyanden een sterker steun gaf dan ooit voorheen: terwyl, by eene meerdere bevolking van *America*, die steun toeneemende, het te dugten stondt, dat de grootste Ryken van *Europa* zich de Wet zouden moeten laaten voorschryven van de Opperheerscheresse *Groot-Brittanje*. Alle evenwigt van Staatkunde, reeds Eeuwen lang gehouden, zou daar door verlooren raaken. De Hoven van *Bourbon* konden, inzonderheid, zulk een vermeerdering van aanzien en magt der *Britsche Kroone*, geenzins dulden: veel eer was het tydperk gebooren, waar in zy bedagt behoorden te weezen om dat aanzien, die magt, te verminderen: althans te beletten, dat zy geen vermogen kreeg, groot genoeg om onderstand te verleenen aan Mogenheden, die of te Lande hun konden ontrusten, of ter Zee hun Koophandel en Scheepvaard stremmen, en

I. BOEK. met een overmagt te water hunne buitenlandsche Bezittingen vermeesteren. Niets was blykbaarder dan dat Ryken, wier Staatkundig Belang de verzwakking van *Engeland* vorderde, geenzins met een gunstig oog konden nederzien op Mogenheden, die op eenigerlei wyze de oogmerken van *Engeland* begunstigden, en het belang diens Ryks onderfteunden, door, ten voordeele van 't zelve, zich in de gerezene *Americaansche* onlusten te steeken.

Hoe duister het ook, als nog met den sluier des tyds bewonden, mogt weezen, welk een keer de zaak der *Noord-Americanen* zou neemen, het was voor den minst scherpzienden blykbaar, dat, slaagden zy in de ondernomene afwerping van het *Groot-Brittannisch Dwangjuk*, bereikten zy hun oogmerk om een Onafhanglyken Staat te vormen, vonden zy, onder den rang der Mogenheden verheven, zich geregtigd om Verbonden met andere Volken aan te gaan en een vryen Handel de Wereld door te dryven, zodanige Ryken, die *Groot-Brittanje* onderfteund hadden, om deeze grootsche ontwerpen, ware het mogelyk, te verydelen, zouden uitgesloten zyn van de voordeelen, welke men zich uit een vaard op dat gedeelte der *Nieuwe Wereld* mogt belooven, of ten minsten verstooken weezen van den kans om uitsluitende voorwaarden van het Nieuwe Gemeenebest te kunnen bedingen; het bykans ongetwyfeld lot der Volken, die zich de vriendschap der *Noord-Americanen* meest waardig gemaakt,

maakt, en ten hunnen opzigte de grootste Staatkundige verdiensten hadden; aan deeze zyde moest de balans van *Europa* zo overslaan, als in 't andere geval aan die van *Engeland*. De *Noord-Americaanen* voor *Rebellen* te verklaaren, en hun als zodanig te behandelen, was even 't zelfde als zich, zo 't Krygslot ten hunnen voordeele wendde, te versteeken van een Handeltak, welks gouden vrugten door *Engeland* zo lang ingeoogst, dan in den schoot zouden vallen van Nabuuren, wier bescheidener en Staatkundiger gedrag, hun regt gaf op dit voordeel.

I. BOEK.

Was het de zaak van ons Handeldryvend en daar door bestaand Gemeenebest, het stuk uit dit dubbel gezigtpunt beschouwd zynde, met *Groot-Brittanje* de *Noord-Americaansche* Volkplantingen als Oproerig en Wederspannig aan te merken? nevens dat Ryk, te hunner onderwerping en onderdrukking, aan te spannen? openlyk party te kiezen in eenen verderflyken Oorlog, die, wanneer dezelve eindigde met de Onafhanglykheid van *Noord-America*, ons zou ontzetten van alle Handelvoordeelen met een nieuwe Mogenheid, welke wy, in zekeren zin, onze Zuster zouden mogen noemen? Zulks was dwaas en onverschoonelyk onstaatkundig geweest en nog te dwaazer, nog te onstaatkundiger, als men bedenkt, ten wiens gevalle men die opoffering van Vrede en Handelbelangen zou gedaan hebben, ten gevalle van *Groot-Brittanje*. Wie de Geschiedenissen onzes Lands met geen

Overweegingen van 't geen, in dit geval den *Vereenigde Nederlanden* te doen stondt.

I. BOEK. 1775. vlugtig of door vooroordeelen beneveld oog geleezen hadt, wist hoe dit Ryk, van de dagen van ELIZABETH af, tot op deezen tyd toe, met de snoodste ondankbaarheid onze hulpverleeningen beloond, en ten speelbal gemaakt hadt van haare vermeende Oppermogenheid, wier Bondgenootschap ons Vaderland, op bykans onnoemelyke tonnen schats te staan kwam. (*)

Het ontbrak, nogtans, in de *Vereenigde Gewesten*, niet aan Lieden, die dit stuk geheel anders inzagen, en tot de *Engelsche Party* overhellende, ja, daar aan vastgesnoerd, zich gereed en geneegen toonden, deeze te onderschraagen. Van hier tweespalt in den Lande; van hier het belemmeren en verhinderen der beste maatregelen; dit alles zal zich in het verder opmaaken van ons Tafereel ontwikkelen. Wy keurden het noodig dus veel aan te stippen van de beginzelen der *Engelsche* en *Americaansche Onlusten*, de vonken van eenen Oor-

(*) Die zwarte lyst op te maken, is hier onze zaak niet: Men vindt dezelve dikwyls en bovenal in de *Considerations Impartiales sur la Guerre entre la Grande Bretagne & les Provinces Unies des Païs-Bas*, agter een stukje getyteld, *Essai sur un Code Maritime General Europeen*, te *Leipzig* in den Jaare 1782 uitgegeeven, en dat zelve Jaar vertaald onder den tytel *Beknopte Historie der Nederlanden, met betrekking tot het nabuurig Engeland, bevattende het gedrag der Britten ten opzigte der Republiek, van de vroegste tyden af tot heden toe.* CANDIDUS heeft dezelve ook ten toon gehangen in het III. Deel zyner *Brieven* bl. 80-84. Men slaa die bladzyden open, en zonder verbaasdheid zal men het boekdeel niet uit de hand leggen.

Oorlog, die een Tydperk oplevert in 's Lands Geschiedenissen, welks gelyk niet gevonden wordt in de Jaarboeken onzes Vaderlands, hoe vol anders van vreemden lotwissel. Dan, niet alleen ten oogmerk hebbende dien Oorlog met *Engeland* te schetzen; maar teffens de Lotgevallen van ons Vaderland, omtrent, in, en na dat Tydperk in een Uitvoerig Tafereel te brengen, zal deeze Oorlog, in het eerst, steeds op den voorgrond komen.

I. BOEK. 1775.

Niets was oogschynlyker, dan dat, in deezen ontstaanen Volkstwist, andere Mogenheden niet zouden stil zitten. Het draalen der Zendinge eens *Franschen Afgezants* na het *Groot-Brittannische Hof*, was voor 't zelve een kwaadspellend teken; en dat de *Americaanen* de gunst van *Frankryk* zogten uittelokken, door dat Ryk de eerste blyken huns van den voorigen band ontslaakten Handels te zenden, bleek uit een Schip, met Tabak gelaaden, uit de *Virginiën* gestevend, en te *Duinkerken* geland, 't geen welhaast van een grooter aantal stondt gevolgd te worden. De Krygstoerustingen in *Frankryk* en in *Spanje*, kundigden, openbaarder dan het druk zenden en wederzenden van Postboden tusschen deeze Hoven, aan, dat 'er iets gewigtigs in til was. *Engelands* aandagt staarde zo onwrikbaar op *America*, dat dezelve deeze Wapening dier Mogenheden niet scheen te bemerken, of te rekenen, en althans, ten opzigte van *Spanje*, zich ligt liet gerust stellen.

Frankryk en Spanje trekken zich deezen Volkstwist aan.

I. BOEK. 1775.

Onzydigheid, het belang van dit Gemeenebest

Dit Ryk, maar al te wel verzekerd van den zwakken staat waarin het Zeeweezen van dit eertyds op den Oceaan zo gedugt Gemeenebest, door een onverantwoordelyk verzuim, zich bevondt — een staat zo zwak, dat de naam van Zeemogenheid, voorheen dit Gemeenebest met allen regt toekomende, in een blooten Tytel dreigde te veranderen; en daarenboven gerust op eenen Aanhang hier te Lande, die 't herstel der Zeemagt zou dwarsboomen, en de grootheid van *Engeland* op de puinhoopen van het vernederd Gemeenebest zoeken op te bouwen, steeds op een toen noodlooze en schadelyke vermeerdering van Landmagt aandringende, om die der Zeemagt te wederhouden (*), verzogt, dat de Uitvoer van Oorlogsbehoeften uit het Gemeenebest zou verboden worden, en mogt zich belooven hier een toestemmend antwoord te zullen bekomen. —— Onzydigheid, volstrekte Onzydigheid, in deezen Volkstwist toen in agt te neemen, was de zaak der *Vereenigde*

Verbod des Uitvoers van Krygsbehoeften.

(*) Men zie, ten bewyze hier van, de Besluiten, uitgebragt op eene Petitie van den Jaare 1771, *N. Nederl. Jaarb.* 1775 bl. 837, enz.; als mede, bl. 1229, enz. Deeze toeleg ontdekte zich reeds duidelyk in den Jaare 1773. Zie het *Advis* over de *Augmentatie der Land- en Zeemagt*, 2 Sept. 1773, door Jonkheer J. D. V. D. CAPELLEN, in het Week getyteld: *Jonkheer* JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 1. Als mede FR. A. V. D. KEMP; *Historie der Admissie* van Jr. J. D. V. D. CAPELLEN TOT DEN POL, bl. 87.

eenigde Gewesten, en, behoudens deeze, konden zy dit verzoek inwilligen. Weshalven 'er ook een zesmaandig Verbod van dien Uitvoer door de Staaten gegeeven werd, of het moest geschieden met weeten en toestemming der Admiraliteiten, onder welke de inlaading voorviel, op straffe van Verbeurtverklaaring en duizend Guldens boete voor den Schipper (*). De Volkplantingen konden dit Verbod niet aanstootelyk vinden, dewyl dit Gemeenebest, als eene Onzydige Mogenheid, geene *Contrabande* aan de Vyanden van eene Mogenheid, met het zelve niet in Oorlog, mogt toezenden. *Engeland* moest het aanzien als een bewys, dat men geen oogmerk hadt om de Volkplantingen in den twist tegen het Moederland te ondersteunen.

I. BOEK. 1775.

Deeze twist nam een langs hoe gedugter gelaad aan; naardemaal de Volkplanters, door eene eenstemmigheid in besluiten, en daar op passende eensgezindheid in daaden, toonden alles te zullen opzetten voor de aangetaste Vryheid, welker verdeediging zy wakker behartigden, met een vertrouwen op 's Hemels bystand; waarom zy in hunne Vaandels en Standaarden het meldenswaardig Opschrift plaatsten; QUI TRANSTULIT SUSTINET: dat is; DIE ONS HEEFT OVERGEBRAGT, BESCHERMT ONS.

't Gedrag der *Noord-Americaanen.*

De

(*) *Nieuwe Nederl. Jaarboeken*, 1775. bl. 191. 826.

I. BOEK. 1775.

—— De overscheeping van *Fransch Krygsvolk*, na *St. Domingo*, *Martinique*, en *Guadeloupe*, gaf hun alle hoop van veelvermogenden bystand dier Kroone, en *Engeland* alle rede van vrees, dat deeze een paarel van groote waarde ten zynen nadeele zou zoeken te bekomen; weshalven het *Engelsch Staatsbestuur* alles te werk stelde ter wervinge van *Duitsche Troepen*, om dit af te weeren, en de Volkplantingen door vreemd Krygsvolk te onder te brengen.

Hooge Watervloed in Slachtmaand.

Groote kommer ging reeds veelen onzer Landsgenooten aan, die *Engelands* Koophandel, Handwerken, en Landbouw, te gader zagen kwynen, en dat de Schulden van dat Ryk, aan 't welk zy onnoemelyke Schatten hadden opgeschooten, door eenen kostbaaren Buitenlandschen Kryg op eene ontzettende wyze vermeerderden. —— Dan een veel algemeener verdervend lot dreigde deeze Gewesten, eer dit Jaar ten einde liep. Op den vyftienden van Slachtmaand stondt het aanzienlykst deel deezes Lands veeg; door geweldige Stormwinden, die, onder een akelig Onweêr van Donder en Blixem, de woedende Zee aanstuwden, over Dyken en Dammen heen joeg, onze Sluizen dreigden te doen springen, alle menschlyke voorzorg te verydelen, en verscheide onzer Gewesten met de baare Zee te veréénigen. GOD wendde genadig het naakend gevaar af, en een blyde dag brak aan naa den kommervolsten nagt, die,

be-

behalven de schaden aan Dyken en Waterweeringen toegebragt, te Lande veel Vee vernield, veel Koopmanschappen bedorven, en op *Zee* eene menigte van Schepen deerlyk gehavend, op strand gezet, of in de diepte bedolven hadt (*). I. BOEK. 1775.

Eeuwfeest van *Leydens* Hoogeschool.

Wy mogen niet vergeeten hier op te tekenen hoe, in dit Jaar, *Leydens Hoogeschool* haar Tweede Eeuwfeest beleefde, en met veel Staatlykheids en Vreugde vierde. De Staaten van *Holland* vergunden, om de Onkosten, tot de luisterryke Viering van dit Tweehonderdjaarig Jubelfeest goed te maaken, tien duizend Guldens; deels besteed tot slaan van Gouden en Zilveren Gedenkpenningen deezer heuchlyke Gebeurtenisse. Zyne Hoogheid vereerde 't zelve met zyne tegenwoordigheid. De Hoogleeraar HIERONYMUS DAVID GAUBIUS deedt eene Redenvoering *Over de wonderbaare blyken van* GODS *Voorzienigheid in het stigten, beschermen en luisterryk maaken van 's Lands Hoogeschool te Leyden*. Naa hem steeg de Hoogleeraar ADRIAAN VAN ROIJEN ten Kansfel, in een keurlyk *Latynsch*

(*) Onder de veelvuldige Verhaalen deezer aanmerkelyke Gebeurtenisse voor ons Vaderland, muntten uit, en verdienen door de Naakomelingschap geleezen te worden, *Historisch Verhaal der Overstroomingen in de Nederlanden, byzonder op den* 14 *en* 15 *van Slachtmaand des Jaars* 1775; en J. H. HERING, *Bespiegelingen over Neêrlands Waternood, tusschen den* 14 *en* 15 *Nov.* 1775, *met de Bylagen*. Zie ook de *Nederl. Jaarboeken*, 1775, bl. 1372.

I. BOEK. — 1775.

tynsch Gedicht, den roem vermeldende der voornaamste Hoogleeraaren in de Genees-, Heel-, Schei- en Kruidkunde, die deeze Hoogeschool vercierd hadden. — Om dit Feest te meer heerlykheids by te zetten, was vastgesteld, dat vier Studenten, die, den loop hunner Academische Oefeningen volbragt hebbende, na de Eer van het Meesterschap, ieder in de Weetenschap, waarop hy zich bevlytigd hadt, stonden, naar de wyze der Voorouderen, dat is, met de *Kap*, zouden bevorderd worden; eene Plegtigheid, zints den Jaare MDCCXXXV, niet verrigt. In de Regtsgeleerdheid genooten de Heeren PIETER BRANTSMA en WILLEM CAREL VOSMAER; in de Geneeskunde RUDOLF FORSTEN; en in de Wysbegeerte ANTONY VAN DER HEIM, die Eere; in de Godgeleerdheid zou ook een Student op die wyze zyne bevordering bekomen hebben; doch door een tusschenkomend beletzel was hy hier in verhinderd geworden (*).

De *Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde* te *Leyden*, in hooge Bescherming genomen.

De *Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde*, te *Leyden*, reeds vóór eenige jaaren opgerigt, blyken van onvermoeiden yver in den opbouw en uitbreiding der *Nederlandsche* Taalkunde, Dichtkunst, Welspreekenheid, Oudheid- en Geschiedkunde, gegeeven, en daar door aan de opgevatte verwagting voldaan hebbende, nam

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775. bl. 63, 199. 1425.

nam de Erfstadhouder, ingevolge van een hem voorheen gedaan Verzoek, dit Jaar, den Tytel van *Beschermer* aan, en werd, op een ingeleverd en door de Regeering van *Leyden* onderfteund Verzoekschrift, ter Staatsvergadering van *Holland*, deeze Maatschappy goedgekeurd, en het door haar aangenomen Zegel staatlyk bekragtigd (*).

I. BOEK. 1775.

'sLands Vaderen een oog van oplettenheid gevestigd houdende op de bronnen van 's Volks Welvaaren, en geene middelen verzuimende welke konden dienen om derzelver verloop of uitdrooging te voorkomen, werden te raade, de Haring-visschery, waarin onze Landsgenooten, wat het kaaken en zouten betreft, alle andere Volken op een grooten afstand agter zich laaten, aan te moedigen, door eene belooning van vyfhonderd Guldens te verleenen aan ieder Schip 't welk dit Jaar ter Haring-vaard en Haring-vangst werd uitgerust. Deeze, gevoegd by eene vry gezegende Vangst, beurde den moed der Reederen, door in voorige Jaaren geledene schade, bykans geheel neder geslaagen, weder op (†).

De Haringvangst begunstigd.

Hoewel de Vaard op *Suriname* zeer sterk was, en de t'huisvragten van Koffy, Zuiker, Caceo en Katoen, in dit Jaar, de Som

Verloop der Zaaken op *Suriname*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 900. 915. *Werken van de Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde. Voorberigten van het Eerste en Derde Deel.*
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 757. 1430.

I. BOEK. 1775. Som van *f* 1416250-:-: beliepen, 't geen het belang dier Volkplantinge voor de Scheepvaard, om van andere belangen niet te spreeken, ten volsten uitwyst; bevondt zich dezelve in zeer hachlyke omstandigheden. De hooge Pryzen der Gewassen, in vroegere Jaaren, hadden een groote drift verwekt om Plantadiën aldaar, en Aandeelen in de Geldbeleeningen op dezelve te hebben, even of de Pryzen nooit zouden daalen, 't geen zy egter, uit hoofde van deeze veelvuldige Onderneemingen, zelve natuurlyk moesten doen: dit het gevolg zynde, vonden zich de Geldopneemers buiten staat om de hooge Intressen te betaalen; eenigen geraakten hier door, anderen door eene overdaadige Leevenswyze, onvermogend tot het voldoen hunner Schulden; het Vertrouwen kreeg een krak, de Pryzen der Plantadiën en der Schuldbrieven namen geweldig af, en zy, die, voor veel Gelds, van anderen opgenomen, Plantadiën gekogt, van Slaaven, en verdere Noodwendigheden, voorzien hadden, konden het ondernomen werk niet aan den gang houden. Veel ongeregeldheids en onregts werd 'er omtrent die Geldopneemingen, en het zenden der Gewassen, uit welker Verkoop de Intrest-gelden moesten komen, gepleegd (*).

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 1432.

De Binnenlandsche Rust liep, op het Eiland *Walcheren*, groot gevaar van stoorenis. De Boeren hadden, ter gelegenheid eener nieuw ingevoerde Belasting op de Landeryen, argwaan en misnoegen opgevat tegen den Inspecteur van, en Opper-Commis des Eilands, JAN DINGMANS, en diens Zoon ABRAHAM DINGMANS, Commis der *Watering* en van de *Vyf Ambagten*. De Staaten van *Zeeland* lieten eene Waarschouwing uitgaan tegen het verspreiden van oproerige Geschriften, strekkende om gemelde Amptenaaren in veragting te brengen, als Lieden, die zich aan zulk een wangedrag hadden schuldig gemaakt, waar door zy de Bedieningen, welke zy bekleedden, onwaardig zouden weezen, gepaard met verregaande bedreigingen; neemende, staande het onderzoek der zaake, of wanneer de onschuld der bovengenoemde Persoonen bleek, Hun, derzelver Familiën en Bezittingen, in hunne bescherming, onder bepaalde straffen, der geenen, die, met woorden of werken, eenig letzel of hindernis deezen Amptenaaren aandeeden. — Die Waarschuwing, wel verre van de gewenschte rust te bevorderen, werd te *West-Kapelle* afgescheurd, en naast de overblyfzels een naamloos Geschrift geplakt, opgevuld met nieuwe bedreigingen tegen dien Vader en Zoon, en zeer oproerige uitdrukkingen, tot veragting der Plakaaten: eene nadere Waarschouwing was er het gevolg van. Dan; de vrees voor

I. BOEK.

1775.

Oproer op *Walcheren*.

op-

I. BOEK. 1775. oproerigheid en daadlyke onderneemingen, bewoog de Staaten sterker middelen by de hand te neemen. De Bezettingen van *Vlissingen* en *Veere* ontvingen de noodige Bevelen en Lastbrieven om honderd vyftig Man na de Stede *West-Kapelle* te zenden, 't geen geschiedde. Zyne Hoogheid benoemde den Heer Generaal Major DOPFF, om over het Krygsvolk, binnen den Eilande *Walcheren*, het bevel te voeren. De Staaten lieten hierop eene Waarschuwing aankundigen tot voldoening der Staat- en Dyk-lasten, met de daar bygevoegde Verhooging. De oproerige gemoederen kwamen tot bedaaren, waaraan niet weinig toebragt het overlyden van den Heer JAN DINGMANS, die, egter, vóór zyn dood, vermoedelyk, zo niet zeker, een gevolg van schrik en ontzetting, wegens deeze oproeren, zich in de volle Vergadering der Staaten volkomen gezuiverd hadt. De Generaal Major DOPFF, werd van zyn post, als Bevelhebber des Krygsvolks op *Walcheren*, ontslaagen; en Zyne Hoogheid plegtig by eenen Brieve bedankt voor de zorg en yver in het bevorderen en uitvoeren der genomene maatregelen, om eene Beweeging, die de onaangenaamste gevolgen zou kunnen gehad hebben, in derzelver beginzelen te stuiten (*).

Het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 424. 534, enz. 1535.

Het overvoeren van vreemd Krygsvolk na *America*, om de Volkplanters, die reeds hunne Havens voor den Vryen Handel met alle Volken hadden open gezet, te dwingen, bragt te wege dat *Frankryk* en *Spanje* niet langer zweegen; doch openlyk verklaarden zulks met geene onverschillige oogen te zullen aanschouwen. — Koninglyke Afgevaardigden by het *Algemeen Congres* werkten vrugtloos aan een Vergelyk; door vermomde Heerschzugt liet het zich niet beleezen. Het wreed en willekeurig Verbod, niet alleen van allen Koophandel, maar ook van allen Ommegang met de *Wederspannige Volkplantingen*, werd afgevaardigd door een Raad, waarin Verwoedheid voorzat. — Gelyk de *Americaanen* zich niet door List hadden laaten verkloeken, zo namen zy ook maatregelen om zich tegen Geweld te verzetten, vermeerderden hun Landmagt, en waren gelukkig genoeg om eenige *Engelsche* Schepen, met Kruid en ander Oorlogstuig gelaaden, te vermeesteren.

I. BOEK. 1775. De *Noord-Americaanen* rusten zich meer en meer ten Oorlog toe.

By het Dorp *Lexington*, vyftien mylen van *Boston*, viel de eerste Vyandlyke daad voor: een handvol *Americaansch* Krygsvolk, daar liggende, verzette zich, met de Landlieden, uit zelfverdeediging, tegen de *Engelschen*, die opkwamen om eene menigte Krygs- en andere Behoeftens in die Streek te vernielen. Deeze Gebeurtenis, voorgevallen op den negentienden van Grasmaand, MDCCLV, was het begin eens Oorlogs tusschen de *Engelschen*, en

Begin der openbaare Vyandlykheden.

„ een

I. BOEK. 1775. „ een Volk, dat," gelyk de Heer JONATHAN TRUMBULL het zeer wel beschryft, „ eerder dien moed bezat, welke durft onderneemen, en die volstandigheid, welke in gevaaren kan volharden, dan de ondervinding die leert, of de doordringenheid en voorzigtigheid, die in 't vervolgen van zo uitgestrekte en zwaare onderneemingen, de goede uitkomst verzekeren; —— een Volk, zonder ondervinding van eene onafhanglyke Regeering, en van den Oorlog, onvoorzien zo van Officieren, als van Soldaaten of Magazynen, om zelfs één eenigen Veldtocht uit te staan tegen eene Natie, wiens naam het hadt leeren eerbiedigen, aan wier Krygsbende het van kindsbeen af hadt toegeschreeven de grootste Kloekmoedigheid en Ervaarenis, en wier Scheepsmagt in ieder gedeelte van de Wereld zegepraalde. —— Maar deeze vergelyking, hoe weinig in 't voordeel der *Noord-Americaanen*, goldt niet by de gemoederen waaruit de ontzaglyke zugt tot Vryheid alle verbeelding en vrees verbannen hadt (*)."

De Volkplantingen van *Nieuw-Engeland* besloóten terstond den Oorlog te onderneemen, wierven Krygsvolk, en voorzagen ze op eene regelmaatige wyze met Be-

(*) *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van America betrekkelyk*, bl. 8.

Bevelhebberen, om de plaats te vullen der geenen, die zich, op 't eerste alarm, by een vergaderd hadden op een ongeregelden voet. Gering was 't Krygsbeleid, maar onverbeeldlyk de Moed, betoond in een Gevegt tusschen zeshonderd Man, slegt verschanst, en schaars voorzien, en twaalfhonderd *Britsche* Benden, onder den Generaal HOWE, die dus het dubbeld van hunne magt uitmaakte, en daarenboven het vuur van eene menigte Oorlogschepen en Batteryen ter hunne baate hadden. Zy hielden onder hun Opperbevelhebber, den Generaal WARREN, post, en dwongen den Vyand te wyken, tot dat deeze, eene groote Versterking gekreegen hebbende, het overschot het Slagveld deedt ruimen; naa een zo hardnekkig Gevegt, dat byna de helft der Krygslieden, die aan wederzyden in den Stryd geweest waren, onder de Gewonden of Gesneuvelden geteld wierden. Dit, en het in brandsteeken van *Charles-Town*, vermeerderde de gereezene verbittering grootlyks; men zag de noodzaaklykheid om voor eigen bescherming zorg te draagen.

I. BOEK. 1775.

Ten dien einde was 'er eene bezoldigde geregelde Krygsmagt, met bekwaame Bevelhebberen, noodig, onder deeze blonk de Generaal WASHINGTON uit, op hem waren aller oogen gevestigd, met Algemeene Stemmen werd hy opgeroepen tot verdeediging van zyn Vaderland, en aanvaardde, in Hooimaand des Jaars MDCCLXXV, het Opperbevel over de

I. BOEK. 1775.

Legermagten van *America*. Hy werd in de Legerplaats ontvangen met die hartverrukkende blydschap, welke eene groote maate van verdiensten alleen kan inboezemen, naa dat hy op zyne reize uit *Virginia* derwaards, in alle Staaten, welke hy doortrok, die merktekens van Hoogagting en Eerbewys ontvangen hadt, welke zy oordeelden verschuldigd te weezen aan den Man op wien geheel *Noord - America* de hoop van Behoudenis en Vryheid grondde.

Verslag van den Generaal WASHINGTON.

Schoon WASHINGTON, in zyne Jeugd (*), (want wy mogen niet nalaaten, een Man, die zich zo beroemd gemaakt heeft, eenigermaate te kenschetzen,) meer tot een stil Land- dan het woelig Krygsleeven was opgevoed, en tot Landopzichter in *Virginia* aangesteld, bragten de omstandigheden zyns Vaderlands, door de *Franschen* aangevallen, hem vroeg in de verpligting om het bevel te voeren over eenige Manschap, tot bescherming der Volkplantingen; waarin hy blyken van beleid en moed gaf; en zo veel verdiensten als Krygsman kreeg, dat hem het Bevelhebberschap over de Krygsmagt in *Virginia* werd opgedraagen, waarvan hy, naa het aangaan eens aanzienlyken en ryken Huwelyks, afstand deedt. Zints dien tyd diende hy den Staat zo volyverig als Raadsheer, als hy tot hiertoe werkzaam geweest was

(*) Hy werd den 22 van Sprokkelmaand, MDCCXXXII, gebooren.

Adr. Vinkeles Sculp. naar een Origineel Schildery, by den Wel Ed. Heer P. van Winter, Nic:z.

was om denzelven als Krygsheld te verdeedigen. Wanneer hy, door de Vergadering, overeenkomstig met den algemeenen wensch des Volks, verkoozen werd tot een der Afgevaardigden op het eerste Algemeene Congres, tradt hy, met niet weinig tegenzins, weder op het werkzaam Tooneel des Leevens; en, alle omstandigheden in aanmerking genomen zynde, mogen wy gelooven, dat geene beweegredenen, dan de zodanigen, als ontstaan uit de belanglooste Vaderlandsliefde, hem ooit zouden hebben kunnen overhaalen om de streelendste vermaaken des gerusten Huislyken Leevens, welke iemand kan genieten, en het groot genoegen, 't geen hy schiep in den Landbouw, en het verbeteren zyner wyduitgestrekte Bezittingen te verlaaten. Zyne Inkomsten werden op niets minder dan vierduizend Ponden Sterling geschat. Naardemaal hy altoos weigerde eene bezolding in geld te ontvangen, voor zyne diensten, den Lande beweezen, bepaalde het Congres geene wedde voor het bekleeden van den post des Opperbevelhebbers, alleen ontving hy weeklyks eenig geld tot vergoeding der onkosten van zyn open Tafel, en andere noodwendige Uitgaven.

I. BOEK. 1775.

Nooit was de *Americaansche* Veldheer in *Europa* geweest, en hadt dus nimmer, in volle uitgestrektheid, gezien, wat tot den Krygsdienst behoort; nogthans liepen 'er verscheide redenen zamen, om hem tot dien aanzienlyken Rang te verheffen. De

I. BOEK. 1775. hoogagting, verworven door zyne braafheid en eerlykheid, zyne deelneeming in de zaak zyns Vaderlands, uit genegenheid en overtuiging, zyne gemaatigdheid in het Staatkundige, zyne eigene wyduitgestrekte Bezittingen, en beproefde bekwaamheden als Bevelhebber, deeden de keuze der *Americaanen* op hem vallen. Dat de Natuur hem beschonken hadt met uitsteekende Krygsbekwaamheden, zullen zyne geslaagenste Vyanden hem niet betwisten; en, daar hy, reeds van zyne vroege Jeugd, gedreeven werd door eene sterke zugt om zyn Vaderland in den Kryg te dienen, hadt hy deeze natuurlyke bekwaamheden grootlyks aangekweekt, door onvermoeiden vlyt, en het sterk beöefenen der beste Schryveren, over de kunst des Oorlogs. En, waarlyk, wanneer wy in aanmerking neemen, dat hy, in den beginne, de Aanvoerder was van een hoop Menschen, grootendeels ongewoon aan Krygstugt, en onervaaren in Oorlogsverrigtingen, eenigzins onbedwingbaar van aart, en die, ten besten genomen, den naam van vlug en goed Krygsvolk mogten draagen, nog nieuwlings op de rol der Soldaaten aangeschreeven, slegt gekleed, en, ten allen tyde schaars voorzien van de noodige Krygsbehoeften; en dat hy, met zulk een Leger, den voortgang tegenstondt van eene Krygsmagt van eenige duizenden wel afgerigte Krygslieden, overvloedig bezorgd van al het noodige, aangevoerd door dappere *Europische* Veld-

over-

overften, zal men WASHINGTON den Eernaam niet kunnen weigeren dat hy een der uitfteekendfte Veldheeren der Tegenwoordige Eeuwe geweest is; en die hem van naby kennen, bevestigen eenpaarig, dat zyn *Zedelyk Character* zo zeer uitmunt, dat niemand immer in één Perfoon de Deugden van een rechtfchaapen Wysgeer, met de bekwaamheden van een Veldheer, beter vereenigde (*).

I. BOEK. 1775.

Wy mogen, dit weinige, wegens den aanvang des *Noord-Americaanfchen* Oorlogs, aangeftipt hebbende, zonder buiten ons beftek te treeden, ons niet inlaaten tot het vermelden der Krygs-Verrigtingen die met den wisfelenden Oorlogskans vergezeld gingen; doch fchrik en verbaasdheid verwekten in de over Zee gezondene Onderdrukkers van een Vryheidademend Volk (†).

1776. *Engelands* nader oogmerk om de *Noord-Americaanen* met geweld onder te brengen.

Het berigt, door den Generaal BOURGOGNE, uit *Noord-America* overgebragt, wegens de onmogelykheid, om, zonder een onverwylden byftand van Krygsvolk en Oorlogfchepen, de oogmerken der Heerschzugt, die eerst zo ligt bereikbaar fcheenen, te volvoeren, baarde ontzetting;

(*) Zie dit alles breeder in eene *Opgave der Levens- en Lotgevallen van* GEORGE WASHINGTON, in de *Algem. Vaderl. Letter-Oeffen.* VI. Deel, II. St. bl. 171, enz.

(†) Men vindt 'er een Verflag van, in de *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van America betrekkelyk*, bl. 14—22.

I. BOEK. — 1776.

ting, en het besluit, om, daar een aantal van zeventig Oorlogschepen niet genoegzaam zou weezen ter Bezettinge van de wydstrekkende *Noord-Americaansche Kust* (*), de Wervingen van hun Buitenlandsch Krygsvolk met verdubbelden yver voort te zetten.

Engeland vorderd de *Schotsche Brigade* van den Staat.

De gereede toestemming van 't Verzoek tot het Verbod des Uitvoers van Krygsbehoeften uit deeze Gewesten, de bewustheid hoe veelen hier na de *Engelsche* zyde overhelden, bewoog *Groot-Brittanje* om de *Schotsche Brigade* ook van onzen Staat terug te eischen, by monde van den Afgezant YORKE. De eisch vondt Voorstanders, die denzelven, uit kragte van het Oude Bondgenootschap, en andere zich naderhand ontdekkende redenen, wilden toestaan; doch onpartydiger oog zag geen de minste verpligting hiertoe in de uitstaande Verdraagen, en die daad aan voor eene schennis der aangenoome Onzydigheid, van de schroomlykste uitzigten wegens *Frankryks* regtmaatig misnoegen, daar op te wagten, en dat der *Americaanen*, wier lot wel nog onbeslist was; doch die, zegepraalende in den aangevangen Oorlog, met alle reden, dit leenen der *Schotsche Brigade*, en het doen overgaan in 's Konings Dienst en Soldy, tot het stillen der Onlusten in de *Americaansche Volk*-

plan-

(*) Langs den Zeekant niet minder dan 1500 Engelsche Mylen.

plantingen, den Staat euvel zouden geduid, en met het verlies van Handelvoordeelen, duur betaald gezet hebben. I. BOEK.

Doorzag niemand deeze gevolgen, hadt iemand Vryheidsmin en Moeds genoeg om dezelve onbewimpeld voor te draagen, 't was de groote Staatsman JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, die, in de *Overysselsche Raadsvergadering*, een Schriftlyk Vertoog inleverde, 't geen te veel gevolgs hadt om niet hoofdzaaklyk gemeld te worden; 't liep uit op deezen zin: „ Krygsvolk te geeven is hier Party „ kiezen, dat gevaarlyke gevolgen naa „ zich kan sleepen. Onze vervalle Koop- „ handel en Landbouw, is, zo herstel- „ baar, alleen te herstellen door eene „ stipte Onzydigheid in de Oneenigheden „ van *Europa*. Wordt zyne *Groot-Brit-* „ *tannische Majesteit* hulpe aangeboden; „ men zal 'er ook vinden die zulks den „ *Americaanen* niet weigeren; en wy zul- „ len ons inwikkelen in Onlusten met „ een onzer magtigste Nabuuren, die „ door wederzydsch belang onze Natuur- „ lyke Vriend is, en niet anders kan wen- „ schen dan dat 'er steeds zulk eene On- „ zydig en door den Koophandel bloeiend „ Gemeenebest aanweezig zy. Het ge- „ drag van *Engeland*, 't geen thans meer „ dan ooit de Alleenheerschappy ter Zee „ oefent, is, ten onzen opzigte, verre „ naa zo gunstig niet, dat het ons daaraan „ verpligtte. Onze Verbintenissen met „ het zelve, hebben ons eer nadeelen be-

1776. CAPELLENS taal te dier gelegenheid.

 „ rok-

I. BOEK. 1776. „ rokkend, dan voordeelen geschonken.
„ De Handel-Verbintenissen, van onzen
„ kant zo heilig onderhouden, worden
„ ons ontzegd. Wanneer de regtmaatige
„ reden van klaagen weggeruimd, en de
„ onnoemelyke Schatten, welke aan onze
„ Kooplieden door die Verbondsschennis
„ ontnomen zyn, terug gegeeven zyn,
„ dan zal het eerst tyd weezen om het
„ doen van ongehoudene diensten in over-
„ weeginge te neemen. —— Ons Krygs-
„ volk zou gebruikt worden tot het dem-
„ pen van 't geen zommigen eene *Rebellie*
„ *der Colonisten in America* gelieven te
„ noemen. Dan, hiertoe zag ik liever
„ *Janitsaren*, dan Troepen van een
„ Vryen Staat, huuren. —— Haatlyk is
„ die onnatuurlyke Broederkryg, daar
„ zelfs de Wilden, (zo men de Nieuws-
„ papieren geloof mag geeven,) zich niet
„ willen inmengen; haatlyker zou het zyn
„ dit een Volk te zien doen, dat zelf
„ *Slaaf* is geweest, den naam van *Rebellen*
„ ook gedraagen, en zich eindelyk vry-
„ gevogten heeft; maar allerhaatlykst
„ moet dit my voorkomen, die de *Ame-*
„ *ricaanen* eens ieders agting waardig oor-
„ deelt, en hun aanmerkt als braave Lieden,
„ die de Regten, welke zy als Menschen,
„ niet van de Wetgeevende Magt van
„ *Engeland*, maar van GOD zelve hebben
„ ontvangen, op eene bezadigde, man-
„ moedige en Godvrugtige wyze verdee-
„ digen; op eene wyze, die te hoopen is
„ dat alle Volken, welken in hunne Voor-

reg-

„ regten mogten worden verkort, en te- I.
„ vens nog zo gelukkig zyn, van tot der- BOEK.
„ zelver behoud of herwinning eenige
„ poogingen te kunnen aanwenden, tot 1776.
„ een opwekkend voorbeeld zal strekken,
„ — Ook vrees ik dat deeze Overgifte
„ van Krygsvolk aanleiding zou kunnen
„ geeven tot eene vermeerdering van
„ Krygsvolk, van welke ik dagelyks
„ vreemder word, naarmaate dat Ge-
„ drogt, de zogenaamde *Militaire Juris-
„ dictie in Civile Zaaken en gemeene misdaa-
„ den*, de handhaaving des Regts stremt,
„ en die in dit Gemeenebest niet behoor-
„ de genaamd te worden, meer velds
„ wint, en ongevoelig meer en meer die
„ weinige zwakke banden ontknoopt,
„ waarmede het gewapende gedeelte on-
„ zer Natie met het ongewapende nog
„ eenigzins is vereenigd, en welke het
„ eerstgenoemde nog eenig gevoel van af-
„ hanglykheid van, en onderworpenheid
„ aan zyne Burgerlyke Overheden kunnen
„ doen behouden." — De stem deezes
Mans, die het *zwygen* een Misdaad reken-
de, daar het *spreeken* een Pligt was, luid-
de, „dat het belang van onze Republiek
„ in 't algemeen, en van de Provincie
„ *Overyssel* in 't byzonder, de *Cessie* van
„ deeze *Troupes* noch vorderende, noch
„ toelaatende, en dezelve boven dien
„ niet kunnende geschieden, zonder eene
„ hardigheid te doen aan Lieden, die ons
„ nooit hebben misdaan, het Verzoek
„ van Zyne Majesteit van *Groot-Brittanje*

 „ als

I. BOEK. 1776.

„ als nog niet behoort te worden geaccor„ deerd. Binnen weinig weeken zag hy „ zich gerugsteund door het magtig *Am„ sterdam*; en deeze eisch hadt geen ge„ volg (*).”

Voordeelige Handel op *St. Eustatius* en *Curacao*.

Hoe heilzaam de Onzydigheid aan deezen Staat was, bleek uit de sterke en ryke winstgeevende Scheepvaart en Handel op *St. Eustatius*, *Curacao*, en andere *West-Indische Volkplantingen*, die dagelyks toenam, en eene onverbeeldlyke hoogte beklom, ten spyt der *Engelschen*, wier Handel, op die streeken, door de hooge Verzekeringspenningen van vyf-en-dertig ten honderd, bezwaard werd. Veelen, die voorheen om Zeevaard en Handel, in die wydafgeleegene Gewesten niet dagten, namen 'er, om stryd, deel in, daar scheen een onledigbaare Goudmyn geopend.

Gebrek aan Scheepsvolk, door het overgaan in Engelschen dienst.

Engeland gevoelde meer en meer het gebrek aan Matroozen, door den standhoudenden en ernstiger wordenden *Americaanschen Oorlog*, en kwam tot het besluit dat men de Koopvaardyschepen met drie vier-

(*) Jr. J. D. V. D. CAPELLEN, *Regent*, bl. 5, waar men vervolgens aantreft hoe veel 'er te doen viel over dit Stuk; 't geen ook niet weinig Tegenschryvers vondt; dan teffens den Edelen Opsteller gelegenheid gaf om zich des nader te verklaaren, in de Voorreden van R. PRICE's *Aanmerkingen over de Burgerlyke Vryheid*, door hem, ten dienste zyner Landgenooten, vertaald. Deeze Voorreden is desgelyks te vinden in de *Bylaagen* tot *De Historie der Admissie in de Ridderschap van Overyssel*, van J. D. V. D. CAPELLEN, door F. A. VAN DER KEMP, bl. 195.

vierde gedeelte Vreemdelingen zou mogen bemannen. *Friezen*, *Groningers* en *Eilanders* verhuurden zich, tot groot nadeel onzer Zeevaard. De Schepen ter Walvisch-vangst, die, in 't vroege Voorjaar, ten zelfden tyde, veel volks noodig hebben, ondervonden dit by de uitrusting; ten nauwen noode, konden die Schepen, voor hoog hand- en maandgeld, derzelver beslag krygen. Men voorzag het dubbel nadeel, welk dit overgaan van bekwaame Zeelieden in vreemden dienst noodwendig naa zich moest sleepen, niet genoeg, of, zo men het voorzag, was de tyd om zulks van hooger hand te beletten, nog niet gebooren.

De Vyandlykheden tusschen *Spanje*, *Frankryk* en *Engeland* neemen eenen aanvang.

De Vyandlykheden van *Spanje* en *Frankryk* tegen *Engeland* namen eenen aanvang. De *Spaansche* Oorlogschepen en Krygslieden stevenden na de *West-Indiën*. Twee *Fransche Fregatten*, Krygsbehoeften na *America* voerende, door een *Engelsch Oorlogschip* aangetast, sloegen 't zelve af, en bragten hunne laading veilig ter bestemde plaatze; twee andere voerden een bemagtigde *Engelsche Oorlogsloep* na *Martinique*.

De *Noord-Americaanen* vragen een Handelgemeenschap met andere Vol-

Behalven een *Americaansch* gewapend Fregat, te *Cadix* aangekomen, met Brieven van 't *Congres* voor 't Hof van *Madrid*, noodigde het, door de bezending eeniger Persoonen van aanzien, na *Frankryk*, *Spanje*, *Portugal*, en dit *Gemeenebest*, deeze Mogenheden tot Handelgemeenschap met de Volkplantingen. Alle vonden zy zwaa-

I. BOEK. 1776.

zwaarigheid om 'er als nog in te treeden; *Frankryk* alleen ontving ze met open armen, en ging den Handel aan, die, binnen kort, zeer toenam. —— De welberaadene Onzydigheid van *Neêrlands Staatsbestuurderen*, en hunne verkleefdheid aan eensgemaakte en nog bestaande Verbintenissen, tusschen *Engeland* en deezen Staat, wederhielden hun van het dryven eens Handels, welke daar mede strydig geagt mogt worden. De *Engelsche Afgezant* vroeg, op een hoogen toon, bystand van Volk en Schepen, doch zyn Verzoek werd met de overtuigendste verontschuldiging en de gegrondste betooging van ongehoudenheid, afgeslaagen; egter herhaalde men het Verbod van Uitvoer der Oorlogsbehoeften (*).

ken aan te gaan. 't Gelukt in *Frankryk*.

De te onderbrenging der *Noord-Americaanen* in *Engeland* beslooten.

De groote *Engelsche* Bedryf-al ten Hove, Lord NORTH, dreef het besluit door *om voortaan niets te ontzien, alles in het werk te stellen, te verdeedigen, en aan te tasten*. Hier op volgde eene ongehoorde sterke presfing van Matroozen; het vreemde Zeevolk in dienst der *Engelsche Koopvaardy*, werd, onder belofte van eene aanzienlyke belooning, tot 's Konings dienst gelokt, om de gewapende Huurlingen over te voeren.

De *Noord-Americaansche Staaten* verklaaren zich Onafhanglyk.

Het Congres, uit alle schroomlyke verschynzelen, die zich opdeeden, geen ander besluit kunnende maaken, dan dat het *Engel-*

(*) *N. Nederl. Jaarboeken*, 1776. bl. 363. 1133.

gelſche Hof eene volſlaagene Verovering bedoelde, en 'er geen hoop tot een redelyk Vergelyk overbleef, ſtelde vast zich vry te vegten of te ſterven, en verklaarde zich, op den vierden van Hooimaand, MDCCLXXVI, openlyk *Vry* en *Onafhangelyk*, *voor eeuwig*, alle Vereeniging met *Groot-Brittanje*, in hoedanigheid van Moederland, afzweerende. —— Een ſtap, gedaan in een allerhachlykſten toeſtand; daar de *Britſche Vloot* met een Leger van dertig duizend Man landde. Voorſlagen van Vergelyk werden 'er, nogthans gedaan, door Lord en Sir WILLIAM HOWE, Bevelhebbers van de *Britſche* Vloot en het Leger, onder de benaaming van *Zyner Majeſteits Commisſarisſen tot herſtel van den Vrede in de opgeſtaane Coloniën in Noord-America*. De beroemde Dr. FRANKLIN, nevens twee andere Heeren, werden door 't Congres benoemd, om met deezen Gelastigden des Konings te handelen. Doch het bleek, by den uitſlag, dat zy weinig meer magts hadden, dan om Vergiffenis te ſchenken van Misdaaden, waar aan de Volkplantingen zich niet ſchuldig kenden, en Beſcherming te verleenen voor hunne Perſoonen en Eigendommen, om welke te verdeedigen zy zich reeds bereid hadden. Dus werd deeze Onderhandeling afgebrooken, met geen ander gevolg, dan dat de *Noord-Americaanſche Volkplantingen* zich volkomener overtuigd vonden van den overmoed des Vyands, dien zy hunne volſtan-

I. BOEK. —— 1776.

I. BOEK. 1776.

ftandige aankleeving aan de zaak der Vryheid op het duidlykst toonden.

Aanmerking hier over.

De *Engelschen*, en die hun aanhingen, hebben altoos beweerd, dat de Verklaaring van Onafhanglykheid, gevoegd by verscheide omstandigheden van het voorige gedrag der Volkplantingen, een beslissend bewys uitleverde van derzelver oorspronglyke inzigten, en dat zy vooraf dit plan beraamd hadden. Doch zy verzekeren, dat hunne standvastige wensch, tot dat de geduurige verongelykingen hun geprest hebben zich vry te verklaaren, en tot hunne Verbintenis met *Frankryk*, geweest is, voor Vrede en Vereeniging met *Groot-Brittanje*, boven alle Volken der Wereld (*).

De *Vereenigde Staaten* vormen een nieuw Gemeenebest.

De Krygsverrigtingen namen op nieuw eenen aanvang, en de Veldtocht, met veel voordeels voor de *Engelschen* begonnen, liep, in 't einde, hun tegen. Intusschen was, naa de verklaarde Onafhanglykheid, de tyd voor de Volkplantingen gebooren, om zich met een naderen Band te verbinden, en, als een *Vereenigd Gemeenebest*, het getal der ontzaglyke Mogenheden, op den Aardbodem te vermeerderen. Verwonderlyk is het, en 't strekt der Wysheid onzer Voorvaderen tot eere, dat dee-

(*) *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van Noord-America betrekkelyk*, bl. 24. J. ADAMS., *Geschiedenis van het Geschil tusschen Groot-Brittanje en America.*

deeze Bewoonders van een ander Wereld-deel, naa het verloop van omtrent twee Eeuwen, bykans in dezelfde maatregelen en schikkingen traden, als zy in het beraamen der *Utrechtsche Unie*; derwyze, dat eenigen aan de *Utrechtsche*, en anderen aan de *Americaansche Unie* den voorrang toekennen (*). I. BOEK. 1776.

'tIs onze zaak niet in een onderzoek van dien aart te treeden; doch wy deeden te kort aan de Geschiedenis onzer dagen, als wy eene Gebeurtenis van dat aanbelang, de vorming van een *Nieuw Gemeenebest*, met geen byzonder Verslag verwaardigden, en de Artykels opgaven van het eerste Ontwerp der *Confederatie* en *Eeuwige Unie*, tusschen de Staaten van *Nieuw Hampshire*, — *Massachusets-Baay*, — *Rhode-Eiland* en *Providence*, — *Connecticut*, — *Nieuw York*, — *Nieuw Jersey*, — *Pensylvania*; — de Graafschappen *Nieuw-Castle*, *Kent* en *Sussex*; — aan de Rivier *Delaware*, — *Maryland*, — *Virginie*, — *Noord Carolina*, — *Zuid-Carolina* en *Georgie*, op 't Congres, te *Philadelphia*, den vierden van Wynmaand, MDCCLXXVI, voorgesteld en getekend. De XVI. Artykelen waren van den volgenden inhoud. Ontwerp der Vereeniginge.

" I. De

(*) Zie PIETER PAULUS *Verklaaring der Unie van Utrecht*, III. Deel, bl. 253, en JUNIUS BRUTUS Voorreden voor de *Verzameling van Stukken tot de XIII. Staaten van Noord-America betrekkelyk*, bl. 7.

I. BOEK. 1776.

„ I. De Dertien bovengemelde Staaten „ verbinden zich met alkander, onder „ den Tytel van *De Vereënigde Staaten van* „ *America*.

„ II. Zy sluiten, ieder in zyn eigen „ naam, een wederzydsch Verdrag van „ Vereeniging en Vriendschap, tot hunne „ gemeene Verdeediging, tot handhaaving „ hunner Vryheid, en tot hun algemeen „ en onderling Voordeel, zich verbinden„de, elkander by te staan tegen allen ge„weld, 't welk allen, of één van hun, „ zou mogen dreigen, en te zamen alle de „ aanvallen af te weeren, die tegen allen „ of één van hun zou mogen gedaan wor„den, het zy uit hoofde van den Gods„dienst, de Souverainiteit, den Koop„handel, of eenig ander, hoe genaamd, „ voorwendzel.

„ III. Ieder Staat behoudt aan zich zel„ven alleen het uitsluitend Regt om zyne „ inwendige Regeering te bestuuren, en „ Wetten te maaken, in alle gevallen, „ welke in de tegenwoordige Verbintenis „ niet ingeslooten zyn, of dezelve op „ eenigerhande wyze kunnen benadeelen.

„ IV. Geen der Staaten zal voor zich, „ in 't byzonder, Gezantschappen zenden „ of ontvangen, of eenige Onderhande„lingen beginnen, zich in eenige Verbin„tenissen inwikkelen, Verbonden aangaan „ of Verdragen sluiten, met eenig Ko„ning, Prins, of Mogenheid, hoe ge„naamd, zonder toestemming der Ver„eenigde Staaten in een Algemeen Con-

„ gres

„ gres vergaderd. — Niemand, eenige
„ Post onder 't Gezag der Vereenigde
„ Staaten, of van één hunner bekleeden-
„ de, 't zy hy 'er eenig voordeel van
„ trekt, of dat het slegts een Post van
„ Eere is, zal eenig Geschenk, Gunstbe-
„ toon, Voorregt, of Officie, hoe ge-
„ naamd, van eenig Koning, Prins, of
„ vreemden Staat, mogen ontvangen. —
„ De Algemeene Vergadering der Vereenig-
„ de Staaten, of één derzelven, in 't byzon-
„ der, zal geen Brieven van Adel verleenen.

I. BOEK. 1776.

„ V. Twee of meer der gemelde Staa-
„ ten, zullen geene magt hebben om Ver-
„ bintenissen aan te gaan, of een byzonder
„ Verdrag met elkander te sluiten, buiten
„ de toestemming der Vereenigde Staaten,
„ in het Congres vergaderd, en zonder
„ dat het oogmerk en de duuring van die
„ byzondere overeenkomst, en de toe-
„ stemming, naauwkeurig zyn uitgedrukt.

„ VI. Geen Staat zal eenige Lasten op-
„ leggen of Schattingen heffen, die het
„ sluiten van eenige Tractaaten, door de
„ Vergadering der Vereenigde Staaten met
„ eenige Koningen, Prinsen, of Mogenhe-
„ den, in het toekomende, rechtstreeks, of
„ zydelings, zouden kunnen verhinderen.

„ VII. Geen der Staaten zal in 't by-
„ zonder eenige Oorlogschepen mogen
„ houden, boven het getal, door de Ver-
„ gadering der Vereenigde Staaten noo-
„ dig geoordeeld tot verdeediging van el-
„ ken byzonderen Staat en deszelfs Koop-
„ handel. In Vredes - tyd zullen door
„ geen der Staaten Krygsbenden op de

I. BOEK. 1776. „ been gehouden worden, boven het bepaalde getal, om de versterkte Plaatzen en Forten, tot verdeediging van dien Staat, genoegzaam te bezetten. Maar ieder Staat zal altoos eene welgeoefende Land-militie hebben, wel gewapend en uitgerust, en zorg draagen, om, in openbaare Magazynen, een bekwaam getal Veldstukken en Tenten, met eene behoorelyke hoeveelheid van Wapentuig en andere Oorlogsbehoeften, gereed te hebben.

„ VIII. Wanneer een der gezegde Staaten Krygsvolk ter Algemeene Verdeediging zal op de been brengen, zullen alle Officieren, van den Rang van Colonel, en daar beneden, aangesteld worden door de Regeering van dien Staat, of op zodanig eene wyze als die Staat goed zal oordeelen die Benoemingen te regelen, en, wanneer een Post in deeze open valt, zal dezelve door dien Staat vervuld worden.

„ IX. Alle Onkosten van Oorlog en alle andere Uitgaven, welke, ter gemeene Verdeediginge, of, tot het Algemeene Welzyn, gedaan, en door de Vergadering der Vereenigde Staaten bevolen worden, staan ter betaalinge van de Algemeene Thesaurie. —— Deeze Thesaurie zal gevormd worden uit de Opbrengingen van ieder der gemelde Staaten, in evenredigheid van het getal der Inwoonderen, van alle Sexe, Ouderdom of Rang, behalven de *Indiaanen*, die, in ieder Staat, van Schattingen bevryd zyn; en om de veelheid dier

„ Op-

„ Opbrenginge te bepaalen, zullen alle I.
„ drie Jaaren de Inwoonders geteld, en in BOEK.
„ die telling zal het getal der Blanken on- ——
„ derscheiden worden; men zal deeze Be- 1776.
„ schryving aan de Vergadering der Ver-
„ eenigde Staaten zenden. — De Schat-
„ tingen, ter betaalinge van dit Aandeel
„ geschikt, zullen opgelegd en geheeven
„ worden in ieder Staat, onder het gezag,
„ en op last van deszelfs Regeering, bin-
„ nen den tyd, door de Vergadering der
„ Vereenigde Staaten bepaald.

„ X. Ieder der Staaten zal zich gedraa-
„ gen naar het Besluit der Vergadering van
„ de Vereenigde Staaten, in alle geval-
„ len, en by deeze Verbintenis aan die
„ Vergadering voorbehouden.

„ XI. Geen Staat zal zich in Oorlog in-
„ wikkelen buiten toestemming der Ver-
„ eenigde Staaten, in een Congres verga-
„ derd, dan wanneer 'er een daadlyke In-
„ val van een Vyand plaats hebbe, of ze-
„ kere Weetenschap van het voorneemen
„ eener *Indiaansche Natie*, en in dat geval
„ alleen, wanneer de nood te dringend
„ is om met andere Staaten raad te plee-
„ gen. —— Geen byzondere Staat zal
„ *Commissiën* verleenen aan eenige Sche-
„ pen of Vaartuigen ten Oorlog, of eeni-
„ ge Brieven van *Marqué* en *Represaille*,
„ tot naa eene Oorlogsverklaaring, door
„ de Vergadering der Vereenigde Staaten
„ gedaan; en dan zelfs zullen zy maar
„ verleend worden tegen dat Ryk, of die
„ Mogenheid, of de Onderdaanen van
„ dat Ryk of Mogenheid, waar tegen de

I. BOEK. — 1776.

„ Oorlog in diervoege verklaard is; en „ zullen deeze overeenkomstig moeten „ zyn met de bepaalingen, door de Ver„ eenigde Staaten deswegen gemaakt.

„ XII. Ten einde het Algemeene Wel„ zyn der Vereenigde Staaten in agt te „ neemen, en de Algemeene Zaaken te „ bestuuren, zal ieder Jaar volgens de „ wyze van kiezing, door de Regeering „ van ieder Staat beraamd, een zeker ge„ tal Afgevaardigden gekoozen worden, „ welke te *Philadelphia* zullen zitten tot „ dat de Algemeene Vergadering der Ver„ eenigde Staaten dit anders zal goed vin„ den, en de eerste Maandag van No„ vember, van ieder Jaar, zal tot deeze „ Byeenkomst vastgesteld zyn. — Elk „ der bovengemelde Staaten zal voor zich„ zelven het regt behouden, om, ten al„ len tyde van het Jaar, zyn Afgevaardig„ den, of één van hun, te herroepen, en, „ in derzelver plaats, voor 't overige van „ 't Jaar, anderen te zenden; ook zal ie„ der Staat, zyn Afgevaardigden, geduu„ rende den tyd der Algemeene Vergade„ ringe, en zo lang zy Leden van den Raad „ van Staate zyn, moeten onderhouden.

„ XIII. Elke Staat zal een Stem hebben „ in de beslissing van alle Geschillen in de „ Algemeene Vergadering.

„ XIV. De Algemeene Vergadering der „ Vereenigde Staaten zal het uitsluitend „ Regt en alleen de Magt hebben om over „ Vrede of Oorlog te besluiten, behalven „ in 't geval van Art. XI., om Regels vast „ te stellen, volgens welken de Wettigheid

„ der

„ der Pryzen, door de Zee- of Land-troe- I.
„ pen, in dienst der Vereenigde Staaten ge- BOEK.
„ maakt, zal beslist, en dezelven verdeeld ——
„ zullen worden; om Brieven van *Marqué* 1776.
„ en *Represaille* in Vredes-tyd te verlee-
„ nen; om Regtbanken aan te stellen, die
„ van Zee-rooveryen, en alle misdaaden,
„ op de hooge Zeeën begaan, kennis zul-
„ len neemen, om Gerigtshoven van Ap-
„ pél op te rigten, die, in gevalle van Pry-
„ zen, beslissend vonnis zullen stryken;
„ om Afgezanten te zenden en te ontvan-
„ gen; om Onderhandelingen, Verdra-
„ gen, en Verbintenissen aan te gaan; om
„ alle Verschillen, tegenwoordig plaats
„ hebbende, of die naderhand mogten
„ ontstaan, tusschen twee of meer der bo-
„ vengemelde Staaten, te beslissen, het
„ zy over de Grenzen, het Regtsgebied,
„ of eenige andere oorzaak; om Geld te
„ slaan, en deszelfs gehalte en waardy te
„ bepaalen; de Maaten en Gewigten door
„ de gantsche uitgestrektheid der Ver-
„ eenigde Staaten vast te stellen; den
„ Koophandel te regelen, en over alle zaa-
„ ken te handelen met de *Indiaanen*, die
„ geen Leden van een der Staaten zyn;
„ de Posteryen van den eenen Staat na
„ den anderen, door 't geheel Gebied der
„ Staaten, op te regten en te regelen,
„ en van de Brieven en Pakjes, met de
„ Post gezonden, het noodig Geld te ont-
„ vangen, ter betaalinge der Onkosten
„ van de Posteryen; de Generaals en Of-
„ ficieren der Landtroepen, in dienst der

I. BOEK. 1776. „ Vereenigde Staaten, aan te ſtellen; „ Commisſien te geeven aan de andere „ Officieren dier Troepen, die, volgens „ Art. VIII., verkoozen zyn; alle Zee-„ Officieren in dienst der Staaten aan te „ ſtellen; alle noodige Schikkingen tot „ Beſtuur en Krygstugt dier Troepen te „ beraamen; en, eindelyk, om hunne „ Krygsverrigtingen te beſchikken.

„ De Algemeene Vergadering der Ver-„ eenigde Staaten zal gemagtigd zyn een „ Raad van Staate aan te ſtellen, en zoda-„ nige *Committées* en Beampten als zy noo-„ dig zullen oordeelen tot Beſtuur en Uit-„ voer der Algemeene Zaaken, onder „ hun gezag, terwyl zy zitten, en onder „ die van den Raad van Staate, wanneer „ zy geſcheiden zyn. Zy zullen tot Pre-„ ſident één hunner Leden verkiezen, en „ tot Secretaris, wien zy daar toe be-„ kwaam zullen oordeelen, en zy zullen „ zich mogen *adjourneeren*, tot welken tyd „ van 't Jaar, en welke plaats in de Ver-„ eenigde Staaten zy zullen goedvinden. „ Zy zullen het Regt en de Magt heb-„ ben tot het vastſtellen en bepaalen der „ noodige Sommen om geheeven te wor-„ den, gelyk ook tot de noodige Uitga-„ ven; om Geld op te neemen op 't *Cre-„ dit* der Vereenigde Staaten; Vlooten te „ bouwen en uit te rusten; het getal der „ Troepen, die op de been gebragt of „ gehouden moeten worden, te bepaalen; „ en, om, van ieder der Staaten, ter uit-„ maaking van dat Leger, een Aandeel

„ te

I. BOEK. 1776.

" te eischen, geëvenredigd aan het getal
" van deszelfs Blanke Inwoonderen. —
" Deeze eisch der Algemeene Vergadering
" zal verbindende zyn, en in gevolge van
" denzelven, zal de Regeering van ieder
" Staat de byzondere Officieren benoe-
" men, om Volk te ligten, 't zelve be-
" hoorelyk te wapenen en uit te rusten;
" en deeze Officieren en Soldaaten, dus
" gewapend en uitgerust, zullen zich, op
" den tyd, en na de plaats, door de Al-
" gemeene Vergadering bepaald, begee-
" ven. Maar, zo de Algemeene Verga-
" dering, wegens zommige byzondere om-
" standigheden, raadzaam mogt agten,
" één of meer Staaten van het ligten dier
" Troepen uit te zonderen, of van dezel-
" ve minder dan hun aandeel te eischen,
" of, integendeel, het dienstig oordeel-
" de, dat één of meer der Staaten meer
" Volks zouden opbrengen, zal dat bui-
" tengewoon geëischte getal, op de been
" gebragt, met Officieren voorzien, ge-
" wapend en uitgerust worden, even als
" 't gewoone getal, of, indien de Regee-
" ring van die Staaten, aan welken die
" eisch mogt gedaan worden, het gevaar-
" lyk agtte, van zulk een buitengewoon
" aantal Volks zich te ontblooten, zullen
" zy niet meer verschaffen, dan zy met
" hunne veiligheid oordeelen overeen te
" komen. — De Algemeene Vergadering
" zal geen Oorlog beginnen, of, in Vre-
" des-tyd, Brieven van *Marqué* en *Re-*
" *presaille* verleenen, noch eenig Verdrag

I. BOEK. 1775.

„ of Verbintenis aangaan, of Geld munten, en de waardy daar van vastſtellen, of de Sommen, welke geheeven moeten worden, en de noodige Uitgaven bepaalen tot verdeediging en voordeel der Staaten, of één derzelven, noch Geld opneemen op 't *Credit* der Vereenigde Staaten, noch over eenige Sommen Gelds beſchikken, noch het getal der te bouwen of te koopen Oorlogſchepen, of der Land- en Zee-troepen beſtemmen; noch een Opper-krygshoofd aanſtellen dan met vereenigde toeſtemming van *Negen Staaten*, en geen omvraag over eenigerlei punt, uitgenomen van zich van dag tot dag te *adjourneeren*, zal beſliſt worden, dan met meerderheid van ſtemmen der Vereenigde Staaten —— Geen der Afgevaardigden zal meer dan driemaal binnen zes Jaaren mogen verkooren worden. Niemand, eenige Bediening, hoe genaamd, binnen de Vereenigde Staaten bekleedende, en wegens 't zelve, 't zy in perſoon, of door handen van eenen ander eenigerhande Belooning, of Jaargeld, ontvangende, zal tot Afgevaardigde verkooren worden. —— De Algemeene Vergadering, zal, ieder Maand, een Dagverhaal van haare Zitting in 't licht geeven, behalven van 't geen de Verdragen, Verbintenisſen, of Krygsverrigtingen betreft, als men zal oordeelen dat dit geheim moet gehouden worden. De gevoelens, voor en tegen, van elk

„ der

„ der Afgevaardigden, zullen in de Dag- I.
„ verhaalen geboekt worden, zo dikwyls BOEK.
„ één hunner zulks zal vorderen; en den ——
„ Afgevaardigden van ieder Staat, of 1776.
„ zelfs één van hun in 't byzonder, zal
„ een Afschrift geleverd worden, uitge-
„ zonderd als boven, om aan de Regee-
„ ring van zyn Staat mede te deelen.

„ XV. De Raad van Staate zal bestaan
„ uit een Afgevaardigden van ieder Staat,
„ 's Jaarlyks, door de andere Afgevaar-
„ digden van zyn Staat te benoemen,
„ en, in gevalle deeze Verkiezers niet
„ mogten overeenkomen, zal hy door de
„ Algemeene Vergadering benoemd wor-
„ den. —— De Raad van Staate zal ge-
„ magtigd zyn alle Brieven, aan de Ver-
„ eenigde Staaten toegezonden, te ope-
„ nen, en te beantwoorden; maar geene
„ Verbintenissen aangaan, die de Ver-
„ eenigde Staaten verpligten. Zy zullen
„ Briefwisseling houden met de Regeerin-
„ gen van ieder Staat, en met elk, die
„ eene Bediening onder het gezag der
„ Vereenigde Staaten, of van de byzon-
„ dere Regeeringen, bekleedt. Zy zullen
„ zich by deeze Regeeringen of de Be-
„ ampten, wien in elken Staat de uit-
„ voerende Magt toevertrouwd is, ver-
„ voegen om hulp en bystand, van zoda-
„ nige soort als zal vereischt worden.
„ Zy zullen de Lastbrieven voor de Ge-
„ neraals opmaaken, en de Krygsverrig-
„ tingen, zo ter Zee als te Land, bestuu-
„ ren; doch, zonder eenige verandering

 „ te

I. BOEK. 1775. „ te maaken in de Ontwerpen of Krygs-„ tochten, door de Algemeene Vergade-„ ring beslooten, ten waare eene veran-„ dering van omstandigheden voorvallen-„ de, en, tot hunne kennis komende, „ naa het scheiden der Vergadering, eene „ verandering van maatregelen volstrekt „ noodzaaklyk mogt doen worden. Zy „ zullen zorge draagen voor de verdedi-„ ging en bewaaring der Vestingen en „ versterkte Havens. Zy zullen kund-„ schap zien te bekomen van de oogmer-„ ken en de gelegenheid des Vyands. Zy „ zullen de Maatregelen en Plans ten uit-„ voer brengen, waartoe de Algemeene „ Vergadering, uit kragt des tegenwoor-„ digen Bondgenootschaps, beslooten „ heeft. — Zy zullen op de Thesaurie „ *assigneeren* voor zodanige Sommen, „ welker bepaaling door de Algemeene „ Vergadering zal bestemd zyn, en ter „ betaalinge der Verbintenissen, die zy „ mogt gekreegen hebben, om te sluiten. „ — Zy zullen toezien, bestraffen, ja, „ zelfs van hun dienst opschorten, alle „ Burgerlyke en Krygs-Officieren, onder „ 't gezag der Vereenigde Staaten dienen-„ de. — In geval van dood, of op-„ schorting, van een Officier, wiens be-„ noeming aan de Algemeene Vergadering „ staat, zullen zy die plaats mogen ver-„ vullen tot de volgende Vergadering. „ Zy zullen egte Berigten mogen in 't „ licht geeven en verspreiden van de „ Krygsverrigtingen. Zy zullen de Alge-

„ mee-

„ meene Vergadering mogen beschryven I. BOEK.
„ tegen een nader tyd, dan zy, toen de-
„ zelve scheidde, *geadjourneerd* waren, 1776.
„ indien een gewigtig of onverwagt voor-
„ val zulks zou mogen eischen. Zy zul-
„ len alle zaaken klaar maaken, die onder
„ het oog der Algemeene Vergadering
„ staan te komen, en alle Brieven en Ty-
„ dingen, door hun ontvangen, by de
„ volgende Zitting hun voorleggen, en
„ een naauwkeurig Verslag doen van alles
„ wat in dien tusschen tyd is voorgeval-
„ len. Zy zullen tot hun Secretaris een
„ Man aanstellen, bekwaam tot die Bedie-
„ ning, die, eer hy dezelve aanvaard, den
„ Eed van getrouwheid en geheimhou-
„ ding zal afleggen. — De tegenwoor-
„ digheid van *Zeven Leden* van den Raad
„ zal hun in staat stellen om werk af te
„ doen. In geval van dood, van een der
„ Leden, zal de Raad hier van kennis gee-
„ ven aan de Amptgenooten van den Over-
„ ledenen, om iemand uit hun te kiezen,
„ om hem te vervangen in den Raad, tot
„ het houden der Algemeene Vergaderin-
„ ge toe, en, wanneer 'er maar één zyner
„ Amptgenooten in leeven is, zal hem
„ ook kennis gegeeven worden, om te ko-
„ men, en zyne plaats te bekleeden tot de
„ volgende Zitting.

„ XVI. In gevalle *Canada* genegen ware
„ zich by dit tegenwoordige Bondgenoot-
„ schap te vervoegen, en deel te neemen
„ aan alle de maatregelen der Vereenigde
„ Staaten, zal het in de *Unie* toegelaaten

„ wor-

I. BOEK. 1776.

„ worden, en alle derzelver voordeelen „ genieten; maar geene andere Volkplanting zal men toelaaten, dan met toestemming van *Negen Staaten*.

„ Deeze Artykelen zullen aan de Regeeringen van alle de Vereenigde Staaten, ten onderzoek voorgesteld worden; en wanneer zy dezelve goedkeuren, worden zy verzogt hunne Afgevaardigden te magtigen, om ze in de Algemeene Vergadering te bekragtigen; waar naa alle de Artykelen, welke de tegenwoordige Verbintenis uitmaaken, onverbreekelyk by alle en elk der Vereenigde Staaten zullen gehouden, en de Unie voor Eeuwig vastgesteld worden. —— 'Er zal hier naa geene verandering in deeze Artykelen, of één derzelver, gemaakt worden, ten zy de verandering te vooren in de Algemeene Vergadering bepaald, en naderhand door de Regeeringen van ieder der Vereenigde Staaten bevestigd is (*).”

Hun gedrag gelaakt en gepreezen.

Op deeze wyze toonden de *Noord-Americaansche Volkplantingen*, naa zich van 't *Britsche* Dwangjuk ontslaagen te heb-

(*) Dit eerste Ontwerp bleek voor beschaaving en verbetering vatbaar te weezen, schoon in 't hoofdzaaklyke volstrekt het zelfde blyvende: men vergelyke, met deeze XVI. Artykelen, de XIII., op last van het Congres, den 5 Dec. 1777, opgemaakt, ons medegedeeld in de *Verzameling van Stukken, tot de XIII. Staaten van America betrekkelyk*, bl. 107.

hebben, met de daad, dat elke Maatschappy dezelfde Vryheid heeft om haare Regeeringsvorm te veranderen, welke haare Voorzaaten hadden, om die aan te neemen; en, met hoe veel hoons, schimps, en lasters, ook hun gedrag, door de *Engelschen*, in 't algemeen, werd bejegend, waren 'er, die hun bestaan zo zeer goed keurden, als dat hunner Onderdrukkeren wraakten. HARTLEY, een Lid van 't *Engelsch Huis der Gemeente*, drukt 'er zich in deezervoege over uit: „ Denkende, „ gelyk ik altyd gedagt heb, dat het aan„ vangen en voortzetten van den Oorlog, „ tegen *America*, onregtvaardig geweest „ is, heb ik eenige moeite genomen, „ om de verraaderlyke kunstſtreeken, „ door de Staatsdienaaren te werk ge„ ſteld, open te leggen, ten einde myne „ zwakke poogingen toe te brengen, om „ myn Vaderland, van die ſchandelyke „ blaam, als die der verdeediging eener „ onregtvaardige zaake, welke men voor„ af weet onregtvaardig te zyn, te ont„ heffen. —— Wanneer alle die ver„ rigtingen, naderhand, in een meer be„ daard oogenblik, zullen overwoogen „ worden, vertrouw ik, dat niemand met „ een *Britsch* hart zal ſchroomen te zeg„ gen, dat wy, in dezelfde omſtandighe„ den, even als de *Americaanen* zouden „ gehandeld hebben. Wat bleef 'er voor „ de *Americaanen*, naa het verwerpen „ hunner laatſte Smeekſchriften, anders „ over, dan in hunne eige Sterkte en

I. BOEK. —— 1776.

„ On-

I. BOEK. 1776. „ Onafhangelykheid heul te zoeken. Alle „ mogelyke gemeenschap was hun met „ hun Vorst en Moederland afgesneeden, „ en de handeling van het Parlement „ strekte om hun van de bescherming des „ Volks zo wel als van het Parlement te „ berooven, *twintig duizend Duitsche Huurlingen* tegen hun te zenden, de *Negers* „ tegen hunne meesters op te ruijen, en „ de woeste *Indiaanen* op hunne onschuldige en ontwapende Gebuuren, op weerlooze Vrouwen en Kinderen aan te hitzen. Zy hebben Smeekschriften en Vertoogen ingeleverd; zy verbanden het „ denkbeeld van Onafhanglykheid uit „ hunne gedagten; en dit alles werd door „ het Ministerie beantwoord met een Leger van *vyftig duizend Man.* Laaten „ nu die Staatsdienaaren voor GOD en „ hun Vaderland het bloed verantwoorden, 't welk zy hebben doen stroomen. „ Het bloed van duizenden hunner Medeschepzelen, moedwillig, voorbedagtelyk, voor eene onregtvaardige zaak, „ vergooten, zal van de handen der geenen geëischt worden, die hunne wraaklust den vollen teugel gevierd hebben in „ hunne poogingen, om, zo verre hunne „ kwaadaartige magt het hun toeliet, het „ Leeven, de Vryheid, den Eigendom, „ en alle de Regten der Menschlykheid, „ te verwoesten, en het onderst boven „ te keeren." — In het Protest der Lords, tegen de *Verbods-bil*, verklaarden de *Protesteerende Pairs*, wel te regt: „ wy be-

„ rei-

„ reiden de gemoederen der *Americaanen* „ voor die Onafhangelykheid, na welken „ wy hun ten laste leggen dat zy haaken, „ met hun, door herhaalde beleedigin- „ gen, tot de noodzaaklykheid daar van „ te brengen." Lord CHATHAM gaf, in het Parlement, dit kort, maar kragtig, getuigenis, aan de Regtvaardigheid hunner zaake: *Ik verblyde my, dat de* Americaanen *wederstand hebben geboden* (*)!

I. BOEK. 1776.

De *Engelschen* belemmeren den Handel van deezen Staat.

Om naa deezen uitstap, welken de aart en 't gewigt der zaake vorderde, weder te keeren; de groote versterking der Zeemagt van *Groot-Brittanje* moest niet alleen dienen om de *Americaanen* te onder te brengen; maar ook om dat Ryk van de beöogde en reeds beweerde Heerschappy ter Zee, te verzekeren, en inzonderheid ons mededingend Gemeenebest, welks Koophandel thans bloeide, en welks Vragtvaard, om Masten, Hout, en andere Behoeften, ten Scheepsbouw, na de *Oostzee* en 't *Noorden*, zeer sterk ging, van die wettige voordeelen te berooven. — *Spanje* en *Frankryk*, haare Zeemagt op een ontzaglyken voet brengende, hadden deeze Waaren noodig, en, ze werden, door Schepen, in deeze Gewesten t'huis hoorende, in grooten overvloed, derwaards gevoerd. Volkomen en onbetwistbaare Vryheid hier toe, verleende het Trac-

(*) Zie de Leerreden van den Eerw. S. COOPER, in de *Verzameling van Stukken, tot de XIII, Staaten van America betrekkelyk*, bl. 266.

I. BOEK. 1776. Tractaat van den Jaare MDCLXXIV. Met leede oogen zag *Engeland*, dat de Oorlogsvlooten der twee gemelde Koningryken, door dien toevoer, zulk eene ontzettende sterkte kreegen. Naa veelvuldige raadpleegingen, gehouden om dit steunzel weg te neemen, kwam men tot het zich veel aanmaatigend en regtverkragtend besluit, om den regel, *vry Schip, vry Goed*, te verbreeken, en vast te stellen, „ om alle Schepen der Inwoonderen „ van dit Gemeenebest, met Masten, „ Hout, en Scheeps-materiaalen gelaaden, „ bestemd na *Frankryk* of *Spanje*, aan te „ houden, op te brengen, en ten voor„ deele der Terugeischeren, voor de wee„ zenlyke waarde, te verkoopen, aan de „ Commissarissen der Admiraliteit." — Zo haatlyk als vreemd klonk deeze regtsverkragting eens Bondgenoots, den Vryheid-, Recht-, en Eigendom-minnenden *Nederlander* in de ooren. Verontwaardiging deedt den boezen gloeijen, van elk, wien 's Lands Koophandel en Welvaard, dus op 't hart getrapt, niet onverschillig was. Het viel ligt te voorzien, wat het gevolg van zulk een overheerschend besluit zou weezen; de uitkomst regtvaardigde den gereezen kommer, gelyk wy zien zullen, maar al te zeer.

Klagten van YORKE. By een herhaald Verzoek des Afgezants YORKE, in den *Haage*, opgevuld met klagten, over de weinige Waakzaamheid, betoond in het kragtdaadig handhaaven van het meermaals gedaane Verbod des

Uit-

Uitvoers van Oorlogstuig, na de *Engelsche Volkplantingen*, verstoutte hy zich, uit naam van den Koning, zynen Meester, te verklaaren, dat deeze niet alleen verwagtte, dat de Staaten, ernstig, en zonder uitstel, de noodige maatregels zouden neemen, om die heimlyke Verzendingen van Oorlogsbehoeften, na *Noord-America*, door wat middel het ook mogt zyn, te doen ophouden; maar ook, „dat zy de „noodige bevelen zouden geeven, om „alle Schepen, van de wederspannige „Colonien komende, den toegang tot „derzelver Havens te beletten, of, by„aldien ze 'er zich bevonden, ze op „staanden voet te doen vertrekken." Het Verbod des Uitvoers werd, voor den tyd van één Jaar, vernieuwd; doch, op 't laatste punt, een diep stilzwygen in agt genomen (*).

I. BOEK. —— 1776.

De Gevolmagtigden der *Vereenigde Americaansche Volkplantingen* ontmoetten in *Spanje* een heusch onthaal, vonden bescherming tegen de Eischen van den *Groot-Brittannischen* Afgezant, die ze wilde uitgeleverd, en na *Engeland* overgevoerd hebben, en bewerkten in hunne Onderhandelingen, dat de *Americaansche* Schepen dezelfde Vryheden verkreegen, als die der andere Volken in dat Ryk genooten.

De *Noord-Americaansche* Afgevaardigden in *Spanje* heusch bejegend.

Ter-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775, bl. 1248—1250.

I. BOEK.

1776.

Slegte staat der Zaaken op *Suriname.*

Terwyl de Handel op onze Eilanden in *America*, ten spyt der *Engelschen*, met veel voordeels gedreeven werd, moest de Volkplanting aan de Vastekust de *Suriname* veel leeds en schade verduuren van de Invallen der Boschnegeren, die, bij geheele Benden zamenschoolende, de Plantadien dreigden af te loopen, ja, somtyds, met de daad, vernielden; ook vonden de wegloopende Slaaven der Plantadien, tot groot nadeel der Eigenaaren, een wyk- en schuilplaats by dit Vyandlyk rot. Het te werk gestelde middel, om, door geduurige Tochten, landwaards in, hunne Dorpen en Kostgronden te bederven, en ze, langs dien weg, te verstrooijen, hadt het derwaards gezonden Krygsvolk verzwakt en gedund, en, stondt het daar langer, zonder afwisseling blyvende, geheel te versmelten. Zints een geruimen tyd hadt dit een voorwerp geweest der ernstigste Staatsoverleggingen; en was, wegens het zenden van nieuwe Manschap derwaards, geen gering geschil gereezen; zo uit een verschillend inzien van 't gevaar der Volkplantingen, als over de wyze waarop men 't zelve zou weeren, en Krygsvolk zenden. In *Suriname* beantwoordde men niet aan het opgegeeven Plan, 't geen de gemaakte schikkingen vertraagde. Eindelyk deedt, in den Jaare MDCCLXXVI, de Raad van Staate eene Petitie voor Krygsvolk na dit Gewest; waarin *Holland* en *West-Friesland* stemde,

en

en die, door de Algemeene Staaten, met een nevensgaanden Brief, aan de andere Gewesten werd toegezonden, waar in zy, onder andere, betuigden: „ dat eene „ Volkplanting, die zekerlyk een der „ voornaamste Bezittingen van den Staat „ uitmaakte, en, naarmaate van derzelver „ uitgestrektheid, zo veel, en meer, voor„ deelen aanbragt, dan eenige andere; „ waarin een zeer groot getal Ingezete„ nen, niet van één, maar van meest alle „ Gewesten, een gedeelte van hun bestaan „ vonden, welke Millioenen gekost hadt „ om dezelve op te rigten en in stand te „ houden, en, die, in haare tegenwoor„ dige gesteldheid, zonder verdere hulp„ middelen, gevaar liep van overrompeld „ en verdelgd te worden, ongetwyfeld „ verdiende een ernstig voorwerp te zyn „ van de zorg en aandagt der Bondgenoo„ ten. — Dat de middelen, beraamd en „ vastgesteld om die Volkplanting tegen „ den aanval der Boschnegers en Weg„ loopers, door het aanleggen van een „ *Cordon van defensie*, voor het toekomen„ de in veiligheid te stellen, van dien aart „ waren, dat 'er tyd, moeite en arbeid „ vereischt werd om dezelve werkstellig „ te maaken; dat inmiddels het zenden „ van Krygsvolk noodig was, en hiertoe „ Geld behoefde, 't geen noch de Directeu„ ren, noch de Eigenaars der reeds mer„ kelyk belaste Plantadien konden ver„ strekken, waarom zy vertrouwden dat

I. BOEK. —— 1776.

I. BOEK. 1776.

„ men hier in gereedlyk zou bewilli-
„ gen (*).”

Het Octroi der *Oost-Ind. Maatschappye* verlengd.

Het Octroi, door de Algemeene Staaten voor deezen aan de *Oost-Indische Maatschappye* verleend, en te meermaalen verlengd, ten einde geloopen zynde, vernieuwden zy het zelve, op den ouden voet, wederom voor den tyd van de twintig eerstvolgende Jaaren (†). — Het Regt van *Aubaine*, volgens 't welke de Vreemdelingen, die in *Frankryk* sterven, aan den Koning vervielen, was reeds met verscheide *Nederlandsche Gewesten* afgeschaft, en werd, in Louwmaand deezes Jaars, tusschen den Koning van *Frankryk* en de Staaten van *Zeeland*, desgelyks vernietigd (§).

Het Regt van *Aubaine* tusschen *Frankryk* en *Zeeland* vernietigd.

Strenge Winter.

De aanvang van dit Jaar ging vergezeld van eene koude, welke 't zelve, met vollen regt, eene plaats doet krygen op de Lyst der harde Winters. Deeze overtrof, in graad van koude de in dit opzigt, altoos voorbeeldlyk opgehaalde Jaaren MDCCIX en MDCCXL. De *Zuider-zee* lag digt, uit *Overyssel* en *Friesland* kwam men op schaatzen en te voet, ja, met paard en sleede, te *Enkhuizen*. Het Dryfys was in *Texel* zo zwaar en dik, als het de Oudste Lieden niet geheugde gezien te hebben. Van *Kykduin* was in de *Noordzee* geen water te onderkennen, alles met schot-

(*) De Stukken, hier toe betrekkelijk, zyn byeen verzameld in de *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 486. 569. 602. 1373. 1379.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 1367.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 206.

schotzen bedekt, en alle gemeenschap met de Eilanden afgesneeden. Voor *Vlissingen* vertoonde zich het Ys als een Ys-zee, zo verre het oog reikte; van het eene *Zeeuwsche Eiland* ging men over 't Ys op het andere. De dikte van het Ys, op 't Y, haalde zeventien duimen. — De armoede en 't gebrek, onder de schamele menigte, was verbaazend, en gaf den Landzaaten gelegenheid om hunne aangeboorene Milddaadigheid, op eene uitsteekende wyze, te betoonen; in eenige Steden werden de Armverzorgers, van wegen de Regeering, geregtigd om buitengewoone Inzamelingen by de Ingezetenen te doen, ten onderstand der Behoeftigen, die Brandstoffe, Brood en Dekzel, derfden. Ruime en ryke Liefdegaven beantwoordden aan de hoop en verwagting der geenen die deezen Liefdearbeid op zich namen, en zy deelden de met vreugde ontvangene Penningen, met blydschap, ten meesten nutte, en op de beste wyze, uit. En verdient het, ter eere der Geeveren, vermeld te worden, dat hunne Christlyke Liefde zich zo wyd uitbreidde, dat verschil van Geloofsbegrippen, geen verschil in hunne Liefdegaven maakte; die bekrompenheid van geest week voor de sterke aandoeningen der Menschlykheid; de Liefde zegepraalde, op de meeste plaatzen, over den Gezindheids-yver (*).

I. BOEK. 1776.

Eer

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 157, enz. *Hedd. Vad. Letteroeff.* V. D. II. S. bl. 88.

I. BOEK. — 1776. Waters-nood.

Eer dit Jaar, met zulk eene felnypende koude begonnen, en zo vol hachlyke uitzigten in het Staatkundige, zynen kring besloot, moesten deeze Gewesten, op nieuw, een Waterwee bezuuren, 't geen, op veele plaatzen, dat des voorleden Jaars evenaarde, en op andere 't zelve overtrof. De Weste en Noord-weste Winden, met Regen-, Hagel-, en Donder-buijen gepaard, deeden op den twintigsten en één-en-twintigsten van Slachtmaand, de Zee tot eene bystere hoogte stygen, Dyken en Dammen doorbreeken, veel Vees en Menschen deerlyk omkomen, terwyl op Zee de schade zeer groot was (*). De schrik behoefde voor die des jongsten Watervloeds niet te wyken, en de vrees ging, die toen de harten beklemde, te boven; veele Dyken waren, ten nauwen noode, hersteld, doch niet genoegzaam bezakt; alle Waterkeeringen, die veel geleden hadden, hadt men nog niet geheel kunnen vermaaken, en moesten, half voltooid, een geweld weeren, waartoe geheel voltooide nauwlyks bystand gerekend werden. GODS beschuttende Hand hielp de zwakke, doch onvermoeide poogingen der Ingezetenen, en keerde het naakend verderf.

Geene

(*) De Heer HERING heeft hier van, even als van den Watervloed des voorgaanden Jaars, een Gedenkboek nagelaaten. Ook vindt men een byzonder Verslag in de *Nieuwe Nederl. Jaarboeken*, 1776. bl. 1433. enz.

Geene Eeuw zag meer Genootschappen opligten dan de tegenwoordige. Ons Vaderland deelde in die Geestdrift, en nam dit Jaar een Nieuw Genootschap te *Amsterdam* eenen aanvang, onder den naam van *Maatschappy ter Bevordering van den Landbouw*. Het bepaald oogmerk derzelve was, om, 's Jaarlyks, ééne of meer Vraagen ter Beantwoordinge op te geeven, welke de Bevordering en Bloei van den Landbouw, in onze Gewesten, ten onderwerp zouden hebben. De uitgeloofde belooning, op het bestgekeurde Antwoord, was een Gouden Eerpenning, ter waarde van vyftig Ducaaten, op den Stempel der Maatschappye geslaagen, of dezelfde Som in Geld, benevens een Zilveren Penning, ter keuze van den Schryver. Welk een waardig voorwerp trok het oog der Stigteren van deeze Maatschappye, die, in één Lichaam vereenigd, de handhaaving van den Landbouw, een der weezenlykste en bestendigste Takken van 's Lands Welvaard, op het kragtigst kunnen bevorderen! Daar een aantal Persoonen van aanzien, en Mannen van kunde in dit stuk, de handen in een sloegen, mogt men, op goeden grond, eene heilzaame uitwerking verwagten (*).

I. BOEK. 1776. Oprigting van de Maatschappy ter Bevordering van den Landbouw.

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1776, bl. 619. En *Verhandelingen, uitgegeven door de Maatschappy ter Bevordering van den Landbouw*, I. Deel. *Voorreden*.

I. BOEK. 1777. De Oorlog met den Keizer van *Marocco*.

De Keizer van *Marocco*, met wien de Staat, zints den Jaare MDCCLII, in Vrede leefde, hadt, in den Jaare MDCCLXXV, volgens zynen wispeltuurigen aart, denzelven verbrooken, en de Staat den Ingezetenen van dien Vredebreuk aankundiging gedaan, met vrygeeving om den *Maroccaanschen* Vorst, en diens Onderdaanen, alle mogelyke afbreuk te doen; en toezegging van byzondere belooningen, tot aanmoeding van het Oorlogsvolk ter Zee (*). —— Schoon deeze Oorlogsverklaaring niet zeer hachlyk noch gedugt scheen, en by veelen werd aangemerkt als eene gunstige gelegenheid, om, gelyk in vroegeren tyde, zo Zeebevelhebberen als Matroozen, ter oefenschoole te strekken, in den Zeedienst, die, meer dan eenig ander gedeelte van de kunst des Oorlogs, daadlyke ondervinding vereischt, kon dezelve, nogthans, niet nalaaten eenige belemmering aan de Scheepvaard toe te brengen. De Verzekeringsprys steeg; veele Kooplieden, voor de Roovers bedugt, verkoozen liever in Vreemde, dan *Hollandsche* Schepen, hunne Goederen te laaden. Een uitzeilende *Surinaamsch-vaarder*, gevoerd door JOCHEM MEYER, ontmoette twee Fregatten, en, meenende dat het *Algerynen* waren, zette hy zyn Sloep uit, om zyn Pas te vertoonen; doch zy kwa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1775. bl. 20.

kwamen van *Marocco*, en ontdekten hun Vyandlyken toeleg met aan boord des *Surinaamsch-vaarders* te komen, bezit van 't Schip te neèmen, en 't zelve te *Mogador* op te brengen. Op 's Keizers last bedreeven de *Maroccaanen* twee dagen agter een openbaare Vreugde over deeze bemagtiging. Dan, de *Engelsche* Consül BLOUNT kreeg vryheid, om aan de Manschap, bestaande uit twee-en-dertig Man, en twaalf Soldaaten, eenige onderśteuning te doen, en den Schipper, benevens den Stuurman, ten zynen huize in te neemen (*). — De Keizer van *Marocco* hadt andermaal 't genoegen, dat zyne Zeeroovers twee *Hollandsche* Koopvaarders namen, en na de Reede van *la Rache* voerden. Twee *Hollandsche* Oorlogschepen, onder de Bevelhebberen DEDEL en BENTINCK, naderden de *Moorsche* Kust. De *Maroccaansche* Admiraal zogt zyne Pryzen in veiligheid te brengen met op te laveeren, vermids de wind uit den Wal woei. Dan, een *Hollandsch* Fregat voor den wind ziende aankomen, besłooten de *Mooren* de twee genomene Schepen op Strand te zetten; de Scheepslieden werden in een Gevangenhuis gesmeeten; de Schepen słoegen eerlang in stukken, zo dat maar een klein gedeelte der laadinge den *Maroccaanen* in handen viel. Schoon het den *Hollandschen* Scheepsbevelhebberen niet gelukte den

I. BOEK. 1777.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1776. bl. 1316.

I. BOEK. 1777. den prooi aan den Vyand te ontzetten, hadden zy de voldoening van het *Maroccaansche* Admiraalschip, 't geen ook bovengemelden Capitein MEYER genomen hadt, op Strand te jaagen, en daar door te doen in stukken stooten. Nog een ander *Maroccaansch* Fregat onderging, daar het de Haven van *Mamora* zogt binnen te loopen, 't zelfde lot; en hier mede was het grootste gedeelte van de Zeemagt des Keizers vernield (*).

Vrede met hem geslooten. Dit gemis, gevoegd by de weinige voordeelen, in den verklaarden Oorlog behaald, deedt zyne *Moorsche* Majesteit berouw krygen van de Vredebreuk, en stappen tot den Vrede doen. Ten dien einde zondt hy niet alleen een Gezant, om den Bevelhebber onzer Oorlogschepen, in de Baay van *Gibraltar* liggende, te begroeten, en een Brief van zynen wege ter hand te stellen; maar ook kreeg de Consul van onzen Staat, te *Cadix*, eene Verklaaring van den Geheimschryver diens Keizers, behelzende, dat deeze aan Capitein MEYER het bevel over zyn Schip hadt weder gegeeven, en een aanbod, om de *Hollandsche* Slaaven, zonder losgeld, vry te laaten. En 't lydt geen twyfel, of hy zal, dus vreêgezind, zyne Kaaperschepen, staande het afwagten van antwoord, verboden hebben de *Hollandsche* Schepen vyandlyk te ontrusten. De Vrede werd denne-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 15, 16.

negen-en-twintigften van *Zomermaand*, MDCCLXXVII, gesloten, en vyf-en-zeventig *Hollanders* hadden hier by het geluk, om, door den *Maroccaanschen* Keizer, zonder losprys, hunne vryheid te herkrygen. Men hadt verwagt, dat een *Moorsch* Afgezant, met een der Schepen, tegen de *Maroccaanen* bestemd, in Wynmaand binnen vallende, zou mede komen; doch die verwagting werd verydeld, en de Capitein J. H. VAN KINSBERGEN vervolgens gelast de Geschenken aan zyne *Moorsche* Majesteit te brengen, en den gemaakten Vrede te bevestigen (*).

I. BOEK. —— 1777.

Klagten over de toeneemende Zeerooveryen der *Engelschen*.

Met Roovers van eenen anderen stempel, en die den onvoeglyken naam van *Bondgenooten* droegen, kreegen onze Landzaaten langs hoe meer te doen. De voortgezette Oorlog tusschen *Groot-Brittanje* en de Volkplantingen van *Noord-America*, belemmerde onze Scheepvaard dermaate, dat, deswegen, de Bewindhebberen der *West-Indische Compagnie*, ter Kamer *Amsterdam*, de klagten van verscheide der aanzienlykste Kooplieden dier Stad, op de *West-Indiën* Handel dryvende, voor de Algemeene Staaten bragten, met verzoek om 't verwerven van de noodige bescherming. —— Byzondere Zeehandelaaren leverden hunne bezwaaren in over het ontrusten der Scheepvaard en het aanhouden van Schepen, geladen met voorkennis en toe-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1097. 1250. 1445.

I. BOEK. — 1776. toestemming der Admiraliteit, en bestemd na Plaatzen, den Staat toebehoorende, en geenzins na eenige Volkplantingen of Plaatzen in *Noord-America*. —— Billyk boezemden zy hunne bezwaaren uit, en stelden de verdere gevolgen, uit zulk eene handelwyze te dugten, in deezervoege, nadruklyk voor: „dat zy zich bezwaard „ voelden over de reeds meer dan te veel „ vermenigvuldigd wordende voorbeel- „ den die voorhanden waren, dat *Engel-* „ *sche* Oorlogschepen en Commissievaar- „ ders de Zeevaard en Koophandel deezer „ Landen, op de *West-Indiën*, begonnen „ te ontrusten, en in het voeren van een „ vryen en geoorlofden Handel, op de „ eigene Volkplantingen van den Staat, „ te belemmeren. Dat men, ten dien „ einde, zich niet ontzag, om, strydig „ met het Regt der Volken, en de Alge- „ meene Vryheid, daar op gevestigd, en, „ zonder aanzien van dat ontzag, 't geen „ de eene Mogenheid voor het Grondge- „ bied van de andere verschuldigd was, „ de Havens van dit Gemeenebest, en die „ van deszelfs Volkplantingen, bezet te „ houden. Dat men, niet te vrede met „ de vertooning der Zeebrieven en Pa- „ pieren, zich, by aanhoudenheid, de „ onduldbaare vryheid aanmaatigde, om „ de Schepen der Ingezetenen van deezen „ Staat te onderzoeken, en 't geen daar in „ van hunne gading was, feitlyk na zich „ te neemen, of, op zyn best, tot een „ prys, dien men, de overmagt hebben-

„ de,

„ de, willekeurig bepaalde, aan te slaan: I.
„ eene handelwyze, die, hoe zeer met een BOEK.
„ glimp van billykheid bekleed, egter, op
„ zichzelven, ten hoogsten onredelyk 1777.
„ was, den Aflaader en diens Medehande-
„ laar, op een voor hun belang hoogst na-
„ deelige wyze, te leur stelde. Dat reeds
„ verscheide Schepen, uit de Volkplan-
„ tingen van deezen Staat, of van andere
„ *West-Indische* Vastigheden komende, on-
„ der beuzelagtige voorwendzels, daad-
„ lyk aangehouden, in de Havens van
„ *Engeland* opgebragt, en de Eigenaars
„ genoodzaakt waren, deswegens langwy-
„ lige en kostbaare Gedingen te voeren.
„ —— dat, hoe zeer, in een en ander
„ geval, die Gedingen, de Vryverklaaring
„ der Scheepen ten gevolge gehad had-
„ den, daar door, in geenen deele, wer-
„ den goed gemaakt de kosten, welke men
„ hadt moeten doen, door Vonnis der Ad-
„ miraliteits-Hoven, doorgaans half en half
„ verklaard; om niet te zeggen, dat de
„ Koopman geen Schavergoeding erlangde
„ voor de verbaazende kosten, schaden,
„ en intressen, door zodanig eene aanhou-
„ ding en opbrenging veroorzaakt; daar
„ hy, in zyne oogmerken te leur gesteld,
„ van eene geoorlofde beoogde winst ver-
„ stooken werd, gebeurde het, in tegen-
„ deel, niet zelden, dat die kosten en scha-
„ den, gevoegd by verslimmering en be-
„ derf van de Laading, voor den Koop-
„ man, of, zo hy Verzekerd was, voor
„ den Verzekeraar, bezwaarender waren,

„ dan

I. BOEK. 1777.

„ dan of hy volkomen ſchade geleden „ hadt, en Schip en Laading prys verklaard „ waren geworden. — Dat, hoe zeer tot „ nog toe die voorbeelden ſchaarſcher wa- „ ren, en men tot die verregaande uiter- „ ſtens niet gekomen was, waar over men „ zich, in vroegeren tyde, beklaagde, 'er, „ nogthans genoegzaame grond van vree- „ ze zich opdeedt, dat, gemerkt, naar al- „ len ſchyn, de Onlusten in *America* op „ verre na niet geëindigd waren, en het „ zelfs niet onmogelyk was, dat, door an- „ dere bykomende Toevallen, het Oorlogs- „ vuur heviger zou kunnen opblaaken, „ men ook, van tyd tot tyd, meer vryheids „ zou neemen, om, onder een voorgee- „ ven van den geheimen Toevoer te belet- „ ten, de Vaard na nabuurige Volkplan- „ tingen te ſtooren. In welk geval het niet „ mogelyk zou zyn op het oogenblik daar „ tegen te voorzien. — Dat dit gevaar „ te grooter was, naar maate men niet „ alleen, van de eene zyde der Oorlogen- „ de Partyen, diergelyk eene ondernee- „ ming te dugten hadt; maar aan beide „ zyden aan een dergelyk gevaar was „ blootgeſteld; en, daarenboven, nog „ deezen en geenen, van zulk eene ver- „ warring zich bedienende, het waagden, „ onder voorwendzel van *Commisſie*, of, „ zonder dezelve, de Koopvaardyſchepen „ aan te randen, dezelve in onbekende „ Havens en Baaijen, een gedeelte der „ Laading te rooven, en vervolgens de „ Schipper een Somme Gelds tot losſing

„ van

„ van Schip en Goed af te persſen, 't I.
„ geen reeds niet zonder voorbeeld was. BOEK.
„ —— Om alle deeze dringende redenen ——
„ van thans werkend nadeel der Koophan- 1777.
„ dels en der Zeevaard, en vreeze voor
„ verdere onheilen, verzogten de Koop-
„ lieden om het verleenen der noodige
„ Convoijen, en het beſtendig houden van
„ een toereikend getal Oorlogſchepen, op
„ de Kusten van *America*, en het aanwen-
„ den van alle zodanige middelen als de
„ Algemeene Staaten noodig en gepast
„ oordeelden om den Koophandel van
„ deezen Staat voor allen overlast te be-
„ ſchermen, en derzelver Ingezetenen te
„ handhaaven by het Regt, 't geen hun,
„ als Ingezetenen van een onafhanglyk
„ Gemeenebest, volgens Tractaaten, Wet-
„ ten, en het Regt der Volken, toe-
„ kwam (*)."

Om dusdanige welgegronde klagten te voorkomen, hadt men zorge moeten draagen, tot het in ſtand houden van 's Lands Zeeweezen, thans in een zo deerlyk verval geraakt, dat de *Vereenigde Gewesten*, als 't ware, geen rang meer hadden onder de Zeemogenheden van *Europa* (†). De ontſtaa-

Staat van 's Lands Zeemagt.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 772.

(†) Van ſtuk tot ſtuk kan men dien vervallen ſtaat zien, in de *Rapporten der Respective Collegien ter Admiraliteiten deezer Landen; over hunne Verrigtingen, geduurende den Oorlog met Engeland, en deszelfs Colonien, tot het Jaar* 1781. Te *Amst.* by *J. Verlem.*

I. BOEK. 1777.

ſtaane Oorlog met den Keizer van *Marocco*; hier boven aangeroerd, hadt eenigzins leeven geſchonken aan het kwynend Lichaam onzer Zeemagt. Men zag dezelve, met den aanvang des Jaars MDCCLXXVII, een weinig vermeerderen, door het in dienst ſtellen van eenige Fregatten en twee Oorlogſchepen (*); zo dat het getal der Schepen, werklyk in dienst, met het einde des Jaars, uit drie-en-twintig, meest Fregatten, beſtondt (†). — Ook deedt zyne Hoogheid eene benoeming van verſcheide Zee-Capiteinen, in de onderſcheide Admiraliteiten; en de Admiraliteit van *Frieland* eene belooning van vyf-en-twintig Guldens aan ieder bevaaren, en van tien Guldens aan ieder onbevaaren Man aanbieden, boven de Vragt en Reiskosten, als zy op een van 's Lands Schepen wilden dienen.

Schaarsheid van Zeevolk. Plakaat om dezelve te verminderen.

Schaarsheid van Zeevolk bewoog 's Lands Staaten een Verbod af te kondigen tegen het werven van Zeevaarenden in Vreemden Dienst; en teffens eene kwytſchelding aan alle Matroozen, die 's Lands Dienst verlaaten, of zich, ſtrydig met voorige Plakaaten, zo ten Oorloge, of ter Koopvaardye, en Visſcherye, by vreemden begeeven hadden, in gevalle zy, binnen den tyd van zes Maanden, zich weder aangaven om den Lande te dienen (§).

't Ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777, bl. 270.

(†) Zie de Lyst in de *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1096.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 638. 1427.

't Gebrek aan Manschap stremde het uitvaaren der vastgestelde Convoijen, en bragt te wege, dat een aantal Koopvaardyschepen, den wil hebbende na *Frankryk* of *Spanje*, op toezegging van Geleide, binnen *Texel* en het *Vlie* ingeloopen, in hunne reize verhinderd bleeven, tot groot nadeel der Kooplieden, wier onaangenaame toestand vermeerderde, doordien zy zich van de ryke winst, op welke zy vlamden, voor een tyd verstooken, en de *Hollandsche* Scheepvaard, thans zo bloeiend, onbeschermd zagen. Te leeder viel dit, dewyl de Ingezetenen der nabuurige *Oostenrykſche Nederlanden*, de vrugten ziende, welke de Inwoonders der *Vereenigde Gewesten* plukten, daar door zich opgewekt vonden om een verloopen Handel en Scheepvaard weder in stand te brengen. De tegenwoordige toestand van zaaken begunstigde hunne inzigten ten sterkste, en de Haven van *Oostende* werd veelvuldiger dan voorheen door Schepen van allerlei Volken bezogt, 't geen, by zommigen, kommer baarde, of niet misschien *Neêrlands* Handel weder derwaards zou verhuizen.

I. BOEK. 1777. Handelnadeelen.

De Afgevaardigden van *Holland* en *West-Friesland* hadden, in Lentemaand des gemelden Jaars, ter Algemeene Vergaderinge voorgedraagen, „ de hooge nood-„ zaaklykheid, om, in tegenwoordige „ omstandigheden van tyden en zaaken, „ met agterstellinge van alle andere belan-„ gens en overleggingen, ernstig te den-

Aandrang op het versterken der Zeemagt.

I. BOEK. 1777. „ ken om de reeds zo lang in overweeging geweest zynde Petitie van achttien April, MDCCLXXI, tot aanbouw van Schepen ten Oorlog, tot besluit te brengen, en meer Schepen ten Oorlog toe te rusten; en teffens verzogt, dat de Gecommitteerden van de gezamenlyke Collegien ter Admiraliteit, ten spoedigsten mogten worden beschreeven, om de Heeren haare Gedeputeerden, tot de zaaken van de Zee, te dienen met hunne aanmerkingen en raad, omtrent het doen eener meerdere Uitrustinge ter Zee, dan tot hier toe was vastgesteld, en het beraamen der noodige maatregelen, om daar mede allen mogelyken spoed te maaken." Hier toe werd besloten, en teffens goedgevonden, „ de Afgevaardigden der Gewesten, welke in de Petitie van achttien April, MDCCLXXI, tot den aanbouw van Schepen nog niet hadden toegestemd, of niet ten vollen, die toestemming ter verzoeken by de Heeren Staaten hunne Principaalen, en deeze ten spoedigsten te willen bewerken, op dat eene Petitie, die reeds zo langen tyd in overweeging geweest was, eindelyk eens ten besluit gebragt werd." *Overysfel*, *Utrecht*, *Stad en Lande*, gaven hunne toestemming tot het uitrusten van zes Oorlogschepen en zes Fregatten.

Wanneer, in Bloeimaand, de Raad van Staate eene Petitie deedt tot het in Zee brengen van twintig Schepen, stemde *Holland*

land hier in getreedlyk toe. *Gelderland* bewilligde met eenige huivering, gelyk ook *Overyssel* en *Stad en Lande*. *Zeeland*, zeer bezwaarlyk getreeden tot het bewilligen der Petitie van twaalf Schepen, wilde zich tot Antwoord op de nadere van twintig niet inlaaten, en verklaarde hier op ongelast te zyn. Het besluit was vier Schepen van zestig Stukken, zeven van vyftig Stukken, drie van veertig Stukken, drie van zes-en-dertig Stukken, en drie van twintig Stukken, te zamen voerende vyf duizend, twee honderd, en veertig Man, uit te rusten (*). I. BOEK. —— 1777.

Zyne Hoogheid legt een Bezoek af by de Admiraliteit te *Amsterdam*.

De Admiraliteit te *Amsterdam* hadt, by deeze verleevendiging haarer werkzaamheden, zyne Doorlugtige Hoogheid uitgenoodigd om derwaards te komen, tot het bezigtigen, zo van 's Lands Magazynen, als van de aldaar liggende Oorlogschepen. Men maakte alles gereed om 's Lands Admiraal-Generaal te ontvangen; en gaf, den zeven-en-twintigsten van Herfstmaand, bepaald zynde tot dit staatlyk Bezoek, des kennis aan Burgemeesteren, wordende dezelve, benevens den Hoofd-Officier, en twee Secretarisfen van Burgemeesteren, teffens, uit naam der Admiraliteits-Heeren, ten Maaltyde genoodigd. —— Voor de Eerbewyzingen, van Stadswegen den Stadhouder aangebooden, om de Burgers, by deeze Intreede, in de wapenen te doen ko-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 811.

I. BOEK. 1777. komen, hadt hy bedankt; dan, men vondt goed, op 't verzoek der Admiraliteit, Hoogstdenzelven, by zyne aankomst en vertrek, telkens, met één-en-twintig Eerschooten te begroeten, en een wagt van Krygsvolk, geleid door eenen Capitein, Luitenant, en Vaandrig, voor de Poort van het Groot Magazyn te plaatzen; en desgelyks de wagt aan de Muiderpoort, welke zyne Hoogheid zou binnen komen, te vergrooten.

De dag brak aan, en het Mastbosch van Schepen, in de Laag liggende, vertoonde zich vol Vlaggen en Wimpels, 's Lands Zeeraad deedt de Admiraliteitsvlag ontrollen, en van een zyner Waterkasteelen waaijen. Niet min druk dan op het Y was het in de *Meer*, werwaards eene ongelooflyke menigte der Ingezetenen zich begaf, om de aankomst zyner Hoogheid te verbeiden, die aan de gezegde Poort met slaande Trom ontvangen werd, terwyl het balderend Geschut de aankomst aan alle de Ingezetenen bekend maakte. Aan den Ingang van het Groot Magazyn ontving men zyne Hoogheid met behoorelyke Krygseere, en leidde hem in de gewoone Vergaderkamer, waar hy, door den Voorzittenden Heer en andere Leden verwelkomt, en tot het neemen van een Ontbyt genoodigd werd, 't geen met veel pragts gereed stondt. De Hoofd-Officier en de regeerende Burgemeesters, door hunne Secretarissen gehoor gevraagd hebbende, werden, daar zyne Hoogheid niet verkoos

staat-

ſtaatlyk gehoor te geeven, van hem minzaam ontvangen. 's Lands Magazyn, 's Lands Geſchut- en Timmerwerf, en de Admiraliteits-Lynbaanen, door den Admiraal-Generaal bezigtigd zynde, begaf hy zich, in een pragtig vervaardigde Sloep, benevens eenige Leden van den Zeeraad, Hoogstdeszelfs Gevolg, en den Vice-Admiraal HARTSINCK, na 's Lands Oorlogſchip *Frederica Wilhelmina Sophia*, gevoerd door den Schout by nagt GRAAVE VAN BYLAND, 't geen op Kameelen gebragt was, om hem de werking deezer kunſtige en noodige Uitvinding te doen zien. Dit Schip, als mede de Oorlogs-Fregatten, de *Argo* en de *Jaſon*, lieten, op 't oogenblik dat de Admiraalsſloep naderde, alle Vlaggen en Wimpels waaijen, en haalde men aan 't eerstgemelde, zo ras de Prins aan Boord kwam, de Admiraalsvlag op: de *Argo* groette met éénen-twintig Schooten; dit Fregat, als mede de *Jaſon*, kreeg desgelyks een Bezoek, en keerde zyne Hoogheid door 's Lands Dok, voorby de onttaakelde Oorlogſchepen vaarende, na het Magazyn te rug, tot het neemen van een Maaltyd, in allen deele aan den rang van den Hoogen Gast, en den luister van 's Lands Zeeraad beantwoordende (*). Terwyl zyne Hoogheid het een en ander bezigtigde, beweezen de Koopvaardyſchepen, niet alleen met Vlag-

I. BOEK. 1777.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1102.

I. BOEK. 1777.

Vlaggen, maar ook met Schieten, hunne blydschap; de aan- en afzeilende Jagten, Boeijers, en kleinder Vaartuigen, vermeerderden de fraaiheid der vertooninge. De woeling aan de Buitenkant was onbeschryflyk; het Kermisfeest, 't geen duizenden van Vreemdelingen in de Stad lokte, vergrootte het aantal der ooggetuigen deezes onthaals van *Amstels Zeeraad*, waar over zyne Hoogheid de uiterste voldoening betuigde, en de onbeschermd gelaatene Zeevaard scheen zich wat goeds van dit Bezoek te mogen belooven. Dit deel neemen van den Admiraal-Generaal in de verwakkerde werkzaamheid omtrent het Zeeweezen, baarde hoope op een verder en lang vrugtloos gewenscht herstel.

Zyne Hoogheid bezoekt *Friesland.*

Weinig tyds te vooren hadt zyne Hoogheid, nevens Hoogstdeszelfs Gemalinne en Vorstlyke Kinderen, *Friesland* en *Groningen* bezogt, waar alles in gereedheid gebragt was, om dien Vorstlyken Stoet pragtig te ontvangen, en het verblyf zo aangenaam als mogelyk te maaken. Behalven de gewoone Vreugdbetooningen van Vlaggen, Illuminatien en Eereboogen, onthaalde men in *Friesland* denzelven op twee Landeigene Vermaaken; het ryden om een Gouden Zweep, op welken de Wapens, zo van hunne Hoogheden als van *Friesland*, gesneeden waren; en het zeilen om een Zilveren Vleugel met zyn Tuigje, Vlag en Wimpel, met het daar by behoorende, alles op het kost-

baarst

baarst en cierlykst vervaardigd, met dezelfde Wapens als de Zweep opgepronkt. — By de Inhaaling te *Leeuwaarden* hadt men Beeldspraakige Vertooningen, van een zeer oud gebruik, in zodanige gelegenheden. De *Eendragt*, vergezeld van de *Vryheid*, bestuurende, door derzelver invloed en gelukkig genot, de Vier Kwartieren van *Friesland*, *Oostergo*, *Westergo*, *Zevenwouden* en *Steden*, wier duurzaame Eensgezindheid gevestigd was op *Standvastigheid* en *Vrede*, en wier heilzaame raadslagen alle de uitwerkzels waren van *Voorzigtigheid*, werden, door negen Persoonen, allen zeer kostbaar in oud *Batavisch* Gewaad gedoscht, ryklyk met Goud en Zilver Galon vercierd, met vergulde Helmen en pragtige Pluimen op 't hoofd, zinryk vertoond. — Op den weg na *Groningen*, was niet min Vaderlandsch, de begroeting van zes paar Kinderen, als Herders en Herderinnen gekleed, die, den grond met Roozebladen en Bloemen bestrooid hebbende, hunne Hoogheden met een Herderszang verwelkomden, en een Veldlied zongen, waar in elk zyn dagelyksch bedryf, op een Schild, 't welk zy in de hand hadden, voorstelde (*). L. Boek. — 1777.

Groningen, mede met een Bezoek der Vorstlyke Persoonadien vereerd, wilde *Friesland* niets toegeeven in staatlyk ontvangen en pragtig onthaalen. De Eerepoor- *Groningen en Drenthe.*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. Bl. 1133.

I. BOEK. 1777.

poorten, door Burgemeesters en Raaden, door afgevaardigde Staaten van *Stad en Lande* opgerigt, met Zinnebeelden en Opschriften vercierd, als mede de Illuminatien der openbaare Gebouwen en der Huizen, van byzondere Persoonen, dongen om den voorrang. De Academie was tot een Dansfeest geschikt, en daar eene Danszaal vervaardigd; terwyl, in de byzondere Gehoorzaalen, Tafels gereed stonden om het Hooge Gezelschap te vergasten en te verfrissen. —— De Heer JOHANNES AMSING genoot de Eere, om, in tegenwoordigheid van dat Hooge Gezelschap, in de *Broederkerk*, naa het houden eener gepaste Redenvoeringe, *Over de nuttigheid der Wysbegeerte in 't Gemeenebest wel en gelukkig te bestuuren*, naar de wyze der Ouden, met de *Kap*, tot Meester der Vrye Kunsten, en Leeraar der Wysbegeerte, bevorderd te worden. 't Landschap *Drenthe* onthaalde desgelyks hunne Hoogheden (*).

Zyne Hoogheid koopt de Heerlykheid *Borkelo*.

Eene der aanzienlykste Heerlykheden in *Gelderland*, naar de Rivier *Berkel* of *Borkel*, *Borkelo* of *Borkulo*, geheeten, welke 'er, in ouden tyde, eene eigene Ridderschap hadt, en, behalven een Steedje van dien naam, ook in zich begrypt *Gezelaar*, *Geesteren*, *Eibergen*, *Rekken* en *Nede*, werd, benevens die van *Ligtenvoorde* en de Havezate *Marhuizen*, door zyne Hoogheid,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1262—1284.

heid, in dit Jaar, aangekogt, voor zesmaal honderd duizend Guldens, van den Vorst CZARTORYSKI, Generaal van *Podolien*, Luitenant-Generaal des Koningryks en Republiek van *Poolen*, en diens Gemalinne, Geboore Gravinne van *Flemming*. De overdragt geschiedde, voor de Gerigten, onder welke deeze Heerlyke Goederen gelegen waren, aan de Afgezondenen van zyne Hoogheid, den Baron VAN DER BORCH, Raad en Rekenmeester van Hoogstdeszelfs Domeinen, en den Griffier ANDREAS ARDESCH, door den Heere DIRK WESTRIK, Koopman te *Amsterdam*, Gevolmagtigde van den Vorst en Vorstinne CZARTORYSKI. Gemelde Heeren aanvaardden, vervolgens, in naam van den Prins van ORANJE, het hoog, laag en middelbaar Regtsgebied dier Goederen, en namen den Amptenaaren den Eed van Getrouwheid af (*).

I. BOEK. 1777.

Klagten over den Bevelhebber van *St. Eustatius*, door de *Engelschen*.

Om den voordeeligen Handel, door onze Kooplieden, in de *West-Indiën*, boven al op *St. Eustatius*, gedreeven, te stuiten, meende *Engeland* een gepast middel gevonden te hebben, in de klagten, over 't gedrag des Bevelhebbers van dat Eiland, als of hy de Inwoonders, met oogluiking der Regeeringe, toeliet, ongeoorlofden Handel met de *Noord-Americaanen* te dryven. Het Voorzittend Lid van het

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777, bl. 739.

I. BOEK. 1777. het *Engelsch* Eiland *St. Christophel*, de Heer GREATHEAD, zondt den *Hollandschen* Bevelhebber JOANNES DE GRAAF, een Brief, den zeventienden van Wintermaand, des Jaar MDCCLXXVI, gedagtekend, waar in hy, naa aanduiding van geen geloof te hebben willen slaan aan de loopende geruchten, dat de oude en natuurlyke Bondgenooten van *Groot-Brittanje*, de Onderdaanen van dat Ryk ondersteunden in hunne Wederspannigheid tegen hun Moederland, uit naam van zyn Koninglyken Meester, klaagt, uit de egtste berigten, te weeten: „Dat niet alleen de Toevoer van alle soorten van Provisien en „ Oorlogsbehoeften, genoegzaam dagelyks, en in 't openbaar, verzorgd worden, door de Inwoonderen van *St. Eustatius*, aan de rebelleerende Onderdaanen van zyne Majesteit; maar zelfs, dat „ Schepen, Oorlogswyze uitgerust, van „ dat Eiland afgevaaren waren, met een „ uitdruklyk en erkend voorneemen, om „ te kruissen op, en Prys te maaken van „ de Schepen en Eigendommen van zyne „ vreedzaame en getrouwe Onderdaanen. „ — Dat een Sloep, zodanig uitgerust, „ en afgevaaren, onder zekere Vlag, genaamd die van het *Continental Congres*, „ genoegzaam, onder het bereik en 't Geschut van *St. Eustatius*, zeerooverlyk, „ aangetast en genomen hadt, een Brigantyn, een *Engelsch* Onderdaan toebehoorende; welke Sloep, naa deeze daad „ van Zeeroovery, baarblyklyk begaan

„ bin-

„ binnen het gezigt van het *Hollandsch* I.
„ *Fort*, op de Reede van *St. Eustatius* we- BOEK.
„ derkeerde, met opgeheiste Vlaggen, —
„ en daar, by aanhoudenheid, genooten 1777.
„ hadt alle tekenen van onderstand en be-
„ scherming. — Dat een ander gewa-
„ pend Schip, toebehoorende aan, en in
„ dienst van de *Americaansche Rebellen*,
„ openbaar was aangekomen, en geankerd
„ op de Reede van *St. Eustatius*, met een
„ opgehaalde Vlag, voor die den Rebellen
„ bekend, en de Sterkte, *Oranje-Fort* ge-
„ naamd, met dertien Schooten begroet-
„ te, 't geen van dit Fort was beantwoord,
„ met eene staatlykheid, verschuldigd aan
„ de Vlaggen van Onafhangelyke Souve-
„ raine Staaten: welk Schip, naderhand,
„ vryheid kreeg, om in te neemen eene
„ Lading Buskruid, nevens andere Oor-
„ logsbehoeftens en Voorraad, tot ge-
„ bruik van het *Americaansche Leger*." —
Vervolgens, de *Americaanen* afgeschilderd
hebbende als verbanne Rebellen en Zee-
roovers, voegt hy 'er by: „ Tot schen-
„ ding van alle openbaare Trouw en
„ 's Volks Eer, is het voor eene *Holland-*
„ *sche Volkplanting* overgebleeven om de
„ erkende Medestanders van hunne Ver-
„ raaderye, en de Bevorderaars van hun-
„ ne Zeerooveryen te zyn, en voor de
„ Fortresfen van Hun Hoog Mogenden,
„ om de eerste openbaare Erkenners te
„ weezen van eene Vlag, tot hier toe on-
„ bekend in de Lyst der Nationaale Vlag-
„ gen." — Ten slot eischt hy eene
voor-

I. BOEK. 1777.

voorbeeldlyke genoegdoening, „voor den „ hoon aan zyner Majesteits Vlagge aan„ gedaan, door de Eere, aan die van zy„ ne rebelleerende Onderdaanen beweezen, van het *Fort Oranje*, en vorderde „ daar benevens, dat de Bevelhebber zyn „ gezag zou gebruiken, om eene herhaa„ ling deezer verbreekinge van Trouw „ voor te komen, en teffens daadlyke „ middelen aanwenden, om volledig her„ stel te doen toekomen, aan hun, die, „ door de gepleegde Zeeroovery, gele„ den hadden, dat de Medegenooten, de „ Deelhebbers en Aanmoedigers, in der „ daad, mogten uitgevonden, gevat, en, „ tot afschrik voor anderen, naar verdien„ sten gestraft worden."

De Bevelhebber beantwoord deeze klagten.

(Deeze Brief werd door den Heer STANLEY, een Lid van zyns Majesteits Raad, en zyn Solliciteur-Generaal, aan den Bevelhebber van *St. Eustatius* overgehandigd; hy hadt, daar en boven, last, om met denzelven breeder mondeling te handelen. Dan, het behaagde den Heer DE GRAAF niet, zich in eenig onderzoek, wegens den inhoud van dien Brief, of van zyn gedrag, in eenig geval, in te laaten met deezen Gelastigden; dewyl zulks geschikt scheen om hem Rekenschap af te vorderen in zyn eigen Bevelhebberschap; waar toe niemand op aarde regt hadt dan zyne Heeren en Meesters. Een Brief in antwoord was het eenige dat de Voorzitter GREATHEAD verwierf, waar in de Heer DE GRAAF ontkent, „ dat de Re-

„ gee-

„ geering van *St. Eustatius*, op eeniger- I. BOEK.
„ lei wyze, kennis hadt van de onverdee-
„ digbaare handelingen, den Inwoonde-
„ ren van dat Eiland ten laste gelegd; en 1777.
„ omstandige bewyzen, op egte kennis-
„ neemingen gegrond, vordert, van dus-
„ danige onwettige handelingen, met de
„ stukken, in orde te neder gesteld, en
„ met Getuigen bekragtigd, tegen de
„ strafbaare Persoonen, welke ontbraaken
„ in den gezonden Klaagbrief. 't Was
„ hem onmogelyk tegen iemand van het
„ Gemeen iets aan te vangen, op eene
„ algemeene beschuldiging; noch zyn
„ Last, noch de Wetten des Lands, ga-
„ ven hem vryheid iemand in Regten te
„ vervolgen, zonder Aanklaager of Ge-
„ tuigen, of te veroordeelen zonder Be-
„ wyzen. Bragt men deeze in 't midden,
„ de Regeering zou alle mogelyke vol-
„ doening geeven. Deeze, hadt men, we-
„ gens het neemen van den Brigantyn,
„ door een gewapende Sloep, niet te ber-
„ de gebragt. Voorts was hy niet be-
„ wust, in eenig opzigt, de Tractaaten
„ geschonden, of, willens en weetens,
„ den Koning eenigen hoon aangedaan te
„ hebben, en, diensvolgens, tot geene
„ vergoeding gehouden. Men moest niet
„ verwagten, dat hy, zonder uitdrukly-
„ ken last der Hooge Magten, onder wel-
„ ken hy stondt, het op zich zou nee-
„ men, om een Handel en Vaard te be-
„ dwingen, aan welke hy verzekerd was,
„ dat Hunne Hoog Mogenden niet zouden

„ dul-

I. BOEK. 1777. „ dulden, dat eenige verhindering wordt „ toegebragt, en dus eene Volkplanting „ onder zyn Bestuur, en dat gedeelte van „ het Handelbelang der *Hollanderen*, aan „ zyne zorge, door de Heeren Directeu„ ren der *West-Indische Compagnie* toever„ trouwd, te verongelyken. — Belan„ gende het ontvangen en behandelen, „ door de Fortresfen van het Eiland, aan „ eenige Schepen, hoe genaamd, gedaan, „ vleide hy zich aan zyne Meesters, wan„ neer zy het vorderden, zodanig eene „ rekenschap te zullen kunnen geeven, als „ zou uitwyzen, in hoe verre de berig„ ten, aan den Voorzitter GREATHEAD „ gegeeven, egt waren, en op goede „ gronden steunden."

Men maakt van deeze zaak een Twist van Staat.

Een tweede Brief, door gemelden Voorzitter aan den Bevelhebber geschreeven, was in zagter bewoordingen vervat; hy verontschuldigde zich eenigermaate van eene opzettelyke betigting der Regeeringe van *St. Eustatius*, wegens derzelver aandeel in den ongeoorlofden Handel. Dan, geen uitzigt hebbende dat eenig nader Vertoog een voordeeliger onthaal by den Heer DE GRAAF, die zich op zyne Heeren en Meesters beroepen hadt, zou ontmoeten, werd, zyns oordeels, de Twist eene zaak van Staat, die ter beslissing van den Koning zyn Meester en Hunne Hoog Mogenden stondt.

Ingevolge hier van, zondt de Heer GREATHEAD de bovengemelde Brieven aan Lord GEORGE GERMAIN, met byge-

gevoegde beëedigde Verklaaringen, raakende den hoon, der Vlagge van zyne Majesteit aangedaan; doch kon geen beëedigd bewys opleveren, dat de Kaper een Eigendom was van *Hollandsche Onderdaanen*, noch wegens de eigenlyke natuur van den Toevoer, dagelyks van *St. Eustatius* na *Noord-America* gezonden.

I. BOEK. 1777.

Schoon de zaak, eerst zo heftig opgevat, eenigzins scheen te bekoelen, was dezelve overgenoeg om den *Engelschen* Afgezant YORKE, de Papieren, daar toe betrekkelyk, by de Algemeene Staaten te doen inleveren, vergezeld van een Vertoog, 't geen, om den dreigenden inhoud, hier geheel verdient geplaatst te worden.

YORKE klaagt over dit bedryf op *St. Eustatius*.

„ Zedert den aanvang," dus liet hy zich hooren, „ van den onnatuurlyken Opstand, die in de *Engelsche Volkplantingen* „ van *Noord-America*, tegen de Wettige „ Regeeringsvorm van het Moederland is „ uitgeborsten, heeft de Ondergetekende, „ buitengewoon en volkomen Gemagtigde „ des Konings van *Groot-Brittanje*, meermaalen gelegenheid gehad, zich by Uwe „ Hoog Mogenden te vervoegen, in den „ naam van den Koning zynen Meester, „ om dezelven, door alle beweegmiddelen van Volksbelang, van goede Nabuurschap, van Vriendschap, en, eindelyk, ook van Verbonden, te noopen, „ om den heimlyken Handel tusschen derzelver Onderdaanen, en de oproerige „ *Americaanen*, te stuiten. Indien de „ maatregels, welke Uwe Hoog Mogen-

„ den

I. BOEK. 1777.

„ den hebben gelieven te neemen, van zo „ veel uitwerkings, als hunne verzekering „ vriendhoudende geweest waren, zou de „ Ondergetekende zich niet in de onaan- „ genaame noodzaaklykheid bevinden, „ om thans ter kennisse van Uwe Hoog „ Mogenden te brengen Gebeurtenissen „ van het ernstigst belang en uitzigt. — „ De Koning, Hoog Mogende Heeren, „ heeft, tot hier toe, met een geduld „ zonder voorbeeld, de onregelmaatige „ handelwyze van Derzelver Onderdaa- „ nen verdraagen, in hunnen Handel, dien „ zy te *St. Eustatius*, en van daar in *Ame-* „ *rica*, dryven. Zyne Majesteit heeft „ zich steeds gevleid, dat, met tyd aan „ Uwe Hoog Mogenden te geeven, om „ eene handelwyze, zo onregelmaatig als „ onverdeedigbaar, te onderzoeken, en „ dezelve te doorgronden, Dezelve de „ noodige middelen zouden hebben aange- „ wend om de misbruiken te beteugelen, „ hunne Onderdaanen binnen behoorely- „ ke paalen te houden, en de Regten en „ Vriendschap van *Groot-Brittanje* te doen „ ontzien. — De Klagte, welke ik be- „ vel heb thans aan Uwe Hoog Mogenden „ te doen, is gegrond op egte hier by- „ gaande stukken, in welken Uwe Hoog „ Mogenden, met verwondering, en, ik „ moet gelooven, zelfs met misnoegen, „ zullen zien, dat, naa eenen onbepaal- „ den Koophandel aan de oproerige *Ame-* „ *ricaanen* te *St. Eustatius* te hebben toe- „ gestaan, Derzelver nieuwe Bevelhebber

„ DE

„ DE GRAAF, zyn pligt in zo verre heeft I.
„ durven vergeeten, dat hy de Vyandlyke BOEK.
„ uitrustingen der *Americaanen* oogluikend
„ heeft aangezien; dat hy het neemen van 1777.
„ een *Engelsch* Schip, door eenen *Ameri-*
„ *caanschen* Zeeroover, heeft toegelaaten,
„ byna onder het Geschut van zyn Eiland;
„ en, (om de kleinagting tegen de *Engel-*
„ *schen*, en alle andere Mogenheden van
„ *Europa*, tot den hoogsten trap te bren-
„ gen,) dat hy de Vlag van het oproerig
„ *America*, door de Fortresse van zyn Ge-
„ bied, met de gewoone Eergroete heeft
„ doen beantwoorden. —— Alle de
„ vriendlyke Vertoogen, welke het Voor-
„ zittend Lid der Regeeringe, van het
„ nabuurig Eiland *St. Christophel*, omtrent
„ deeze bekende voorvallen, gedaan
„ heeft, zyn door den Heer DE GRAAF
„ op de onduidelykste en aller onvoldoe-
„ nendste wyze, beantwoord, weigeren-
„ de zelfs, zich in eenige Verklaaringen,
„ hoe genaamd, in te laaten, met een Lid
„ van 's Konings Raad, op het Eiland *St.*
„ *Christophel*, welke, ten dien einde,
„ door gemelden Voorzitter, na *St. Eu-*
„ *statius* was afgevaardigd. —— Naa het
„ mededeelen van de bygevoegde Stuk-
„ ken, is my niets overig, dan 'er nog
„ by te voegen, dat de Koning, die de-
„ zelve met geen mindere verwondering
„ dan verontwaardiging geleezen heeft,
„ my uitdruklyk gelast, van Uwe Hoog
„ Mogenden te vorderen eene plegtige

I. BOEK. — 1776.

„ Ontkenning van de Eergroete, aan de „ oproerige Vlag, door het *Fort Oranje*, „ te *St. Eustatius* gedaan; de afdanking „ en onmiddelyke terugroeping van den „ Bevelhebber DE GRAAF; en, daar en „ boven, nog van wegen zyne Majesteit, „ te verklaaren, dat, zo lang deeze vol- „ doening niet gegeeven is, men niet „ moet verwagten, dat zyne Majesteit „ zich zal laaten zussen met enkele verze- „ keringen, of dat zy een oogenblik zal „ vertraagen, de maatregels te neemen, „ die zy voor de belangen en de Waar- „ digheid van de Kroon zal meenen goed „ te vinden."

Hoe dit hier werd opgenomen.

Men zag, in dit Vertoog, de algemeene Beschuldigingen van Ongeoorlofden Handel, op nieuw, zonder voldingend bewys, opgehaald, met misnoegen; dan, eene billyke verontwaardiging beving alle Onpartydigen, wegens de vreemde, en van allen regtmaatigen grond ontblooте Aanklagte, dat men eene daad, *byna onder het bereik van 't Geschut*, en dus daar *buiten* geschiedt, niet geweerd hadt; en moest deeze aandoening met regt aangroeijen, door den onverdraaglyken toon, op welken de Ridder YORKE eischte, dat een Bevelhebber, eer men behoorelyk kennis van de zaak kon neemen, terstond zou worden afgedankt en opontbooden, en de dreigende taal in 't slot gevoerd. —— Dit Vertoog werd, naderhand, in *Engeland* zelve, aangemerkt als zo beledigend voor de Staaten deezer Gewesten; de-

dewyl zy 'er als eene mindere en ondergeschikte Mogenheid in behandeld werden, dat men het aanzag als eene aanleidende en eerste oorzaak der Gevoeligheid van onzen Staat, tegen het Ryk van *Groot-Brittanje*. (*).

I. BOEK. 1777.

Naa dat de Afgezondenen van *Holland* en *West-Friesland*, dit Stuk, met de Bylaagen, overgenomen hadden, om ze in de hunnen breeder mede te deelen, vonden de Algemeene Staaten goed, dat alles zou gesteld worden in handen van de Heeren LYNDEN TOT ZWAANENBURG, en anderen, tot de Buitenlandsche Zaaken, gelast, om alles te onderzoeken en der Vergaderinge verslag te doen; als mede, dat men ze zou zenden aan den Representant en Bewindhebberen van de *West-Indische Compagnie*, ter voorzittende Kamer *Amsterdam*, om van hun, ten spoedigste, berigt te ontvangen, of, met de laatst ingekomene Brieven van *St. Eustatius*, iets te hunner kennisse gekomen was, deeze voorvallen betreffende.

Antwoord op die klagten.

't Leedt niet lang, of, ingevolge van dit alles, lieten de Algemeene Staaten den Koning een Antwoord toekomen, 't geen, schoon in manlyke taal opgesteld, egter blyk droeg van een taai geduld en groote toegeeflykheid. De Graaf VAN WELDEREN leverde 't zelve in deeze be-

(*) *Univers. Magaz.* Vol. LXXVIII. p. 115.

I. BOEK. 1777. bewoordingen over: „Het is met het „ diepst ontzag, dat de Ondergetekende, „ buitengewoon en volkomen Gemagtig- „ de Afgezant van Hunne Hoog Mogen- „ den, ingevolge der Bevelen, die hy des- „ wegen heeft ontvangen, de Eer heeft, „ Uwe Majesteit te vertoonen, dat het „ Vertoog, door zynen Afgezant overge- „ geeven, Hun gevoelig heeft getroffen, „ en dat zy zich verpligt vinden te klaa- „ gen over de verwytingen, daar in ver- „ vat, even als of Hun Hoog Mogenden „ vermoed wierden van Uwe Majesteit te „ willen zusfen met vriendlyke verzeke- „ ringen, die door de daaden werden te- „ gengesprooken, als mede, over den „ dreigenden toon, welke in dit Vertoog „ heerscht, en welke aan Hunne Hoog Mo- „ genden toeschynt te verre af te wyken „ van 't geen tusschen Souveraine en On- „ afhanglyke Mogenheden is aangenomen „ en moet plaats hebben, en vooral tus- „ schen Nabuuren, welken, zedert zo „ langen tyd, door de banden van goe- „ de Overeenstemming, en onderlinge „ Vriendschap, zyn vereënigd geweest. — „ Hunne Hoog Mogenden meenen, dat „ zy, in alle gelegenheden, en byzonder „ in deeze ongelukkige Beroertens van „ uwer Majesteits Volkplantingen in *Ame-* „ *rica*, omtrent Uwe Majesteit dat geen „ gedaan hebben, 't welk men van een „ goeden Nabuur, en van eene vriendhou- „ dende toegenegene Mogenheid, zou kun-

„ nen

„ nen verwagten. — Hunne Hoog Mogen- I.
„ den ftellen de Vriendfchap van Uwe Ma- BOEK.
„ jefteit op den hoogften prys; zy wen-
„ fchen alles te doen wat in hun vermogen 1777.
„ is, zo veel de Eer en Waardigheid van
„ den Staat toelaaten, om dezelve meer en
„ meer aan te kweeken; maar zy kunnen,
„ ten zelfden tyde, niet verbergen de ge-
„ voelige aandoening, die dit Vertoog op
„ hun gemaakt heeft. — Het is eenig-
„ lyk om Uwe Majefteit alle oplettenheid
„ te betoonen, en, om te bewyzen, dat
„ Hunne Hoog Mogenden niets willen
„ verzuimen 't geen dienen kan, om, ge-
„ voeglyk, de waarheid dier Gebeurtenis-
„ fen te onderzoeken, waar uit de klag-
„ ten zyn gefprooten, dat zy beflooten
„ hebben, om dit onderzoek op de fpoe-
„ digfte wyze te doen, en daar van alle
„ langwyligheid en uitftellen af te fnyden.
„ Ten dien einde zyn Hunne Hoog Mo-
„ genden afgeweeken van de gewoone
„ vorm, in diergelyke gevallen altyd ge-
„ bruiklyk, om van de Bediendens en
„ Amptenaaren, in hunne Volkplantin-
„ gen, een fchriftlyk Berigt te vorderen;
„ en zy hebben reeds hunne Bevelen afge-
„ vaardigd, dat de Bevelhebber van *St.*
„ *Euftatius*, zonder uitftel, en met allen
„ mogelyken fpoed, zou overkomen, om
„ Hunne Hoog Mogenden de noodige be-
„ rigten te geeven van al 't geen op 't Ei-
„ land *St. Euftatius* is voorgevallen, als
„ mede, van alles, wat omtrent de *Ame-*

I. BOEK. 1777. „ *ricaansche Volkplantingen*, en derzelver „ Schepen, geduurende den tyd dat hy „ bevel gevoerd heeft, tot zyne kennisse „ is gekomen, en, om zyne handelwyze, „ daar omtrent, onder het oog van Hun„ ne Hoog Mogenden te brengen. —— „ De Ondergetekende vindt zich gelast „ Uwe Majesteit berigt van dit Besluit te „ geeven, en teffens te verklaaren, dat „ Hunne Hoog Mogenden geene zwarig„ heid maaken, van zeer uitdruklyk te „ ontkennen, alle daad of Eerbewyzing, „ welke, door hunne Bediendens of Amp„ tenaaren, aan de Schepen van de *Noord-* „ *Americaansche Volkplantingen* mogten „ zyn gegeeven, of, welke zy, in 't ver„ volg, mogten geeven, voor zo verre die „ daaden of Eerbewyzingen van natuur „ mogten zyn, om daar uit te besluiten, „ dat men 't minst ter wereld de Onaf„ hangelykheid en 't Oppergezag van ge„ melde Volkplantingen erkende. —— „ Nog heeft de Ondergetekende last Uwe „ Majesteit kennis te geeven, dat Hunne „ Hoog Mogenden, dien overeenkomstig, „ Bevelen hebben gezonden aan de Bevel„ hebbers, in hunne *West-Indische Volk-* „ *plantingen*, en hun, op nieuw, en op „ het allersterkst, hebben gelast, om „ derzelver Plakaaten en Bevelen, tegen „ den Uitvoer van Oorlogsbehoeftens, „ na de *Americaansche Volkplantingen*, van „ Uwe Majesteit, op het allernauwkeu„ rigst in agt te neemen, en die Bevelen

„ met

„ met de allermogelykste striktheid te „ doen uitvoeren."

Zyne *Groot-Brittannische* Majesteit nam genoegen in dit Antwoord, zag met blydschap zyne verwagting vervuld in het opontbod des by hem in haat gebragten Bewelhebbers, als mede, het ontkennen der Kleinagtinge, zyner Vlagge aangedaan, en de beloofde voorzorge tegen het voeren van Oorlogstuig na de oproerige Volkplantingen; alles begreepen in het Wederantwoord, door den Secretaris van Staat, den Graaf van SUFFOLK, aan den Graaf VAN WELDEREN ter hand gesteld. Hier mede liep deeze zaak, ten opzigte van *Engeland*, geheel ten einde (*).

I. BOEK. 1777. *Engeland* neemt hier in genoegen.

Het gedrag der *Hollandsche*, en boven al der *Amsterdamsche* Kooplieden, in dit Tydsgewricht, werd toen, en naderhand, met de zwartste kleuren geschilderd, door hun die de *Engelschgezinde Party* aankleefden; zeker Schryver, een verklaard Voorstander van dezelve, hadt de onbeschaamdheid, om te verzekeren, „dat de Kooplieden te *Amsterdam* de Volkplantingen „ heimlyk ondersteunden tegen de uitdruk- „ lyke Plakaaten aan; dat de Regeering „ van

Beschuldigingen tegen Kooplieden.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 375 — 404. *Brieven, gewisseld tusschen den Engelschen Vice-Admiraal* YOUNG, en den Heer COLPOYS, Capitein van een Engelsch Oorlogschip, en zyne Excellentie den Heer J. DE GRAAF, wyzen uit, dat de *Engelschen* geen gegrond regt hadden om over de Regeering van *St. Eustatius* te klaagen.

I. BOEK. 1777.

„ van *Amsterdam* zich hier tegen nooit „ verzette, gelyk zy hadt behooren te „ doen, doorééns een voorbeeld te stel- „ len, zo als de bevordering van de goede „ verstandhouding met *Engeland*, en de „ bewaaring van den Vrede en het Wel- „ zyn, als mede de goede Trouw, van „ ons Vaderland zouden gevorderd heb- „ ben. —— Dat de Toevoer van alle „ Krygsbehoeften, na de *Engelsche Volk-* „ *plantingen*, by herhaalde Plakaaten, ten „ sterksten verbooden was; maar de ge- „ legenheid van onze eigene Volkplantin- „ gen, zo in *Guyana*, als byzonder op de „ Eilanden, en vooral *St. Eustatius*, gaf „ de gereedste aanleiding tot deezen ver- „ boden Handel. Men kon daar heenen „ al vervoeren wat men wilde, zonder dat „ daar op veel te zeggen viel, en dan „ hadt men met de *Americaanen* maar te „ beleggen om het van daar te haalen, 't „ geen zeer gemaklyk was. —— Geen „ wonder dan dat de aandagt van *Enge-* „ *land* zich hier op byzonder vestigde, en „ dat dieswegens door deszelfs Gezant al „ vroeg Vertoogen aan Hunne Hoog Mo- „ genden werden gedaan, die daar op niet „ twyfelden allen Uitvoer van Krygsbe- „ hoeften, na de *Engelsche Volkplantin-* „ *gen*, streng te verbieden. Dan, hoe „ deeze billyke en noodige orders, geduu- „ rende den tyd van verscheide jaaren, „ dagelyks, en op allerlei bedenkelyke „ wyzen, zyn *geëludeerd*, of wel openlyk „ en direct *getransigeerd* geworden, be-

„ hoeft

„ hoeft men slegts de zulken te vraagen, die zich, vooral in de jaaren MDCCLXXV, MDCCLXXVI en MDCCLXXVII, op *St. Eustatius*, *Curacao*, enz., bevonden hebben. Trouwens, de Portien in zulke Schepen en Laadingen, werden, te *Amsterdam*, openlyk, en, zonder eenige bewimpeling, geveild, en de Reeders zo wel als de Assuradeurs, maakten geen het minste geheim van deezen Handel. — Het gebeurde met den Heer DE GRAAF kan ook in aanmerking komen, om te begrypen, dat, in *Engeland*, zommigen, zedert een geruimen tyd, reeds op de gedagten waren gevallen, als of de *Republiek* den *Americaanen* geen ongunstig hart toedroeg (*).” — Dan, deeze taal, uit de pen der Partydigheid gevloeid, verraadde zich zelven, lag de Regeering van *Amsterdam* een verzuim ten laste, voor 't welk dezelve niet hadt te waaken; of, behelsde eene onbeweezene beschuldiging der geenen, die, van wegen de *Admiraliteiten*, daar tegen hadden moeten voorzien, en, zulk een gedrag, strafloos gedoogd, ja, met hun medeweeten, bevorderd hadden, om *Engelands* Vyanden te onderfteunen. Daar en boven was het in 't wilde geschermd, en het bewys uit het openlyk te koop veilen der *Portien in Schepen* en *Laadingen*, met Krygs-

I. BOEK. 1777.

(*) *Politiek Vertoog*, bl. 72, 78 en 79, in 8vo.

I. BOEK. —— 1777. Krygsvoorraad voor de *Noord-Americaanen* bestemd, droeg de lidtekens der grootste onkunde in den Handel, of van de onbeschaamdste Lasterzugt, dewyl het iets stelde, 't welk geen bestaan hadt, en zelfs niet kon hebben (*). Dat veele Kooplieden zich van deeze gelegenheid, tot het behaalen van groote Winsten, bedienden, kan niet ontkend worden; doch, 'er stak in dit bedryf van byzondere Persoonen, die het waagden, niets, ten opzigte van den Staat.

Nadere Bepaalingen wegens het vervoeren van Oorlogsbehoeften. Want, niet alleen werd het Verbod der Verzendinge van Oorlogsbehoeftens, na de *Engelsche Volkplantingen*, weder vernieuwd (†); maar, by 't verleenen van Convoy zag men vyf Bepaalingen gemaakt, meerendeels strekkende om alle bedekte derwaards voering van Krygstuig ten sterkste te weeren; behalven de bepaalde hoeveelheid, moest, om volkomen zekerheid te hebben, dat, desaangaande, geen bedrog plaats hadt, in alle aanwyzingen der ingelaade Goederen, wanneer de Verzender of Koopman verkoos eene algemeene benaaming van *Koopmanschappen* te

(*) CANDIDUS wederlegt dit in 't breede in zyn' *Zesden Brief tegen het Politiek Vertoog*, bl. 40, enz. De *Politiek Vertoogschryver* hadt zich op de *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken* beroepen; doch, de Schryvers, hebben, by de stukken, getoond, dat deeze Aanhaaling geheel verdraaid en valsch is, gelyk veele Aanhaalingen diens Schryvers. *Nieuwe Nederl. Jaarb.* 1781. bl. 823 en 824.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1300.

te gebruiken, of daar op te zetten, *de Inhoud onbekend*, daar nevens worden uitgedrukt, *dat het niet is Buskruid* of *Ammunitie van Oorlog*. Ook zou het den Officieren, van wien Convoy gevraagd werd, vry ftaan, te onderzoeken, of te doen onderzoeken, of in die Schepen meer Buskruids, of ander Oorlogstuig, gelaaden was, dan de overgeleverde Papieren uitweezen; en moesten de Schippers den Onderzoekeren behoorlyke aanwyzing van de Laading doen, en, des noods, in handen van den Bevelvoerenden Officier, den Eed afleggen, dat zy geene andere Goederen, en byzonder, geen Buskruid of Oorlogstuig, hadden ingelaaden, dan uit de Papieren bleek. Wanneer, des niettegenftaande, meer van die Goederen aan Boord mogten zyn, zouden de Schepen, aan de Admiraliteit overgeleverd, aldaar onderzogt, en tegen de Schuldigen regterlyk gehandeld worden. —— Gelyk, by het eerfte Lid, bepaald was, dat geene andere Schepen, dan die hier te Lande t'huis hoorden, van dit Geleide zouden kunnen gebruik maaken; zo diende het laatfte Lid om te beletten, dat zich, by het wederkeeren, geene andere daar van bedienden, dan Schepen, die hier t'huis hoorden, en van hier waren uitgevaaren, of, voor zo verre zy in de *West-Indiën*, zouden mogen weezen aangekogt, en met den Bylbrief zullen worden beweezen, niet in *Noord-America* gebouwd, of vóór den Jaare MDCCLXXVI, reeds door de In-

I. BOEK.

1777.

ge-

I. BOEK. 1777.

gezetenen der Volkplantingen van den Staat, of van eenige andere Mogenheid, buiten *Noord-America*, bezeten, of, zedert, als Pryzen, op die van *Noord-America* gemaakt, verkogt te weezen; en het daarenboven blyke, dat het Schip aan de Onderdaanen van den Staat toebehoort, en de Schippers één jaar en zes weeken, vóór MDCCLXXVI, Ingezeten Burgers van 't Gemeenebest, of deszelfs Volkplantingen, zyn geweest (*).

Poogingen van YORKE om Tweedragt te zaaijen.

Hoe veele, hoe nauwe, voorzorgen, tot het bewaaren der voor deezen Staat raadzaame en hoognoodige Onzydigheid! van welke de *Engelsche* Afgezant YORKE den Staat zogt af te trekken, door zyne onophoudelyke klagten, dat de Stad *Amsterdam*, en veele voornaame Kooplieden, de *Noord-Americaanen*, op eene ongeoorlofde wyze, begunstigden, en, tegen de belangen van het *Britsche* Hof, ondersteunden. Hy, die reeds zes-en-twintig jaaren, hier zyn verblyf gehouden hadt, en volkomene kennis bezat van de gesteldheid der dingen, poogde eenen Aanhang te krygen, of liever, dien hy reeds hadt, te versterken. Welmeenendheid voor 't Gemeenebest was op zyne lippen; doch nyd en afgunst in zyn hart. 't Zaad van Tweedragt te zaaijen, kon best aan zyne oogmerken beantwoorden, 't werd ryklyk van hem gestrooid, en in den grond eeni-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1301, enz.

eeniger Gewesten kreeg het aanmerkelyken wasdom; waar uit verschillende inzigten tusschen dezelve reezen, die hem een gelukkigen uitslag deeden verhoopen van zynen toeleg om *Nederlands* Hooge Magten over te haalen tot eene Onderhandeling, by welke zy wel vry verklaard werden om den gevraagden Onderstand aan *Engeland* te geeven; maar teffens moesten afzien van allen Handel en Scheepvaard op *Frankryk* en *Spanje*, in zo verre het *Engeland* behaagde daar aan paalen te stellen, zonder zich te houden aan duidelyk spreekende uitstaande Verdragen, en dus in zulker voege, dat, deeze Voorwaardens aangenomen zynde, het Hof van *Versailles*, of van *Madrid*, de Staaten der *Vereenigde Gewesten* niet meer als Onzydig konden aanmerken. *Amsterdam* bleef niet in gebreke, om, ter Staatsvergaderinge, de nadeelige gevolgen van dit *Engelsche Plan*, zo voor onzen Koophandel, als voor ons Gemeenebest, aan te toonen.

I. BOEK. 1777.

De toeneemende Vyandlykheden tusschen *Frankryk* en *Engeland* wettigden de welgegronde Staatkunde om zich volmaakt onzydig te houden. Drie *Fransche* Schepen, door de *Engelschen* genomen, en te *Jamaica* opgebragt, werden door den Bevelhebber van *St. Domingo* te rug geëischt, doch geweigerd. Het *Fransche* Fregat, tot het doen van deezen terugeisch, derwaards gezonden, hadt last, om, in gevalle van weigering, by zyne terugkomst, de *Engelsche* Schepen, hem ontmoetende,

Toeneemende Vyandlykheden tusschen *Frankryk* en *Engeland*.

de,

I. BOEK. 1777.

de, te neemen, 't geen het opbrengen van een *Engelsch* Schip, te *St. Domingo*, ten gevolg hadt. De Bevelhebber van een *Fransch* Oorlogschip, met een Fregat op de hoogte van l'*Orient* zeilende, geboodt twee *Engelsche* Kruisers van daar te vertrekken; dewyl de Koning zyn Meester de Havens van zyn Ryk voor alle Volken open zette, uitgenomen voor de Kaapers van *Groot-Brittanje*. — Hoe weinig, ondertusschen, deeze voorgenomene volkome Onzydigheid, en de hoop, dat de regel *vry Schip, vry Goed*, de Ingezetenen zou bevryden van geweldige aanrandingen, betekenden, kunnen de reeds bygebragte klagten (*) uitwyzen; en, wy zullen, vervolgens, maar al te veel gelegenheden aantreffen, om de vrugtloosheid van 't een en ander te boek te stellen.

Engelands aangroeiende Verbittering.

Engeland werd meer en meer verbitterd, en zogt het *Fransche* Hof, door den Graaf VAN DUNMORE, van het deel neemen in de zaak der *Noord-Americaanen*, af te trekken, of, indien dit mislukte, 't zelve tegen dit Gemeenebest op te rokkenen; doch deeze beide Staatkundige streeken waren verre van de gewenschte uitwerking te baaren. — Trots mogt de *Engelschen* in den waan brengen, dat de Wet, in den Jaare MDCCLXXV, vastgesteld, de *Britten* verbiedende met de *Volkplan-*

(*) Zie boven, bl. 92.

plantingen Handel te dryven, of met die Volkplantingen eenige gemeenschap te hebben, zich ook tot andere Volken uitstrekte, en dat de *Noord-Americaanen*, onder dien Banvloek diens *Britschen* Ryks liggende, het afschuwen zouden weezen van alle andere Mogenheden. De Heer FOX hadt waarheid gesprooken, als hy, by het maaken dier Wet, Lord NORTH te gemoet voerde: *Nu is* America *voor altoos verlooren! welke straf zal thans evenredig zyn aan de misdaad van hun, die, naa zoo veel Gelds vergeefsch verspild, zo veel Bloeds, dat ten Hemel schreidt, nutloos vergooten te hebben, hun Vaderland van eene zo onwaardeerbaare Bezitting berooven, en op den kant van deszelfs volkomen val brengen!* Die Wet was eene verbreeking van alle voorige Verbintenissen; stelde de Volkplantingen in derzelver natuurlyke Vryheid; en gaf aan alle andere Hooge Magten de handen ruim om met de Verlaatenen te handelen en overeenkomsten te sluiten.

I. BOEK. 1777.

Krygsverrigtingen in *Noord-America*, in deezen Jaare.

Wy zullen niet meer dan regt doen aan de *Noord-Americaansche Volkplantingen*, wier Lotgevallen eerlang op die van onzen Staat zo veel invloeds hadden, als wy hun wedervaaren, in dit Jaar, vermelden. Met reden stondt de Wereld verbaasd over den zo goeden wederstand, in den voorleden Jaare, door eene geringe en gebrekkig voorziene Krygsmagt der Volkplantingen, den indringenden Vyand gebooden. Hoe zeer de Vryheidsmin veeler

har-

I. BOEK. 1777.

harten deedt ontgloeijen, hadden zy, over gebrek aan Volk, tot dien Veldtocht, moeten klaagen: daar de meesten, de eerste drift bekoeld zynde, naa het vervullen van zes maanden dienens, het Leger verlaaten hadden, zo dat, met den aanvang van dat Jaar, 't zelve, van 20,000, tot beneden 5000, verminderde, en het veel werks in hadt een nieuw Leger in stand te brengen. Onder verscheide oorzaaken van dit bezwaarlyk Volk krygen, bragt 'er, naar 't oordeel van den Heer TRUMBULL, geen een meer toe, dan de hoop, die, over 't algemeen, in 't begin van dien Veldtocht, veel invloeds hadt, dat, vermids 'er nog geene Oorlogsverklaaring was, men het verschil, langs den weg van Onderhandeling, nog zou kunnen byleggen; dat *Groot-Brittanje*, overtuigd van het vast besluit der *Noord-Americaanen*, eindelyk, haar weezenlyk voordeel meer zou vinden in 't herroepen van het zo zeer gehaatte Regt van Schatting, dan in het vervolgen van den Oorlog, waar van 't gunstigste uiteinde, in gevolge van 't geen zy zogten, alleenlyk zou zyn, het verderf der Volkplantingen bewerkt te hebben, en dus, voor hun, het verlies van allen voordeel van Koophandel en Inkomsten. Die hoop, gevoegd by den algemeenen afkeer van het denkbeeld eens voortduurenden Oorlogs, en de overblyvende genegenheid voor het Moederland, gepaard met een ongunstig denkbeeld wegens de onervaarenheid der Bevelhebberen, in

ver-

vergelyking van de volklonkene Krygskunde der Vyanden, liepen allen zamen om de aanwerving van Volk te stremmen. Doch, uit dien bedrieglyken droom ontwaakt, tot de Verklaaring der Onafhangelykheid beslooten, en den Band der Bondgenootschaplyke Verbintenisse gestrengeld hebbende, verscheenen de *Americaanen*, tot den Veldtocht deezes Jaars, met een veel schooner Krygsmagt dan te vooren. I. BOEK. 1777.

't Gelukte den Generaal WASHINGTON, die het groote Leger geboodt, en eenigen tyd in 't gezigt van dat des Vyands lag, weinig mylen van *Brunswyk* gelegerd, de *Engelschen*, die Streek, en gansch *Nieuw Jersey*, naa slegts zes maanden die Verovering bezeten te hebben, te doen ruimen. Het geheele *Engelsche Leger* scheepte zich op eene Vloot van drie honderd Zeilen, stak in Zee, de *Americaanen* in de benaauwdste onzekerheid laatende, wegens de plaats zyner Bestemminge. Men giste dat het op *Philadelphia* gemunt was, en welhaast veranderde deeze gissing in zekerheid. WASHINGTON, en de gelandde Legermagt, trokken elkander te gemoet; een voor hem ongelukkige Slag was het gevolg, en de Vyand kwam in 't bezit van zyn langgewenscht voorwerp, de Hoofdstad van *America*. Schoon WASHINGTON, die, by de bekomene nederlaage, het Krygstuig behouden, en de zynen weder verzameld hebbende, het *Britsche* Leger, daar buiten, aantastte en verstrooide, moest hy, op zyne beurt, we-

I. BOEK. — 1777.

der terug trekken, en *Philadelphia* in handen der Overweldigeren laaten. Van den Zeekant ging het hun zo voorſpoedig niet, de belemmeringen, in de Rivier *de Delaware*, tegen de Vaard gelegd, beletten de Schepen, langen tyd, de Rivier meester te worden; en het geſchiedde niet dan met verlies van Manſchap en Schepen. —— In het Noordlyk gedeelte was de Veldtocht voor de *Americaanen* gewigtiger, roemryker en gelukkiger; hoewel, in den beginne, de Krygskans hun dermaate ſcheen tegen te loopen, dat ſchrik het Land, en morrend misnoegen tegen de Bevelhebberen, het Krygsvolk vervulde, 't geen een ſtap van noodzaaklykheid en voorzigtigheid, het ontruimen van *Ticonderago*, met agterlaating van Geſchut, Krygs- en Mondbehoeftens, voor het verkoopen of weg geeven van de ſterkſte Vesting des Vastenlands, uitkreet. Andere Bevelhebbers, en onder deezen den Generaal GATES, aan 't hoofd krygende, week de wanhoop, die algemeen de overhand genomen hadt, in vertrouwen, en elk ſtreelde zich met de hoope eener naderende Overwinninge; eene hoop, geſterkt en tot moed aangegroeid door een zeer gelukkigen aanval op een gedeelte des *Engelſchen* Legers, 't geen, met het verlies van duizend Man, en van allen Geſchut- en Krygsvoorraad, geſlaagen werd. Dit was ſlegts het voorſpel eener veel grooter Zegepraal. De Generaal GATES, eene talryke verſterking van Krygsvolk gekreegen hebbende,

zet-

zette den Generaal BURGOYNE, de Overwinning, by *Ticonderago* bevogten, duur betaald; naa herhaalde Tegenslagen, die hem op twaalf honderd Man, 't verlies van een groot gedeelte zyns Krygstuigs, en van zyn Hospitaal, te staan kwam, werd hy, by *Saratoga*, aan alle kanten, door het overwinnend Leger ingeslooten, en gaf zich, in de volstrekte onmogelykheid om te rug te trekken, met zyn geheele Leger, zes duizend Man sterk, Krygsgevangen. CLINTON kwam te laat te zyner hulpe, hy hadt de wapens reeds nedergelegd. Wy kunnen niet nalaaten, hier te gewaagen van het loflyk en edelmoedig gedrag der Overwinnaaren; op bevel van den Generaal GATES, werd het geheele *Americaansche* Leger, zo ras de *Britsche* Soldaaten uit de Legerplaats trokken, om, volgens 't Verdrag, de wapens neder te leggen, uit het gezigt gebragt, om geen getuigen te weezen van de schande der *Britten*, of zich schuldig te maaken aan mishandelingen omtrent de Overwonnenen.

I. BOEK. 1777.

Dit zette aan de zaak der Stryderen voor de Vryheid, zeer veel sterkte by, en veroorzaakte, in *Engeland*, verslaagenheid by deezen, woede by anderen, en veelen voeren heftig uit tegen het voortzetten des Krygs, terwyl eenigen met te doller yver beweerden dat de onderbrenging niet moest opgegeeven, maar, met verdubbelde kragten, door alle middelen van geweld, hervat worden; bedaarde voorstellen vonden zo min ingang als gehoors. +

I BOEK. 1777. Meer *Duitsche* Huurbenden werden daar toe bestemd; doch zyne *Pruissische Majesteit* gaf bevel den doortocht door zyne Staaten volstrekt te verhinderen; en, schoon de Landgraaf van *Hessen* voorneemens scheen nog vier duizend Man in *Engelsche* Soldy te geeven, kantten de Land-Stenden zich tegen deeze ontvolking.

Ter Zee waren de Oorlogs- en Kaaperschepen der *Americaanen* gelukkig in het neemen van verscheide Pryzen; de beruchte Kaaper-Capitein CUNNINGHAM, die te *Lynn*, op de Kust van *Norfolk* gelegen, eene aanzienlyke Somme Gelds eischte, dreigende, by weigering, de Stad in brand te zullen schieten, 't geen een sterk toeneemende wind hem verhinderde, maakte zich, in 't Kanaal, meester, van een *Engelsche* Paketboot, op *Holland*, en voerde dezelve na *Duinkerken*. De Reizigers, die geen leed in 't minst geleeden hadden, deedt hy door een Visschers-pink overneemen, en na *Scheveningen* brengen. By hun afscheid liet de Kaaper een witte Vlag met Roode Streepen waaijen, begroette hun met drie Schooten, en hadt de Luitenant een der Reizigeren te gemoete gevoerd: *Als gy nu te Rotterdam komt, kunt gy zeggen, dat gy door een Americaan genomen zyt geweest; maar, zegt 'er dan met een by, hoe men u behandeld heeft.* 's Konings Postbode hadt het beleid gehad om zyne Papieren heimlyk over Boord te werpen. Was de naastvoorgaande Paketboot CUNNINGHAM in handen geval-

J. Buys, delin. Rein.r Vinkeles, sculp. 1788

CUNNINGHAM neemt in't Kanaal een Engelſche Paketboot.

vallen, hy zou een ryken Buit behaald hebben (*). I. BOEK.

De verwarde ftaat der *Zaaken* op *Suriname*, was, wel verre van verbeterd, eer verflimmerd. De ontrustende Invallen des Binnenlandfchen Vyands, onderfteund door Wegloopers, hielden aan, en verdelgden veele kostbaare Plantadien; een fchraale Oogst, en de laage prys der Goederen, ftelden de Planters buiten ftaat tot het betaalen der Renten, van de opgefchoote Geldfommen; hier uit fproot mistrouwen en vervolging der Schuldenaaren, door de Schuldeifchers; en eene toeneemende beflommering des eerstgenoemden, door de fchade van de Herwisfel; zy vonden zich in eene volflaagene onmogelykheid, om de Lasten, in bloeijende tyden bepaald, en thans niet verminderd, ja vermeerderd, te draagen. De hoop op herftel, in deezen ongunftigen ftaat der Volkplantingen, kon alleen gevestigd worden op de wyze voorziening der Regeerderen, zo in *Suriname* zelve, als in het Vaderland, die, door hunnen invloed, eenige der opgenoemde drukkende rampen konden wegneemen, of althans verligten. Dan, ongelukkig werd dit fteunzel weggenomen door de oneenigheden, tusfchen de Regeerders in de Volkplanting zelve, die wel voor lange plaats gegreepen hadden; doch, op een tyd dat ze van de nadeeligfte gevol-

1777. Verwarde ftaat der Zaaken op *Suriname*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 666.

I. BOEK. 1777. volgen waren, vermeerderden. Men was op middelen van herstel bedagt; maar gebrek aan beleid en eensgezindheid deedt ze vrugtloos worden. Het Verzoek van den *Hove van Politie* tot eene vereenigde Vergadering met den *Hove van Civile Justitie*, werd ingewilligd; doch, het laatstgemelde Hof, het afzonderlyk tot onderzoek leezen van zeker Geschrift, vóór het inleveren, den Gouverneur geweigerd hebbende, belette deeze de leezing; 't welk die tot heil bestemde Vergadering vrugtloos deedt scheiden, 't geen gelegenheid gaf tot veel twist en veelvuldige klagten, aan Hunne Hoog Mogenden overgeleverd, door het Hof van *Civile Justitie*, met een daar by gevoegd Vertoog, behelzende de voorslagen tot herstel, welke 't zelve voorneemens geweest was te doen, indien deeze zamengevoegde Vergadering niet ware gestremd geworden. Deeze Klagten, en dit Vertoog, aan Hunne Hoog Mogenden gezonden, werden in handen gesteld der Directeuren van de *Surinaamsche Societeit*, om Hunne Hoog Mogenden te dienen van berigt, 't geen eenzins ten voordeele des Gouverneurs sprak, gelyk ook het Besluit der Algemeene Staaten, op deeze Klagten, in Sprokkelmaand des Jaars MDCCLXXVII uitgebragt (*). Aan het voltrekken des gemaakten Plans, om, door een Cordon, de

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. [illegible]

de Volkplantingen te beveiligen tegen de Bosch-negers en Wegloopers, was niet voldaan, en hadden de Algemeene Staaten daar over hun uiterst misnoegen betoond, met herhaald bevel om dat Cordon, zo spoedig mogelyk, te trekken, en niet langer aan byzondere oogmerken en eigenbelangen, de weezenlyke belangen der Volkplantingen op te offeren (*). Zy verontschuldigden zich deswegen, en betuigden, op het plegtigst, door deeze haatlyke oorzaaken, hun aangetygd, niet bewoogen te zyn tot agterlykheid in hunnen pligt; doch dat de onmogelykheid, om het behoorelyk uit te voeren, de hinderpaal was. Zy namen dit stuk ook met meer yvers ter harte; zo dat de Algemeene Staaten een Plan van dit Cordon, uit *Suriname*, in Slachtmaand des Jaars MDCCLXXVII, ontvingen (†).

I. BOEK. 1777.

Holland en *Zeeland* namen dit Plan over, en gaven 't zelve ter onderzoek aan de Afgevaardigden tot de Zaaken der *West-Indische Compagnie*. Inmiddels vervoegden zich, met den aanvang des Jaars MDCCLXXVII, eenige Eigenaars van Plantadien, in *Suriname*, nevens de Bestuurders van Geld-opneemingen, en Houders van Bezwaaren, op de Plantadien, als mede zy, die Obligatien, tot die Geldopneemingen behoorende, bezaten, en de Han-

(*) N. Nederl. Jaarb. 1776. bl. 1379, enz.

(†) N. Nederl. Jaarb. 1777. bl. 1430.

I. BOEK. —— 1777. Handelaars, op deeze gewigtige Volkplanting, by de Bestuurders derzelve, met een breedspraakig Verzoekschrift, vertoonende het hachlyk gevaar, aan 't welk *Suriname* was en bleef blootgesteld, met een volslaagene Overmeestering gedreigd wordende, in gevalle het Krygsvolk daar uit te rug ontbooden, en 't zelve niet vermeerderd en versterkt wierd. Schoon zy het goede oogmerk en den yver preezen, der geenen, die, in *Suriname*, het Plan van een Cordon gevormd, en 't zelve Hun Hoog Mogenden ter hand gesteld hadden, hielden zy de volvoering daar van onmogelyk, of, zo 'er al eenige mogelykheid toe ware, tot het voorgestelde oogmerk ongeschikt en ondienstig, en met onoverkomelyke zwaarigheden omzet. De zwampen en moerassen, door welke het zelve zou moeten getrokken worden, bragten onbegrootbaare kosten te wege; het onderhoud, zou, uit aanmerking der Landsgesteltenisse, en de Schadens, in den Regentyd toegebragt, niet minder dan de aanleg beloopen, en al het benoodigde by zulk een Cordon, ten dienste der Krygslieden, baarde eene uitgave, tot welke de Penningen niet zouden kunnen gevonden worden, by eene Vlokplanting, reeds met zulke zwaare Lasten, in een ongunstige omstandigheid, bezwaard. —— Een Cordon, van die uitgestrektheid als men zich voorstelde, kon, door het tegenwoordig daar zynde Krygsvolk, niet bezet worden; tien duizend Man zou 'er ten

ten minsten toe noodig zyn, en, wilde men deeze Manschap niet opofferen aan de ongemakken en krankheden in een zwampig en moerassig land, dan zou dezelve, van tyd tot tyd, door versch Volk moeten afgewisseld worden. — Met een minder aantal zouden de posten te verre van elkander verwyderd, en dus ter bereiking van het oogmerk niet geschikt weezen. — Ja, eens gesteld dat het Cordon getrokken, wel bezet, en dus een schutzel was, om de Plantadien, daar in begreepen, voor den stroopenden inval der Boschnegeren te dekken, dan nog zouden deezen in 't gerust bezit hunner Schuilplaatzen gelaaten, en hun gelegenheid gegeeven worden om zich te herstellen, te vermenigvuldigen, en nieuwe Kostgronden en Verblyfplaatzen aan te leggen, en zich verder uit te breiden, 't geen, door het van tyd tot tyd versterken der Krygsmagt, en het geduurig in werkzaamheid houden van dezelve, kragtdaadig kon voorkomen, en de Volkplanting van dit anders verderf dreigend leed ontheeven worden. Het opontbod der Krygsknegten, die de Vyandlyke Bosch-negers alleen in bedwang hielden, en de zogenaamde Bevredigde Negers in ontzag, zou den geheelen ondergang onvermydelyk naa zich sleepen. — Zy verzogten, derhalven, dat deezen, niet alleen, naa den eersten van Oogstmaand, tot derzelver vertrek bestemd, tot kennelyk wederzeggens toe, mogten blyven;

I. BOEK. 1777.

maar ook de noodige versterking ontvangen (*).

Dit Verzoekschrift, werd, volgens begeerte, door Directeuren aan de Algemeene Staaten ingeleverd, begeleid van eenen Brieve, waar in zy de verlenging des verblyfs van 't Krygsvolk in dat Land in ernstige overweeging gaven.

RIEMSDYK, Gouverneur-Generaal van *Neêrlands Indie*, sterft.

De Gouverneur-Generaal van *Neêrlands Indie*, wegens den Staat der *Vereenigde Nederlanden*, en derzelver bevoorregte *Oost-Indische Maatschappye*, JEREMIAS VAN RIEMSDYK, overleedt, den derden van Wynmaand, deezes Jaars, en werd, met eene Vorstlyke pragt, den zevenden, ter Aarde besteld, en in deeze aanzienlyke Waardigheid, by voorraad, opgevolgd, door den Heer REINIER DE KLERK (†).

BLEISWYK op nieuw tot Raadpensionaris aangesteld.

Met den acht-en-twintigsten van Slachtmaand liep de vyfjaarige dienst van den Raadpensionaris Mr. PIETER VAN BLEISWYK, ten einde; hy lag, onder veelvuldige dankbetuigingen, aan Hunne Edele Groot Mogenden, en aan zyne Hoogheid, wien hy, *voor veele Personeele Gunstbewyzen*, ten hoogsten verpligt was, deeze aanzienlyke Post neder, met volkomene onderwerping aan het besluit, 't geen Hunne Edele Groot Mogenden, by Hoogstdezelver Beschikking, omtrent zyn Per-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1431.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 296. 620.

Persoon, ten opzigte van de nu openval- lende Bediening, stondt genomen te wor- den. Buiten getreeden zynde, verklaarde men, met eenpaarige Stemmen, 't genoe- gen en welgevallen genomen in zyn vyf- jaarigen dienst, zo ten aanziene van de zaaken des Staats, in 't algemeen, als van *Holland* en *West-Friesland*, in 't byzonder, en viel voorts de keuze, om hem, op nieuw, deeze Waardigheid op te draagen, op denzelfden voet van Wedde en Belooning, als hy, in den Jaare MDCCLXXII, was aangesteld; en dat het hem zou vry staan, om, wanneer hy, geduurende zyne Bediening, mogt goedvinden, zich van 't gemelde Ampt te ontslaan, 't zelve altyd zou mogen doen; dat het hem zou vergund weezen te mogen behouden de Waardigheid van *Curator* van 's Lands Hoogeschool te *Leyden*, waar toe hy, in den Jaare MDCCLXIX, door Hun Edele Groot Mogenden, op de Verkiezing van zyne Hoogheid, was aangesteld; als mede, dat hy, aangezien de Bedieningen van Bewaarder van het Groot Zegel, en van Stadhouder en Registermeesterschap der Leenen van Hun Edele Groot Mogenden, aan hem opgedraagen geweest waren uit byzondere gunst en genegenheid tot zyn Persoon, deeze Ampten zou blyven behouden, wanneer hy van het Raadpensionarisschap zich ontsloeg, of ontslaagen werd, en het Jaargeld van vier duizend Guldens, hem by zyne Aanstelling toegezegd, blyven trekken; even gelyk dit toegestaan was aan

I. BOEK. 1777.

I. BOEK. 1777.

aan de Raadpensionarisfen FAGEL, HEINSIUS, HOORNBEEK en STEYN. — Verzogt weder binnen te treeden, werd hem het genomen Besluit, onder dankbetuiging voor zyne gedaane diensten, medegedeeld; en, hy verzogt, deeze gewigtige en lastige Post, vyf jaaren bekleed, op nieuw te aanvaarden; waar op hy verklaarde bereid te weezen, om zyn reikhalzende zugt tot een leeven, ontheeven van 't gewoel en de beslommeringen, aan dit Staatsampt vast, inteugelende, de Verbintenisfen, waar onder hy, by den aanvang zyner Bedieninge, was getreeden, te vernieuwen; gelyk hy deedt, door den Eed, in handen van den Heer VAN BOETZELAAR, Heer van *Nieuwveen*, af te leggen (*).

VAN DER CAPELLEN levert een Vertoog in wegens de *Provinciaale Commisfien.*

Hadt, in den voorleden Jaare, de *Overysfelsche* Ridder VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, over 't geen hy ter Staatsvergadering van *Overysfel*, wegens het leenen der *Schotsche Brigade*, inleverde, veel onaangenaamheden moeten verduuren (†), zulks schrikte hem niet af, om, als een Vryheids-vriend, en rechtschaape Vaderlander, zich, ten deezen Jaare, in die zelfde Vergadering, te vertoonen, en te yveren voor de Grondwettige Regeeringsgesteltenis. — 't Zal ons niet verveelen zyn manlyke taal uit te

schry-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1413.

(†) Zie hier boven, bl. 55.

ſchryven, en onze Leezers zullen ze hier gaarne geboekt vinden; te minder mogen wy dit agterwege laaten, daar dit beſtaan een der aanleidende oorzaaken was om dien waardigen Man vervolgens ter Raadzaal uit te ſluiten. „ Indien ik," ſprak hy, „ deezer tegenwoordige Regeering „ min welmeenend ware toegedaan, of „ my kon verheugen met een vooruitzigt „ van uit verwarringe verrandering te zien „ gebooren worden, zo zou ik, omtrent „ het handhaaven der Grondwetten, waar „ op deeze onze *Conſtitutie* rust, onver- „ ſchilliger kunnen zyn. —— Bezield, „ derhalven, met eene zugt, niet om „ nieuwigheden in te voeren; maar om „ die te weeren, —— en om ons „ Staatsgeſtel ongeſchonden te bewaaren, „ heb ik het van mynen onvermydelyken „ pligt geoordeeld, ter gelegenheid van „ de aanſtaande begeeving der *Provinciaa-* „ *le Commisſien*, den Heere Drost van *Sal-* „ *land* te herinneren, dat het Reglement „ op de Regeering, 't welk wy *allen*, „ zonder eenige uitzonderinge, hebben „ bezwooren (*), uitdruklyk vordert, „ dat 'er voor de *Vaceerende Commisſien*, „ door de Ridderſchap van elk Kwartier, „ en door elke Stad, eene *Nominatie* van „ vier

I. BOEK.
——
1777.

(*) Het Formulier van dien Eed is te vinden in *Jonkheer* J. D. VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 35. En het Reglement volgens welke de Regeering van *Overysſel*, in het toekomende zal worden beleid, *ald.* bl. 33.

I. BOEK. 1777.

„ vier Perfoonen, aan zyne Doorlugtige
„ Hoogheid, den Heere Prins Erfftadhou-
„ der, worde aangeboden, om uit dezel-
„ ve, en wel voor eenen, by dit Regle-
„ ment bepaalden tyd, of ook wel, als
„ Hoogstgemelde zyne Hoogheid dit zal
„ goedvinden, buiten dezelve, eenen ter
„ vervullinge daar van te verkiezen. —
„ Ik heb zyn Hoog Welgeboorene Ge-
„ ftrengen ook tevens verzogt, de Rid-
„ derfchap des Kwartiers van *Salland*,
„ waar onder ik behoore, ten deezen
„ einde te willen vergaderen; doch, dee-
„ ze zwaarigheid maakende om aan dit
„ myn zo billyk en rechtmaatig verzoek
„ te voldoen, zo zie ik my genoodzaakt,
„ de geheele zaak, mits deezen, ter ken-
„ nisse van Uw Edel Mogenden te bren-
„ gen. Ik ben niet onbewust, Edele Mo-
„ gende Heeren! dat dit Artykel des ge-
„ zegden Reglements eenige jaaren in on-
„ bruik is geweest; als ook dat een an-
„ der, naamlyk, 't geen met duidlyke
„ woorden verbiedt, *Dat in geen Verga-*
„ *deringen van Ridderfchap zullen mogen*
„ *compareeren, ook in geene Functie van*
„ *Magiftraaten der Steden zullen mogen*
„ *worden geadmitteerd, eenige Perfoonen,*
„ *Edele of Onedele, die aan de Land-*
„ *fchap, in eenige deelen of pointen, ter*
„ *zaake van Ontvang of Adminiftratie van*
„ *eenige Penningen, direct of indirect, comp-*
„ *tabel of redevabel, zyn,* — dat, zeg
„ ik, dit Artykel, meer dan eens, ook
„ nog onlangs, by de aanftelling van my-
„ nen

„ nen Neeve, den Heer VAN ITTER- I.
„ SUM, Rentmeester van *Sipculo* en *Al-* BOEK
„ *bergen*, tot Burgemeester van *Kampen*, ———
„ is ter zyde gesteld. —— Doch ik zou 1777.
„ aan het doorzigt van deeze Vergadering
„ te kort doen, indien ik Hoogstdezelve
„ bestondt te verveelen met een uitvoerig
„ betoog, dat niet de *Misbruiken*, al wa-
„ ren zy zelfs eenigzins ingeworteld, of
„ ook met den naame van *Dispensatien*
„ vernist; neen, maar de eeuwigblyvende
„ *Letter der Wet*, het Rigtsnoer van ons
„ gedrag zyn, — dat het weezenlyk on-
„ derscheid tusschen *Grond-Wetten* en *Ge-*
„ *meene Wetten*, hier in bestaat, dat de
„ eerste uit haaren aart onveranderlyk
„ zyn, en in *geene* gevallen, hoe genaamd,
„ eenige uitzonderingen, of opschortin-
„ gen, dulden, — dat, inzonderheid, het
„ niet naakomen dier *Grond-Wetten*, welke
„ de lyn trekken tusschen het *Staats-* en
„ *Stadhouderlyk* Gezag, en op welke alleen
„ de Vryheid en Veiligheid der Natie rus-
„ ten, de akeligste gevolgen, moet, en,
„ zo men daar in voortgaat, zal, naa
„ zich sleepen, alles 't onderste boven
„ keeren, en het Volk onfeilbaar van
„ deeze Regeering vervreemden, door
„ onder 't zelve eenen argwaan te verwek-
„ ken, als hadt men eenen toeleg om *on-*
„ *bepaald* en naar *willekeur* te regeeren. —
„ Om nu niet te zeggen, dat wy, in de
„ Provincie, elkanders omstandigheden
„ van naby kennende, best geschikt zyn
„ om den Heere Erfstadhouder in het
„ doen

I. BOEK. — 1777.

„ doen der gevoeglyſte keuze voor te
„ lichten.

„ 't Is waar, Edele Mogende Heeren!
„ zommigen geeven voor dat dit maaken
„ der *Nominatien* eene niets betekenende
„ *Ceremonie* is: —— 't zy zo; doch, wy
„ hebben, in de tegenwoordigheid van
„ een Alweetend GOD, wien het zeker
„ niet onverſchillig kan zyn, ten Getui-
„ gen geroepen te worden, over eene
„ Verbintenis, die wy niet zouden den-
„ ken te volbrengen, deeze *niets beteke-*
„ *nende Ceremonie* bezwooren; en hier
„ door alleen wordt dezelve reeds eene
„ zaake van het hoogſte gewigt; behal-
„ ven, dat het verwaarloozen, *eerst*, van
„ de geringſte pointen van eenige Grond-
„ wet, *vervolgens*, al de overige in 't
„ zelfde gevaar brengt; terwyl, aan den
„ anderen kant, het ſtreng onderhouden,
„ zelf van beuzelagtige kleinigheden, in
„ 't Staatkundige, zo wel als in het
„ Krygsweezen, zyne nuttigheid heeft,
„ al was het maar enkel om ſteeds tot
„ eene heilzaame herinnering te ſtrekken,
„ dat, in dit *Vrygevogten Land*, niet naar
„ *Goeddunken*; doch naar het rigtſnoer
„ van heilige onſchendbaare *Grondwetten*
„ geregeerd wordt. 't Is aan dit onge-
„ voelig voortkruipend veronagtzaamen
„ dier Inſtellingen; door welker mid-
„ del men de gepaste verdeeling en bepaa-
„ ling der Magt, in de Burger-maatſchap-
„ py, voor altoos dagt en ſcheen verze-
„ kerd, en op eenen onwrikbaaren voet

„ ge-

„ gevestigd te hebben, dat men het ver- I. BOEK.
„ val en de onbestendigheid van zo veele
„ *vrye Regeeringen* te wyten heeft. Om
„ dit een en ander, zo ver myne zwakke 1777.
„ pogingen kunnen strekken, in de *onze*
„ te voorkomen, neeme ik de vryheid,
„ het bovengezegde, waar mede ik noo-
„ dig oordeelde Uwer Edel Mogenden
„ aandagt een oogenblik te moeten bezig
„ houden, Uw Edel-Mogenden in dit
„ Schrift aan te bieden, met verzoek,
„ van het, in gevalle Uw Edel Mogen-
„ den andere begrippen dan ik, zo over
„ den aart zelve van onze verpligtingen,
„ als over de bekwaamste wyze om daar
„ aan te voldoen, mogten voeden, als
„ dan in de *Notulen* deezer Provincie te
„ willen *insereeren* en *geinsereerd te laaten*
„ *blyven*, om, ten allen tyde, tot myne
„ openlyke *decharge*, by het tegenwoordig
„ en toekomend Geslacht, te kunnen die-
„ nen (*)."

De Ridder, die geen den geringsten inbreuk op de bezwoorne Regten kon dulden, welker minste by hem zo zwaar woog als het meeste, en door zyn voorbeeld het getal der Onafhanglyke Staatsleden zogt te vergrooten, hadt by eenen Brieve, dit Stuk, alleen met de noodige woordveranderingen en aflaating van het slot, alvoorens hy 't zelve ter Vergadering

(*) *Jonkheer* VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 85.

I BOEK. 1777. ring van Ridderschap en Steden inleverde, zyne Hoogheid onder 't oog laaten komen; doch was met geen antwoord daar op vereerd. Het vondt ook geen gunstig gehoor ter Vergaderinge, en, wanneer de Commissien, overeenkomstig met de opgave van zyne Hoogheid, werden begeeven, zonder eenigzins agt te slaan op zyn Vertoog, behieldt hy aan zich zyne aantekeninge tegen alle deeze aanstellingen, in zo verre zy niet gedaan waren naar het voorschrift van het Regeerings-reglement (*).

Men marde met het besluit omtrent het voorstel in 't slot des Vertoogs, en liet hem in 't onzekere tot den dag voor het scheiden der Vergaderinge, of 't zelve in de Staatsschriften zou ingevoegd worden, den niet. Hem zweefde de moedlooze, en op zyn toestand wel pasfende taal, die men by SALUSTIUS aantreft, voor de gedagten. „Vergeefsche poogingen te doen, en, „ door zich af te slooven, niets anders dan „ Haat te gewinnen, is het toppunt van „ Uitzinnigheid (†);" dan, deeze hoogstonvoegelyke behandeling deedt zyn yvervuur op 't sterkst ontbranden, en, lag hem, by het inleveren van een nader Vertoog, op het inlyven des voorgaanden aandringende,

(*) *Jonkheer* VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 30 en 32.

(†) Dit betuigt hy zelve in zyne Voorreden, voor de *Verzameling van Stukken* geplaatst. De woorden van SALUSTIUS zyn *Frustra niti, neque aliud, se fatigando, nisi odium quaerere, extremae dementiae est.* Bell. Jugurth. C. 3.

de, een Aanspraak in den mond, die tot I.
ondersteuning daar van diende; waar in BOEK.
hy klaagde, „zich grievend getroffen te
„ voelen, door de vreemde, ongehoor- 1777.
„ de, en harde behandelinge, die hy tel-
„ kens moest ondergaan;" en zyne *Mede-Regenten* onder 't ooge brengt hoe onverantwoordelyk zy gehandeld hadden met zyn *Advis*, in de zaak der *Schotsche Brigade*, *uit byzondere Consideratiën*, *en*, *om reeden*, *Hun Ed. Mog. daar toe moverende*; *en om de onvoegzaame Expresfien*, *welke daar in gevonden worden*, naa dat het, zonder iemands wederspraak, van den eenen Landdag tot den anderen, openlyk in de *Notulen* hadt gestaan, met zo veel veragting als mogelyk, daar uit te werpen, en hem schandelyk ten toon te stellen, als Regent te hoonen, zyne Naagedagtenis, ware het mooglyk, door een geheimzinnig Besluit, waar in geen *redenen* gegeeven, geen *onvoegzaame uitdrukkingen* aangeweezen worden, te brandmerken. — Thans maakte men zwaarigheid hem iets toe te staan, waar toe elk Lid der Regeeringe bevoegd was, en een der weezenlykste en noodigste deelen hunner Bedieninge uitmaakte. Het regt en de magt om een Schriftlyk Voorstel te doen, en 't zelve in de Aantekeningen te doen inlyven, op dat het een punt van overweeginge mogt worden, of tot zyne verantwoording by het tegenwoordig en toekomend Geslacht strekken, werd hem tot heden afgesneeden, zyn gedaan Verzoek om uit-

 slag,

I. BOEK. —— 1777.

ſlag, voor Bekendmaaking aangenomen; en nu verwees men hem tot het *Reces*. —— Geen wonder, dat hy, onder andere, op dit alles betuigde: „ Wat toch kan U „ Edel Mog. beweegen om my ſteeds tot „ eene uitzondering van den algemeenen „ regel te maaken? Waar mede toch, kan „ Ik, en juist Ik alleen, allen eisch op „ die toegeevenheid en heuschheid, die „ de Leden van eene zelfde Regeering „ zich onderling ſchuldig zyn, verbeurd „ hebben? —— Zien U Edel Mog., —— „ ziet gy Heeren van de Ridderſchap niet, „ dat alle onze Voorregten, alle onze Be„ zittingen, alles wat ons dierbaar is, on„ zeker worden, en op losſe ſchroeven „ komen te ſtaan, zo wanneer het groot„ ſte voorregt, dat ooit in een Burger„ maatſchappy kan genooten worden, het „ regt, naamlyk, van, uit kragt der ge„ boorte, tot de Regeering geroepen te „ zyn, niet meer heilig is?" —— CAPELLEN verzoekt hun de gunst om hem het onbetaamelyke te toonen, en verklaart, gereed te weezen, om dan alle ſchuldige voldoening te geeven. „ Maar," vervolgt hy, „ zo niet, zo in dit Stuk „ niets gevonden wordt, dan eene pligt„ lyke, eene hoognoodige, eene gepaste „ pooging, om ons Staatsgeſtel te behou„ den, en, zo lang doenlyk, te verhin„ deren, dat het niet nederſtorte over „ dezelfde zyde, naa welke meest alle „ Regeeringen van dit ons wel eer zo vry „ Werelddeel zo onwederſtaanbaar over„ hel-

„ hellen, zo *reclameere* ik het Regt dat de „ Leden deezer Vergaderinge toekomt, „ en zonder eene onbelemmerde uitoefe- „ ning van 't welke wy niets anders zou- „ den zyn dan veragtlyke Leden van „ eenen ſpraakloozen Raad, volkomen „ gelyk aan dien van 't ſlaafſche *Rome*, „ ten tyde der Keizeren. —— Dat, *in* „ *een Vrye Republiek, de Gemoederen en de* „ *Tongen behooren vry te zyn*, was eene „ Waarſpreuk, die, en ziet! zo veel ver- „ mag de kragt der Waarheid, zelfs het „ Ondier TIBERIUS, ter keele uit- „ vloog; —— en, zou my dan, in een „ Land, 't welk met dien ſchoonen naam „ praalt, belet worden, voor te ſtellen, „ 't geene ik oordeele ten welzyn des Ge- „ meenebest te ſtrekken." —— Op deeze Vryheid- en Regt-ademende taal volgde een Beſluit, om het Stuk, waar over zo veel te doen geweest was, in de Staats-Aantekeningen in te lyven (*).

I. BOEK. 1777.

De Handel op *Duitschland* met een gevoeligen ſlag gedreigd.

Wat tot den Handel, Scheepvaard, en Handwerken, betrekking heeft, is voor de *Vereenigde Gewesten* van aanbelang, en verdient, in de beſchouwing van derzelver Lotgevallen, eene plaats. De Handel op *Duitschland* behoort tot de gewigtige Handeltakken van dit Gemeenebest, en, hadt, langen tyd, aanzienlyke voordeelen toegebragt; doch thans rees 'er een verſchil tusſchen

(*) *Jonkheer* VAN DER CAPELLEN, *Regent*, bl. 37. 45.

I. BOEK. 1777. ſchen de Keurvorſtendommen van *Mentz* en *Trier*, van den eenen, en de Stad *Keulen*, van den anderen kant, het verhinderde de Scheepvaard op den *Rhyn* te eenemaal, 't geen den Koophandel van *Holland* met een zeer nadeeligen invloed dreigde. De Stad *Keulen*, naamlyk, hadt zich, van tyd tot tyd, de gansche Scheepvaard op den *Rhyn* aangemaatigd; niet alleen zondt zy haare Vaartuigen na beneden, met de Goederen van den *Opper-Rhyn* afkomende, maar voerde ook, wederkeerende, de *Hollandsche* Koopwaaren tot *Mentz*, *Trier*, en verder op. Dan, die beide Keurvorſten, geneegen den vryen Handel, over 't algemeen, en dien hunner Onderdaanen, in 't byzonder, te handhaaven, verbooden de *Keulsche* Schepen, de vaard door hunne Staaten, de Overtreeders van dat Verbod aanhoudende; dit hadt ten gevolge dat ook alle hunne Vaartuigen, die beneden *Bonn* kwamen, een dergelyk lot ondergingen; terwyl dit ſtuk hing, ſtondt de Handel op de *Palts*, de *Elſas*, *Lotharingen*, en *Zwitſerland*, geheel ſtil; doch de Vaderlandlievende Yver der Keurvorstlyke Hoven gaf 'er binnen kort weder den loop aan, en het gevreesde nadeel voor deeze Gewesten verdween.

De Walvischvangst bevoordeeld. 's Lands Vaders hadden, in den Jaare MDCCLXXVI, ter gelegenheid dat een *Deensch* Gewapend Galjootſchip twee *Hollandſche Straat-davisvaarders*, onder voorwendzel, van verboden Handel gedreeven

ven te hebben, genomen, en na *Koppenhagen* opgebragt hadden, op de klagten, deswegen gedaan, als mede over den inhoud van een nieuw Verbod, door den Koning van *Deenemarken* dat Jaar uitgegeeven, grootlyks strekkende om de Visschery te belemmeren, en andere Volken een byna onvermydelyk gewaar van overtreeding te doen loopen, bewerkt, dat deeze Schepen, schoon reeds door het Admiraliteits-Hof verbeurd verklaard, door den Koning vry gesteld, en 'er zodanige Schikkingen op de Visschery gemaakt wierden, als konden dienen om dezelve, op de oude wyze, onverhinderd voort te zetten (*). —— Deeze Visschery, als mede de *Groenlandsche*, den Lande van zo veel nut en noodzaaklykheid, grootlyks verminderende, door de aanmoedigingen en belooningen, die andere Mogenheden hunnen Onderdaanen verleenden, om zich, op dezelve, met meerder yvers, toe te leggen, 't geen byzonder het geval was der *Zweeden*, *Deenen*, en *Engelschen*, vervoegden zich de Gecommitteerden dier Visscheryen, by de Algemeene Staaten, om Vrydom van 's Lands uitgaande Regten, en Belooningen, voor de Voortbrengzels der Walvischvangst; en ook by de Staaten van *Holland*, niet alleen om Hoogstderzelver gunstige ondersteuning, ter bevor-

I. BOEK.

1777.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 252.

I. BOEK. —— 1777. vordering van hun verzoek, by de Algemeene Staaten gedaan, maar ook om eene belooning van veertig Guldens, voor elk Man, op ieder Schip, 't welk uit deeze Landen ter Walvisch- of Robbe-vangst zou worden uitgerust, ten behoeve der Uitreederen. Deeze Verzoekschriften gingen vergezeld van een nadruklyk Vertoog, om dezelve klem by te zetten, aanwyzende van hoe veel belangs die Visschery altoos geschat was; welke voordeelen dezelve, ondanks het nadeel van byzondere Persoonen, aan 't Land, en deszelfs Ingezetenen, opbragt; hoe die, deerlyk aan 't afneemen, door de groote aanmoedigingen van Vreemde Mogenheden, deeze Landen geheel dreigde te verlaaten, indien 'er, van hooger hand, geene voorzieninge gebruikt wierd, om zulks te weeren. — Schoon men zwaarigheid maakte om te bewilligen in den verzogten Vrydom van 's Lands uitgaande Regten, en het toestaan van Belooninggelden, voor de Voortbrengzelen der *Groenlandsche* en *Straat-davidsche Visscheryen* deezer Landen, beslooten de Staaten van *Holland*, voor het loopend Jaar MDCCLXXVII, en het naastvolgende, dertig Guldens te zullen betaalen aan den Boekhouder, voor elk Man, waar mede, ter Walvisch- of Robbe-vangst, de Schepen in Zee waren gestooken (*).

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 404.

I. BOEK. 1777.

De Haringvangst, op nieuw, bevoorregt.

De tyd der Belooninge van vyf honderd Guldens, voor ieder Haringbuis, van deeze Landen uitvaarende, verstreeken zynde, namen de Belanghebbenden in de Groote Visschery, weder de toevlugt tot 's Lands Vaderen, wier ondersteunende hand dien Handeltak voor geheel verval niet alleen bewaard, maar aanmerkelyken bloei en leeven geschonken hadt, om de volduuring der betoonde gunste te mogen verwerven; dewyl zy deezen noodig hadden, om, op den duur, *Duitschland* en andere Landen, gelyk in de twee laatste Jaaren, beter koop dan in de voorgaande, van Haring te voorzien, en staande te kunnen blyven, ondanks het woelen hunner Medeedingeren, die, door hunne Vorsten ondersteund, niet ophielden, met alle zeilen by te zetten, om de *Hollandsche* Visschery, op alle mogelyke wyzen, de loef af te winnen. Zy betuigden alle hoop, ja verklaarden, aanschryvens ontvangen te hebben, dat, indien zy de Haringvisschery en Handel, nog eenigen tyd, in diervoege behandelden, als in de twee laatste jaaren geschied was, zommigen van hunne Mededingers wel ras genoodzaakt zouden weezen, om van hunne voorneemens af te zien, en de Haringvangst weder aan de *Hollanderen* over te laaten. ——— De uitslag van dit Verzoek was, dat eene belooning van vier honderd Guldens voor ieder Haringbuis be-

I. BOEK. — 1777.

paald werd (*). Eene vermindering, waarschynlyk gemaakt om eene gelykheid te brengen tusschen de belooning, den *Groenlands-* en *Straat-davids-vaarderen*, dit Jaar, toegezegd.

Aanleiding tot den *Oeconomischen Tak*.

De geest van nayver, tusschen de *Europische* Volken, betoonde zich, zints een geruimen tyd, behalven in de twee gemelde Visscheryen, ook in veele andere Takken, den Landbouw, Koophandel, en Handwerken betreffende, en maakte, voor ons Land, het behouden der voordeelen moeilyker, dan het verkrygen geweest was.

De *Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen*, te *Haarlem*, in het Jaar MDCCLII opgerigt, hadt, onder veele andere hoogst aangelegene, en den Vaderlande nutte Prysvraagen, in den Jaare MDCCLXXI, opgegeeven, de Vraag: „ Welke is de grond van *Hollands* Koophandel? Welke oorzaaken en toevallen „ hebben dien tot heden aan veranderingen en verval blootgesteld? Welke middelen zyn best geschikt en gemaklykst „ te vinden, om denzelven in zyne tegenwoordige gesteldheid te bewaaren, zyne verbetering te bevorderen, en den „ hoogsten trap van volkomenheid te „ doen bereiken?" en den Gouden Eerprys aan het Antwoord van Mr. HENDRIK

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 577.

DRIK HERMAN VAN DEN HEUVEL, *Griffier van het Hof van Justitie*, te *Utrecht*, toegeweezen (*). Deeze Heer, hier door aangemoedigd, vergenoegde zich daar mede niet. Overtuigd, dat de beschouwing van nuttige zaaken de oefening wel moet voorgaan; doch, zonder de daadlyke uitvoering luttel betekent, was hy byzonder bedagt op middelen, om, 't geen men, over dit nuttig onderwerp hadt uitgedagt, en het papier aanbevolen, een daadlyker bestaan te geeven. Het ontwerp, om, op 't voorbeeld van andere Landen, eene byzondere Maatschappy, tot bevordering van Kunsten, Handwerken, en Koophandel, op te rigten, welke, 's jaarlyks, verscheide Prysvraagen, tot dat einde, zou uitschryven, de verdiensten beloonen, en het beproeven van nieuwe hulpmiddelen te hulp komen, speelde hem in den zin. Dan, tot Mede-Directeur der *Hollandsche Maatschappye* aangesteld zynde, deedt hy veel om te wege te brengen, dat, ter bereiking der voorgemelde einden, geen byzondere Maatschappy werd opgerigt; maar aan de *Hollandsche Maatschappye*, de oudste Inrigting van dien aart, in deeze Gewesten, een *Oeconomische* of *Huishoudelyke Tak* toegevoegd.

I. BOEK. 1777.

Dee-

(*) Zie 't zelve, nevens de dubbel leezenswaardige Antwoorden van de Heeren A. ROGGE en C. ZILLESEN, in de *Verhandelingen der Maatschappye*, XVI. Deel.

I. BOEK. —— 1776. Voorslag deswegens.

Deeze Maatschappy vierde, in Bloeimaand des Jaars MDCCLXXVII, haar vyf-en-twintig-jaarig Jubelfeest. Het Ontwerp eens *Oeconomischen Taks*, hadt, tegen dien tyd, een genoegzaam beslag gekreegen, om der wereld medegedeeld te worden, en verscheen 't zelve, onder 't oog der Vaderlanderen, met deeze betuigingen in 't hoofd: „ De *Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen*, te „ *Haarlem*, den één-en-twintigsten Mei, „ MDCCLII, opgerigt, als nog met de„ zelfde gevoelens, als toen, bezield, „ volhardt wel by haar eerste oogmerk en „ schikkingen, om *God en het Vaderland* „ *te dienen*. Zy denkt des haar eerste „ Ontwerp en Wetten in zo verre onver„ anderd te laaten, dat zy, gelyk tot hier „ toe, zonder eenig onderscheid, aller„ hande Kunsten en Weetenschappen zal „ tragten aan te moedigen en te bevorde„ ren. ——. Dan, van harte geneegen, „ om het lieve Vaderland naar al haar ver„ mogen te dienen, en daar toe niet min„ der genegenheid onder haare Vaderlan„ deren bespeurende, dan dezelve zo lof„ lyk by onze Nabuuren plaats vindt (*), „ heeft zy in ernstige overweeginge geno„ men,

(*) Ten deezen tyde zag een Boekje, getyteld: *Pryzen, door de Maatschappye, ter bevordering van Kunsten, Handwerken, en Koophandel, te Londen aangeboden*, het licht, met eene Voorreden van den Heer H. H. VAN DEN HEUVEL, dienende, om het voetspoor, door Buitenlanderen betreeden, den Landzaat aan te wyzen.

„ men, dat, in andere Landen, zaaken „ bekend zyn, of, ten minsten, zommi- „ ge, die men by ons niet kent, of, dat, „ over 't algemeen, een en ander nog on- „ bekend is, welks kennis van een zeer „ groot nut voor ons Vaderland zou zyn, „ als die in 't zelve werden overgebragt. — „ Des heeft zy, om dit uitgebreid en ge- „ wigtig werk, 't welk groote kosten ver- „ eischt, beslooten, aan haare Medeva- „ derlanderen voor te slaan, om een by- „ zonderen Tak deezer Maatschappye ge- „ heel en alleen te schikken tot recht- „ streeksche bevordering der Welvaard „ van ons Land, en der Geassocieëerde „ Landschappen, mitsgaders der Coloni- „ en van den Staat, tot bevordering van „ den Koophandel, Land- en Akker- „ bouw, Handwerken en Visscheryen, „ in dezelve."

I. BOEK. 1777.

Volgens dit Plan, (om 'er in 't algemeen iets van te zeggen, de byzondere schikkingen daar laatende,) zouden, in ieder Stad, of onderhoorige Landschappen, der *Vereenigde Gewesten*, alwaar zulks bekwaamlyk kon geschieden, eenige Heeren tot Leden van den *Oeconomischen Tak van de Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen* worden aangenomen; en, zo ras in eenige Stad of Plaats, een getal van zes Leden gevonden werd, zouden deezen één tot Bestuurend Lid verkiezen; indien dat getal tot vyftig aangroeide, twee, en zo vervolgens van ieder vyftig Leden één. — Het zou aan de Heeren Leden, in

I. in ieder Stad of Plaats, vry staan, zo vee-
Hoofd. le Persoonen, zonder onderscheid van
—— rang of geboorte, tot Leden aan te nee-
1777. men, als zy daar toe bekwaam en genegen zouden vinden; en vooral, by het inneemen van Leden, gade slaan, dat dezelve met zodanige Patriottische gevoelens waren bezield, als ten algemeenen nutte noodzaaklyk vereischt worden, en, met de daad, bereidwillig, om, door het begunstigen van alle Inlandsche Voortbrengzelen en Handwerken, boven vreemden, ook in den Koophandel, en, in 't algemeen, het loflyk oogmerk deezer Patriottische Maatschappye, zo veel in hun was, bevorderen. —— Tot het uitdeelen van Pryzen, en betaalinge van andere noodige onkosten, zou, door elk der Leden, 's jaarlyks, betaald worden, twee Ducaaten. — 's Jaarlyks zouden 'er eenige Vraagen, betreklyk tot Kunsten, Weetenschappen, Koophandel, Land- en Akkerbouw, Handwerken en Visscheryen, worden voorgesteld, met aanbod eener Pryze, op de voldoende beantwoording.

Aanpryzende Aanspraak. De Heer VAN DEN HEUVEL prees, by eene wydluftige Aanspraak, in de Vergaderinge der Maatschappye, dit Ontwerp, met allen yver, aan. Onder andere liet hy zich dus hooren: „ Zyn „ veele Patriottische gevoelens by veelen „ onzer Landsgenooten eenigen tyd slaa„ pende geweest, met genoegen zien wy „ thans dagelyks de blyken, dat dezelve „ geenzins zyn uitgedoofd, dat men, hoe

„ lan-

„ langer hoe meer, begrypt, dat, willen I.
„ wy, door den vlyt onzer Nabuuren, BOEK.
„ niet geheel van allen Koophandel, Kun- ———
„ ſten en Handwerken, ontzet worden, 1777.
„ het meer dan tyd is hun voorbeeld te
„ volgen, door Pryzen, ter aanmoedi-
„ ging, in alle die Takken, aan onze
„ Landgenooten voor te ſtellen. Getui-
„ gen hier van de menigvuldige Maat-
„ ſchappyen, ter bevorderinge van de ge-
„ meene Welvaard, zedert korte jaaren,
„ in verſcheide Steden van ons Vaderland
„ opgerigt; de vereeniging van alle deeze
„ welmeenende poogingen ontbreekt 'er
„ nog aan, deeze is het, waarna alle Pa-
„ triotten, zedert een geruimen tyd, met
„ ongeduld verlangd hebben: want, zo
„ ooit, het is in deezen waar, dat *Een-*
„ *dragt Magt maakt.* De onderwerpen,
„ immers, op welken, willen wy onze
„ Nabuuren evenaaren, hoe eer hoe be-
„ ter, *Pramien* dienden geſteld te wor-
„ den, zyn menigvuldig in getal, zeer
„ zwaarwigtig en kostbaar in de uitvoe-
„ ring. Het *Fonds*, 't welk hier toe ver-
„ eischt wordt, kan niet, dan met be-
„ zwaar, door één eenige Provincie of
„ Stad byeengebragt worden, terwyl het
„ door allen gezamenderhand ongevoelig
„ geſchiedt. Wat middel kan hier toe be-
„ kwaamer worden uitgedagt, dan de
„ vriendlyke uitnoodiging ter vereenigin-
„ ge en deelneeminge in eenen algemee-
„ nen *Oeconomiſchen Tak*, welke, op dit
„ Jubelfeest, aan alle Leden van de ver-
„ ſchei-

I. BOEK. 1777.

„ ſcheidene Genootſchappen, aan alle wel-
„ meenende Patriotten, van wegen de
„ oudſte, en, zonder roem gezegd, de
„ aanzienlykſte Maatſchappy in *Nederland*,
„ geſchiedt? Wie kan zich anders dan ten
„ hoogſten vereerd vinden, hier door de
„ gelegenheid gebooren te zien, om zich
„ met eene, zedert een reeks van Jaa-
„ ren, van het Vaderland zo veel verdie-
„ nende Maatſchappye, in den *Oeconomi-*
„ *ſchen Tak* ten algemeenen nutte te ver-
„ eenigen? —— Denken eenigen, dat
„ de belangen van hunne Provincien en
„ Steden onderſcheiden zyn van de overi-
„ gen, deeze vereeniging is best geſchikt
„ om hun van die dwaaling, op eene
„ vriendlyke wyze, by ondervinding zel-
„ ve, te rug te doen komen, en, met de
„ daad, te overtuigen, dat alle deeze by-
„ zondere belangens, hoe zeer in ſchyn
„ ſtrydende, met eenige maatiginge, zeer
„ wel zyn te vereenigen; ja, dat dezelve,
„ even als het bloed, door onderſcheidene
„ aderen, in het hart, tot voedinge van
„ het Lichaam, zo ook deezen, tot wel-
„ zyn van het geheele Gemeenebest, in
„ één punt kunnen zamenloopen. ——
„ Boven alle andere Landen, kan ons Va-
„ derland, met regt, op de Liefdaadig-
„ heid zyner Ingezetenen roemen: waar-
„ om zouden wy dan niet mogen vastſtel-
„ len, dat onze edelmoedige Landgenoo-
„ ten te recht begrypen zullen, dat, door
„ deeze maatige Gifte, in de daad een aal-
„ moes aan hunne noodlydende Medebur-

„ ge-

„ geren gegeeven wordt, welke, wegens I.
„ de manier van besteedingen, honderd BOEK.
„ maal in waarde vermeerdert, door dien ——
„ zy den luiaart tot werk noodzaakt, den 1777.
„ naarstigen aanmoedigt, en dat, in allen
„ gevalle, beter koop tien, ja twintig,
„ werkenden, dan één eenige lediggan-
„ ger, kunnen onderhouden worden. —
„ Welk een wyd veld zou hier nog ge-
„ opend zyn, indien ik de nuttigheid on-
„ zer poogingen ten deezen aanziene, niet
„ alleen uit de gezonde Rede afleiden,
„ maar ook met de dagelyksche Ondervin-
„ dinge wilde staaven; genoeg zy het ge-
„ zegd, dat naauwlyks eenig beschaafd
„ Land, ten deezen dage, in *Europa* ge-
„ vonden wordt, waar in niet een derge-
„ lyk Genootschap opgericht, en reeds
„ met den allergewenschten uitslag be-
„ kroond is. — Ons Ontwerp, ik beken
„ het, is uitgebreid; maar wat zyn wy niet
„ aan het Vaderland verschuldigd? Indien
„ wy weinig vermogen, laaten wy ten
„ minsten doen 't geen wy vermogen; mis-
„ schien gelukt het ons, onder GODS Ze-
„ gen, boven verwagtinge; misschien zien
„ wy, door onze poogingen, dien edelen
„ nayver, dien Patriottischen Geest, wel
„ eer de roem van *Nederland*, wederom
„ herleeven. Mogt dit ons Jubelfeest hier
„ door altyd in de Geschiedenissen der Re-
„ publiek vermaard blyven; en de Naa-
„ komelingschap, aangemoedigd door ons
„ voorbeeld, om stryd arbeiden, om ons
„ in Vaderlandliefde, in yver voor 't ge-

I. BOEK. 1777. „ meene Welweezen, te overtreffen, zodanig, dat ieder Jubelfeest deezer Maatschappye, by alle welmeenende *Nederlanderen*, als een Jubelfeest van *Nederlands* vermeerderde Welvaard, met vreugde gevierd wierde, tot het einde der Eeuwen (*)!"

Drift ter bevorderinge. Hoe veel opgangs dit aangevangen Werk maakte, zal vervolgens uit een berigt der eerste Byeenkomst blyken; hier mogen wy niet vergeeten op te tekenen, dat de Heer H. BERENDTZEN, *Roomsch Priester*, te *Maarsen*, en onder de zynen *Aartspriester* over de *Roomsche Geestlykheid* in den Lande van *Utrecht*, by eenen Herderlyken Brieve, aan zyne onderhoorige Priesters gezonden, hun, op het sterkste, aanmaande, om zelve in het Plan van den *Oeconomischen Tak* deel te neemen, en hunne Leeken tot het volgen van hun voorbeeld op te wekken, op goeden grond oordeelende, dat geen verschil van Godsdienstige Begrippen hier te passe kwam; maar dat allen, die het *Vereenigd Nederland* hun Vaderland noemden, verpligt waren, naar vermogen, een oogmerk te bevorderen, 't geen de luiheid zou weeren, den last der Armbezorgeren verminderen, en den Lande tot heil gedyen (†).

Maatschappy te *Hoorn* opgerigt. Van soortgelyken aanleg, doch met plaatslyker bedoeling, was het *Ontwerp* ter

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 745, enz.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1024.

ter Proeve, ter oprigtinge eener Vaderlandsche Maatschappy van Reedery en Koophandel, ter liefde van 't Gemeenebest; met oogmerk, om de Armoede, was het mogelyk, te verminderen en voor te komen, de oude Vaderlandsche Naarstigheid te doen herleeven, het Schoolweezen te verbeteren, de Kinderen der Armen in Tugt en goede Zeden op te leiden. De Eerw. CORNELIS RIS, Leeraar onder de *Mennoniten*, te *Hoorn*, hadt den welverdienden lof, van dit Plan, ten dienste zyner Stadgenooten, te hebben ontworpen; een Plan, 't welk zulke gunstige indrukzels maakte op veeler gemoederen, dat zy 'er, om stryd, deel in namen; zo dat dit bespiegelend Plan welhaast een daadlyk bestaan kreeg. Ieder Aandeel was één honderd Guldens; elk die zulk een Aandeel tekende, werd een Lid; men kon voor zo veele Aandeelen tekenen als men goed vondt; de Hoofdsom bleef iemands Eigendom, met alle de Baaten en Schaden van dien, mits dat tien ten honderd, ééns voor al, werd afgezonderd voor de Armen-kas, van al 't geen gewonnen mogt worden. De Directeuren moesten allen arbeid doen uit Liefde, zonder Bezolding, uit dit edelmoedig beginzel dat het in deezen Belooning genoeg was, wanneer men slegts mogt uitvinden en bevorderen 't geen strekken kon tot nut van 't Vaderland in 't gemeen, en tot voordeel van de behoeftige Gemeente deszelfs in 't byzonder. Nevens den Opsteller na-

I. BOEK. 1777.

I. BOEK. — 1777.

men de Heeren JOAN VAN BREDENHOF en JACOB GROES, Leden der Regeeringe van *Hoorn*, als mede de Kooplieden JACOB en ADRIAAN HOUTTUIN, dien zwaaren last op zich; de Regeering gaf haare goedkeuring aan het Plan, en, eer het Jaar ten einde liep, was 'er reeds een Huis voor de Maatschappy gekogt, tot het oogmerk vertimmerd, en bekwaam gemaakt (*).

Laken-fabriek, te *Amersfoort* aangelegd.

Amersfoort, bedagt om de oudtyds daar met goeden uitslag beoefende Laken-weevery, thans in deerlyk verval geraakt, weder op de been te helpen, leende het oor aan de voorslagen van de Gebroeders BEAUNE, om 'er een Laken-fabriek, naar het voorbeeld van zommige *Engelschen* en *Franschen*, op te rigten, en de verschillende Takken, daar toe behoorende, als, het Wolbroeijen, Waschen, Vlaaken, Pluizen, Spinnen, het Laaken weeven, Noppen, Vollen, Bereiden, Verwen, en Parssen, onder één opzigt te brengen. Zy stelden eene Geldbeleening van drie maal honderd duizend Guldens voor, in Aandeelen van duizend Guldens, die by verscheide Ingezetenen van 't Gemeenebest, en byzonder by de Aanzienlyksten in het *Sticht*,

(*) *Ontwerp ter Proeve*, van CORN. RIS, met de *Twee Vervolgen*, als mede *Schets van de Vaderlandsche Maatschappy en Reedery van Koophandel, te Hoorn*. Zie deeze laatste in de *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1113.

Sticht, die hun Geld gaarne wilden besteeden tot Onderneemingen, welke den Binnenlandschen Koophandel konden bevorderen, in- en opgang vondt. De Staaten des Lands van *Utrecht* gaven, in den Jaare MDCCLXXV, behalven eene aanmerkelyke vermindering eeniger Belastingen, en de geheele ontheffing van andere, eene gifte van acht honderd Guldens, ééns, en van zes honderd Guldens voor de twaalf eerst volgende Jaaren, aan de Bestuurderen, met belofte, van in gunstige overweeginge te zullen neemen, wat verder tot bevordering van den bloei der Laken-fabrieken in dit Gewest zou worden voorgedraagen. — De Regeering van *Amersfoort* bezorgde de Onderneemers verscheide Stedelyke voordeelen. Dus ondersteund en aangemoedigd, bouwden zy een groot en zeer aanzienlyk *Fabriekhuis*, in den Jaare MDCCLXXVI, waar in, en waar omtrent, alles, tot dit uitgestrekte Werk noodig, op eene keurlyke, doch zeer kostbaare wyze, geschikt werd. Ruim een half jaar naa het leggen van de grondslagen der Gebouwen, waren 'er reeds tusschen de vyftien en zestien honderd Menschen aan 't werk; en beloofde deeze aanleg der Bestuurderen, den Geldschieteren en den Lande, veel voordeels. Zo dat, in deezen Jaare, *Amersfoort*, boven andere Steden van het *Sticht*, bloeide, daar de behoeftige Gemeente gelegenheid tot den arbeid vondt, de last van het onderhoud der Armen grootlyks verminderde, en der lui-

I. BOEK.

1777.

I. BOEK. 1777.

luiheid het gereede voorwendzel van gebrek aan arbeid ontnomen werd (*).

Deventer zoekt de Handwerken op te beuren.

De Regeering van *Deventer*, desgelyks gedreeven door eene edele zugt om de Inwoonders dier Stad door eerlyke Handwerken en Bezigheden te doen bestaan, hadden, in 't verloopen Jaar, eene Prysvraag uitgeschreeven, een Prys van tweehonderd vyftig Guldens beloovende, aan die ter Secretarye der Stad het beste Plan inleverde, van een Fabriek van Wolle Stoffe, of anderen aart, waar door arme Luiden en Kinderen aan den arbeid konden geholpen worden, mits men 't zelve, met gegronde hoope van een goeden uitslag, kon werkstellig maaken, zullende Schepenen en Raad eene bekwaame Werkplaats aanwyzen, en alles, wat tot voortzetting van dezelve strekken kan, zoeken toe te brengen. — 't Ontbrak niet aan ingeleverde Plans; doch de Schryvers der best aan 't oogmerk der Regeeringe beantwoordende, hadden zich niet genoegzaam verklaard, op welke voorwaarden zy deeze Fabrieken, voor eigen rekening, zouden willen onderneemen; weshalven zy verzogt werden zich, voor een bepaalden tyd, nader deswegens te verklaaren (†).

Zydeteelt, by *Zutphen* ondernomen.

Niet alleen toonden Maatschappyen en Steden thans hunnen yver om deeze en geene voordeelige bronnen van Welvaaren te

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1250.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1776. bl. 744. 1777. bl. 690.

te ontdekken en te openen; maar ook byzondere Persoonen gaven blyk van onvermoeide in 't werk gestelde poogingen, om iets uit te vinden, 't geen, behalven tot eigen voordeel, ook ten algemeenen nutte kon strekken. De Heer Mr. WILLEM HENDRIK VAN HASSELT, door verkeering met den Leeraar der *Waalsche* Gemeente, te *Arnhem*, den Heere GEVANON, uit *Languedoc* geboortig, de liefhebbery tot het aankweeken van Zydewormen gekreegen, en diens kundigheden overgenomen hebbende, begaf zich na een Landgoed, niet verre van *Zutphen* gelegen, met oogmerk om zich op den Landbouw toe te leggen, en ook, naar de onderrigtingen, van den Eerw. GEVANON bekomen, vermeerderd door het naarstig leezen van verscheide Schryveren, over dat onderwerp, Zyde-wormen te kweeken, Zyde te winnen, en byzondere proeven te neemen, hoe verre men deeze Kweekery hier te Lande zou kunnen brengen. Geene menigte van afraadende zwaarigheden wederhielden hem van dit voorneemen te werk te stellen; hy kwam veele zwaarigheden, die alle onderneemingen zonder Voorgangeren en Ervaarenheid mede brengen, door standvastigheid te boven, zo dat hy, naa verloop van tien jaaren, witte en geele Zyde won, die deskundigen met de *Fransche* en *Italiaansche* gelyk stelden. In het Stuk der *Verhandelingen van de Hollandsche Maatschappye*, in

I. BOEK. 1777.

I. BOEK. 1777.

dit Jaar MDCCLXXVII uitgegeeven (*), deelde hy zyne Proeven, omtrent het Planten van Moerbeziën-boomen, het opvoeden van Zyde-wormen, en het aanwinnen van Zyde, in *Gelderland* genomen, met een gegronde hoop van daar in wel te zullen slaagen, zynen Landgenooten mede, of zy daar door ook mogten opgewekt, worden om zyne voetstappen te drukken, en tot de Zyde-teelt eenige goede Landen te gebruiken, of onbebouwde, welke men maar al te veel heeft, aan te leggen.

De Inënting der Veeziekte krygt meer en meer opgangs.

Schoon de Runder-sterfte, in eenige Gewesten, weinig of geheel niet gewoed hadt, was *Friesland* en *Groningen*, dit Jaar, aan deeze Plaage zo sterk blootgesteld, dat dezelve drie vierde gedeelte van het ziek wordend Vee ten kuil sleepte, en op zommige plaatzen geheele Weiden ontbloot wierden. De schrandere Huisman GEERT REINDERS, die de eerste vrugten geplukt hadt van het Inenten der Kalveren van gebeterde Koeijen, en door de Maatschappy tot bevordering van den Landbouw, te *Amsterdam*, tot Lid van Eere benoemd, en met een Gedenkpenning begiftigd was, kreeg gelukkig eene menigte van Naavolgers; veelen zelfs, die te vooren zich verzet hadden tegen eene bewerking, met den voordeeligsten uitslag bekroond, namen de

(*) *Verhand. der Holl. Maatsch.* XVII. D. II. St. bl. 1, enz.

de toevlugt tot dezelve, en zagen nauwlyks één van de vyf-en-twintig sterven, terwyl de andere gemaklyk door de ziekte heen kwamen, voor een tweede Besmetting, en alle aandoening daar van beveiligd. De vrees, dat men door de Inenting de Besmetting verspreidde, bleek uit een thans medegedeeld Berigt van dien geloofwaardigen Huisman, ongegrond te weezen; dewyl juist dat Kerspel, waar men de Inënting der Kalveren, met de noodige voorzorgen, te werk stelde, de Natuurlyke Vee-ziekte niet woedde, daar ze, in de rondsom liggende, haare verwoestingen aanrigtte (*).

I. BOEK.
1777.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1777. bl. 1167. En Berigt van GEERT REINDERS, wegens de *Inënting der Kalveren van gebeterde Koeijen*, 1777.

* * *

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TWEEDE BOEK.

INHOUD.

II. BOEK. 1778. *Gevreesde Oorlog wegens de Beijersche Naalaatenschap. Schaarsheid van Zeevolk. Aandrang der Staaten van Holland op de verbetering van 's Lands Zeeweezen. Gevoelens der andere Gewesten op dit stuk. Plan ter vermeerdering van de Landmagt ingeleverd, en door de Ridderschap aangedrongen. Amsterdam verzet 'er zich tegen. Tegenaantekening der Ridderschappe. Staat van 's Lands Zeemagt, en ongelukken aan dezelve overgekomen. De Convoijen blyven leggen, en de roofzugt der Engelschen houdt aan. Moedwil der Engelschen in de West-Indiën. Dit gedrag door* YORKE *verdeedigd. De Dordrechtsche, Amsterdamsche en Rotterdamsche Kooplieden leveren een Verzoekschrift in, wegens de Zeerooveryen der Engelschen. Algemeenheid der klagten over dezelve. 't Gedrag van* VAN WELDEREN *aan 't Engelsche*

ſche Hof gepreezen, en naderen last aan hem gegeeven. Zeeland wil het geeven van dien naderen last uitgeſteld hebben. De last der Scheepsbevelhebberen verbreed. 't Beſluit der Staaten hadt weinig ingangs in Engeland. Voorſlag van SUFFOLK *omtrent de Houtſchepen. Nadere klagten der Kooplieden van Amſterdam en Rotterdam. Engelands Antwoord op de ingeleverde bezwaaren. De Kooplieden van Amſterdam klaagen by zyne Hoogheid. Leveren een Verzoekſchrift by de Algemeene Staaten in tegen het aanvangen eener Onderhandelinge met Engeland, tot het maaken van Schikkingen. De Schippers geeven een Smeekſchrift over. Algemeene Aanmerking over alle deeze klagten.* YORKE *levert zyn Voorſlag ter Onderhandeling over de Scheepvaard, in. Blykbaar oogmerk van Engeland. Het Engeland begunſtigend Antwoord der Staaten. Amſterdam verklaart 'er zich tegen. Het Beſluit gaat niet te min door, en Engeland volhardt in dezelfde maatregelen. Nadere last aan de Engelſche Kaapers. Klagten der Frieſche Kooplieden over 't genomene Beſluit. Brief van den Reſident* DE SWART, *over 't gevaar van 't verloop des Handels, in de Oostzee. De Franſche Gezant levert een Vertoog in betrekkelyk tot de Onzydigheid en Onafhangelykheid, en dringt het nader aan. Ontduikend Antwoord daar op gegeeven, waar in Amſterdam weigert toe te ſtemmen. De Franſche Gezant weigert het aan te neemen, en 't wordt in Frankryk van de hand geweezen. Aanmerkingen op het gedrag van het Franſche en Engel-*

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778.

gelsche Hof, in dit tydsgewricht. Verdrag tusschen Frankryk en Noord-America gesloten. Bekendmaaking daar van by deezen Staat. Dit brengt eene aanmerkelyke verandering te wege. Aanzoek der Engelschen in Noord-America versmaad. De Noord-Americaanen opgebeurd en versterkt door de overgebragte en getekende Verdragen. Hoe zy de Engelsche Gevolmagtigden behandelden. Deeze poogen te vergeefsch verdeeldheid en oproer aldaar te verwekken. Veldtochten des Jaars MDCCLXXVIII, *in Noord-America. Beginzelen des Oorlogs tusschen Frankryk en Engeland, in deezen Oord. Spanje en Zweeden gunstig voor de Noord-Americaanen. Gerugt dat onze Staat ten dien tyde met de Noord-Americaanen handelde. De Voorregten der Groote Visschery verlengd, en de Kabbeljaauw-visschery beschut. De Verbeurtverklaaringen in Gelderland afgeschaft. 't Geschil over de Drostendienften in Overyssel.* VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL *kant zich tegen de Drostdiensten aan. Deswegens in haat, levert een nader Vertoog in. Beoordeeling van 's Ridders Vertoog. Verdere handeling omtrent hem gehouden.* CAPELLEN'S *heusch gedrag. Smeekschrift der Overysselsche Landlieden. Wat deswegen, als mede over zekeren Brief, voorviel.* CAPELLEN *ter Raadsvergadering uitgesloten. Ongenoegen te Vlissingen wegens het bouwen eener Roomsche Kerke. Eerste Vergadering van den Oeconomischen Tak te Haarlem. Genootschap te Batavia opgerigt. Oprigting van* TEYLER'S *Ge-*

noot-

nootschappen en Museum te Haarlem. Het Provinciaal Utrechts Genootschap gewettigd. Kunst- en Tekenzaal te Utrecht geopend. Te Middelburg de Teken-, Schilder- en Beeldhouwkunst aangemoedigd.

I. BOEK. 1778.

Het vertoon der dingen nam een allengskens schroomlyker gelaat aan. De Oorlog scheen zich niet tot een afgelegen Wereld-deel te zullen bepaalen; maar dreigde in *Europa*, met een schriklyk geweld, uit te barsten. Zommigen hoopten op eene vriendlyke vereffening der Verschillen, wegens de Nalaatenschap des Keurvorsts van *Beijeren*, op een Ryksvergadering behandeld; dan, de vrees, dat het zwaard dezelve zou moeten beslissen, was veel grooter en algemeener. In meest alle de Staaten van den Keizer, en van zyne *Pruissische* Majesteit, bespeurde men de sterkste Krygstoerustingen en beweegingen onder het Krygsvolk. Daar de eerste drie maal honderd duizend Man in de wapenen, en de laatste twee Legers te velde bragt, te zamen uit honderd en zestig duizend Man bestaande, behalven nog twintig duizend Man *Saxische* Benden: De Keizer hadt, op de Vergadering te *Regensburg*, zyne verwondering te kennen gegeeven, dat een Lid van het Ryk, zich tot Regter wegens de *Beijersche* Naalaatenschap opwierp, aangezien niemand daar toe bevoegd was, dan het Hoofd en de Opperregter van het Ryk; dat hy aannam

Een Oorlog wegens de *Beijersche* Naalaatenschap dreigt uit te barsten.

de

II. BOEK. 1778. de deugdlykheid zyner eischen, op verscheide gedeeltens van *Beijeren* onwederspreeklyk te bewyzen, met byvoeging der geheime redenen, die het Hof van *Berlyn* bewoogen om in deeze zaak zich party te stellen. Geene voorslagen, geene aanbiedingen van FREDERIK DEN GROOTEN, hadden mogen baaten; en derzelver mislukking deedt hem besluiten, geweld tegen geweld te zetten, en het *Duitsche Ryk* by deszelfs Gesteltenisse te bewaaren.

Schaarsheid van Zeevolk. Behalven deeze Krygstoerusting in het *Duitsche Ryk*, hadt *Groot-Brittanje* reeds acht-en-veertig duizend Man uit *Europa* na *America* overgevoerd, en daadlyk meer dan zestig duizend Man in Zeedienst, om van de drie honderd byzondere sterk bemande Kaaperschepen niet te spreeken. — De *Fransche* Vloot, allengskens sterker wordende, vorderde veel Manschaps, en *Spanje*, een ryke Vloot uit de *Vera Crux* binnen gekreegen hebbende, tradt met verdubbelden yver in de maatregelen van *Frankryk*, om eene magtige Vloot in Zee te brengen. Wy maaken van deeze volkwegneemende oorzaaken gewag, om dat zy, schoon niet rechtstreeks, min of meer zydelings, eenigen invloed hadden op de schaarsheid van jonge Manschap ten Zeedienst voor den Staat, en der Zeevaardye in 't algemeen. Geene Matroozen waren anders dan voor groot handgeld te bekomen. De *Oost-Indische Maatschappy*, gebrek aan bedreeven Zeevolk hebbende, beloofde eene belooning van vyf-en-twintig

Gul-

Guldens, aan elk Zeevaarend Man, die den Roergang en het overige Scheepswerk behoorelyk verstondt (*).

II. BOEK. 1778.

Aandrang der Staaten van *Holland* op de verbetering van 's Lands Zeeweezen.

Was 'er ooit een tyd, waar in Eenstemmigheid tot het in staat stellen van 's Lands Zeeweezen vereischt werd, 't was tegenwoordig; de Petitie voor den Staat van Oorlog deezes Jaars MDCCLXXVIII, drong 'er op aan. De aanbouw van twintig Oorlogschepen, en de herstelling der oude, was bepaald. De Staaten van *Holland* leverden een breed Vertoog in, ten aandrange van het opbrengen der noodige Geldsommen, tot het een en ander, verklaarende alleen, in 't afgeloopen Jaar, meer dan zestien en een halve Tonne Gouds aan 's Lands Zeemagt te hebben te koste gelegd; terwyl geen der andere Gewesten, *Friesland* alleen uitgezonderd, eenige betaaling op de laatste Petitie gedaan hadt. Niet vreemd dat zy hun welgevallen betuigden, in 't genoegen van zyne Hoogheid en den Raad van Staate, *over de goede uitwerkzels van de verbetering der Marine, welke zedert eenigen tyd met ernst was aangevat.* Dat deeze uitwerkzels reeds aanvanglyk bleeken in het tot rede brengen van den Keizer van *Marocco*. Het beschermen van den Koophandel en Zeevaard, en het vrye gebruik der Zee, zonder 't welk het Gemeenebest niet bestaan kan, of de Regten zyner Onafhanglykheid hand-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 623.

II. BOEK. 1778. handhaaven, was een oude grondregel, van de hoogste nutheid, waar op zy, zo in vroegeren als in laateren tyde, en in deeze dagen, met ernst hadden aangedrongen; een grondregel, welke nooit met meer nadruks en kragtiger bewoordingen werd voorgesteld, dan door den Raad van Staate in het negen-en-vyftigste jaar der voorgaande Eeuwe, in een doorwrogt stuk, 't welk, huns agtens, eene onderscheidene plaats in de Staats-Archiven van die Eeuwe verdient, en daarom van hun, wel ter snede, wordt bygebragt. Ter gelegenheid der bezwaaren van twee Gewesten, die geen deel namen in de toenmaalige toerustingen ter Zee, liet dezelve, in eenen Brieve aan Hunne Hoog Mogenden, zich in deezer voege uit: „ dat zy, en alle Gewesten, geza-
„ melyk, van alle tyden, zeer verre
„ van de onderscheiding, welke de Hee-
„ ren van die twee Gewesten als toen
„ tragtten voor te stellen, van oordeel
„ geweest waren, dat de beveiliging van
„ de Zee de aangelegendste zaak van den
„ Staat is, zonder dewelke, als een
„ Lichaam zonder Ziel, dezelve niet kon
„ bestaan. —— Dat de Zeevaard en
„ Koophandel de Zenuwe en Ziel van
„ 't Lichaam zyn, dewelke het geheele
„ Lichaam doen groeijen, en aan alle
„ Leden haar volkomen voedsel geeven,
„ en, niet wel verzekerd zynde, het ge-
„ heele Lichaam doen treuren en vergaan.
„ Dat zonder dien geen Gewest lange in

„ stand

„ ftand zou kunnen blyven. Dat alle II.
„ welvaart van den Staat afhangt van BOEK.
„ het vrye gebruik der Zee, en dat het ——
„ een oud zeggen is, dat de Staaten ligt 1778.
„ beschermd wierden op dezelfde wyze
„ als die zyn geformeert, en dat de Staat
„ zyn beginzel, zyn groei en grootwor-
„ ding, uit dat vrye gebruik der Zee be-
„ komen hebbende, ook door dezelfde
„ middelen moest gevestigd en bewaard
„ worden. —— Dat die Gewesten niet
„ wel redenkavelden, als zy zeiden, dat
„ *de Gewesten, die de voordeelen der Zee*
„ *niet genieten, ook van die buitengewoone*
„ *lasten behoorden verschoond te blyven*;
„ want, dat, behalven het gemeene be-
„ lang van 't geheele Lichaam, het baar-
„ blyklyk was, dat het vertier des Han-
„ dels, door alle Gewesten, zo van we-
„ gen den in-, uit- en doorvoer, de groot-
„ ste nuttigheid toebragt aan de Land-Ge-
„ westen. —— Dat, daarenboven, die-
„ zelfde Gewesten, by de welvaart der
„ Handeldryvende, het hoogste belang
„ hadden, daar zy vier vyfde deelen
„ droegen van alles wat ter verdeedigin-
„ ge en bescherminge te Lande, noodig
„ was; 't geen zy, zonder het handhaa-
„ ven des Koophandels en der Zeevaard,
„ en de daar uit voortkomende magt en
„ middelen, niet zouden kunnen doen;
„ weshalven, by den val deezer Gewes-
„ ten, de andere Leden van den Staat
„ zich niet zouden weeten op te hou-
„ den."

II. BOEK. 1778. Deeze laatst te keer gegaane denkbeelden der voorige Eeuwe, waren *heden*, by alle Gewesten, nog niet geheel ontworteld. Alle redenen, in den voorleden Jaare bygebragt, om der Bondgenooten aandagt en yver, ten opzigte van dit gewigtig onderwerp, op te wekken, hielden nog ten vollen stand, en waren, wel verre van haare kragt verlooren te hebben, veel eer, door de steeds aanhoudende en toeneemende hachlyke gesteldheid der Buitenlandsche Zaaken, vermeerderd en versterkt. Zy mogten, derhalven, vertrouwen en verwagten, dat de Heeren Staaten der overige Gewesten, aangedaan met die gevoelens, welke het tegenwoordig Tydsgewricht zo zeer vorderde, en het voorbeeld van Hun Ed. Groot Mogenden, met evenredige poogingen volgende, ook het hunne zouden toebrengen, tot dat geen, zonder 't welk de weezenlyke verbetering van 's Lands Zeemagt niet daargesteld kon worden; en dat Hooggemelde Heeren Staaten, in 't byzonder, door de vaardige afbetaaling hunner aandeelen in de toerusting der twaalf en twintig Schepen, zich bereid zouden toonen tot aanhouding en kragtdaadige voortzetting van die middelen en voorzieningen, waar door aan Koophandel en Zeevaard die Bescherming zou worden verleend, welke men, zonder onregt, daar aan niet kon weigeren, als aan dezelve plegtig beloofd en toegezegd; en waar door niet alleen de Handelbelangen, uit een wettige Vaard en Handel voort-

vloei-

vloeijende, en de daar aan zo nauw verknogte bronnen van 's Lands Welvaart, gedekt en beschermd, neen, maar ook het aanzien, het gezag, en het vermogen van het Gemeenebest, in het bewaaren der Regten van de Nationaale Vlag zo merkelyk belang hebbende, naar behooren bevestigd en bevorderd zouden worden. — *Zy* verzekerden, te deezer gelegenheid, de Bondgenooten, dat, wanneer de duistere en verwarde staat der Zaaken van *Europa*, onverhoopt, zodanige gebeurtenissen mogt voortbrengen, waar door de veiligheid van den Staat, te *Lande*, en de Regten van haare Onafhangelykheid, *ook van die zyde*, gevaar mogten loopen van eenigen aanstoot te lyden, zy in geen gebrek zouden blyven omtrent al het geene dat van eene gepaste en waakzaame zorg tot bescherming van 't Gemeenebest, zo te Land als te Water, gevergd en verlangd kon worden. — Overeenkomstig hier mede, stemden de Staaten van *Holland* in de Petitie van Oorlog voor dit Jaar (*). II. BOEK. — 1778.

Gelderland bewilligde in dien staat van Oorlog; doch merkte aan, dat de Staat zich omringd vondt van magtige Nabuuren, wier ontzaglyke Krysgstoerustingen en andere Verrigtingen, aanleiding gaven, om te vreezen, dat die onlusten, welke tusschen verscheide Mogenheden waren opgekomen, eerlang tot een algemeenen Oor- *Gelderlands* gevoelen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 807. 1351, enz.

II. BOEK. 1778.

Oorlog ftonden uit te barften. Dat het Gemeenebest ontbloot was van een genoegzaam aantal Krygsvolk; dat de Vestingwerken, in verfcheide Steden, zich in eenen flegten toeftand bevonden, en de Magazynen onvoorzien van 't geen men ter verdeediginge niet kon ontbeeren. Dat het gering aantal Krygsvolk, 't geen men op de been hadt, niet in ftaat was om de Grenzen van den Staat, waar toe *Gelderland* behoorde, tegen een onverhoedfchen aanval te dekken; of een gewapende Bende, wanneer dezelve mogt goed vinden eene fchuilplaats binnen de Grenzen van 't Gemeenebest te zoeken, het indringen te beletten, wanneer zy, door Party naagezet, het Tooneel des Oorlogs, met alle de akelige gevolgen van dien, op den bodem van den Staat zouden overbrengen. *Zy* verzogten Hun Edel Mogenden een oplettend oog te willen flaan op 't geen onlangs in *Europa* was voorgevallen, en de gebeurtenis, die daarvan het gevolg zou kunnen weezen; en byzonder te rug te zien op voorige ongelukkige tyden, waar aan men niet dan met angstvalligheid kon denken, wanneer de Staat, die men meende alleen door magtige en kostbaare Vlooten te behouden, ondertusfchen, aan de Landzyde, weêrloos en buiten ftaat van verdeediging was gelaaten, en *Gelderland*, welk voor den eerften aanval bloot ligt, met verfcheide andere Gewesten, onverhoeds door den Vyand werd overrompeld. —— *Zy* wilden den Raad van Staate hoe

eer

eer hoe beter verzogt hebben, om, met overleg van zyne Doorlugtige Hoogheid, den Heer Prins Erfstadhouder, een Plan te vormen tot een toereikende vermeerdering van 's Lands Krygsvolk; en verklaarden, in 't slot, by onverhoopte ontstentenisse van dien, onschuldig te willen gehouden worden van alle de gevolgen, welke eene nalaatigheid in 't zorgen voor de zekerheid van den Lande naa zich zou kunnen sleepen, en de rampen, die den Staat zouden kunnen overkomen, ter verantwoording te stellen der geenen die 'er oorzaak van zyn (*).

II. BOEK. 1778.

Overysfel, den staat van Oorlog toestemmende, sloeg, ten aanziene van de Landmagt, denzelfden toon als *Gelderland*, onder andere betuigende, dat 's Lands Zeemagt wel op een beteren voet gebragt was; doch dat 'er geen de minste schikkingen werden gemaakt, of zelfs eenige neiging betoond, om de Landmagt, en 't geen daar toe behoort, in een beteren staat te stellen, terwyl het ontegenspreeklyk belang van den Staat vorderde, om, verkoos men zich niet aan de regtmaatigste verwyten bloot te stellen, in deeze hachlyke tydsomstandigheden niet langer stil te zitten. Ridderschap en Steden van *Overysfel* waren van oordeel dat men geen oogenblikken moest laaten voorbygaan, maar 's Lands Landmagt vermeerderen, en ver-

Overysfel met Gelderland eenstemmig.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 949.

II. BOEK. 1778. verder alles te werk stellen 't geen kon strekken tot bescherming van den Staat en derzelver Ingezetenen; en de zekerheid van denzelven, aan de Landzyde, op gelyken voet behartigen als de bescherming van Koophandel en Zeevaard (*).

't Gevoelen van *Stad en Lande.* *Stad en Lande* liet zich op het stuk in deezer voege hooren; dat zy zich nimmer zouden onttrekken, om naar vermogen, ja! boven vermogen zelfs, mede te werken, en alles, des noods, by te zetten, om 't geen te Water en te Lande, door vermeerdering van Krygsvolk, ter beveiliging van deezen Staat, en tot bescherming van deszelfs Onafhangelykheid, by het Bondgenootschap zal geoordeeld worden werkstellig te moeten worden gemaakt (†).

Frieslands toestemming. *Friesland* gaf eene volle toestemming; doch beklaagde zich over de Staaten van *Holland*, wegens het aanmaatigen van eene beschikking over de Penningen van het laatst afgeloopen Jaar (§).

Utrechts bedenkelykheden. *Utrecht* verzogt dat *Zeeland* nadere opening van den staat zyner Geldmiddelen ter Vergadering van Hunne Hoog Mogenden zou geeven; en, indien onverhoopt dezelve zodanig niet mogt verbeterd zyn, dat dit Gewest in staat was het gewoone Aandeel in de Algemeene Lasten op te brengen, de andere reeds te veel bezwaarde Gewesten niet op nieuw zouden belast; maar zo-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 961.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 964.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 957.

zodanige middelen uitgedagt worden, waar door de gelykheid in het draagen der Gemeene Lasten van 't Gemeenebest tusschen de Leden van het Bondgenootschap hersteld, en alzo het kwaad zelve, waar aan zo de zwakheid van *Zeeland* in 't byzonder, als die van den staat des Gemeenebests in 't algemeen, voornaamlyk was toe te schryven, in den grond aangetast en geneezen mogt worden. Dat de Staaten van *Utrecht* dit te meer wenschten, in de verre uitziende omstandigheden, waar in de meeste Mogenheden van *Europa* zich tegenwoordig bevonden, en waar in de groote Krygstoerustingen, die in meest alle Landen gedaan werden, scheenen te voorspellen, dat het vuur des Oorlogs zich over een groot gedeelte van den Aardbodem wel ligt zou kunnen verspreiden, waar van de nadeelige gevolgen, die dezelve, ook ten aanziene van dit Gemeenebest, zouden kunnen hebben, van dien aart waren, dat ze eene verdubbelde aandagt eischten. —— Wel hadden Hun Edel Mogenden gewenscht, dat de toestand van zaaken, in alle de Gewesten, zedert lang hadt toegelaaten, zodanige maatregels te neemen, als genoeg konden zyn, om het Gemeenebest te beveiligen tegen zodanige aanvallen en inbreuken, op haare waare en billyke belangen, als onverhooptelyk daar tegen mogten kunnen worden ondernomen. Dan, dat zy, in de tegenwoordige gesteldheid van zaaken, aan eene zyde stellende alle andere genoeg bekende be-

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. — 1778. bedenkingen, en met den Raad van Staate wel volkomen overtuigd, dat dit Gemeenebest nimmer geneigd moet zyn om zich uit te breiden, of ooit aan zyne Nabuuren de minst gegronde redenen van aanstoot moet geeven, niet te min teffens verklaarden, zich nimmer te zullen onttrekken, om naar, en zelfs boven vermogen, mede te werken, en, des noods, alles by te zetten, tot al wat ter beveiliging van deezen Staat, zo ter Zee als te Land, en tot bescherming van deszelfs Onafhangelykheid, geoordeeld werd, te moeten worden aangewend (*).

Zeelands bepaalde toestemming. *Zeeland* gaf desgelyks haare toestemming tot den ingeleverden staat van Oorlog, onder voorwaarde, dat voldaan werd aan de by voorraad gemaakte schikking van zyne Hoogheid, tot soulaas van de Finantien diens Gewests, in het draagen der Gemeene Lasten, in den Jaare MDCCLXXI voor den tyd van zeven Jaaren bepaald, 't welk met dit Jaar stondt te eindigen (†).

Uit deeze opgave der toestemmingen in 's Lands noodige Verdeediging, valt genoeg te raamen, de onderscheide geestneiging der verschillende Gewesten; deeze baarde eene Verdeeldheid, die op haare beurt Werkloosheid voortbragt, of liever eene tegen elkander Werking, waar door de wederzyds gevorderde versterking van 's Lands Krygsweezen, te Land en te Wa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 955.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 953.

Water, goed deels agterwege bleef, waar aan het hooggaand verschil tusschen *Amsterdam* en de Ridderschap, niet weinig toebragt.

Plan ter Vermeerdering van de Landmagt, ingeleverd, en door de Ridderschap aangedrongen.

Schoon de Raad van Staate een Plan opstelde van vermeerdering des Krygsvolks te Lande, met 1312 Paarden, en 13757 Man, en 't zelve, door de Algemeene Staaten, te midden deezes Jaars, aan de byzondere Landschappen, met een' aanpryzenden Brieve, werd rondgezonden; schoon het ter Vergaderinge van *Holland* ingekomen, terstond de goedkeuring ontving der Ridderschappe, die op een *spoedig* en *vrugtbaar* Besluit aandrong, gaven de Gelastigden van *Amsterdam*, een breed Vertoog, de reden inhoudende, waar om hunne Zenders zich niet konden schikken om de aanmaaning der Ridderschappe gehoor te geeven of goed te keuren.

Amsterdam verzet 'er zich tegen.

Ten grondslage van dit Plan was gelegd, de hachlyke omstandigheid, waar in zich *Europa* thans bevondt, waar door het niet minder dan met een algemeenen Oorlog werd gedreigd; een grondslag, die, aangenomen zynde, gelyk die van *Amsterdam* opmerkten, eene algemeene voorziening, zo wel aan de zyde der Zee- als der Landmagt, vorderde, te meer, daar de Bezittingen van het Gemeenebest, over Zee, en deszelfs Handel, in zo algemeene onlusten, gansch geen minder gevaar liepen, dan de Bezittingen aan deeze zyde van den Oçeaan. Ja, zelfs hadt de Handel reeds merkelyke nadeelen ter Zee geleden, en

II. BOEK. — 1778. leedt ze nog, terwyl men, aan de Landzyde, tot hier toe, een volle rust genoot, en zelfs, naar luid van den Brief, ter geleide van dit Plan, de Geschillen tusschen *Frankryk* en *Engeland* waarschynlyk ter Zee stonden beslist te worden, en de Oorlog over de *Beijersche Opvolging* zich voor eerst scheen te bepaalen tot *Duitschland*; waar uit volgen moest dat het gevaar ter *Zee* daadlyk bestondt; daar, in tegendeel, aan de *Landzyde*, alleen eene mooglykheid van verspreiding van Oorlog, tot nog van den Staat verwyderd, kon plaats hebben. —— Vreemd derhalven was het diep stilzwygen, ten aanziene van de middelen ter voorzieninge aan de Zee, in dit Plan; 't welk, huns agtens, daar en boven, onbestaanbaar was met het Stelzel, voorheen door Hunne Hoog Mogenden omhelsd en aangedrongen, naamlyk, dat *van eene maatige en onkostlyke versterking der Landmagt*, bestaanbaar met de *Herstelling van de geruïneerde Zeemagt*; want het thans ingeleverd Plan sprak van eene Vermeerdering, die ruim een derde gedeelte van de tegenwoordige Armée beloopen zou, en door zyne kostbaarheid, de *Herstellinge* niet alleen, maar alle *Verbetering* van *'s Lands Zeemagt*, volstrekt onmogelyk maaken.

Zy onderzogten, wyders, of zulk eene verandering van Stelzel ook daar aan zou kunnen worden toegeschreeven, dat Hunne Edele Groot Mog. in 't algemeen, of

de

de Raad der Stad *Amsterdam* in 't byzonder, niet genoeg hadden toegegeeven om het Plan eener maatige Versterking der Landmagt, en van de Herstelling der Zeemagt, met gelyken tred te doen stand grypen; en dat Hunne Hoog Mogenden, te dier oorzaake van de Herstelling der Zeemagt zouden hebben afgezien, en daarom van zyne Hoogheid en den Raad van Staate alleen een Plan ter Vermeerdering van de Landmagt verzogt? Dit bleek, uit alle handelingen, zints den Jaare MDCCLXX, het geval niet, en het tegendeel waar te weezen; veel toegeevenheids hadt 'er plaats gehad. — Nu *keerde men de zaak geheel om*, en *ging zo veel verder*, dat men, zonder eenige het allerminste gewag van eenige Toerusting ter Zee te maaken, al het Geld, by 't voorig Plan gevraagd, tot Verbetering van Land- en Zeemagt, te zamen beloopende tusschen de vyftien en zestien Tonnen Gouds, niet alleen geheel ter Vermeerdering der Landmagt, met eene geheele uitsluiting van de Jaarlyksche Uitrusting ter Zee; doch daar en boven nog vier Tonnen Gouds meerder voor deeze Vermeerdering der Landmagt begeerde. —— 't Hadt een vreemd voorkomen een Plan den Bondgenooten toe te zenden en aan te pryzen, „'t welk, uit „ hoofde zo van deszelfs kostbaarheid, „ als van zyne onbestaanbaarheid, met „ de zo noodzaaklyke Verbetering van „ 's Lands Zeemagt, in de volvoering „ volstrekt onmogelyk, en boven het

„ ver-

II. BOEK. 1778. „ vermogen der Finantien van de Bond„ genooten, was ingerigt; — ten ware „ men 's Lands Ingezetenen, in een tyd „ van Vrede, met alle Mogenheden, zou „ willen bezwaaren met nieuwe Lasten, „ even als of men zelve in Oorlog, en „ dus tot het uiterste ware gebragt. En „ dan, nog zou men, in de eerste plaats, „ moeten zorgen, om het Gemeenebest, „ aan de zyde van de Zee, in veiligheid „ te stellen."

In de gesteltenis der Zee- en Landmagt was geene verandering gekomen, die zulk een verandering van Plan eenigzins kon billyken. De Zeemagt stondt daar door *wederom in een volstrekte werkloosheid* te vervallen; op zodanig eene *werkloosheid van de Bondgenooten, met betrekking tot voorziening aan de zyde van de Zee*, in gevalle van een openbaare Vredebreuk tusschen *Frankryk* en *Engeland*, *werd reeds staat gemaakt*, men rekende op geene opbrengingen der Bondgenooten, maar om de kosten eener byzondere Uitrusting ter Zee te leenen uit het Fonds van 't verhoogde Last- en Veilgeld. Deeze Uitrusting zou, derhalven, van den hals der Bondgenooten, geheel op dien des Handels worden geschooven, en de Finantien der Bondgenooten, uitgeput door de Vermeerdering der Landmagt, nimmer in staat geraaken, om de geleende Penningen aan dat Fonds weder te geeven, en 'er geen middel uit te denken zyn om het bezwaar der betaalinge van het dubbeld buitengewoon Last- en Veilgeld, aan

de

de Handeldryvende Ingezetenen deezer Landen te vergoeden; weshalven de Handel in *Europa*, ten minste geduurende de gevreesde onlusten, van alle bescherming der Bondgenooten, met de daad zou worden uitgesloten; zonder nog eens te denken op 't geen de Voorzigtigheid, in onrustige tyden, zou vorderen, dat tot dekking der Kusten en Zeegaten, tegen alle voorvallen, in gereedheid zou behooren gehouden te worden, *terwyl al het vermogen van het Finantie-weezen van deezen Staat alleen tot Vermeerdering der Landmagt zou zyn aangewend*; geheel niet strookende met de redenen en gronden, door zyne Hoogheid, en den Raad van Staate, in vroegeren tyde, te nedergesteld. II. BOEK. 1778.

Wel hadden Hunne Hoog Mogenden, in den Jaare MDCCLXXVII, geschreeven, „ dat alle de Bondgenooten genegenheid „ getoond hadden om de hand te zullen „ leenen *tot Versterking van de Land- en* „ *Zeemagt*, en, dat, het geen de uitvoe- „ ring daar van tot hier toe hadt belet, „ alleen geweest was het verschil over de „ *Evenredigheid*, die omtrent beide be- „ hoorde in acht genomen te worden." Doch, hoe droeg zich de zaak, ten opzigte van die *Evenredigheid*, toe? In den Jaare MDCCLXX vorderde de staat der Landmagt, in beter stand dan te vooren, *minder* dan de Herstelling van de Jaarlyksche Uitrusting ter Zee. —— In den Jaare MDCCLXXIV was de inschiklykheid zo verre gegaan; dat men die Evenredigheid

II. BOEK. 1778.

heid gelyk ftelde. —— In den Jaare MDCCLXXV was de eerstgemelde Evenredigheid geheel omgekeerd, en ruim de helft *meerder* jaarlyks voor de Land- dan voor de Zeemagt gevorderd. —— In dit Jaar MDCCLXXVIII verwierp men alle Evenredigheid, eischte *alles* voor de Landmagt, zonder om eenige Opbrenging van de Bondgenooten, voor de Jaarlykfche Uitrustingen ter Zee, zelfs in de onderftelling van een algemeenen Oorlog, te denken. Het gedrag van de Bondgenooten der Land-gewesten wees genoegzaam uit, hoe zy zich verbeelden, op gelyken voet toe te brengen tot de Verfterking van *Land- en Zeemagt*, zonder dat zy iets in 't allerminfte deeden aan de Jaarlykfche Opbrenging voor de Uitrusting ter Zee.

't Was hun niet onbekend, dat 'er een oud begrip heerschte, dat de Landmagt van den Staat tot vyftig duizend Mannen zou behooren gebragt te worden, om, zelfs in Vredestyd, het Gemeenebest, van de Landzyde, in eenen behoorelyken ftand van verdeediging te ftellen; doch men wist teffens, dat geen een goed Staatkundige zulks ooit hadt bygebragt, in de veronderftelling, dat, ten zelfden tyde, de Zeemagt, in evenredigheid niet zou worden verfterkt; zo dat alle Staatkundigen het met zyne Hoogheid, en den Raad van Staaten, volgens het voorheen meermaals bygebragte, volkomen ééns waren, dat de *Vermeerdering van Landvolk van weinig belang voor de veiligheid deezer Landen*

is,

is, *wanneer, ten zelfden tyde, 's Lands Zeemagt, dat zyn daadlyke Uitrustingen ter Zee, verwaarloosd worden.* Geheel onbestaanbaar hier mede was, in het tegenwoordig Plan, geen gewag altoos te maaken van de zo noodzaaklyke voorzieninge te Water. II. BOEK. 1778.

Op de onderstelling van een algemeenen Oorlog, liep de veiligheid des Gemeenebests, aan de zyde van de Zee, geen minder gevaar dan aan de Landzyde. Dan, dit goldt dies te meer, „naardien het Plan, „ om alleen voor de Vermeerdering der „ Landmagt te zorgen, in een tyd, waar „ in men geen geschillen heeft met eenige „ Mogenheid, noch deelt in de oneenig„ heden, tusschen de andere Mogenheden „ ontstaan, aan zommigen van dezelven „ wel aanleiding tot nadeelige *soupçons* „ zoude konnen geeven, als of deeze Re„ publiek, die, natuurlyker wyze, in de „ tegenwoordige omstandigheden, waar „ in de *Onafhangelykheid van Noord-Ame„ rica* welhaast schynt erkend te zullen „ moeten worden, het meest *geintresseerd* „ is haare *Commercie* te dekken, onder an„ deren tegen alle die geenen, wier nayver „ de Ingezetenen van deezen Staat, van „ den Handel, met die van de gemelde „ *Vereenigde Colonien in Noord-America*, „ zouden tragten uit te sluiten; van deeze „ zo hoognoodige voorzieninge zouden „ afzien, en het vermogen van het Finan„ tieweezen geheel en al zouden willen in „ het werk stellen, tot *executie* van geheel

, an-

II. BOEK. 1778. „ andere *desseinen*, dewelke aan de eene „ of andere Mogenheid, zich aan deeze „ zyde van den Oçeaan bevindende, niet „ onverschillig zouden kunnen voorko- „ men, en zouden kunnen *moveeren*, tot „ het neemen van maatregelen, dewelke „ aan Hunne Hoog Mogenden gansch niet „ aangenaam zouden zyn."

Zy betuigden desgelyks hunne verwondering over de zo schielyke verandering in de gevoelens der Ridderschappe, in 't verloop van minder dan vier maanden. Wat men thans in den zin hadt, kon nergens anders toe strekken, dan om *de vereischte Equipagie hoe langer hoe difficiler, en eindelyk geheel onmogelyk te maaken.* Weshalven het besluit viel om, van wegen *Amstels Raad*, het Plan van Vermeerdering der Landmagt volstrekt te verwerpen, en van de hand te wyzen, als mede tegen alle Besluiten, welke met de meerderheid zouden mogen genomen worden, strydig tegen 's Lands Grondwetten, zich te verklaaren, en ze van geener waarde te houden (*).

Tegenaanteke-ning der Ridder-schappe.

De Ridderschap, zich zo yverig voor dat Plan betoond hebbende, liet niet naa, schoon tot in Wintermaand wagtende, om haar gevoelen tegen *Amsterdam* ter Vergadering van *Holland* te verdeedigen, en deswegen een scherpe Tegenaantekening in

(*) Zie het geheele Plan en 't Advis van *Amsterdam*, waar uit wy slegts eenige trekken ontleenden, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 245–282.

in de Staats-besluiten te doen inlyven. Waarby zy zich onschuldigen, van de Versterking ter Zee ooit te hebben tegengegaan; maar die, nevens de Vermeerdering der Landmagt, te hebben willen bevorderen, dat zy aan zich zelven gelyk gebleeven waren, en niet van het éêns aangenomen stelzel afgegaan. — Dan, de zaaken waren, huns oordeels, dermaate van gedaante veranderd, dat men by de *maatige* en *onkostlyke* Versterking der Landmagt niet kon berusten, ten ware men de Verdeediging van Staat *te Lande* zou willen op-, en zich geheel en al overgeeven aan 't Stelzel, 't welk de Republiek, vóór ruim eene Eeuw geleden, opgevolgd hebbende, het tydstip van haaren ondergang heeft zien genaaken. De Heeren van de Ridderschap en Edelen oordeelden, door de opgave hunner gevoelens en de bygebragte verdeediging in deezen, „zich volkomen „gedekt tegen alle verkeerde aantydingen, waar door de zuiverheid en opregtheid dier gevoelens, onder de gansch „ongepaste benaaming van *Complaisance*, „voor de begrippen van zommigen der „Bondgenooten, zyn berispt geworden: „zo als zy ook by deeze gevoelens onveranderlyk volhardende, en voor *Buitenlandsche Invloeden* geheel onvatbaar, nimmer zullen afwyken van die grondbeginzelen, waar volgens de Republiek, „wel, met alle omzigtigheid moet vermyden, van aan geene der Oorlogende „Mogenheden eenige wettige reden van

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. — 1778.

„ zich beledigd te agten te geeven, de „ vriendschap en goede verstandhouding „ met dezelve, door alle bekwaame en „ met haare Eer en Onafhangelykheid be„ staanbaare middelen, moet aankweeken, „ en nooit eenige andere oogmerken vor„ men, dan om de Regten van haare On„ afhangelykheid, de Voorregten van „ haar onzydige Vlag en de zekerheid van „ haar onzydig Grondgebied te verdeedi„ gen; doch naar welke grondbeginzelen „ ook tevens uit alle Staats-overleggingen, „ aangaande het zo teeder onderwerp der „ schuldpligtige betragting van eige vei„ ligheid en eige bescherming, geheel ver„ bannen moet worden de *Vrees*, van aan „ de eene of andere Mogendheid, het zy „ aan *deeze*, het zy aan *geene* zyde van den „ *Oceaan* zich bevindende, te mishaagen, „ of aanleiding te geeven tot nadeelige „ *Soupçons*, als of door die betragtinge aan „ de zyde van de Republiek, bedoeld zou„ den worden, *de Executie van geheel an„ dere desseinen, dewelke aan die Mogenheid „ niet onverschillig zouden kunnen voorko„ men*; daar immers aan de Republiek, „ geene, voor iemand haarer Nabuuren „ kwaad vermoeden baarende voornee„ mens, zonder ongerymdheid, kunnen „ toegeschreeven worden; en daar het „ aanwenden van middelen tot eigene be„ veiliging, en byzonder door het ver„ meerderen der Landmagt, waar door de„ zelve op geen hooger voet van sterkte „ zou gebragt worden, dan die, welke te

„ meer-

„ meermaalen tot haare gerustheid, zelfs „ in vollen Vredestyd, nodig is geoor- „ deeld, wel verre van eenige wettige „ agterdenking te kunnen geeven, veel- „ eer geheel volstrekt onverschillig aan al- „ le die Mogenheden moeten voorkomen, „ van welken men niet zou willen vermoe- „ den, dat zy, van hunne zyde, eenige „ vyandlyke of belaagende oogmerken te- „ gen de Republiek in haar boezem voe- „ den, en tot hier toe verbergen (*)". II. BOEK. 1778.

Men ziet in deeze Verklaaringen der Wethouderschap van *Amsterdam* en der Ridderschappe, welk eene veruiteenloopende denkwyze over het Staatsweezen, en de thans noodige Beschermmiddelen, stand greep: terwyl eene en andere Party zich op de zuiverheid haarer oogmerken beriep, en door het inleveren dier breedvoerige Raadslagen, als mede het plaatzen derzelven, in de Staatsbesluiten, welke ook de uitslag mogt weezen, zich voor de opspraak der Naakomelingschap zogt te dekken. Zy toonen ons de verschillende inzigten omtrent *Frankryk* en *Groot-Brittanje*, en de Aantekening van de Stad *Amsterdam* wyst uit, hoe men daar over de Zaak der *Noord-Americaanen*, en derzelver waarschynlyken uitslag, dagt, en het belang, 't geen ons Handeldryvend Gemeenebest best in dezelven behoorde te stellen.

Staat van 's Lands Zeemagt.

Hoedanig het ook met 's Lands Zeeweezen gesteld mogt zyn, ging de Heer LINGUET,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 283—310.

II. BOEK. 1778.

GUET, in eene verguizende beschryving van 's Land Toestand te verre, als hy zegt: „ de *Hollanders* hebben byna geen „ Schepen die men Oorlog-Schepen kan „ noemen (*)".'s Lands Zeemagt was wel zeer vervallen; maar niet tot die bystere laagte gedaald, en men hadt, zints den Jaare MDCCLV, ettelyke Schepen aangebouwd, en oude ten Zeedienst bekwaam gemaakt (†). Een Snaauw en twee Fregatten werden dit Voorjaar in dienst gesteld; en verscheide Heeren tot Capiteinen ter Zee bevorderd (§). Een droeve ramp dreigde drie Oorlog-Schepen van het Esquader onder den Schout by Nagt REYNST, by het uitzeilen van *Lisfabon;* de Schepen van VAN GENNIP, STARINGH en KINSBERGEN, dreeven door het gat der zogenaamde *Casfioppes*, de stilte dezelve belettende uit de Klippen te komen, hadt men acht Sloepen met Roeijers te werk gesteld om te boegseeren; doch de hoogloopende Zee en zwaare Branding floeg de Sloepen om, met het ongelukkig gevolg, dat al de Manschap, omtrent zestig Koppen, verdronk: van dit redmiddel verstooken, zouden de drie Schepen, binnen weinig minuuten, hebben moeten blyven, daar de Zee tot in de mars

en ongelukken aan dezelve overgekomen.

(*) *Annales Politiques, Civiles et Litterai.* Art. *Hollande.*

(†) *Rapporten van de Resp. Collegien der Admiraliteiten*, in 't Jaar 1781. uitgegeeven.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 841.

mars liep, en dat des laatstgenoemde Capiteins, reeds acht voeten waters in hadt; dan de Wind, uit het Noorden opwakkerende, ontzeilden zy eene bykans onvermydelyke Schipbreuk. (*). —— 's Lands Oorlogſchip *Kennemerland*, te *Amſterdam*, in 't Dok, voor 't Magazyn liggende, over 't welk 't bevel aan Capitein RIEMERSMA was opgedraagen, ſloeg by nagt in vlam, en brandde, ondanks alle aangewende hulpmiddelen, bykans geheel af; men ſchreef deezen brand toe aan de onvoorzigtigheid der Werklieden, bezig met het zelve in gereedheid te brengen: gelukkig dat de overige daar omtrent liggende Schepen, onbeſchadigd bleeven. —— Een veel deerlyker ongeluk wedervoer het 's Lands Oorlogſchip *Alphen*, over 't welk de Capitein G. W. H. *Baron* VAN DER FELTSZ het bevel voerde, daar het naa drie harde, ſchielyk op elkander volgende ſlagen, in de lugt ſprong. De ſlag was zo geweldig, dat men op het Eiland *Curaçao*, waar dit ongeluk voorviel, dagt dat de wereld verging; aan de Havenzyde bleeven te land byna geen Venſters geheel, het geſchokte water liep over de Klippen aan Strand tot in de Huizen en Pakhuizen; die van pannen beroofd werden, terwyl veel breekbaar Huisraad in ſtukken viel, en de Huizen bezaaid waren met brokken van

II. BOEK. —— 1778.

(*) *N. Nederl. Jaarb*, 1778. bl. 841.

II. BOEK. 1778. van Menſchen, Scheeps- en Oorlogstuig. Aan boord des Schout by Nagts Grave VAN BYLAND, digt by het ſpringend Schip liggende, verbeeldde men zich zo vast, dat die eigen bodem in de lugt vloog, dat een aantal Matroozen, uit raadloosheid, ter lyfberging, in Zee ſprongen: de beroering des Waters in de Haven was zo geweldig, als of men in de *Spaanſche Zee* was, en ſtoof de Geſchutpoorten van het Schip des Schout by Nagts in, ſchoon dezelve meer dan vyf voeten boven water waren. Geen Schip, daaromtrent liggende, of op de Werven ſtaande, bleef onbeſchadigd. Van de twee honderd dertig Koppen, waar mede *Alphen* bemand was, zyn niet meer dan acht en twintig behouden gebleeven. Geen der Officieren is het onheil ontkomen. Hoe duister doorgaans de oorzaaken van dusdanige ongevallen zyn, wordt de oorzaak van deezen ramp niet ongegrond toegeſchreeven aan de oneenigheid van den eerſten en tweeden Conſtapel: deeze laatſte hadt zomtyds blyken gegeeven van niet wel by zinnen te zyn, en was zyne verbittering tegen den anderen zo verregaande, dat hy zich dikwyls ontvallen liet: *het zou hem of zyn Makker het leeven kosten.* Men zegt, dat dien noodlottigen morgen, de tweede Capitein LICHTENVOORDE kundſchap kreeg, dat het aan boord niet regt toeging, dat 'er eenige Kardoezen Kruid waren uitgeſtort gevonden by de Kruidkamer, werwaards hy

hy zich in alleryl begaf; doch nauwlyks was hy 'er gekomen, of de vernielende slag was daar (*).

De verleende Convoyen bleeven leggen, en 's Lands Koopvaardyschepen, van bescherming ontbloot, ten prooi aan de Roofzugt der *Engelschen*, die door den binnen gesleepten buit meer en meer aanwakkerde. Eenige bladzyden zouden wy kunnen vullen met een lyst van Zeerooveryen, dit Jaar gepleegd: en waar in de onmenschlykste wreedheid, menigmaal met het schreeuwendste Onregt, hand aan hand ging. De Nieuwsmaaren van dien tyd, krielden van verhaalen deezer schennissen; wy zullen ze niet herboeken, genoeg is het te melden, dat in de Herfstmaand alleen, meer dan vyftig *Hollandsche* Schepen, door de *Engelsche* Kapers genomen en opgebragt werden; van den tweeden van Oogst- tot den twintigsten van Herfstmaand, beliep het getal omtrent de honderd (†). Slegts één Koopvaardyschip, van *Oleron* naar *Duinkerken* bestemd, door een Kaper overweldigd, werd door den Capitein WILLEM VAN BRAAM hernomen, en met zes *Engelschen*, die zich aan boord bevonden, in *Texel* binnen gebragt.

II. BOEK. 1778.

De Convoyen blyven leggen, en de Roofzugt der *Engelschen* houdt aan.

't Was den *Engelschen* niet genoeg, op deeze Zeeheerschappy voerende wyze,

Moedwil der *Engelschen*

de

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1460.

(†) Zie, onder andere, eenige Staaltjes in de *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 773. 843. 968. 1375.

II. BOEK. 1778. In de West-Indiën.

de Scheepvaard in 't algemeen te belemmeren, en de Zee hier omstreeks geheel onveilig te maaken: in een ander Werelddeel ging hunne stoutheid nog veel verder. Zonder eenigzins agt te slaan op het Grondgebied van den Staat, deeden zy hun best om de Rivieren van *Essequebo* en *Demerary* bezet te houden, en met klein Vaartuig, onder den wal, den toevoer van Leevensmiddelen derwaards, af te snyden, en de kleine Vaartuigen onzer Volkplanteren, langs den wal, vaarende na de Plantadien, zo weinig geschikt om Zee te bouwen, of aan de *Noord-Americaanen* iets, toe te brengen, dat zy zelfs geen Kompas hadden, aan te doen, en op Zee te sleepen, om by een of meer, op Zee leggend Schip, van hunne Reizen en Laadingen verantwoording te doen, en dezelve vervolgens, op eene onmenschlyke wyze, op GODS genade, te laten dryven, en, zonder het noodige om den weg op Zee te vinden, na den wal te laaten zoeken, en van hun voorraad te berooven. — Een hunner Kaaper-Schepen ontzag zich niet een *Americaansch* Scheepje op de Rivier by *Demerary* te vermeesteren, en een ander zou een tweede van voor de Brandwagt weggenomen hebben, hadt het zelve, ondersteund door vier *Hollandsche* Koopvaardyschepen, zulks niet verhinderd. Een *Americaansche* Bark, van *Suriname* na *Virginie* moetende, werd gejaagd door een *Engelschen* Kaaper, en vervolgd tot aan het Fortres *Amsterdam*, waar hy

hy dezelve prys maakte, niettegenstaande men uit dit Fortres gestaadig op hem schoot; ook wilde de Heer CAPELLE, (een Officier van het Oorlogschip,) by hem aan boord gaan, en praaide hem reeds, zeggende, dat hy van 't Oorlogschip kwam; doch kreeg ten antwoord, niet nader te moeten komen, of men zou hem in den grond schieten, gelyk men ook reeds een schot deedt, waar op de Kaaper met den Prys de Rivier afzakte.

II. BOEK. —— 1778.

Dit gedrag door YORKE verdeedigd.

Wanneer het geval te *Demerary*, zo strydig met het Regt der Volken, den Ridder YORKE werdt voorgehouden, hadt hy de onbeschaamde stoutheid om 't zelve te verdeedigen, en, in een gesprek met den Voorzittenden Heer van Hunne Hoog Mog. deeze hoonende taal te voeren: „Dat de „ Koning, zyn Meester, het besluit hadt „ genomen, alomme zich zelven regt te „ verschaffen, en zonder aanzien van „ Grondgebied, zonder onderwerping aan „ eenige Tractaten, of Regten, enkel op „ de gronden van Eigenbehoud, de *Noord-* „ *Americaanen* te vervolgen, en zich te „ wreeken van hun, die aan deeze Vol- „ ken eene schuilplaats verleenden, of „ hulpe toebragten, aangezien het *Groot-* „ *Brittanje* beter was veelen tot openbaa- „ re Vyanden te hebben, dan Bondgenoo- „ ten, die, onder de vertooning van On- „ zydigheid, haare Vyanden van alles „ voorzagen."

De *Dordrechtsche*

Uit dit gedrag van *Engeland* bleek de welgegrondheid der klagten, in den voor-

II. BOEK. — 1778. *Amsterdamsche* en *Rotterdamsche* Kooplieden leveren Verzoekschriften in.

gaanden Jaare door de Kooplieden uitgeboezemd (*). Het ging van kwaad tot erger, en het ergste, een geheel verval der Zeevaard, stondt te dugten. Geen wonder dat de Kooplieden der voornaamste Handelsteden, *Dordrecht*, *Amsterdam* en *Rotterdam*, zich by de Algemeene Staaten vervoegden. Het Verzoekschrift der Kooplieden van de eerst- en laatstgemelde Stad, was woordlyk van denzelfden inhoud (†), en kwam in de zaak op 't zelfde uit met dat van *Amsterdam*, welks inhoud wy zullen opgeeven, als behelzende een nadruklyk Vertoog van de regtmaatigheid der gronden, op welke 't bezwaar der Kooplieden, Reeders en Assuradeurs ter Beurze van *Nederlands* Hoofd-koopstad rustte.

Inhoud van het Verzoekschrift der *Amsterdamsche*.

„ Het kan," in deezer voege lieten zy zich hooren, „ Uwe Hoog Mogenden „ niet onbewust zyn, hoe, zedert eenige „ weeken, een aanzienlyk getal Schepen „ van Ingezetenen deezes Gemeenebests, „ na de *Fransche* Havens bestemd, in het „ vervorderen hunner Reizen, door *Engelsche* Konings-Schepen en Commissievaarders, zyn aangehouden, en, niet- „ tegenstaande de Schippers hebben doen „ zien, dat derzelver Schepen aan Onderdaanen van dit Gemeenebest toebehoor- „ den, en geen Goederen hadden ingelaa- „ den,

(*) Zie hier boven, bl. 92.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1380.

„ den, welke voor *Contrabanden* konden II.
„ worden gehouden, in verscheidene Ha- BOEK.
„ vens van *Groot-Brittanje* zyn opgebragt, ——
„ waar dezelve nog worden opgehouden, 1778.
„ zonder dat de Brieven van Voorschry-
„ ving, door Uwe Hoog Mogenden aan
„ den Heer Grave VAN WELDEREN,
„ ten verzoeke van Belanghebbenden in
„ verscheide van dezelve Schepen ver-
„ leend, ten einde op derzelver spoedig
„ ontslag aan te dringen, tot hier toe van
„ eenige vrugt zyn geweest, terwyl, in
„ tegendeel, het neemen en opbrengen
„ van diergelyke Schepen, nog dagelyks
„ aanhoudt en toeneemt, zulks 'er by de
„ *Engelschen* een volstrekt voorneemen
„ schynt plaats te hebben, om den Vaard
„ en Handel der Ingezetenen van dit Ge-
„ meenebest, op de *Fransche* Havens, ge-
„ heel en al te willen beletten. Dat, deeze
„ handelwyze aanhoudende, niet anders
„ ten gevolge zou kunnen hebben, dan de
„ geheele ruïne des Handels en der Scheep-
„ vaard van 't Gemeenebest, en daarenbo-
„ ven het bederf van verscheide byzonde-
„ re Persoonen, die als Eigenaars der Sche-
„ pen of Ladingen, 't zy als Assuradeurs
„ op dezelve, daar by belang, en dus on-
„ noemelyke schade te wagten, hebben.

„ 't Zal niet noodig zyn de onbillykheid
„ van zulk eene aanhouding en opbren-
„ ging te betoogen, het *Tractaat* van *Ma-*
„ *rine*, tusschen de Kroon van *Engeland*
„ en dit Gemeenebest, in Wintermaand
„ des Jaars MDCLXXIV geslooten, zegt

„ met

II. BOEK. — 1778.

„ met zo veele woorden: *dat het den Wederzydsche Onderdaanen zou vryſtaan en geoorlofd weezen, met alle Vryheid en Zekerheid te vaaren, handelen en alle Koopmanſchap te dryven, in alle Koningryken en Landen, welke met derzelver Souverainen reſpectivelyk in Vrede, Vriendſchap en Neutraliteit zyn: zo dat ze noch door geweld van Soldaaten, noch door Oorlogſchepen, of eenigerhande ſlag van Vaartuigen, op prætext van eenige hostiliteit of tweedragt, welke tusſchen den eenen Souverain en die Volkeren, met welken de andere Souverain in Vrede en Neutraliteit is, mogte komen te ontſtaan, in hunne Navigatie en Commercie eenigzins verhinderd of gemoleſteerd zouden mogen worden:*" Welke vryheid van Vaard en Handel, in een volgend Artykel, van 't zelfde Tractaat, wordt bepaald, „*in geen ſoort van Koopmanſchap indragt te zullen lyden, ter occaſie of oorzaak van eenig Oorlog; maar, in tegendeel, zich uit te zullen breiden tot alle Waaren, die ooit in Vrede worden gevoerd, behalven alleen die Waaren, welke met den naam van Contrabande worden uitgedrukt en afzonderlyk vermeld.*" Op dat 'er geen twyfel mogt vallen aangaande den zin dier Artykelen, werd in een volgend Jaar bepaald, „ *dat de meening was en zyn moest dat de Schepen en Vaartuigen, toebehoorende aan Onderdaanen van eene der twee Partyen, van het ſluiten der gemelde Artykelen af, hadden kunnen, en verders moeten kunnen vaaren, handelen en negotiee-*

„ ren,

„ *ren, niet alleen van eene Neutraale op eene* II.
„ *Vyandlyke Plaats ten opzigte van de ande-* BOEK.
„ *re Party, of van eene Vyandlyke op eene*
„ *Neutraale Plaats; maar ook van de eene* 1778.
„ *Vyandlyke Plaats op de andere; 't zy dat*
„ *zodanige Plaatzen toebehooren aan denzelf-*
„ *den Vorst of Staat, of aan verscheide Vor-*
„ *sten en Staaten, met welke de andere Par-*
„ *ty in Oorlog is.*

„ Dit Tractaat, om niet te spreeken van „ het Regt der Volken, in zulken gevalle, „ wees uit welk Regt den Ingezetenen van „ dit Gemeenebest toekwam, ten opzigte „ van *Groot-Brittanje*; het was gesloten in „ een tyd, wanneer deeze Staat met *Frank-* „ *ryk* nog in Oorlog was, en alzo van de „ *Engelsche* zyde voornaamlyk ingerigt, „ om zich eenen vryen Vaard, op en van „ alle *Fransche* Havens te bezorgen; zulks „ zy de eerste vrugten daar van hebben „ genooten, en gevolglyk wederkeerig de „ Onderdaanen van dit Gemeenebest niet „ behoorden te verhinderen in dien vryen „ Vaard en Handel, welke zy zelve voor „ zich bedongen en genooten hadden. „ Terwyl de overeenkomst van dit Trac- „ taat, met het Regt der Volken, eene „ allergewigtigste drangreden uitleverde, „ om den Trouw van zodanig een Trac- „ taat niet in 't meest of 't minst te zullen „ schenden, by een Volk, dat zich den „ naam van redelyk of billyk, niet wil on- „ waardig maaken.

„ Hier uit bleek de onbillykheid van het „ neemen en opbrengen der Schepen, in

„ het

II. BOEK. 1778.

„ het tegenwoordige geval, met zulk eene „ baarblyklykheid, dat de Schippers of „ Reeders niet behoorden genoodzaakt te „ worden daar over in eenig Regtsgeding „ te treeden; maar dat, in tegendeel, by „ zyne *Groot-Brittannische* Majesteit, ter „ uitvoering van de Tractaaten, zodanige „ orders, zo wel aan Hoogstdeszelfs Sche- „ pen van Oorlog, als aan de Commissie- „ vaarders, zouden behooren gegeeven te „ worden, waar door dezelve wederhou- „ den werden, de Schepen van de Ingeze- „ tenen van deezen Staat eenigzins te „ verongelyken, of op te houden, en, „ daarentegen, genoodzaakt de reeds ge- „ daane belediging terstond af te doen, „ en de toegebragte schade te vergoeden: „ terwyl men niet kan voorwenden, dat „ 'er een regterlyk onderzoek over de wet- „ tigheid eener neeminge of opbrenginge „ zou behooren voor af te gaan, wanneer „ het blykbaar is, of immers behoorde te „ weezen, dat de last tot het neemen van „ Vyandlyke Schepen of Goederen, geene „ de minste betrekking kan hebben tot de „ Schepen van Onderdaanen van eene Mo- „ genheid, waar mede men in een Trac- „ taat staat, volgens 't welk de Vaard en „ Handel vry is, en het Schip in alle ge- „ valle het goed bevrydt; te minder, daar „ de enkele ophouding, in zodanige om- „ standigheden, reeds eene daad is van de „ uiterste onbillykheid, en welke nimmer „ door een daar op volgend ontslag, hoe „ zeer het zelve ook met eene toewyzing

„ van

„ van schade en intressen vergezeld moge „ gaan, ten opzigte van alle deszelfs na- „ deelige gevolgen kan worden hersteld; „ weshalven zy Hunne Hoog Mogenden „ verzogten zich deeze zaak aan te trek- „ ken, en op een spoedig herstel van het „ reeds gebeurde, tot voorkoming in 't „ vervolg, aan te dringen.

II. BOEK. 1778.

„ *Zy* konden niet naalaaten voor te draa- „ gen de heillooze gevolgen, die het voor „ de Handeldryvende Ingezetenen, en „ ook voor den Staat in 't algemeen, naa „ zich zou sleepen, by aldien de Schepen „ en Vaartuigen van de Onderdaanen des „ Gemeenebests van zodanige onbillyke „ onderneemingen niet zouden verlost, of „ daar tegen kragtdaadig beschermd kun- „ nen worden. Immers werd hier door „ niet alleen groote schade en nadeel ver- „ oorzaakt aan de Eigenaars der Schepen, „ welken opgebragt, en daar door, in „ meer dan in een opzigt, in zwaare kos- „ ten worden ingewikkeld; maar dat ook „ de ophouding der Goederen, het gevaar „ en bederf, waar aan dezelve onderhee- „ vig zyn, de mogelykheid der daaling van „ de markt, en andere soortgelyke gebeur- „ tenissen, ten uitersten nadeele loopen „ der Eigenaaren en Belanghebberen. — „ Wyders zou, wanneer men, onverhoopt, „ in *Engeland*, in 't begrip mogt vallen, „ dat de Ingelaadene Goederen, voor zo „ verre men die als *Fransche* Eigendom „ zou kunnen of willen aanmerken, der „ verbeurtverklaaringe onderheevig wa-

„ ren,

II. BOEK. 1778.

„ ren, het gevolg daar van niets minder „ zyn dan de geheele rüine van verſchei- „ de Asſuradeurs hier te Lande, als die „ daar op verzekerd hebben. Iet te meer „ hard en onregtvaardig, naardemaal de „ tot hier opgebragte Schepen, en die „ voor eerst nog opgebragt zouden mogen „ worden, allen bevragt en belaaden, „ mitsgaders voor derzelver Laadingen „ hier te Lande verzekerd zyn, op een „ tyd, dat 'er nog geen de minſte vyand- „ lykheden tusſchen *Engeland* en *Frank-* „ *ryk* waren uitgebrooken, en 'er dus gee- „ ne vreeze voor zulk eene Neeming of „ Opbrenging, veel min voor Verbeurt- „ verklaaring heeft kunnen zyn.

„ Niet alleen zou, de zaaken op dien „ voet voortgaande, de geheele Handel „ met *Frankryk* moeten te niet loopen; „ maar ook zouden alle andere Volken, „ die zich altoos bediend hebben en nog „ bedienen van *Hollandſche* Scheepsgele- „ genheid tot het overvoeren hunner Goe- „ deren, zo wel na *Franſche* als na andere „ Havens, daar door te eenemaale worden „ afgeſchrikt om in *Hollandſche* Schepen „ te laaden, blootgeſteld aan zulk eene „ neeming en opbrenging.

„ Van te meer uitzigts zou dit alles, „ door Hunne Hoog Mogenden moeten „ geoordeeld worden, daar zyn Majeſteit „ de Koning van *Frankryk*, by Hoogst- „ deszelfs *Reglement*, *betreffende de Navi-* „ *gatie van Neutraale Schepen in tyd van* „ *Oorlog*, van den zes-en-twintigſten

„ July

„ July MDCCLXXVIII, in 't eerste Arty- II.
„ kel, alle Armateurs verboden hebbende BOEK.
„ om de Schepen van Neutraale Mogenhe-
„ den aan te houden of op te brengen, 1778.
„ schoon dezelve uit Vyandlyke Havens
„ mogten zyn bestemd, met uitzondering
„ alleen van geblocqueerde Plaatzen, en van
„ Schepen met Contrabande Goederen be-
„ laaden; daar by egter heeft goed gevon-
„ den; te verklaaren; dat zyne Majesteit
„ aan zich behieldt om die vrydom te her-
„ roepen, byaldien de Vyandlyke Mogen-
„ heden dezelfde vryheid niet mogten toe-
„ staan; binnen zes maanden náa den dag
„ van de uitgave deezes Reglements; zulks
„ het zou kunnen gebeuren; dat die Vorst,
„ by wyze van wedervergelding, desge-
„ lyks de vryheid der Schepen van den
„ Staat willende bepaalen, de Inleeveraars
„ van dit Verzoekschrift, en de verdere
„ Ingezetenen van dit Gemeenebest, ver-
„ stooken zouden worden van hunnen
„ Handel en Zeevaard op beide de Ryken,
„ en derzelver onderhoorige Landen, en
„ aldus, op eene gansch onbillyke wyze,
„ even zeer de gevolgen van den Oorlog
„ zouden draagen, als of het Gemeenebest
„ zelve daar in was ingewikkeld. ——
„ Zodanig eene stremming van Handel en
„ Scheepvaard, door de onbillyke handel-
„ wyze der *Engelschen*, zou aanleiding
„ geeven, dat andere Volken een Handel
„ dreeven en de Zeevaard aan zich trok-
„ ken, aan de Ingezetenen van dit Land,
„ tegen alle regt en reden belet; terwyl

II. BOEK. 1778. „ eene droeve ondervinding, meenigmaal „ geleerd hadt, dat een Handeltak, eenmaal, door zekere omstandigheden verplaatst, naderhand, hoe zeer die omstandigheden ophielden, nooit wederom in voorigen stand heeft kunnen gebragt worden."

Ten slot verzoekende, „dat, tot afwending der schade, reeds toegebragt door „ de *Engelschen*, tegen de Trouw der „ Tractaaten, het Regt der Volken en de „ natuurlyke Billykheid, en tot voorkoming van zodanige onbehoorlyke handelwyze voor het vervolg, en teffens „ tot handhaaving der Regten en Vryheden, die de Ingezetenen van den Staat „ van GOD en de Natuur ontvangen hebben, en waar op *Engeland*, by de plegtigste Tractaaten, zich verbonden heeft, „ geen inbreuk te zullen doen, zodanige „ onverwylde en kragtdaadige voorzieningen mogten gedaan worden, zo door „ ernstige Vertoogen by het *Engelsche* Hof, „ over de gepleegde ongeregeldheden, en „ tot stuitinge van dezelve, als met het „ verleenen van eene genoegzaame bescherming van Handel en Zeevaard, „ door Schepen van Oorlog, als Hunne „ Hoog Mogenden, naar derzelver hooge „ Wysheid, vaderlyke Zorg en Yver voor „ de welvaard van den Lande, zouden „ oordeelen te behooren (*)."

Regt,

(*) N. *Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1382.

Regt, Billykheid en Belang, spraken hier uit éénen monde. Hunne Hoog Mogenden waren niet doof op deeze welgegronde klagten, noch ongevoelig voor het ongelyk, den Staat, in die tergende mishandelingen, aangedaan. Zy hadden, gelyk uit het besluit, genomen naa het inleveren deeze Verzoekschriften, blykt, van elders veele leedklaagende en hulpverzoekende stukken ontvangen, die volkomen zamenstemden met der Kooplieden uitgeboezemde klagten en vooruitgeziene verdere bezwaaren. Stukken, Hun overgezonden door den Graave VAN WELDEREN, hun' *Envoyé* en *Plenipotentiaris* aan 't Hof van *Groot-Brittanje*; door den Heer LESTEVENON VAN BERKENROODE, Ambasfadeur aan 't Hof van *Frankryk*; door den Capitein VAN HOEY, op de Rivier van *Suriname*; door den Represèntant en Bewindhebberen der *West-Indische Compagnie*, ter Kamer *Zeeland*, met een Brief des Bevelhebbers van *Demerary*; door den Commandeur VAN DEURS, uit *Elseneur*, berigt geevende van de vrees voor de *Nederlandsche* Koopvaarders, om in de *Zond* van *Engelsche* Kapers genomen te zullen worden; door den Commandeur BRONKHORST, van *Bourdeaux*; om van eene menigte Verzoekschriften, door byzondere Persoonen, ten behoeve hunner genomene en opgebragte Schepen, daar in vermeld, niet te spreeken. Genoeg bleek hier uit, dat de Roofzugt der *Engelschen* zich bykans overal op de Wateren ver-

II. BOEK.

1778.

Algemeenheid der Klagten, over de Engelsche Zeeroveryen.

II. BOEK. 1778.

't Gedrag van VAN WELDEREN geprezen, en nadere last aan hem gegeeven.

stoonde, en, wat eenige betrekking op de *Fransche* Vaard hadt, wegnam.

De Algemeene Staaten betuigden hun welgevallen in den handel des Graaven VAN WELDEREN; dat hy, in eene zaak van die bekende natuur, zonder byzondere bevelen af te wagten, niet hadt naagelaaten om de Schepen en Goederen van 's Lands Ingezetenen, onlangs in 't Ryk van *Groot-Brittanje*, zo *onregtvaardig*, opgebragt, te rug te eischen, op derzelver kost- en schadeloos ontslag aan te dringen. — *Zy* zagen deeze zaak aan van zo veel gewigts en belangs voor den Staat, dat zy deezen Heere uitdruklyken last gaven, om regtstreeks, van hunnen wege, by zyne *Groot-Brittannische* Majesteit en diens Staatsdienaaren, de ernstigste Vertoogen te doen, *over het zo ongehoord troubleeren van de Navigatie van 's Lands Ingezetenen*; gelyk die Graaf, naar 't oordeel der Staaten, zich zeer wel hadt uitgedrukt.

By het vermelden van hun genoegen, over het gehoor aan zyne reeds gedaane voorstellen, door den Koning van *Engeland* verleend, en de verzekering van dien Vorst, dat deeze in Vrede gansch onbetaamelyke Handelwyze, niet op zyn last was gehouden, dat hy de magt en den wil hadt om de verongelykte Ingezetenen regt te doen, en geen oogmerk, om de Zeevaard van 't Gemeenebest, zo als het zich in den beginne liet aanzien, te ruïneeren, als mede dat hy een en ander Schip, hadt

vry-

uitgegeeven; lieten zy, egter, weeten, dat daar mede niet hersteld was de belediging en schade, door het opbrengen, dier Schepen, buiten hun koers, in *Engelsche* Havens gesleept; dat ook, zo verre zy wisten zyne Majesteit geen ongenoegen altoos deswegen betoond hadt, omtrent de zodanigen, die, buiten zyn last, zulks bestaan hadden. Weshalven, zelfs in die anders gunstiger gevallen, by Hunne Hoog Mogenden was overgebleeven, eene meer dan voldoende reden van bezwaar, behalven de onzekerheid van het lot van zo veele andere Schepen, als laater zyn opgebragt, of reeds op weg zyn om opgebragt te worden, en de noodzaaklykheid eener volkomene gerustftelling, voor 't vervolg, tegen dergelyke onbehoorlyke behandeling der Schepen van 't Gemeenebest.

II. BOEK. —— 1778.

Voorts kreeg de Heer VAN WELDEREN last, om, zo en daar hy 't van de meeste vrugt oordeelde, te vertoonen, de Handelwyze der *Engelsche* Schepen, met Commissie van zyne Majesteit voorzien, in een ander Werelddeel, en ook van Oorlogschepen in *Europa*; byna onder 't oog van zyne Majesteit, niet schroomende de Scheepvaard van deezen Staat, op eene ongehoorde en vyandlyke wyze, te ontrusten, nu eens onder voorwendzel van den Oorlog met de Volkplantingen zyner Majesteit, aanhoudende, en na de Havenen van *Engeland* opzendende, zodanige Schepen, als vreedzaam, uit de Volkplantingen van dit Gemeenebest, na 't Gemeene-

II. BOEK. 1778. heen zelve stevenden; dan weder, onder voorwendzel, van de onlusten tusschen *Engeland* en *Frankryk* ontstaan, zonder dat 'er vóór of ooit, eenige wettige waarschuwinge, omtrent de Vaard van Schepen van onzydige Mogenheden, is gedaan, aangrypende en in een Haven van *Groot-Brittanje* opbrengende, de Schepen van Ingezetenen van den Staat, onder de Vlag van den Staat vaarende, wanneer zy slegts den wil na *Frankryk* hadden, zonder te bedenken, of ten minsten zonder eenigzins agt te slaan, op 't geen, zelfs by eenen verklaarden Oorlog, tusschen den Koning van *Groot-Brittanje* en eenige andere Mogenheid, by het *Tractaat van Marine* des Jaars MDCLXXIV, uitdruklyk was bedongen. —— Dat 'er geen reden altoos waren, met welke zulk eene aanhouding en opbrenging, konden worden gekleurd, veel min geregtvaardigd; dat de vrye Vaard, Hunne Hoog Mogendan, ten zeersten ter harte ging, als betreffende het geheele Weezen van 't Gemeenebest, 't welk, zonder Koophandel en Zeevaard, niet kon bestaan, dat het daarom geen indragt op dezelve kon veelen, zonder des op 't gevoeligst geraakt te worden, en, zonder dat in de gemoederen der Ingezetenen, de sterkste aandoeningen ontstonden. — Dat dit alles Hun Hoog Mogenden belette, ongevoelig stil te zitten, en noodzaakte zich tot zyne Majesteit te wenden, van wiens billykheid zy verwagtten, dat dezelve dergelyke behandelingen aan Inge-

ze-

zetenen van een Vryen Staat, tegen de duidelyke Letter der Tractaaten, niet zou goedkeuren. Het ontslag eeniger Schepen, versterkte hun in dit vertrouwen; doch zy hadden wel gewenscht, een blyk van 't Misnoegen zyner Majesteit, over die schennis, en vergoeding der geledene nadeelen; op dat zy daar uit zouden hebben mogen hoopen, dat die Aanhouders en Opbrengers zouden worden afgeschrikt, van diergelyke verregaande en onbetaamelyke handelwyze, omtrent de Schepen hunner Onderdaanen, die, schoon ze met betaaling der kosten worden wedergegeeven, nimmer het nadeel hersteld krygen, ontstaande uit de vertraaging der Reizen, gepaard met verscheide toevalligheden des Koophandels, daar aan reeds toegebragt, veel min het zydelings nadeel van den invloed op 't gebruik der Schepen van 's Lands Onderzaaten.

II. BOEK. 1778.

Verder moest hun Gevolmagtigde zyne Majesteit ten ernstigste verzoeken, om het spoedig en kost- en schadeloos vrygeeven der Schepen en Goederen, op geen beter grond, en dus even onbillyk als de reeds ontslaagene, opgebragt; aandringen op voldoening, voor de belediging, den Staat en deszelfs Onderdaanen aangedaan, door zyn Ongenoegen te betoonen over de Daaders, en de Schenders van het Grondgebied in een ander Werelddeel; en eindelyk aanhouden, dat het zyne Majesteit behaagen mogt, zodanige bevelen te geeven, als konsten strekken,

II. BOEK. 1778. ken, om soortgelyke belemmering, ophouding en opbrenging van Schepen, strydig met de onderlinge *Harmonie en Vriendschap*, *en tegen alle Regt en Billykheid*, *tegen het Regt der Volken*, *en tegen het Traçtaat van Marine*, in het toekomende te voorkomen, en daadlyk te weeren, en het Grondgebied van den Staat, in de *West-Indiën*, behoorlyk te ontzien.

Zeeland wil het geeven van dien Last, aan VAN WELDEREN, uitgesteld hebben. Wy hebben zo veel uit dit Besluit der Algemeene Staaten overgenomen: dewyl het, deels den staat der zaaken, deels de denkwyze van 's Lands Vaderen daar over, in een helder licht plaatst. Schoon de Afgevaardigden van *Zeeland*, dit hoogstbillyk Besluit wilden uitgesteld hebben, om 'er het welbehaagen der Staaten van *Zeeland* op te kunnen verneemen, vonden de zes andere Gewesten, het stuk van dien dringenden aart, dat het, hoe eer hoe beter, voorzieninge vorderde; 't zelve werd, dienshalven, by meerderheid genomen (*).

De Last der Scheepsbevelhebberen verbreed. Overeenkomstig met dit Besluit, was het, dat zyne Hoogheid, den algemeenen Last voor Capiteinen en andere Zee-Officieren, bevel voerende over eenige Schepen of Fregatten van Oorlog, in den Jaare MDCCLXXIV gegeeven, goed vondt te verbreeden: deeze sprak van 't geen hun te doen stondt, wanneer 'er, in *Europa*, eeni-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1361.

eenige Vredebreuk tusschen vreemde Mogenheden voorviel, thans kreegen zy bevel om ook deezen Last te agtervolgen: —— II. BOEK. 1778.
„ geduurende de tegenwoordige Onlusten
„ tusschen de Ryken van *Frankryk* en
„ *Groot-Brittanje*, omtrent de Schepen der
„ Handeldryvende Ingezetenen van dee-
„ zen Staat, den wil hebbende na eene
„ Haven van een der voornoemde Ryken,
„ voor Contrabande Waaren *alleen* hou-
„ dende, de geenen die als zodanige be-
„ schreeven zyn, by de Tractaaten van
„ *Londen* van den eersten December
„ MDCLXXIV, en van *Versailles*, den één-
„ en-twintigsten dier maand MDCCXXXIX.

't Besluit der Staaten hadt weinig ingangs in *Engeland*. Voorslag van SUFFOLK, omtrent de Hout-Schepen.

't Bleek welhaast, welk eene schaarsche uitwerking het Besluit der Algemeene Staaten, den Afgezant VAN WELDEREN toegezonden, ten Hove van *Londen* hadt; deeze verwittigde, in Wynmaand, den Griffier FAGEL, dat Lord SUFFOLK hem de weet gedaan hadt, „van bevel gezon-
„ den te hebben aan de Admiraliteiten,
„ om alle Schepen, *die geen Scheepsmate-*
„ *rialen aan boord hadden*, ten eersten te
„ ontslaan, en last te geeven aan de Com-
„ mandanten der Schepen, om zorgvuldig
„ te myden, van zodanigen, in het toe-
„ komende, meer op te brengen. Dat hy
„ ook schreef aan den Heer YORKE, om
„ hier van kennis te geeven in *Holland*,
„ en te gelyk te spreeken over de aange-
„ houdene Schepen met *Scheepsmaterialen*
„ *gelaaden*; men zou voorslaan de Vragt

II. BOEK. 1778.

„ te betaalen en de Laading te koopen, „ uitgezonderd wanneer het bleek dat het „ *Fransche* Eigendom was."

Nadere Klagten der Kooplieden van *Amsterdam* en *Rotterdam*.

Geheel strookte de gegeeve Bevelen niet, en veel min de aangeduidde voorslag, met het Verzoekschrift der Kooplieden, en het daar op gebouwd Besluit der Algemeene Staaten. De Steunpylaaren der *Amsterdamsche* en *Rotterdamsche* Beurzen, werden daarom te raade, by deezen nadere klagten voor te stellen: wegens de weinige vrugt, die de tusschenspraak van Hunne Hoog Mogenden te wege gebragt hadt, als zich bepaalende binnen den engen omtrek, door Lord SUFFOLK aangeweezen, om alleen Schepen, die geen Scheepsmateriaalen aan boord hadden, te ontslaan, en vervolgens de zodanige niet meer op te brengen, zonder schavergoeding aan de Belanghebbenden in de ontslaagene Schepen: terwyl men nog al zulke Schepen bleef ophouden, welke met Masten, Deelen, Hennip en andere Goederen, die men als Scheepsmateriaalen aanmerkt, uit de *Oost-Zee* na eenige *Fransche* Havens zyn bestemd: waar omtrent zy verder vernomen hadden, dat het *Engelsche* Hof van oogmerk zou zyn, de Laadingen dier Schepen, voor zo verre men in *Engeland* zou mogen begrypen, dezelve voor *Fransche* Eigendom te houden, te doen verbeurd verklaaren; of anderzins, wanneer van den *Franschen* Eigendom niet bleek, als dan dezelve Laadingen, tegen de voldoening van de Waarde en betaaling

der

der Vragt, uit de Schepen te doen lossen, en dezelve, op die wyze, aan zich te houden. II. BOEK. 1778.

Zy toonden dat deeze handelingen en begrippen, aan den eenen kant, aanliepen tegen het Volksregt; tegen het, van deeze zyde, nooit geschonde *Tractaat van Marine*, en alle regelen van Billykheid; en, aan den anderen kant, dat het daadlyk ter uitvoer brengen van zodanige begrippen, het geheel verval van Handel en Zeevaard deezer Landen naa zich zou sleepen. Men hadt zich slegts voorige tyden te herinneren, en byzonder te gedenken aan de Jaaren MDCCXLVI tot MDCCXLVIII en MDCCLVI tot MDCCLVIII, in welk eerste tydperk de *Engelschen* aan de Scheepvaard en Handel deezes Gemeenebests, eene schade van ruim twintig Millioenen hadden toegebragt, terwyl die van het laatste, omtrent twaalf Millioenen bedroeg. De Laadingen der Schepen, thans in *Engeland* opgehouden, beliepen reeds eene aanzienlyke som, niet alleen buiten omloop gebragt, maar blootgesteld aan verlies, dat op de *Hollandsche* Kooplieden en Assuradeurs zou t'huis komen; zo verre daar op, of op eenig gedeelte van dien, door het voorwenden van *Franschen* Eigendom, de onregtmaatige verbeurdverklaaring mogt vallen. —— Dat, daarenboven, de Reederyen, zo door 't bederf hunner Schepen, als de kost- en maandgelden van 't Scheepsvolk, geduurende de ophouding en de verhindering, om inmiddels

II. BOEK. 1778. dels te vaaren, onnoemelyke schadens leeden, terwyl het *Zeevolk*, op die Schepen, waar aan hier zo groot gebrek is, tot *Engelschen* dienst verlokt wordt en verloopt. —— Waarby nog kwam, dat, wanneer de Ingezetenen van den Staat, niet in alle opzigten vry zouden mogen vaaren, volgens de Letter der Tractaaten, derzelver Schepen, zouden agtergesteld worden van die der Volken, welken zich door de *Engelschen* de Wet niet lieten stellen, en dus die Goederen zouden overvoeren, aan welker uitvoer en verhandeling de *Noordsche Landen* niet min gelegen ligt, dan de *Zuidelyke Gewesten* van *Europa*, by derzelver toevoer belang hebben.

De Kooplieden van *Rotterdam*, merkten in 't byzonder op, dat, dewyl het Vooroordeel en de Eigenbaat ligtlyk konden voorzitten in de Regtbanken, die in *Engeland* zouden oordeelen, welke van de Laadingen, Scheepsmateriaalen, aan *Fransche* Onderdaanen of *Nederlandsche* Ingezetenen behooren, om ze; in 't eerste geval, verbeurd te verklaaren, en, in het tweede, tegen de betaaling van de Vragt en eene weezenlyke of eigendunkelyke Waarde, aan *Engeland* toe te wyzen; dit bezwaar was van dien aart, dat zy zich, eerbiedshalven, daar over niet zouden uitlaaten, en het genoeg rekenden, het zelve met den vinger maar even aan te wyzen.

Zy gaven ook te verstaan, niet onkundig te zyn, hoe men in *Engeland* redeneerde,

de, en hoe men zich, en zyn onbillyk gedrag, wilde verschoonen, onder het voorwendzel van een Oorlog met *Frankryk*, en het nadeel, 't geen zy leeden, door den toevoer van Scheepsmateriaalen aan den Vyand. Maar boven en behalven dat zy geene kennis hadden van eene Oorlogsverklaaring van *Engeland* aan *Frankryk*, of van *Frankryk* aan *Engeland*, en dus, met het hoogste regt, zouden mogen beweeren, dat het hun, in de tegenwoordige omstandigheden, zelfs vryftondt, *Frankryk* en *Engeland*, beide van Krygsbehoeftens te voorzien, zo gaf dit voorgewende nadeel, den *Engelschen* geen regt om de Scheepvaard en Handel der Ingezetenen van deezen Staat te belemmeren, derzelver Schepen op te brengen, en de daar in gelaadene Scheepsmateriaalen verbeurd te verklaaren, of, tegen betaaling, na zich te neemen; ten ware men in *Engeland* staande wilde houden, dat men, om zynen Vyanden afbreuk te doen, bevoegd is, om teffens zyne Vrienden van hunne aangeboore Vryheid en van hunne Goederen te ontzetten; en zulks nog, ondanks een plegtig Tractaat, van welks voorregt de *Engelschen* altoos, ten onzen aanziene, zo vry en onverlet, genot gehad hadden.

II. BOEK. 1778.

Beider nadere Klagten werden beslooten, met verzoek om Bescherming van Handel en Zeevaard, herstel der nog bestaande ongelyken, en weering van toekomende, door spoedige en kragtdaadige

maat-

II. BOEK. maatregelen te neemen, voegende aan den dringenden nood, en het aanbelang der zaake (*).

1778. *Engelands antwoord op de ingeleverde bezwaaren.*

Overeenkomstig met de weete, door Lord SUFFOLK den Graave VAN WELDEREN gegeeven, en waar op de nadere Klagten der voornaamste *Nederlandsche* Handelaaren steunden, was het schriftlyk Antwoord op de bezwaaren des Gemeenebests, door dien Lord, den Graave in Wynmaand ter hand gesteld. Hy gewaagde in 't zelve, naa de gewoone betuigingen van Vriendschap, van *Schuldige* en *Onschuldige* Laadingen, hieldt het voor eene onmogelyke zaak, alle redenen van klagten der Ingezetenen van den Staat voor te komen. Het Hof van *Engeland* rekende zich door *Frankryk* onbillyk aangevallen, 't welk *Weerspannige Onderdaanen*, van eene andere Mogenheid voor *Onafhangelyk* verklaard, en eene Vloot na *America*, te hunner ondersteuninge, gezonden hadt, vóór dat de Koning van *Groot-Brittanje* eenigen stap gedaan hadt, dan alleen zyn Gezant van *Parys* te ontbieden. —— Dat beweegredenen van Eigenverdeediging en Behoudenis, zyne Majesteit noodzaakten, alleen toevoer van Scheeps- en Oorlogsbehoeftens na de Havens van *Frankryk* te beletten; schoon hy voor hadt, alle mogelyke agting te betoonen voor de Regten van Hunne Hoog Mo-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1405. en 1410.

Mogenden, en, *zo veel zulks doenlyk zou weezen*, zich, op de striktste wyze, te houden aan de bepaalingen en den zin der Tractaaten. Dat hy, gevoelig over de buitengewoone wyze, waar op hy plotzeling in den Oorlog met den Allerchristelykften Koning was ingewikkeld geworden, en van de geringe voorkennis, die de Onderdaanen Hunner Hoog Mogende, van die gebeurtenis hebben gehad, genegen en bereid is, tegen eene billyke waardeering, te koopen de Scheepsmateriaalen, die aan boord van Schepen, aan Onderdaanen van 't Gemeenebest toekomende, genomen, en thans in de verscheide Havens van *Groot-Brittanje* zyn, als mede te betaalen de Vragt dier Laadingen, en den Eigenaaren te vergoeden, alle de onvermydelyke onkosten en schaden, door het aanhouden hunner Schepen veroorzaakt. — Dat de Afgezant, van zyne Majesteit zou gemágtigd worden, om met de Staatsdienaaren van 't Gemeenebest in onderhandeling te treeden, om voor *'t vervolg* eene Schikking te maaken. —— Ook kon zyne Majesteit, te deezer gelegenheid, niet naalaaten Hunne Hoog Mogenden te doen herdenken aan de wederzydsche *Verbintenissen*, tusschen de Kroon van *Groot-Brittanje* en den Staat, zints eene geheele Eeuw aangegaan. De Artykelen dier Verbintenissen, waren *duidelyk* en *bepaald*; en, schoon de gemaatigdheid zyner Majesteit, en zyn opregt verlangen, om de rampen van den Oorlog, zo min mo-

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778.

mogelyk, uit te breiden, Hem tot nu toe hadden wederhouden, om de *naakoming dier Tractaaten* te vraagen, hieldt hy ze voor even verbindende (*).

't Zal, naa de reeds opgehaalde nadere Klagten der *Amsterdamsche* en *Rotterdamsche* Kooplieden, en de onmiddelyk volgende dringende Vertoogen, niet noodig zyn ons in te laaten tot eenige aanmerkingen op dit Vertoog, den Handel betreffende. Vreemd klonk daar in de onderscheiding van *Schuldige* en *Onschuldige Laadingen*, als of men, zich aan de Letter des Verdrags houdende, *schuldig* zyn kon. Niet raadzelagtig was het gewaagen van de *Naakoming der Tractaaten*, welker Artykelen, als *duidelyk* en *bepaald*, beschreeven worden. Men doelde daar mede op de Verdeedigende Verbonden van den Jaare MDCLXXVIII, op het afgezonderd Artykel des Verbonds van de Jaaren MDCCXVI en MDCCXVII, en het jongste van 't Jaar MDCCXXVIII, op welken de Ridder YORKE, in den Jaare MDCCLVI, zesduizend Man Hulpbenden van den Staat vorderde (†).

De Kooplieden van *Amsterdam* klaagen by zyne Hoogheid.

De volkomener kennis van *Engelands* toeleg om onzen Handel en Zeevaard te knakken, door dit Vertoog verkreegen, bewoog de Kooplieden te *Amsterdam*, op eene

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1414.

(†) ROUSSET, *Recueil des Traités*, Tom. XIX. p. 113. *Hist. & Politiq. Tract.* bl. 60, 76-84. 112. 113. Wy zullen vervolgens gelegenheid ontmoeten, om over deeze vordering te spreeken.

eene Vergadering, eenigen uit hun midden, II.
na den *Haage* te zenden, en op nieuw de BOEK.
regtmaatigste klagten uit te boezemen. De ———
Koopman JEAN DE NEUFVILLE voer- 1778.
de by den Erfstadhouder het woord, en deedt eene dringende Aanspraak, welker hoofdtrekken voor de vergetelnisse verdienen bewaard te worden. „ *Zyn*," sprak hy onder andere, „ zyn de Kooplieden te
„ vooren ontzet geweest over het gedrag
„ der *Engelsche* Koningsschepen en Com-
„ missievaarders, in het neemen en op-
„ brengen hunner Schepen, onder de vrye
„ Vlag van den Staat vaarende, thans zyn
„ ze met de uiterste smart getroffen, over
„ het gedrag van het *Engelsche Ministerie*,
„ in het beantwoorden der regtmaatigste
„ Vertoogen. — *Zy* neemen de vryheid
„ op dit antwoord aan te merken, dat het
„ strydig is met het Regt en de Vryheid
„ des Handels, aan hun, by de Tractaaten
„ van Hunne Hoog Mogenden met dat Hof
„ wel eer geslooten, verleend; en dat de
„ *Engelschen* zich niet ontzien, tegen pleg-
„ tig bezwooren Tractaaten over te stellen
„ een voorgewend Regt van *Convenientie*,
„ het welk, daar het altoos volstrekt wil-
„ lekeurig is, alle Tractaaten nutloos
„ maakt, en ons geluk volkomen van den
„ eigenzinnigen wil van onzen Nabuur
„ doet afhangen.

„ Is het te verwonderen, dat de gee-
„ nen, die daar belang by hebben, zich
„ beklaagen over zulk een schreeuwende
„ Ongeregtigheid? Moet men niet yzen

II. BOEK. 1778. „ als men op de nadeelen voor uit ziet, „ waar aan onze Koophandel, door de gevolgen van zulk een ongerymd zo genaamd Regt, zou worden blootgesteld? „ Immers steunt de geheele Koophandel, „ en de veiligheid onzer Bezittingen, op „ de goede trouw der Tractaaten, dezelve „ kunnen niet, in één eenig Artykel, aan „ eene willekeurige verbreeking onderworpen zyn, of wy handelen geduurig „ in eene vreesagtige onzekerheid. Daar „ by zyn die zelfde alom bekende Tractaaten, de gronden, waar op andere Volken, ja de geheele Wereld, hunne Goederen aan de Vryheid van onze Vlag betrouwen; zyn deeze gronden niet vast, „ en missen wy dat vertrouwen, dan „ kwynt, dan vergaat, eerlang onze geheele Scheepvaard. —— Wy hebben „ te meer redenen om voor zulke schadelyke gevolgen bedugt te zyn, daar wy „ reeds vernomen hebben, dat het *Engelsche Ministerie* toegeevender is omtrent „ andere Volken, waar mede zy, egter, „ geene dergelyke Tractaaten hebben; „ maar die zich tegen hun, op het Regt „ der Natuur en der Volken alleen, kragtdaadig hebben uitgedrukt. En zouden „ wy, *Nederlanders*, niet immer zo sterk „ voor ons nog grooter Regt mogen spreeken? Gewislyk, ja!

„ Spoed dient by het bewerkstellen van „ kragtdaadige middelen gemaakt te worden: dewyl wy blyken hebben, dat de „ *Engelschen* ons met woorden trägten op

„ te

„ te houden, naardien het reeds door hun „ verleend ontslag van eenige Schepen, zo „ traag als mogelyk, wordt uit gevoerd. „ Een geringe Boot, die onder de Vlag „ van den Staat ten onregte genomen „ wordt, zou, (wy zyn daar verzekerd „ van,) de aandagt van uwe Doorlugtige „ Hoogheid, niet ontglippen, uwe hoo„ ge Bediening, als Admiraal Generaal, „ zou daar in gehoond zyn; en hoe veele „ Schepen, hoe groote Schatten, aan de „ veiligheid van die Vlag betrouwd, zyn „ thans de Onderdaanen van den Staat ont„ weldigd! Die Schepen liggen nog by „ menigte in verscheide Havens van *En„ geland*. Schoon die nu alle werden „ vrygegeeven, en daadlyk ontslaagen, „ schynt nogthans de Voorzigtigheid niet „ minder te vorderen, dat men voor ver„ dere beledigingen waake. Wy herinne„ ren ons de geledene schade van zo vee„ le Millioenen in den Jaare MDCCLVIII. — „ Daar toe zyn geresolveerde Oorlogsche„ pen, daartoe zyn Vlooten noodig. Oor„ logschepen, gelyk 'er reeds, ter be„ schikkinge van uwe Doorlugtige Hoog„ heid, gedeeltlyk volkomen gereed zyn, „ om met den noodigen strengen en ge„ pasten last voorzien, binnen weinige „ dagen, ons intusschen te kunnen bevei„ ligen en beschermen, ter plaatze daar „ de nood het hoogst is.

„ Dat dan, smeeken wy, de verleende „ Convoyen niet langer worden opgehou-

 „ den!

II. BOEK. 1778. „ den! Dit hangt, in het tegenwoordig „ tydsgewricht, van uwe Doorlugtige „ Hoogheid alleen af, tevens met de ver- „ meerdering en verdubbeling van de Equi- „ pagie. Zouden wy dan, daar Regt en „ Billykheid aan onze zyde zyn, geene „ voldoening van geleden Onregt ontvan- „ gen? Zou het mishandelen en opbren- „ gen onzer Schepen, ongestoord bly- „ ven voortduuren? Neen, Edelmoedig „ Vorst! gy zult ons dit niet kwalyk dui- „ den, wy verwagten, wy eischen, van „ uwe hand de bescherming onzer Reg- „ ten en Voorregten. Hier door zult gy „ duizenden, ja tienduizenden der Inge- „ zetenen van den Lande, die alleen in „ den Koophandel, en deszelfs aanklee- „ ven, hun bestaan vinden, en met het ver- „ val van denzelven geruïneerd zyn, be- „ hoeden voor kommer en armoe. 't Ge- „ heel belang der vrye Scheepvaard, de „ zenuw van den Staat hing 'er van af. 't „ Was nu het juiste tydstip, waar in wy „ ons voor de tegenwoordige en toeko- „ mende willekeurige handelingen der *En-* „ *gelschen* konden beveiligen, en den bloei „ van onzen Koophandel verzekeren."

Op deeze recht manlyke Aanspraak, antwoordde de Erfstadhouder hoofdzaaklyk, dat de Koophandel en Zeevaard hem zeer ter harte ging, dat 'er reeds eene Petitie van twee-en-dertig Oorlogschepen tegen het Voorjaar gedaan was, en men zou tragten den Kooplieden al-

le mogelyke voldoening en genoegen te geeven (*).

1778.

De Kooplieden van *Amsterdam* leverden een Verzoekschrift in by de Algemeene Staaten, en by de Staaten van *Holland*. Het eerstgemelde, door het laatste begeleid, diende om het onregtmaatig gedrag der *Engelschen*, tot dus lang gehouden, in een sterk licht te plaatzen, en byzonder aan te dringen op de schroomlyke gevolgen, opgesloten in het afwyken van de Letter des Tractaats, als mede op het verreziend oogmerk van *Engeland* in den Afgezant YORKE den noodigen last te geeven tot het beraamen van *Nadere Schikkingen*; by welke Onderhandelingen men, van de zyde van *Engeland*, scheen te bedoelen, indien men zelfs geen uitgebreider oogmerk hadt, als een voorloopigen grondslag dier Onderhandelingen, vast te stellen, om de vrye overvoering van Scheepsbouwstoffen te vernietigen, en dus het meergemelde Tractaat, in een van deszelfs gewigtigste Punten, buiten kragt te stellen. „ 'Er werd," dus drukken zy zich uit, „ slegts eene maatige Ondervinding van „ Menschlyke zaaken vereischt, om te „ weeten, wat men van onderneemzieke „ Gemoederen te wagten heeft, in geval„ le men slegts iets van zyn wettig ver„ kreegen Regt laat glippen. —— Hun„ ne hoop en verwagting was, dat Hunne „ Hoog

Leveren een Verzoekschrift by de Algemeene Staaten in, tegen het aanvangen eener Onderhandelinge met *Engeland*, tot het maaken van Schikkingen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1423 en 1439.

II. BOEK. — 1778. „ Hoog Mogenden zich in geene Onder„ handelingen met het Ryk van *Groot-Brit*„ *tanje* zouden inlaaten, noch ook eeni„ ge maatregels toestaan, waar door, „ rechtstreeks, of van ter zyde, in het „ allerminste van de Letter en waare mee„ ning des Tractaats, ten nadeele van de „ zo onbetwistbaare, en aan de zyde van „ het Hof van *Engeland* erkende Regten „ van de Ingezetenen deezer Landen, by „ het Tractaat verkreegen, afgegaan zou „ worden; maar dat zy 't zelve, integen„ deel, in alle zyne leden en deelen zou„ den wedereischen, en door alle poogin„ gen handhaaven, daar en zodanig als zy „ zouden vermeenen te behooren. — Smee„ kende voorts in 't algemeen, om de noo„ dige en genoegzaame Bescherming van „ 's Lands Koophandel, en wel byzonder „ Convoy aan die Schepen, welke, met „ Scheepsmateriaalen belaaden, en aan „ feitlyke onderneemingen meest blootge„ steld waren. 't Geval, in den Jaare „ MDCCLXII, wanneer, om zeer by„ zondere redenen, geen Convoy, voor „ een bepaalden tyd aan de Schepen van „ de Ingezetenen van deezen Staat ver„ leend werd, die met Masten, en ander „ zwaar Hout gelaaden waren, was ge„ heel verschillende, in zich zelve en in „ de omstandigheden, van het tegenwoor„ dige: toen stonden de Vyandlykheden „ op 't punt om spoedig te eindigen; „ nu waren ze eerst uitgeborsten, en 't „ was niet te bepaalen hoe lang ze zou„ den

„ den duuren (*). Ondertusschen was de „ Tak des Handels in Scheepsmateriaalen, „ niets minder dan een gering voorwerp „ van 's Lands Handel; om niet te melden „ den invloed, die elke Tak van denzel- „ ven op alle andere heeft. Geen van de- „ zelven kan beledigd worden, of de an- „ dere gevoelen de nadeelen van dien „ even zeer. Terwyl, in allen gevalle, „ de staat des Handels niet gedoogde, van „ zulk een aanzienlyken Tak, geduuren- „ de die Onlusten verstooken te zyn, ge- „ lyk, egter, tot onherstelbaare schade en „ verlies van den Koophandel, geschie- „ den zou, indien aan deezen geene vaar- „ dige en standhoudende Bescherming ver- „ leend wierd (†)."

II. BOEK. 1778.

'T Was het handeldryvend, dat aanzienlyk en onontbeerelyk deel van 's Lands Ingezetenen niet alleen, 't geen dus, by herhaaling, over al, waar het hoopte een gunstig oor te zullen aantreffen, de klaagstemme ophief, en smeekte om 't geen aan 't zelve toekwam; de Schippers, vaarende op de Koopvaardyschepen onder de Vlag van den Staat, verscheenen met een Smeekschrift voor zich, en alle hunne Metgezellen, by de Algemeene Staaten. Zy, die het

De Schippers leveren een Smeekschrift in.

(*) Dit wordt breeder ontwikkeld in het Protest der Vroedschap van *Amsterdam*, tegen het Rapport en de Resolutie wegens het wederhouden van Convoy aan Schepen met Hout belaaden en na *Frankryk* bestemd. *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl 40.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778, bl. 1428. en 1433.

II. BOEK. 1778. het Handel- en Zeevaardbelang niet kenden, of door zo vreemde als slegte beweegredenen gedreeven, 't zelve willens over 't hoofd zagen, mogten der Kooplieden klagten, als een ouden zang, in den wind slaan, en die der Schipperen, als van weinig beduidende lieden, gering agten. De Koopman, hoe eigenbaatig men hem ook afschildere, en hoe zeer dit met de daad een hoofdtrek in zyn Character uitmaake, smeekt nimmer voor zich zelven alleen, als hy Handelbescherming verzoekt; hy pleit voor het bestaan van duizenden zyner Medeburgeren, voor den Burgerstaat, voor het behoeftigst gedeelte des Volks. Wy kunnen niet nalaaten, schoon zo veele klagten, als wy reeds boekten, eene ééntoonigheid veroorzaakten, het hoofdzaaklyke woordlyk op te geeven uit de aangeduidde Klagten der Schipperen, waar in de natuur spreekt, en het belang der laagere rangen by Handel en Zeevaard, onopgesmukt wordt voorgedraagen.

„ Zy twyfelden niet of de Algemeene „ Staaten, namen, als gemeene Landva„ ders, het welzyn van alle goede en ge„ trouwe Onderdaanen ter harte; zy za„ gen zich in deezen welstand, onmidde„ lyk, en op de hardste wyze, te kort ge„ daan, door de moedwillige schennis der „ *Engelschen* van plegtige en voor GOD „ bezwoorene Tractaaten.

„ Veele Schepen lagen ten onbruik in „ de *Engelsche* Havens. Schippers en Ma„ troozen zouden, schoon kost- en maand-

„ gel-

„ gelden voortgingen, daar veel duurder II.
„ dan elders, den Winter in koude en on- BOEK.
„ gemak moeten doorbrengen, en zich ——
„ veel al in schulden steeken, welke zy 1778.
„ niet dan met groote moeite, en moge-
„ lyk nooit, zouden kunnen betaalen.

„ Verscheide Schepen waren vyandlyk
„ aangetast, een menigte geplunderd, ja
„ Schipper JAN SCHILD, op zyn eigen
„ dek, tot schande der gansche Republiek,
„ doodgeschooten, zonder dat daar voor
„ nog eenige voldoening was gegeeven,
„ waarom zy, met groote rede, bevreesd
„ waren, zich, in zulke omstandigheden,
„ op Zee te waagen.

„ Buitendien lagen 'er nog verscheide
„ Schepen in *Texel* op Convoy te wagten,
„ die, zonder deeze Onlusten, reeds lang
„ op hunne bestemde plaatzen geweest
„ waren, waardoor de Schippers met hun
„ Volk blootgesteld wierden aan de Stor-
„ men, die zy in het Wintersaisoen maar
„ al te zeer te wagten hadden: zy zouden,
„ indien zy verstrooid geraakten, als het
„ Convoy van WILLEM MAY, te gelyk
„ te vreezen hebben voor de gevaaren der
„ Zee en de geweldenaaryen der *Engel-*
„ *schen*, en dus een dubbel gevaar loopen
„ voor hun leeven, waar aan tevens hing
„ het welzyn van Vrouw en Kinderen.
„ Doch dit alles konden zy zich als on-
„ vermydelyke rampen getroosten, zo zy
„ behoorlyk Convoy mogten erlangen.

„ Maar, aan den anderen kant, zagen
„ zy ten klaarsten voor uit, dat, zo deeze

 „ mis-

II. BOEK. 1778. „ mishandelingen der *Engelschen* bleeven „ voortduuren, zonder voorziening, het „ een noodzaaklyk gevolg zou weezen, „ dat zy in geene andere Havens Vragten „ zouden kunnen krygen; en dat, terwyl „ zy, in *Engeland* liggende, geld verteer- „ den, zonder zulks voor de Reedery te „ verdienen, de Reeders verliezen zou- „ den, in plaats van voordeel doen, en dus, „ in 't vervolg, het reeden staaken; waar „ door zy, en hier by een onnoemelyk „ getal van Ingezetenen deezer Landen, „ die by de Scheepvaard alleen hun kost „ winnen, van hun bestaan beroofd, en „ met Vrouw en Kinderen ongelukkig zou- „ den worden.

„ Wy allen hebben geen ander Hand- „ werk geleerd, dan daar in wy zyn opge- „ bragt, en winnen onze kost by de Zee: „ zo dra deeze onze winning gestuit is, „ moeten wy, in korten tyd, gebrek ly- „ den; en daar wy geen ander Ambagt „ kennen, wat zullen wy dan beginnen „ om ons te voeden? Waar zullen wy onze „ Vrouwen en Kinderen van te eeten gee- „ ven: deeze laatsten hoopten wy ook by „ de Scheepvaard op te brengen en tot „ nuttige en voor het Land en zich zelfs „ geldwinnende menschen te maaken; zo „ dus de Scheepvaart ophoudt, wat zullen „ wy 'er dan mede doen? Hun andere Am- „ bagten laaten leeren? maar als *Amster-* „ *dam* de Negotie verliest, wie zal dan „ een onnoemlyk getal Metzelaars, Tim- „ merlui en andere Ambagtslieden de kost

„ laa-

„ laaten winnen? die zullen dan, zo wel „ als wy, gebrek lyden. II. BOEK. 1778.

„ Menschen, die van hun geld leeven, „ voelen die verminderingen het laatst; „ maar de arme Ambagtsman, die van zyn „ Handwerk alleen bestaat, voelt, zo dra „ dit ophoudt, daadlyk den drukkenden „ last daar van. — Wy Schippers en „ Zeelui zyn niet alleen in dit geval: want „ terwyl de Scheepvaard de grootste stut „ is des Koophandels, zullen, indien dee- „ ze vervalt, ook veel minder Koopmans- „ goederen worden aangebragt en uitge- „ voerd, het geen reeds, zints eenige jaa- „ ren, dat andere Volken zich meer op „ de Scheepvaard hebben uitgelegd, te „ veel ondervonden is. Dan zullen ook „ alle Schuitevoerders, Waagdraagers, „ Pakkers, Sleepers, en anderen, die, by „ eene bloeiende Negotie, tot welvaaren- „ de Burgers kunnen opgroeijen, een groot „ gedeelte van hun bestaan missen, en ins- „ gelyks niet in staat zyn hunne Kinderen „ op te voeden. Wat zal dan van ons, „ wat zal 'er van hunne en onze Kinderen „ worden? Geen bestaan vindende, moe- „ ten wy door armoe vergaa, of het Land „ verlaaten, en elders ons brood zoeken, „ dat zeker niet gemaklyk zyn zal, of, „ daar GOD ons voor bewaare! tot Rove- „ ry vervallen (*).”

Koop-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1435.

II. BOEK. 1778.

Algemeene aanmerking over deeze Klagten.

Kooplieden en Schippers toonden, in deeze hunne Voordragten, doordrongen te zyn van den Stelregel: *Niets is geschikter om het uitvoeren der Verdragen van Koophandel te handhaaven, dan het onderhouden van eene sterke Oerlogsvloot, om 'er kragt aan by te zetten, en ze te doen eerbiedigen* (*). Dan, zo zeer dit hun tot eere strekt, zo veel schande steekt 'er in de maar al te gegronde aanmerking eens *Franschen* Schryvers, die, gewag gemaakt hebbende van alle deeze billyke klagten, op welke, gelyk wy zien zullen, geen noemenswaardig gevolg kwam, zich in deezer voege laat hooren; *Ziet daar de klagten des Volks; in dit Gemeenebest, als mede hoe het geloofde het Regt behouden te hebben, niet alleen om Voorstellen te doen; maar te eischen, dat men dezelven gehoor gaf, en 'er agt op sloeg. Hebben zy niet mogen baaten, dan moet men veronderstellen, dat eenige onoverkomelyke en heimlyke hinderpaal dezelve tegenstondt, en dat in deeze Moerasfen, door vlyt in een bewoonbaar Land hervormd, even als in door de Natuur veel begunstigder streeken, het Algemeen Welweezen ondergeschikt is aan Byzondere Inzigten* (†).

Yorke levert zyn Voorslag, ter Onderhandeling over de Scheepvaard in.

'T Leedt niet lang of de Ridder YORKE kwam ter baane, met den voorslag door Lord SUFFOLK aan den Graave VAN WEL-

(*) BOUCHAUD, *Theorie des Traités de Commerce.*

(†) LINGUET, *Annal. Politiq. Tom.* IV. p. 480.

WELDEREN te kennen gegeeven, en door de *Amsterdamsche* Kooplieden reeds gewraakt, om in nadere Onderhandeling te treeden tot het maaken van Schikkingen voor 't vervolg, wegens de Vaard en Handel der *Nederlandsche* Schepen op *Frankryk*. Hy noemt, in dit Aanbod, „het gedrag „van *Engeland*, jegens de Schepen van „Onzydige Mogenheden, die op de Ha„vens van *Faankryk* vaaren, veroorzaakt „door de noodzaaklykheid om zich tegen „een Vyand te verdeedigen, die altoos „by verrasfing is te werk gegaan, eene „*Schynbaare Ongeregeldheid;*" —— geeft hoog op van de Gemaatigdheid en Billykheid des Konings zynen Meester, „in de „benadeeling niet te zullen gedoogen der „Onderdaanen van Hunne Hoog Mogen„den, van het oogenblik af dat het hem „doenlyk geweest is zulks te beletten. „Hierom hadt hy zyn oogmerk verklaard, „om de *Hollandsche* Schepen vry te gee„ven, onder de *vriendlykste en minst na„deelige voorwaarden, welke de omstandig„heden van zaaken konden toelaaten.* En, „ondanks, de volduuring des Oorlogs, „ondanks *Frankryks* bedreigingen om een „inval te doen in de Ryken en het Grond„gebied van *Groot-Brittanje*, onthieldt „zich de Koning nog van de Hulpbenden „af te vergen, welke de duidelykste en „plegtigste Tractaaten den Staat verplig„ten zouden, op eenen eisch van zynen „kant, te geeven. Alleen bepaalde zich „zyne Majesteit, voor het tegenwoordi-

„ge,

II. BOEK.

1778.

II. BOEK. —— 1778.

„ ge, tot een Voorstel om in Onderhande-
„ ling te treeden omtrent den toevoer van
„ Goederen, welke hy, zonder zich over
„ te geeven aan de bescheidenheid van
„ zynen Vyand, niet kon toelaaten, dat
„ deeze gerust ontving. — Zyne Maje-
„ steit verlangde opregt de Tractaaten in
„ agt te neemen, *voor zo verre* die niet
„ regtstreeks strekten om hem aan een
„ dreigend gevaar bloot te stellen. 't Was
„ zyn oogmerk, noch begeerte, den ge-
„ woonen Koophandel der *Hollanderen* met
„ *Frankryk* te ontrusten, uitgenomen wat
„ Krygs- en Scheepsbehoeften betrof; ja
„ hy durfde zeggen met alle mogelyke
„ *Edelmoedigheid.*" — Hy hieldt zich ver-
zekerd, „Hunne Hoog Mogenden, in 't
„ vervolg, te zullen overtuigen, dat, welk
„ een draai men ook tragtte te geeven aan
„ 't gedrag des *Engelschen Hofs*, 't zelve
„ gegrond was op de *Billykheid*, *Gemaa-*
„ *tigdheid* en *Nooddwang* der *tegenwoordige*
„ *Gesteltenisse.*" —— In 't slot zyn ver-
trouwen betuigende, „dat Hunne Hoog
„ Mogenden hunne Onderdaanen niet zou-
„ den geregtigen, om, onder Convoy, in
„ *Frankryk Scheepsbehoeften* te brengen, die
„ het gevaarlykste voorwerp uitmaaken
„ voor de veiligheid van *Groot-Brittan-*
„ *je* (*)."

Blykbaar oogmerk van *Engeland.*

Deeze verklaaring van den *Engelschen* Afgezant stelde in klaaren dag, 't geen zich scheemeragtig opdeedt in de kennis-
gee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1440.

geeving van Lord SUFFOLK, en het was geen raadzel meer hoe de *Engelschen* omtrent de klagten der *Nederlanderen* dagten. 't Ontbrak niet aan Schryvers hier te Lande, die, op de sterkste wyze, uitvoeren tegen dit gedrag en den toeleg der *Engelschen*, dan men vondt 'er ook, die de verdeediging van 't een en ander op zich namen. 't Straalde den Onpartydigen in 't ooge, dat, niettegenstaande alle voorgeevingen van *Billykheid*, *Gemaatigdheid*, ja, van *Edelmoedigheid* en 't beroepen op den *Nooddwang der tegenwoordige Gesteltenisse*, de groote Zaak, de Verbintenis van de Letter des Tractaats ontdooken wierdt. Hadt *Engeland* zich daar aan, in vroegeren tyde, houdende, de voordeelen getrokken, niets scheen redelyker dan dat *Nederland*, in 't zelfde geval, 't zelfde genot hadt, zou anders een Tractaat de eene Party niet dan voor- en de andere niet dan nadeel toebrengen. —— Niemand kon verwagten, dat, indien de *Nederlanders* gehoor gaven aan deezen Voorslag, om *Frankryk* geene Krygs- en Scheepsbehoeftens toe te voeren, de *Zweeden*, *Deenen*, en andere *Noordsche Mogenheden* dat ook zouden naalaaten: het diende, derhalven, meer om onze Landzaaten van eenen Handeltak te ontzetten, dan tot verdeediging van *Engeland*, of liever om ons van de Onzydigheid af te trekken, en *Frankryks* misnoegen op den halze te schenden; door het betoon van de inzigten der *Engelschen* tegen de *Fransche* Kroon te begunstigen.

II. BOEK. —— 1778.

De

1778. De *Friesche* Kooplieden, Boekhouders en Reeders, by de Scheepvaard en den Houthandel zo veel belangs als die van eenig Gewest hebbende, hadden niet stil gezweegen; maar zich met een Smeekschrift vervoegd by de Afgezondene Staaten huns Landschaps, in 't zelve, op 't bitterst, klaagende over de behandeling der *Engelschen*; met verzoek om de noodige voorzieninge: het werd by de Algemeene Staaten ingeleverd. Op 't zelve, als mede op de klagten der *Hollandsche* Kooplieden, en den Voorslag der *Engelschen* tot Onderhandeling, namen Hunne Hoog Mogenden een Besluit, maar al te zeer strookende met het trotsche voorschrift des *Engelschen* Staatsdienaars, geheel niet beantwoordende aan de billyke klagten der Ingezetenen, en strydig met de bestemming des Convoys, van den eersten van Oogstmaand, in welke geene uitzondering van Schepen, met ongezaagd Hout bevragt, voorkwam (*).

Het *Engeland* begunstigend antwoord der Staaten.

— Wel is waar, „zy betuigden hun „genoegen over de Bevelen door den Ko„ning gegeeven, om de *Hollandsche* Sche„pen, in zyne Havens opgebragt, te ont„slaan; dat zy de uitwerking daar van „met veel genoegen zouden verwagten, „als mede die van de Bevelen om de *Sche„pen der Onderdaanen van de Republiek* „in het toekomende geen nadeel of ver„hindering te zullen toebrengen; maar

„ dat

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 842.

„ dat zy gezien hebbende de bepaaling in II.
„ beide deeze Bevelen gemaakt, ten op- BOEK.
„ zigte van de Schepen met *Materiaalen en* ——
„ *Hout tot den Scheepsbouw* gelaaden, geen- 1778.
„ zins zouden kunnen toeſtemmen, dat
„ men in *Engeland* zich meester maakte
„ van de Laadingen deezer Natie tegen de
„ betaaling der Waarde. Dat, aangezien
„ deeze Laadingen niet aan Hunne Hoog
„ Mogenden toebehoorden, zy over de-
„ zelven *geene ſchikking* konden maaken,
„ en niet nalaaten van ten ernſtigſten daar
„ óp aan te dringen, dat ze ontſlaagen en
„ den Eigenaaren te rug gegeeven wier-
„ den, die 'er over beſtellen konden, vol-
„ gens hun goedvinden, waar omtrent het
„ niet in de magt is van Hunne Hoog Mo-
„ genden hun wetten voor te ſchryven. —
„ Dat zy, bovendien, zich niet overre-
„ den konden van de noodzaaklykheid,
„ om, ten opzigte van het vervolg, eenige
„ *Schikkingen te maaken*, noch dat men
„ van hun kon vorderen; door *nieuwe*
„ *Schikkingen het Regt te verkorten der Inge-*
„ *zetenen van het Gemeenebest*; een Regt,
„ gegrond op duidelyke en ſtipte Tractaa-
„ ten, waar van het Ryk van *Groot-Brit-*
„ *tanje* en deszelfs Onderdaanen, op zyn
„ tyd, groot genot hebben gehad: zy
„ vleiden zich, op dit grondbeginzel, dat
„ zyne Majeſteit het niet kwalyk zou
„ neemen, dat zy zich verſchoonden van,
„ over dit Onderwerp met zyn Afgezant
„ in Onderhandeling te treeden. ——

II. BOEK. — 1778. Dan zy voegden 'er by, „ in het denkbeeld „ te staan, dat, *by aldien het met ernst is*; „ dat zyne Majesteit hunne Regten niet „ uit het ooge wilde verliezen, en de „ noodzaaklykheid, om den toevoer van „ Scheepsmateriaalen te beletten, (eene „ zaak waar toe de Koning voorgeeft ver- „ pligt te zyn, op den grondslag van ei- „ gen verdeediging en behoud,) niet wil- „ de uitstrekken tot alles, 't welk onder „ die benaaming zou kunnen begreepen „ worden, maar *zuiverlyk bepaalen* tot die „ stoffen waar op de grondbeginzels van „ eigene verdeediging en behoud geagt „ kunnen worden rechtstreeks te werken; „ de gelegenheden om daar over te twis- „ ten, zich tegenwoordig zo zeldzaam „ zullen opdoen, dat Hunne Hoog Mogen- „ den niet zullen behoeven zyne Majesteit „ te verzoeken om met onpartydigheid en „ ernstig te onderzoeken, of *deeze nood-* „ *zaaklykheid in de daad zo groot* is, als „ zy zich in den eersten opslage voordoet, „ en zodanig, dat dezelve eene willekeu- „ rige overtreding van de uitdruklyke „ Letter der Tractaaten zouden kunnen „ billyken."

Dit laatste zeer ingewikkeld voorstel sloeg op het genomen Besluit, om, ter vermydinge van allen Onderzoek, wegens het vervoeren der Scheepsmateriaalen, nu, in den aanvang der Onlusten tusschen *Groot-Brittanje* en *Frankryk*, dat geen te doen, waar mede men, in den voorigen Oorlog des Jaars MDCCLXII, hadt geëindigd;

„ om

„ om, naamlyk, geen Convoy te verlee- „ nen voor Masten en Hout, tot het bou- „ wen van Schepen van Oorlog vereischt; „ dat men door de Raaden van de Admi- „ raliteit den Kooplieden zou verwitti- „ gen, dat, tot nader order, niet onder „ Convoy zouden worden genomen, alle „ zulke Schepen, welke, geheel, of ten „ deele, gelaaden waren met ongezaagd „ Hout, tot het bouwen van Schepen van „ Oorlog vereischt, als Masten, Krom- „ mers, Knies en zwaare Balken: ook zou- „ den den Officieren, over 's Lands Sche- „ pen bevel voerende, last gegeeven wor- „ den, om aan dus bevragte Schepen geen „ Convoy te verleenen (*)."

II. BOEK. 1778.

Amsterdam verklaart 'er zich, op 't ernstigste, tegen.

Wanneer het Verslag, ten grondslage van dit Besluit dienende, ter Vergaderinge van de Staaten van *Holland* werd ingebragt, met oogmerk om het in een Besluit te veranderen, verzogten de Afgevaardigden van *Amsterdam* afschrift, om daar op het goedvinden hunner Zenderen te verstaan, en dat het volledig Besluit, tot nadere overweeging, mogt worden uitgesteld. Ter naastvolgende Vergaderinge leverden de Afgevaardigden van *Amsterdam* den last in der Vroedschap, die het gedaan Verslag en 't Besluit even zeer wraakten. Breedvoerig was deeze wederspraak, en vol van de sterkste juist ter zaak dienende trekken. De Vaders dier Koopstad wettigden en onder

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 33. enz. 57. enz.

II. BOEK. 1778.

derſteunden de voorheen gedaane klagten hunner beste Ingezetenen, en van zo veele Braaven in den Lande. Zy traden in eene wederlegging van de gronden, waar op de Raadſlag, ten Beſluite beſtemd, gebouwd was.

Ons plan laat niet toe dezelve geheel over te neemen; maar wy deeden der edele zaak, toen zo manmoedig voorgeſtaan, te kort, als wy ze onzen Leezeren te eenemaal onthielden. Zy merkten aan, „ dat
„ men, door zodanig een Beſluit, zou be-
„ ginnen met het Tractaat van den Jaare
„ MDCXXIV, en de Regten van de vrye
„ Vaard en Handel, door de Ingezetenen
„ deezer Landen daar by verkreegen, den
„ bodem in te ſlaan; mitsgaders den Han-
„ del deezer Landen, voor altoos, in
„ de gevallen, waar in het voornoemde
„ Tractaat zou moeten werken, afhan-
„ gelyk te maaken van het goeddunken
„ van het *Engelsch Miniſterie*; dat de
„ Gelastigden uit de Admiraliteit hier
„ tegen niets anders hadden kunnen in-
„ brengen, dan voor te geeven, dat het
„ Scheepstimmerhout, welks uitvoer men
„ wilde beletten, geen aanmerking ver-
„ diende, in vergelyking van die Artyke-
„ len, welke men onderſtelde daar door
„ te zullen behouden (*), even als of de
„ voor-

(*) Men hadt, naamlyk, in 't midden gebragt, dat de Bevelen, om geene Schepen, met de meermaals gemelde Scheepsmateriaalen geladen, onder Convoy te neemen, hoe ingewikkeld ook aan 't *Engel-*

„ voornoemde onderscheide Artykels van „ Handel, geene aanéénschakeling met elkander hadden, en niet te gelyk na andere Plaatzen zouden kunnen verlegd worden; mitsgaders als of het Regt van *vry Schip*, *vry Goed*, in één Artykel opgegeeven zynde, in andere opzigten, tegen de eigendunkelyke handelingen van het Hof van *Engeland* beter zoude kunnen worden gehandhaafd. — Dat het neemen van zodanig een Besluit, dus niet alleen eene volstrekte verkorting zou zyn van het Regt van 's Lands Ingezetenen, hun toekomende, uit hoofde van het gemelde Tractaat; maar dat, daarenboven: dewyl het *Engelsch Ministerie* verklaarde, zich voortaan niet te willen houden aan het voornoemde Tractaat, voor zo verre zulks het vervoeren van Scheepsmateriaalen, na *Fransche Havens*, betrof; zodanig eene toegeevenheid, eene volslaagene onderwerping aan de onregtmaatige verging van het *Engelsche* Hof zou weezen; en dus te meer onteerend, om dat dit zelfde

II. BOEK. 1778.

gelsche Hof, voorgesteld, „ aan zyne *Groot-Brittannische* Majesteit niet onbekend kunnende blyven, „ daar door het ontslag der genomene en in *Engeland* „ opgebragte Schepen, waarschynlyk zou worden „ uitgewerkt; en dat, aan deeze verwagting niet „ voldaan wordende, dan eerst middelen in het werk „ zouden behooren gesteld te worden, om de vrye „ Vaard en Handel van het Gemeenebest te bescher-„ men, en de Eer en de Vryheid van den Staat te „ handhaaven."

II. BOEK. 1778.

„ de Hof zich van deeze vrye Vaard tegen „ het Gemeenebest heeft bediend, en aan „ *Frankryk*, wanneer Hunne Hoog Mog. „ met dat Ryk in Oorlog waren, ook op „ Fundament van 't zelfde Tractaat, alle „ Scheepsmateriaalen, naar goedvinden, „ heeft vervoerd. Zo dat, juist in dezelf- „ de omstandigheden, waar in men zich „ daar van heeft bediend, des onaange- „ zien, de naakoming van zodanig eene „ Verbintenis, voor onvoldoenbaar te wil- „ len doen doorgaan, en om geene andere „ reden dan om *bloote Convenientie* volstrekt „ te weigeren, eene openlyke verbreeking „ van de goede Trouw is, en met de Eer „ en Onafhangelykheid van deezen Staat, „ die zich getrouwlyk van deeze Verbin- „ tenis heeft gekweeten, niet kan worden „ over een gebragt. —— Dat ook van „ zodanig eene Toegeevenheid, in de Re- „ gisters van den Staat, niet alleen geen „ voorbeeld te vinden was; maar dat de- „ zelve, behalven dit, nu nog minder dan „ ooit te vooren zou te passe komen: de „ daadlyke toestand, waar in zich *Enge-* „ *land* bevondt, in aanmerking genomen „ zynde, en dat Hunne Hoog Mogenden, „ in de voorige Oorlogen tusschen *Frank-* „ *ryk* en *Engeland*, wanneer het laatstge- „ melde Ryk in vry wat bloeiender staat „ dan het heden was, wel verre van „ eene Toegeevenheid van dien aart, als „ door Gelastigden geraaden was gewor- „ den, plaats te geeven, in tegendeel, „ met de grootste standvastigheid, de Reg-

„ ten

„ ten van hunne Ingezetenen, hun uit II.
„ hoofde van 't gemelde Tractaat toeko- BOEK.
„ mende, tegen het *Engelsche* Hof en Mi-
„ nisterie, geduurende de toenmaalige On- 1778.
„ lusten, hebben vast gehouden: de Ver-
„ toogen van drie Augustus MDCCXLVI,
„ en van twintig September MDCCLXII,
„ by het Ministerie van *Engeland* konden
„ tot bewyzen strekken. —— Wyders,
„ dat zodanig eene toegeevenheid deezes
„ Gemeenebests, strydig was met het be-
„ lang der *Noordsche* en *Zuidelyke* Zeemo-
„ genheden, als kunnende alleen strekken
„ om der vryheid van de Zeevaard een slag
„ toe te brengen: door aan onze Ingeze-
„ tenen het afhaalen der *Noordsche* Voort-
„ brengzelen te beletten, en *Engeland* al-
„ leen in 't bezit van dien Handel te laa-
„ ten: zo dat 'er geene *Continentiaale rela-*
„ *tien*, (zo als men zich, by zekere gele-
„ genheden, heeft uitgedrukt,) den Ge-
„ lastigden zyn voorgekomen, waar door
„ *Engeland*, in het onderneemen van eenen
„ onregtvaardigen Oorlog tegen deezen
„ Staat, of in het voortzetten van de te-
„ genwoordige verregaande buitenspoo-
„ righeden tegen 's Lands Ingezetenen, in
„ een tydstip, waar in het zich in groote
„ verlegenheid bevindt, zou kunnen wor-
„ den ondersteund."

Zy merkten verder op, „dat het nee-
„ men van zodanig een Besluit, waar by
„ de Regten van 's Lands Ingezetenen zo
„ tastlyk werden verkort, met geene
„ Meerderheid van Stemmen kon geschie-

 „ den;

II. BOEK. 1778.

„ den; dewyl, op die wyze, de heiligste „ banden, waar mede de Leden van dit „ Gemeenebest aan den anderen zyn ver„ bonden, zouden worden losgemaakt, en „ de Regten en Vryheden van 's Lands „ Ingezetenen in het gemeen, en van de „ Leden en Steden in 't byzonder, tot „ verdeediging van welke allen aan elkan„ der op het kragtigst zyn gehouden, op „ eene zydelingsche wyze en onder verre „ gezogte voorwendzelen, last zouden „ kunnen lyden: 't geen ten duidelykste „ bleek uit de voorgewende regtvaardi„ ging, hier in bestaande, *dat, hoe zeer* „ *het* Tractaat *van* Marine *met Meerderheid* „ *van Stemmen niet mogt veranderd, noch* „ *daar over met* Engeland *in Onderhande*„ *ling getreeden, veel min de Regten en Vry*„ *heden van 's Lands Ingezetenen, daar by* „ *verkreegen, zonder algemeene Toestemming,* „ *mogten verkort worden, nogthans by Meer*„ *derheid aan de Ingezetenen deezer Lan*„ *den de gevraagde Bescherming, rustende* „ *op den grondslag van dat Tractaat, zou* „ *kunnen geweigerd worden, by aldien zulks* „ *maar niet geschiedde onder de gedaante,* „ *of voorkwam als een gevolg van eenige* „ *Onderhandeling;* onder hoedanige wille„ keurige en gansch ongegronde onder„ scheidingen en spitsvindigheden, de Raad „ van *Amsterdam* volstrekt weigerde eenig„ zins de hand te leenen tot de daadlyke „ verkorting van Regten en Vryheden, „ die altoos als onschendbaar zyn aange-

„ merkt,

„ merkt, en op de nadruklykste wyze ge-
„ handhaafd.
„ Dat de Raad zich, derhalven, als nog
„ vleidde, dat men de Zaaken niet tot dat
„ uiterste zou laaten komen; maar, inte-
„ gendeel, dezelve liever daar heen helpen
„ stuuren, dat Convoyen van vereischte
„ sterkte, ten spoedigsten, werden in ge-
„ reedheid gebragt; mitsgaders dat, tot de
„ noodige aanwerving van Manschappen,
„ maatregels werden genomen, zo door
„ middel van beter betaaling en aanmoedi-
„ gingen, als door middel van Onderhande-
„ lingen met de *Noordsche Mogendheden*, en
„ 'er geen langer opschorting van Convoy
„ plaats hebbe dan noodig is, om een ge-
„ noegzaam getal Schepen in gereedheid
„ te brengen, dat deeze rede van opschor-
„ ting in het Besluit wierde uitgedrukt. —
„ Dat verder het Hof van *Groot-Brittanje*
„ behoorde aangeschreeven te worden, dat
„ men over geene Verandering, hoe ge-
„ naamd, in het *Tractaat van Marine*, met
„ het zelve in Onderhandeling zou tree-
„ den, noch ook, op eenige andere wyze,
„ gedoogen, dat rechtstreeks, of van ter-
„ zyde, eenig nadeel wierd toegebragt aan
„ den Vryen Handel en Vaard van 's Lands
„ handeldryvende Ingezetenen; met by-
„ voeging, dat zyne Majesteit met geene
„ reden hier op kon dringen, als zelve ge-
„ oordeeld hebbende, toen zich eertyds
„ de gelegenheid daar toe opdeedt, dat het
„ rechtmaatig en voegelyk was, zich van

 „ dit

II. BOEK. — 1778.

„ dit zelfde Tractaat tegen onzen Staat te „ bedienen."

Eindelyk verklaarde *Amstels* Agtbaare Raad, „dat dezelve een Besluit, by Meer- „ derheid genomen, de wettige Bescher- „ ming weigerende aan 's Lands Koop- „ handel en Zeevaard, zou houden voor „ eene volstrekte overtreeding der Grond- „ wetten van den Lande, en verbreeking „ van de banden, waar door de Leden „ van deezen Staat, tot verdeediging van „ elkanders Regten en afweering van allen „ geweld, aan den anderen verbonden „ zyn; mitsgaders, dat het natuurlyk ge- „ volg daar van zal moeten weezen, dat „ de Raad, zich daar volgens ook zal moe- „ ten regelen in de aanstaande raadplee- „ gingen, die 'er zullen moeten vallen „ over het dragen der Lasten van den „ Staat, welke nergens anders toe werden „ opgebragt, dan om de gemeene Zaak, „ de Regten en Vryheden van 's Lands In- „ gezetenen, met alle vermogens, te be- „ schermen (*)."

Het Besluit gaat niet te min door; en *Engeland* volhardt in dezelfde maatregelen.

Ondanks deeze zo ernstige als gegronde Tegenverklaaringen van *Hollands* eerste Handelstad, werd het gemelde Besluit, op den negentienden van Slachtmaand genomen, en des, op reeds verhaalde ingewikkelde wyze, door den Graave VAN WELDEREN aan den Lord SUFFOLK, met het be-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 45, enz.

begin van Wintermaand, kennis gegeeven; die, in zyn Wederantwoord, genoegzaam toonde, welk een geest den Koning van *Groot-Brittanje*, of diens Staatsdienaaren, by aanhoudenheid, bleef bezielen, en onder het masker van Vriendschap de vyandlykste aanslagen trouwloosly bedekte. Naa zich uitgelaaten te hebben over de nuttigheden van het Admiraliteits-Hof in *Engeland*, 't welk de zaak der opgebragte Schepen onderzogt en Vonnis streek, vervolgt hy, „de uiterste aandagt, welke de Koning „slaat op de belangen van den Koophan„del der Algemeene Staaten, en de an„dere Mogenheden, met welken hy in „Vriendschap leeft, of Onzydig zyn, „heeft hem bewoogen om alle Ongere„geldheden der Kaperschepen te bedwin„gen, en, zo veel mogelyk, alle klagten „in het toekomende, te weeren; met dit „oogmerk worden 'er thans daadlyk na„dere en alles afdoende Orders vervaar„digd, die, binnen kort, zullen afgegee„ven worden. Ik vlei my, dat de uitwer„king aan het oogmerk zal beantwoorden: „'t geen nog ondersteund wordt door de „Vonnissen des Admiraliteits-Hofs, die „niet *voordeeliger* hebben kunnen weezen „voor de Onderdaanen van Onzydige Mo„genheden, en boven al voor die van „hunne Hoog-Mogenden (*). Ik twyfel „niet,

II. BOEK. —— 1778.

(*) Hoe zeer dit een enkel voorgeeven, en met de waarheid der zaake volstrekt strydig was, bleek uit de Vonnissen, van tyd tot tyd, geslaagen. In de

II. BOEK. 1778. „ niet, of zy zullen, uit alles, wat ik by-
„ gebragt heb, moeten besluiten, dat
„ 's Konings opregt en eenpaarig oogmerk
„ is, hun te voldoen, in *alles wat bestaan-*
„ *baar* is met zyne eigene verdeediging en
„ behoudenisse: stukken van te veel aan-
„ gelegenheids, dan dat zyn Majesteit ze
„ ooit uit het oog zou verliezen, en hem
„ noodwendig voorschryven het onveran-
„ derlyk in agt neemen der beginzelen,
„ welke ik in Wynmaand de eer gehad
„ heb voortedraagen (*)." Welke 's Konings beginzels toen waren hebben wy hier boven (†), opgegeeven, en deeze onveranderlyk blyvende, viel het ligt te raamen wat der Scheepvaard te wagten stondt.

Nadere Last aan de *Engelsche* Kapers. De nadere last voor de *Engelsche* Kapers, van welken Lord SUFFOLK gewaagde, verscheen eerlang, schoon zy, by het uitdruklyk vermelden, en daar door erkennen, van *groote Ongeregeldheden* en *onverschoonelyke Geweldenaaryen* aan de Schepen, Vaartuigen en Goederen der Onderdaanen van deezen Staat gepleegd, bevel kreegen om de Schepen, toebehoorende aan de Ingezetenen deezes Gemeenebests, vry te laaten

N. Nederl. Jaarboeken 1779. bl. 65 vinden wy een voorbeeld van dusdanig een Vonnis: en bl. 70 de welgegronde klagten deswegen door de Bevragters, ter Vergaderinge der Algemeene Staaten voorgedraagen, waar in de gronden, op welken de *Engelschen* hunne trouwlooze handelwyze poogden te billyken, met allen klem, wederlegd worden.

(*) *Resol. van H. H. M. M. Lunæ* 21. *Dec.* 1778.

(†) Zie hier boven, bl. 222.

II. BOEK. 1778.

ten gaan, was het wel duidelyk met uitzondering van de zodanige, die met *Scheeps-bouw-stoffen* of goederen, welke tot aanbouw van Schepen konden dienen, gelaaden waren. (*) Weshalven, met het geeven van deezen nieuwen Lastbrief, de zaak niets vorderde, en 's Konings oogmerk, om geene *Scheepsbehoeften* door *Hollandsche* Schepen na *Frankryk* te laaten voeren, op het middagklaarste bleek. Dus werden, en in den even bygebragten Brief van Lord SUFFOLK, en in dit Kaaper-reglement, de verklaaringen des Graaven van WELDEREN, uit naam hunner Hoog Mogenden, openlyk van de hand geweezen, en veragt: en dit alles, van onzen kant, zonder des eenige aanmerking te maaken, met een bykans onoplosbaar stilzwygen beantwoord.

Klagten der Friesche Kooplieden over 't genomene Besluit.

't Was ondertusschen de Vroedschap van *Amsterdam* alleen niet, die zich bezwaard voelde, en het genomene Besluit, om geen Bescherming te verleenen aan Schepen met Scheepsbouw-stoffen bevragt, wraakte. De *Friesche* Kooplieden leverden hier over hunne klagten ter tafel der Algemeene Staaten in, uit hoofde van het byzonder belang, 't welk dit Gewest hadt by de Houtvaard. Zy bragten in 't midden, „ dat *Friesland* het grootste „ ge-

(*) Het woord hier in 't Engelsch gebruikt, was *Naval stores*. Zie het Reglement zelve, *N. Nederl. Jaarb.* 1779. *bl.* 63.

II. BOEK. —— 1778.

„ getal der Schepen van 't Gemeenebest „ opleverde, welke de Vaard van en na „ het Noorden, de *Engelsche* en *Fransche* „ Havens, de *Bogt van Frankryk*, *Portugal* „ en *Spanje* waarnamen: welker getal te„ genwoordig wel op *twee duizend* mogt „ begroot worden, voor 't grootste ge„ deelte bevaaren door geboorene en al„ hier gevestigde Onderdaanen van den „ Staat. —— Zy hadden, in, deeze tyds„ omstandigheden, niet naagelaaten, om, „ naa zich alvoorens genoegzaam onder„ rigt te hebben, wegens den inhoud der „ Tractaaten van het Gemeenebest met „ onderscheidene Mogenheden, hunnen „ Handel en Vaard, naar de Letter dier „ Tractaaten, zodanig in te rigten, als zy „ met hun belang, en de vryheid van „ Handel, by de Tractaaten bepaald, „ meest overeenkomstig rekenden. Dee„ ze alzins geoorloofde handelwyze, hadt „ ten gevolge gehad, het geeven van „ zwaare en menigvuldige Commissien, „ het doen inkoopen van verscheide Waa„ ren, het bevragten van Schepen, het „ uitzenden derzelven om Laadingen in „ te neemen, het aanneemen en betaa„ len van zwaare Wissels, het doen van „ Verzekeringen, en, met één woord, „ alles wat een uitgebreide Handel mede „ brengt.

„ Inmiddels, waren hun, van alle kan„ ten, toegekomen, de onaangenaame be„ rigten van het neemen en opzenden der „ Scheepen: deeze hadden menigvuldige

„ Ver-

„ Verzoekschriften om Convoy by den II.
„ Souverain doen inleveren. De gunstige BOEK.
„ Besluiten daar op gevallen, en verzeker-
„ de hoop van Convoy te zullen erlangen, 1778.
„ hadden hun aangemoedigd om te bezor-
„ gen, dat de Schepen, voor al die van 't
„ *Noorden* kwamen, en na *Frankryk* be-
„ stemd waren, en 's Lands Zeegaten voor-
„ by moesten, daar binnen zouden vallen,
„ om zich onder 's Lands Vlag te begee-
„ ven, en hun Reizen met Convoy te vol-
„ brengen. Deeze voorzorg zag voor al
„ op Schepen met Masten en Hout belaa-
„ den, als meest bloot gesteld aan de aan-
„ vallen der *Engelschen*, hoe zeer dezelve
„ uitdruklyk in het Tractaat van MDCLXXIV
„ zyn vrygesteld.

„ Dan zo zeer zy, eenstemmig met de
„ *Hollandsche Kooplieden*, over het vergun-
„ nen en welverdeelen der Convoyen,
„ verheugd en gerust gesteld waren, zo
„ zeer waren zy aangedaan geweest toen
„ te hunner kennis kwam, dat Schepen,
„ met Masten en Hout belaaden, by de
„ Capiteinen der Convoyeerende Oorlog-
„ schepen, geene Seinen van verkenning,
„ noch Convoy, konden erlangen. Zy wa-
„ ren dus, buiten hunne schuld, buiten
„ 't geen zy billyk verwagten moesten,
„ zonder eenige voorgaande waarschuwing
„ van zich in tyds voor schade te hoeden,
„ ja, zonder eenigen bepaalden tyd te er-
„ langen om voorzorgen te gebruiken, om
„ hunne Schippers en Medehandelaars te
„ kunnen verwittigen, en zich voor het

„ aan-

II. BOEK. 1778.

„ aanneemen van soortgelyke Laadingen
„ te wagten, niet dan met den slag ge-
„ waarschuwd; en in menigte verlegenhe-
„ den en verwarring hunner zaaken ge-
„ dompeld, waar uit zy zich, zonder de
„ veel vermogende Hulp van Hunne Hoog
„ Mogenden, niet wisten te redden, en
„ welke hunne weezenlyke ruïne na zich
„ zouden sleepen, zo 'er geen spoedig her-
„ stel werdt aangewend."

Om te toonen, dat dit geen ydele klagten waren, en geenzins, 't geen zommigen al te ligtvaardig de *Gewoone Klagten der Kooplieden* noemden, traden zy in een breed verslag van den Houthandel en Houtvaard der *Friezen*; die geheel in verwarring, en te eenemaal, tot onherstelbaare schade der veelvuldige Belanghebberen, te niet zou loopen. De twee duizend Schepen, die grootendeels nutloos zouden worden, mogten zy begrooten op eene somme van twintig Millioenen, en het aantal der Reeders en Deelhebbers, op twee-en-dertig duizend. Zy verzogten, derhalven, dat de zaaken daarheen mogten gewend worden, dat men de weigering van Convoy, aan Schepen, met Masten en Hout belaaden, introk, en zulke Schepen de bescherming van de Vlag van den Staat verleende (*).

Brief van den Resident DE

In dit nadruklyk zeer wel opgesteld Verzoekschrift der *Friesche Kooplieden*, maakten

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 155. enz.

ten zy, met veel regts, gewag van een gedreigden stilstand der Scheepvaard, op en uit de Havens in de *Oostzee*; en versterkten deeze droeve waarheid, door een Brief van J. J. DE SWART, Resident van den Staat aan het Hof van *Rusland*, gerigt aan Hunne Hoog Mogenden, en van deezen inhoud. „ Het geduurig opbrengen van onze Koopvaardyschepen door de *Engelschen*, en de mishandeling, welke ons Scheepsvolk daar by moet lyden, veroorzaakt alhier onder de Kooplieden, die gewoon zyn zich van onze Schepen, na de *Fransche*, *Spaansche* en *Italiaansche* Havens te bedienen, eene groote verslaagenheid, en het is te vreezen, dat, zo daar in niet voorzien wordt, onze *Hollandsche* Scheepvaard, zo op en van hier, als op de Havens aan de *Oostzee* gelegen, toekomende jaar geheel stil zal staan, waar door derzelver Kooplieden, en inzonderheid de handeldryvende Ingezetenen van den Staat, een onherstelbaar nadeel zouden komen te lyden: dewyl niemand zich van onze Schepen zal kunnen of durven bedienen. Weshalven hy om bescherming voor dezelve verzogt (*)."

II. BOEK. —— 1778.

SWART, over 't gevaar van 't verloop des Handels in de *Oostzee*.

De schikking om Convoy te ontzeggen aan Schepen met Scheepstimmerhout belaaden, en na de *Fransche* Havens bestemd, moest onmiddelyk bekend, en kon met gee-

De *Fransche* Afgezant levert een Vertoog in, be-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 159.

II. BOEK. 1778. trekkelyk tot de Onzydigheid en Onafhangelykheid.

geene onverschilligheid vernomen worden aan het *Fransche* Hof. De *Fransche* Afgezant in *'s Haage*, de Hertog DE LA VAUGUYON; leverde een Vertoog in, 't welk op deezen zin uitliep: „dat het vertrouwen, waar in zyne Majesteit was, dat „Hunne Hoog Mogenden, bezield met „eenen hartlyken yver, om de volmaakte eensgezindheid, welke 'er thans tusschen *Frankryk* en de Algemeene Staaten heerschte, steeds te doen stand grypen, zich in de tegenwoordige omstandigheid stiptlyk zouden gedraagen naar de grondbeginzelen eener volstrekte Onzydigheid, hem genoopt hadden om de *Vereenigde Gewesten* te begrypen in het Reglement, door hen in de Maand July laatstleden vastgesteld, aangaande de Koophandel en de Scheepvaard der Onzydige Volken, dat zyne Majesteit des te minder reden vondt, om aan de volharding van Hunne Hoog Mogenden, in deeze grondbeginzelen te twyfelen, naardien Hoogstdezelven, Hem daar van, herhaalde reizen, hadden doen verzekeren, en deeze grondbeginzels den allerweezenlykften grond en steun uitmaakten, van de rust en de welvaard des Gemeenebests. — Dan, dat zyne Majesteit meende zich, omtrent dit punt, volkomen zeker te moeten stellen, en dat hy, derhalven, met dit oogmerk, Hunne Hoog Mogenden, eene duidelyke en naauwkeurige verklaaring afvroeg, aangaande hunne ver-

„ de-

„ dere Besluiten, en aan hun verklaaren- II.
„ de, dat hy zich, naar dit hun Antwoord, BOEK.
„ zou schikken, om de Reglementen, ——
„ welke hy nader zou wenschen te bekrag- 1778.
„ tigen, voor zo verre dezelve de Ingeze-
„ tenen van deeze Staat betroffen, te on-
„ derhouden, of te vernietigen. Weshal-
„ ven zyne Majesteit zich vleidde, dat
„ Hunne Hoog Mogenden, zich, op eene
„ juiste en nauwkeurige wyze, zouden ge-
„ lieven te verklaaren, noopens de ken-
„ merken eener volmaakte Onzydigheid,
„ waar van zyne Majesteit zich verzekerd
„ hieldt, dat zy niet voorneemens waren
„ af te wyken. Hy verwagtte dus, dat
„ zy aan de Vlag der *Vereenigde Gewesten*
„ alle vryheid zouden doen geworden, die
„ aan dezelve toekwam, als voortvloeijen-
„ de uit hunne Onafhangelykheid, en dat
„ zy de Regten van hunnen Koophandel
„ zo ongeschonden zouden bewaaren, als
„ dezelve, volgens het Regt der Volken
„ en der Tractaaten behoorden te zyn. —
„ De minste afwyking van deeze grondbe-
„ ginzelen, zou ten kenmerk strekken van
„ eene Eenzydigheid, welke noodwendig,
„ door haare uitwerkzelen, zou te wege
„ brengen, dat zyne Majesteit niet alleen,
„ de Voorregten weder introk, welke hy
„ aan de Vlag van Hunne Hoog Mogenden
„ hadt verzekerd, door zyn Reglement,
„ ten aanziene der onzydige Volken; maar
„ ook de weezenlyke en loutere gunsten
„ opschortte, welke de Koophandel der
„ *Vereenigde Gewesten* genoot in alle de Ha-

 , vens

II. BOEK. 1778. „ vens van zyn Koningryk, uit geene an„ dere beweegreden, dan enkel de goed„ willigheid en toegenegenheid van zyn „ Majesteit voor Hunne Hoog Mogen„ den (*)."

Hy dringt het nader aan.

Naa het gehandelde met *Engeland*, kon niemand twyfelen aan de bedoeling des *Franschen* Hofs met dit Vertoog. Geene duisterheid veroorzaakte verwyl van antwoord; doch verlegenheid, wat te zeggen, baarde stilzwygen, tot dat de Hertog DE LA VAUGUYON, kennis gekreegen hebbende van het nadere Kaaper-reglement des Konings van *Engeland*, zo regelrecht ingerigt tegen de inzigten en billyke begeerte van zyn Hof, een dringender Berigtschrift aan Hunne Hoog Mogenden overgaf, by 't welke hy, hoofdzaaklyk, het voorgaande Vertoog herhaald hebbende, met zo veele woorden verklaart. „ Dat „ de vryheid [van de Vlag der *Vereenigde* „ *Gewesten*] bedrieglyk zou zyn, en de „ Ongeschondenheid van de Regten des „ Koophandels, op 't Regt der Volken en „ der Tractaaten gegrond, niet ongerept „ zou blyven, indien Hun Hoog Mogen„ den dezelve niet door eene gepaste be„ scherming handhaafden, en in gevalle „ zy duldden, dat hunne Onderdaanen de „ Convoyen bleeven missen, zonder wel„ ken deezen geen genot konden hebben, „ van de Voorregten door hun verkreegen „ en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 84.

„ en ingeroepen. Een Besluit, van welk „ eene natuur ook, 't geen zou strekken „ om hun te berooven van zulk eene wettige Bescherming, 't zy in 't gemeen, „ ten aanzien van alle hunne takken van „ hunnen Koophandel, 't zy meer byzonder, ten opzigte van allerlei soort van „ *Scheepsbehoeftens*, zou, in de tegenwoordige omstandigheden, aangezien worden als eene handelwyze, die rechtstreeks inbreuk deedt op de grondbeginzelen eener volstrekte Onzydigheid, en „ onvermydelyk de gevolgen naa zich sleepen, vermeld in het voorgaande Vertoog. Weshalven de Koning op dit stuk „ een klaar en duidelyk Antwoord deedt „ afvraagen (*)."

II. BOEK. 1778.

Voor dit gedreigde onheil, van de zyde van *Frankryk*, waren niet alleen de *Hollandsche* Kooplieden, maar ook de *Friesche* bevreesd geweest, en hadden, niet by wyze van Voorspelling; doch uit reeds loopende maaren en tydingen, hunne bekommerdheid betuigd, over de maatregelen in *Frankryk* beraamd, over de intrekking van een Reglement, en van Voordeelen, welker derving allen Handel op *Frankryk* onmogelyk zou maaken, en den gewissen doodsteek toebrengen aan *Friesland's* Scheepvaard en Rederyen (†).

Wel

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 87.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 161.

II. BOEK. —— 1778. Wel verre van den *Franschen* Afgezant een Antwoord te laaten toekomen van dien bepaalden aart, als hy, by herhaling, verzogt hadt, besloot men by de Staaten van *Holland*, met meerderheid van stemmen, de zaaken ter Algemeene Staatsvergadering daar heen te rigten, dat men dien Gezant het volgende te verstaan gaf. „Dat „Hunne Hoog Mogenden altoos hadden „hooggeschat en zouden hoogschatten de „harmonie met zyne Majesteit, en Hoogst„deszelfs vriendschap en toegenegenheid „voor den Staat, gaarne wilden aankwee„ken, door alle middelen, die de onaf„hanglyke rust van 't Gemeenebest ver„zekerden en medewerkten tot eene vol„maakte Onzydigheid, in de Onlusten „tusschen zyne Majesteit en den Koning „van *Groot-Brittanje* ontstaan. —— Dat „zy niet schroomden eenvoudig en rond„borstig aan zyne Majesteit te verklaaren, „dat hun voorneemen was om by de voor„schreevene Onzydigheid zorgvuldig te „blyven, in het vaste vertrouwen, dat „de beide Mogenheden zich daar mede te „vrede zouden houden, en Hunne Hoog „Mogenden in 't gerust genot daar van „laaten. Dat de Handel en Zeevaard van „'t Gemeenebest, een voornaam middel „van deszelfs bestaan zynde, de vrye „oefening daar van Hunne Hoog Mogen„den zeer ter harte ging. — Dat zy zich „ook vleiden, dat beide de Mogenheden „niet ongenegen waren, of zich zouden „laa-

Ontduikend Antwoord daar op gegeeven.

„ laaten overhaalen, om aan dezelve te „ laaten den loop, dien het Regt der Volken en de Tractaaten wettigen, en dat, „ *wanneer daar over eenige discussie valt, „ zulks alleen aan de gemaatigdheid en cautele van Hun Hoog Mogenden, om aan de Regelen van Voorzigtigheid, zo veel mogelyk, „ plaats te geeven, kan worden toegeschreeven. „ Dat Hunne Hoog Mogenden, by de mesures „ tot efficatieuse protectie van haare Commercie en vrye Navigatie, zonder onderscheid „ van den eigendom der Laadingen, en tot „ handhaaving van de Neutraliteit, voegen dezulken, waar door de gelegenheid tot brouilleries kan worden ontgaan.* —— Dat zy „ eindelyk zich te zeer van de billykheid „ van zyne Majesteit verzekerd hielden, „ dan dat zy zich niet zouden belooven, „ dat zyne Majesteit met deeze ronde Verklaaring van de gevoelens Hunner Hoog „ Mogenden genoegen zou neemen, en „ gelieven te volharden by de regelen van „ behandeling der Onzydigen, en vervolgens ook van de Onderdaanen van Hunne Hoog Mogenden, die zyne Majesteit „ zelve geoordeeld hadt met het Regt der „ Volken overeenkomstig te weezen, en „ by Hoogstdeszelfs Schikkingen, waar „ op de Handel, die tot nu toe zo gelukkig tot nut en voordeel van elkanders „ Landen en Onderdaanen werdt gedreeven, gegrond was (*)."

II. DOEL. —— 1778.

Zo-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 136.

II. BOEK. — 1778. *Amsterdam* weigert daar in toe te stemmen.

Zodanig een Antwoord, 't geen niets bepaalds opgaf, wegens het voorneemen der Staaten, om de Onafhangelykheid des Gemeenebests en de Regten der Ingezetenen, op de Tractaaten rustende, te handhaaven, tegen de willekeurige bepaalingen des *Engelschen* Hofs; en waar uit veel eer moest afgeleid worden, dat zy, om het ongenoegen van *Engeland* te ontgaan, inschiklykheden zouden gebruiken, zo zeer tot krenking van het belang der Handeldryvende Ingezetenen, als tot nadeel van *Frankryk* strekkende; dit was de grond, dat de Afgevaardigden van *Amsterdam*, die voorheen op het handhaaven van de Handelbelangen, met den grootsten yver, hadden aangedrongen, volhardden by derzelver Aantekening (*), en verklaarden, op die zelfde gronden, in dit Besluit en Antwoord niet te kunnen toestemmen.

De *Fransche* Gezant weigert het aan te neemen, en 't wordt in *Frankryk* van de hand geweezen.

Wanneer, 't zelve, ondanks deeze tegenverklaaring, by de Algemeene Staaten, aangenomen, en als derzelver Antwoord, aan den Hertog DE LA VAUGUYON gegeeven werd, weigerde deeze Afgezant, den last volgende zyns Koninglyken Meesters, die bevolen hadt, hem geen ander Antwoord te laaten toekomen, dan waar by, op de duidelykste en nauwkeurigste wyze, de kenmerken zouden blyken eener volkomene en volstrekte Onzydigheid, hetzelve aan te neemen. Zy zonden 't, derhal-

(*) Zie hier boven, bl. 243.

halven, aan hunnen Afgezant ten *Franschen* Hove, den Heere LESTEVENON VAN BERKENROODE, om het eigenhandig aan den Staatsdienaar der Buitenlandsche Zaaken, Graaf DE VERGENNES, aan te bieden; doch hier haaperde het werk niet min dan in den *Haage*: op verzoek diens *Franschen* Staatsdienaars, gaf hy dit Antwoord niet over, en schreef, op diens begeerte, om een nader (*).

II. BOEK. 1778.

In deezen belemmerden toestand bevondt zich dit Gemeenebest, met het afloop des Jaars MDCCLXXVIII. Wy moeten het verdere beloop deezer zaake verschuiven tot de Geschiedenis van het volgende Jaar; doch kunnen niet voorby hier eene en andere aanmerking te berde te brengen, over het gedrag van het *Engelsche* en *Fransche* Hof ten opzigte van de *Vereenigde Gewesten*. — De gelegenheid, staat en aanzien van dit Gemeenebest, hoe zeer ook 't gewigt daar van, in vergelyking van vroeger dagen, verminderd mogt zyn, was zodanig, dat het ter Zee eenig overwigt kon toebrengen aan den geenen wiens zyde het koos. Niet vreemd, derhalven, dat *Engeland* en *Frankryk* in vyandschap zynde, elk, op 't yverigst, in de weere was, om de *Vereenigde Gewesten*, op zyne zyde te trekken, of ten minsten tot Onzydigheid te beweegen. —— *Onzydigheid*,

Aanmerkingen op het gedrag van het *Fransche* en *Engelsche* Hof in dat Tydsgewicht.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 132. vergeleeken met bl. 176.

II. BOEK. 1778. *heid*; een woord aan zo veel verdraaijingen van het Eigenbelang onderheevig, en waar mede dikwyls deerlyk gespeeld wordt; en tot welks bepaaling, Verbonden ter voorkoming van misverstand gemaakt, dikwyls niets betekenen: dewyl, gelyk de Geschiedenissen te over uitwyzen, de heiligste Verbonden, zeldzaam worden nagekomen, dan door de zodanigen, die 'er hunne rekening by vinden; gelukkig indien eene duistere of dubbelzinnige uitdrukking, gelegenheid verschaft om het Verbond, naar de inzigten van Eigenbelang, uit te leggen, en het haatlyk verwyt van Bondbreuk te ontgaan; doch, indien dit niet kan geschieden, zal men, om *reden van Staat*, een dikwyls alle gruwelen vergoelykend toverwoord, de klaarste Bedingen versmaaden, en zich gedraagen als of ze niet bestonden, omtrent de zodanigen, die het aan de Magt of den Wil ontbreekt om ze te doen gelden.

Beide de gemelde Hoven betuigden, gelyk de herhaalde Vertoogen uitwyzen, den Staat de tederste Vriendschap toe te draagen, en op het hartlykst deel te neemen in deszelfs belangen; beide drongen zy aan op het handhaaven der *Onafhangelykheid*; een woord, bykans aan dezelfde verschillende uitleggingen onderheevig als dat van *Onzydigheid*. Immers, in het tegenwoordige geval, werd, van den eenen kant, beweerd, dat het streedt met de Onafhangelykheid van den Staat, dat *Engeland* denzelven zou voorschryven op hoedanig eene wyze met *Frankryk* te handelen; terwyl men,

men, van den anderen kant, op niet min sterken toon dreef, dat het onbestaanbaar was met diezelfde Onafhangelykheid, dat *Frankryk* het Gemeenebest de wet zou zetten, hoe zich 't zelve omtrent *Engeland* had te gedraagen. Niemand, die een denkbeeld heeft wat het in hebbe een Onafhangelyke Staat te weezen, kan lochenen, dat het den Souverain daar van alleen toekomt, dit voorregt tegen alle willekeurige regelen van andere Mogenheden te beschutten, en allen vreemden indragt daar op af te weeren. —— Deeze baarblykelyke stelling lag ook opgesloten in de betuigingen der beide Hoven; dan zy maaten de Onafhangelykheid van den Staat met den maatstok van Eigenbelang. *Frankryk* voegde by de verklaaring van 's Lands Onafhangelykheid, en de verpligting om dezelve ongeschonden te bewaaren, dat die Kroon het verzuim daar van voor een schennis der Onzydigheid zou aanzien, en wilde, derhalven, dat men de Ingezetenen des Gemeenebests, die Scheepsbouwstoffen, overeenkomstig met de uitstaande Tractaaten, na *Fransche* Havens voerden, zou geleiden, en tegen allen geweld dekken. *Engeland*, daar en tegen, oordeelde, dat die Onafhangelykheid niet bewaard bleef, wanneer men het oor leende aan de aanzoeken eener andere Mogenheid; maar verboodt, ten blyke hoe het die Onafhangelykheid eerbiedigde, den Staat Scheepsbouwstoffen na *Frankryk* te laaten voeren: want dat het zulks niet wel zou kunnen gedoogen, al ware het dat men

II. BOEK. —— 1778.

II. BOEK. 1778.

zou goedvinden die overvoering te doen onder het geleide van Oorlogschepen.

Hoe veel gelykheids zich in dit gedrag dier beide Mogenheden moge opdoen, als men 't zelve oppervlakkig beschouwt, en Eigenbelang of Zelfverdeediging daar van den grond uitmaake, doet 'er zich, het stuk nader bezien zynde, een aanmerkelyk verschil op: *Engeland* kon, behoudens de trouw der Verbonden, den Staat een vryen toevoer van Koopwaaren, letterlyk bedongen, na *Frankryk* niet beletten, deeze stemden met het Recht der Volken in, en versterkten 't zelve. Onderscheid te maaken tusschen de Letter, en den Zin, of Geest der Tractaaten, waar van men zich zogt te bedienen, was tastbaar eene loutere uitvlugt: den dringenden nood en het groot nadeel, indien het Tractaat naar de letter standgreep voor te wenden, was 't zelve, voor altoos, van kragt te berooven: want dan kon het nooit stand grypen. Een verklaarde Oorlog, of zodanige vyandlykheden als de verbitterdste Partyen, naa eenen plegtig verklaarden Oorlog elkander konden aandoen, 't welk in 't weezen der zaake geen verschil te weege bragt, en waar op ook de verbreede Last van zyne Hoogheid steunde (*), was het eenig geval waar van het Artykel des verdrags hier te passe komende, zo uitdruklyk sprak: en in een Oorlog, die ter zee stondt gevoerd

(*) Zie hier boven, bl. 216.

voerd te worden, was de toevoer van Scheepsbouwstoffen aan den vyand altyd nadeelig: het verdrag moest nu, of nooit, gelden. Ware het immer geoorlofd, onder voorgeeven van gedreigden nood, of toegebragt nadeel, zich het gestand doen eens Verbonds te onttrekken, dan stondt de deur ter schandelykste trouwverbreekinge altoos wagen wyd open; niemand was dan verpligt een Verbond, by 't welk hy zich bezwaard rekende, een oogenblik langer te houden, en elk mogt de heiligste banden, zo ras ze hem knelden, aan stukken scheuren. —— *Frankryks* eischen, niet min dan die van *Engeland* op de beginzelen van Zelfsverdeediging en Zelfsbehoudenis rustende, behelsden geenzins een inbreuk op bestaande Verbonden; doch waren gegrond op de zuiverste voorschriften eener volmaakte Onzydigheid: het dreigde, in gevalle de Staat, die overeenkomstig met deszelfs Onafhangelykheid niet handhaafde, denzelven een vryen en onbelasten invoer van Koopwaaren na dat Ryk te beneemen, door geen Verbond toegezegd, en alleen afhangende van 's Vorsten willekeur. — Wyders was de begeerte van dit Hof, dat de Staat zyn Handel en Zeevaard behoorelyk beschermde, niets anders dan het geen 't weezenlyk belang en de welvaard der Ingezeetenen volstrekt vorderde, in zo veele Klagten en Verzoekschriften, herhaalde keeren, en met klem van taal en de bondigste bewyzen aangeduid: terwyl *Engelands* doel alleen daar heen strekte om de *Vereenigde Gewesten*

II. BOEK. —— 1778.

ten

II. BOEK. 1778. ten van de uitmeemendste voordeelen te berooven, en de bron van derzelver welvaard te stoppen.

't Ontbrak, ten deezen dage, dat de Partyschap zich meer en meer begon te vertoonen, niet aan lieden, die, om de overeenkomst tusschen de begeerte van het *Fransche* Hof, en de weigeringen van *Amsterdam* om *Engeland* de gevorderde Inschiklykheden te bewyzen, spraaken van eene ongeoorlofde Verstandhouding, en Zamenspannig dier Stad met dat Hof, ten einde het Gemeenebest mede in den Oorlog tegen *Engeland* in te wikkelen; doch, men merkte te regt op, dat, indien *Amsterdams* gedrag uit een zo haatlyk oogpunt beschouwd wierd, men dat der tegenstanderen van 't gevoelen dier Stad in een even ongevallig gezigtpunt kon plaatzen, en hun houden voor Verbondelingen met *Groot-Brittanje*, die eenstemmig met de inzigten van dat Ryk, den Staat met *Frankryk* in Oorlog zogten te brengen: dewyl hunne raadslagen even zeer strekten om *Engeland* genoegen te geeven, als de gedagten van *Amstels* Agtbaaren Raad, om zich naar de begeerte van *Frankryk* te schikken. Dan dit alles zal zich vervolgens nader ontwikkelen.

Ons staat hier nog den Leezeren onder 't ooge te brengen, wat inmiddels tusschen de Volkplantingen in *Noord-America*, *Frankryk*, en *Engeland* voorviel, 't geen noodwendig van veel invloeds moest zyn op 't gedrag der Bestuurderen van de *Vereenigde*

Ge-

Gewesten; als mede de voordeelen, door de *Noord-Americaanen* behaald, door *Frankryk* geholpen.

II. BOEK.

De band van Verééniging, tusschen de *Noord-Americaanen* en *Frankryk*, werd, reeds vroeg in dit Jaar, nader toegehaald en met den knoop eens Verdrags bevestigd, op den vierden van Sprokkelmaand. Van deeze voor alle Mogenheden van *Europa* zo gewigtige gebeurtenis, gaf de *Fransche* Gezant aan het Hof van *Engeland*, de Markgraaf DE NOAILLES, de volgende opmerkelyke Verklaaring, uit naam zyns Koninglyken Meesters. „ De *Vereenigde* „ *Staaten van Noord-America*, in 't volle „ bezit der Onafhangelykheid, waar van „ zy den vierden July MDCCLXXVII ver- „ klaaring hebben gedaan, aan den Ko- „ ning, hebbende doen voorstellen, om „ de Verbintenissen, die zich tusschen de „ beide Natien begonnen te vestigen, door „ een plegtige Overeenkomst nauwer en „ sterker te maaken, hebben de wederzyd- „ sche Gevolmagtigden een Tractaat van „ Vriendschap en Koophandel getekend, „ met oogmerk om tot een grondslag der „ onderlinge Verstandhouding te dienen.

1778. Verdrag tusschen *Frankryk* en *Noord-America* gesloo-ten.

„ Zyne Majesteit, beslooten hebbende „ de goede Verstandhouding tusschen „ *Frankryk* en *Groot-Brittanje*, door alle „ middelen, met zyne Waardigheid, en het „ welweezen zyner Onderdaanen, bestaan- „ baar, aan te kweeken, oordeelt aan het „ Hof van *Londen* kennis te moeten gee- „ ven van deezen stap, en teffens te ver-

„ klaa-

II. BOEK. 1778. „ klaaren, dat de Verdragaangaande Partyen de zorgvuldigheid hebben gehad, „ om geen uitsluitend voordeel, ten behoeve der *Franschen*, te bedingen: en „ dat de *Vereenigde Staaten* van *Noord-America* de vryheid hebben behouden, „ om, op gelyken voet, met alle andere „ Volken, te handelen.

„Deeze bekendmaaking aan het Hof van „ *Londen* doende, is de Koning vastlyk „ overtuigd, dat het zelve daar in zal vinden, nieuwe bewyzen van de standvastige en opregte geneigdheid zyner Majesteit tot den Vrede, en dat zyne *Britsche* Majesteit met dezelfde gevoelens bezield, insgelyks al dat de goede eensgezindheid zou kunnen stooren, vermyden „ en in 't byzonder kragtdaadige maatregels neemen zal, op dat de Handel van „ zyner Majesteits Onderdaanen met de „ *Vereenigde Staaten van Noord-America* niet „ gestremd worde, en ten deezen opzigte „ de gebruiklykheden, door Handeldryvende Volken aangenomen, teffens met „ de regelen, die als tusschen de Kroonen „ van *Frankryk* en *Groot-Brittanje* bestaanbaar mogen aangemerkt worden, te doen „ waarneemen. —— In dit billyk vertrouwen zou de Overleveraar deezer „ Verklaaringe, het overtollig kunnen rekenen het *Britsche* Ministerie te kennen „ te geeven, dat de Koning, zyn Meester, besloten hebbende de wettige Handel-vryheid zyner Onderdaanen kragtdaadig te beschermen, en de eer van zy-

„ ne

„ ne Vlag ſtaande te houden, ingevolge „ van dien, in overleg met de *Vereenigde* „ *Staaten van Noord-America*, de noodige „ maatregels in voorraad genomen heeft."

II. BOEK. 1778.

Bekendmaaking daarvan by deezen Staat. Dit brengt eene aanmerkelyke verandering te wege.

Van dit geſlooten Verdrag kreegen ook de andere Mogenheden berigt, en deeze Staat kennis, by monde van den Heer BERENGER, in de afweezigheid van den *Franſchen* Gezant DE VAUGUYON, met de Zaaken van dat Hof belast (*). Wie het Koopbelang deezer Gewesten kent, en op den waaren prys ſchat, en de Staatkundige betrekkingen, daar toe medewerkende, gade ſlaat, zal terſtond zien en bekennen moeten, hoe deeze ſtap van *Frankryk* het gelaad der zaaken tusſchen deezen Staat en het nieuw gevormd Gemeenebest in een ander Werelddeel, niet weinig veranderde. Was het, voorheen, genoeg geweest 't zelve niet te beledigen, of vyandlyk te bejegenen, thans, nu *Frankryk* de *Staaten van America* openlyk voor een *Onafhangelyk Gemeenebest* erkende, en een Verdrag van gemelden aart met dezelve ſloot, waar in de *Americaanen zich de Vryheid hadden voorbehouden, om met andere Volken, op gelyken voet, te handelen*, 't welk een vooruitzigt opende van een vryen Handel op een zo wyd uitgeſtrekt Werelddeel, werd het tyd andere maatregelen te neemen, en blyken van genegenheid en vriendſchap te betoonen aan een opkomend Gemeenebest, in

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 197, 198.

II. BOEK. 1778. in zynen opgang ondersteund door eene magtige Mogenheid, tegen eene, wier schennisfen van de plegtigste Verdragen, den Handel der Ingezetenen zo veel nadeels toebragten. Zulks werd aan den eenen kant gebillykt, door het betaamelyk beginzel van voorzorge, om zich te verzekeren van hoogst waarschynlyke voordeelen, welke anderzins, gewis aan anderen zouden ten deele vallen; en die, aan den anderen kant, niet aanliepen tegen, of onbestaanbaar waren met de openlyke trouw van Staatkundige Verbintenisfen.

't Is niet zeldzaam Menschen aan te treffen, die, in zekere byzondere Gebeurtenis, den sleutel waanen te vinden eener menigte van voorgaande Bedryven, en daar op een stelzel van Staatkunde gronden. De Verbintenis tusschen *Frankryk* en de *Noord-Americaansche Staaten*, heeft men uit dit oogpunt beschouwd, en beweerd, dat deeze laatstgemelden hun Twist met het Moederland zo verre min voortgezet hebben uit zich zelven, dan door de opstookingen van *Frankryk*, dat, langs dien weg, de *Britsche Kroon* zogt te vernederen (*). Men zou hier op mogen aanmerken, dat men dit gedrag van *Frankryk*, ten opzigte van *Groot-Brittanje*, kan houden voor een tydige wederwraak van den zevenjaarigen Oorlog, dien het eerste tegen het laatste Ryk hadt moeten voeren, en een zo schade-

(*) *Politiek Vertoog*, bl. 74.

delyk einde hadt voor de *Fransche Kroon*; als mede dat de Staatkunde van *Europa*, en het onderscheiden belang der Volken, *Frankryks* stap om de *Noord-Americaanen* te ondersteunen, genoegzaam, in eenen staatkundigen zin, regtvaardigt: dewyl dit Ryk hier de geschiktste gelegenheid aantrof om het Zeegezagvoerend *Groot-Brittanje* eene allergevoeligste neep toe te brengen. Dan wy schryven geene verdeediging van het gedrag, door LODEWYK DEN XVI en diens schrandere Staatsdienaaren gehouden, en zullen hier alleen byvoegen 't geen LINGUET deswegen te boek stelde. „Het „ *Fransche* Hof heeft den *Engelschen* twee „ volle jaaren tyd gegeeven om de zaak in „ 't vriendlyke met de *Americaanen* te vinden, twee andere jaaren om ze met geweld te onder te brengen. Dan, in „ dien tusschen tyd, was 'er niets 't geen „ vreemden verpligtte om allen Handel „ met de Kinderen af te snyden; onder „ voorwendzel dat ze met hun Moeder „ over hoop lagen. *Frankryk* heeft aan „ de tegen *Engeland* opstaande *Americaanen* goederen verschaft, welken de *Engelschen* hun weigerden. *Frankryk* heeft „ van hun rechtstreeks ontvangen, 't geen „ 't zelve, door de tusschenkomst van *Engeland*, niet langer kon krygen: dit is „ het Regt der Volken. Het heeft 'er by „ gewonnen. 't Zou aan de zyde van „ *Frankryk* eene jammerhartige kinderagtigheid geweest hebben, dit voordeel „ te verwaarloozen, waar van andere Vol-

II. BOEK. 1778.

II. BOEK. 1778. „ ken, de *Engelschen* zelfs, zich zouden „ bediend hebben. —— Wanneer, in „ 't einde, door den aanhoudenden Oorlog, door het insluiten en gevangen neemen des Generaals BURGOYNE, door de „ eenstemmigheid van allen met de Party „ van het Congres; door het schrander „ beleid en de magtsvermeerdering des „ Generaals WASHINGTON, 'er geen „ twyfel meer viel of *America* was, ten „ opzigte van *Engeland*, geheel verlooren, „ en 't zelve gereed stondt eene Mogenheid „ te worden, welker vriendschap zo heil„ zaam was als haare haat nadeelig kon „ weezen, heeft het Kabinet van *Versail*„ *les* zich geschikt naar 't geen het lot be„ stemde ten aanzien dier beide Volken. „ Het ontving de *Americaanen* met open „ armen; en sloot met hun eene Verbinte„ nisse, die, noch beledigend, noch uit„ sluitend is, zelfs voor *Engeland*; erken„ nende eene Oppermogenheid en Onaf„ hangelykheid, welke de Hemel door de „ behaalde overwinningen verzegelde: „ Kon *Frankryk* anders handelen? en heeft „ het, zo doende, zyn plicht niet, op het „ stipste, betracht (*)?"

Aanzoek der *Engelschen*, in *Noord-America* verijdeld. Schoon men, in *Groot Brittanje*, niet onkundig was van 't geen 'er te *Versailles* omging, ten aanziene van het beraamen van zulk eene Verbintenisse, en verscheide omstandigheden, de des loopende ge-rug-

(*) *Annales Politiques*, Tom. IV. p. 101. 103.

rugten zeer aanneemelyk maakten, hadt men dit ſtuk niet zeer geteld; en meer gearbeid om nieuwe Lastbrieven te vervaardigen voor de Gelastigden, weder na *Noord-America* beſtemd; — Lastbrieven van veel uitgebreider aart, waar van men afſchriften voor uit zondt, en, zo veel mogelyk, onder 't Volk verſpreidde. Men hieldt het daar voor, dat in dezelve den *Americaanen* veel meer werd aangeboden, dan hunne oorſpronglyke eisſchen waren geweest, waarom de Oorlog begonnen was; Lord NORTH betuigde, „niet te „kunnen zien dat de *Americaanen* iets „meer konden uitdenken om te vorderen, „behalven alleen eene Onafhangelykheid, „waar toe *Engeland* nooit kon komen, „en die het waar belang van *America* ook „weezenlyk was niet te begeeren (*)."— De pooging der *Engelſchen* om deeze Voorwaarden van Vergelyk in *America* onder den man te helpen, werd daar aangezien voor een list om het Volk te verdeelen: het Congres beſloot, om de veragting hier van op het duidelykst te toonen, dezelve in de Nieuwspapieren te plaatſen. De Generaal WASHINGTON, van den *Engelſchen* Generaal TRYON, die het verſpreiden deezer Papieren op zich genomen hadt, een geheel paket ontvangen hebbende om onder de Officieren zyns Legers uit te deelen, ſloot, in zyn Brief tot antwoord, een

(*) *Gentlemans Magaz.* Vol. XLVIII. p. 54.

II. BOEK. 1778. een gedrukt Nieuwspapier, waar in, op last van 't Congres, die Voorwaarden geplaatst waren, vergezeld van de besluiten, op dezelve door het Congres genomen. De Gouverneur TURNBULL erkende in een Brief, ten antwoord op het verzoek om deeze Voorwaarden uit te deelen, onder andere, „ daar is een tyd „ geweest, waar in deeze stap van het „ toen door ons erkende Moederland, „ met vreugde en dankbaarheid zou wee„ zen aangenomen; doch die tyd is on„ herroepbaar verloopen. De herhaalde „ verwerping van onze opregte en zeker „ genoeg onderdaanige Smeekingen; de „ aanvang der Vyandlykheden; de ont„ menschtheid waar mede dezelve, van „ uwe zyde, zyn voortgezet; de aan„ stootlyke onbeschoftheid, welke men, „ by elk gering behaald voordeel, laat „ blyken; de wreedheden, gepleegd aan „ de ongelukkigen, door het Krygsvolk „ in uwe handen gevallen, zyn alle on„ verzetlyke hinderpaalen tegen het denk„ beeld zelve om Vrede met *Groot-Brit„ tanje* te sluiten, op eenige andere voor„ waarden, dan die van de volstrekste „ Onafhanglykheid (*)."

Overeenkomstig hier mede was de uitslag der Raadpleegingen van het Congres; 't zelve verklaarde, dat, wanneer iemand, of eenige Persoonen het waagde eenig afzon-

(*) *Univerzal Magaz.* Vol. LXXI. p. 322.

zonderlyk Verdrag, of Overeenkomst met de Gelastigden der Kroone van *Groot-Brittanje* aan te gaan, de zodanigen aangemerkt en behandeld zouden worden, als Vyanden van de *Vereenigde Noord-Americaansche Staaten*; dat deeze Staaten in geene Handeling met de Gelastigden konden treeden, of zy moesten vooraf hunne Vlooten en Legers te rug ontbieden, of anders, op de stelligste en uitdruklykste wyze, de Onafhangelykheid dier Staaten erkennen. Tegen het in slaap wiegen door veel beloovende voorslagen, moest men zich hoeden, en zich ten verderen Kryg, met allen ernst, toerusten (*).

II. BOEK. 1778.

Wanneer het met de gevoelens der *Noord-Americaanen* in deezer voege geschapen stondt, kwam, uit *Parys*, de Heer SIMEON DEAN, met de Papieren, die het zegel drukten op de scheiding van *America* en *Engeland*: hy bragt, ter bekragtiging over de meergemelde Verdragen van Koophandel en Vriendschap. Onbeschryflyk was de blydschap der *Noord-Americaanen*; dezelfde Nieuwspapieren, die korteling, met zo veel smaads, de laatste Voorslagen van Vergelyk met *Engeland*, over al verspreid hadden, werden thans, door het Congres gebezigd, om deeze tyding alomme bekend te maaken; met verheffing van de gadelooze Edelmoedigheid des Konings van *Frankryk*, de eerste, die hunne Onafhan-

De *Noord-Americaanen* opgebeurd en versterkt, door de overgebragte geteekende Verdragen.

(*) *Universal Magaz.* Vol. LXXI. p. 323.

II. BOEK. 1778. hanglykheid erkende; men gaf, daar benevens te verstaan, dat men op *Spanje* kon rekenen, als gereed om *Frankryks* voorbeeld te volgen; weshalven de Zeemagt dier beide Mogenheden mogt aangemerkt worden als veréénigd voor hunne Zaak; ja, de Leden van het Congres betuigden te vertrouwen op de Vriendschap van andere Mogenheden, en de algemeene gunstige geneigdheid van *Europa* voor de Vryheid der *Noord-Americaanen*.

Hoe zy de *Engelsche* Gevolmagtigden behandelen. Geen ongunstiger tydstip dan dit, konden de *Engelsche* Gevolmagtigden aantreffen; zy werden, met de koelste onverschilligheid behandeld, en moesten, langs den gewoonen weg, hunne Papieren het Congres doen toekomen: deeze, in overweeging genomen zynde, was het kort, doch veel behelzend, antwoord, door den President HENRY LAURENS, den Gelastigden gezonden: „ Dat het Congres, uit alles vernomen hadt, hoe het „ Volk der *Staaten van America* aangemerkt werd als onderworpen aan de „ *Kroon van Groot-Brittanje*; een denkbeeld van Afhangelykheid, 't geen zy „ niet konden verdraagen. Dat zy genegen waren tot den Vrede, ondanks de „ onregtmaatige eischen, uit welken de „ Oorlog ontstaan, en de woeste wyze „ waar op dezelve gevoerd was. Zy wilden over een Vrede- en Handel-Verdrag „ handelen, niet onbestaanbaar met de „ reeds bestaande Verdragen, wanneer de „ Koning van *Groot-Brittanje* zich daar toe

op-

„ opregt genegen betoonde: dat de ééni- „ ge voldoende proef dier genegenheid „ was, eene uitdruklyke Verklaaring van „ de *Onafhanglykheid der Staaten van Noord-* „ *America*, of het *opontbieden der Leger-* „ *magten en Vlooten* (*).”

II. BOEK. 1778.

Deeze poogen verdeeldheid en oproer te verwekken.

WASHINGTON's weigering van vrygeleide aan den Secretaris Dr. FERGUSON, werd, door het Congres goedgekeurd; en de Gelastigden dus buiten ſtaat geſteld om in Perſoon te handelen met de Leden van 't Congres, namen het zelfde middel te baat om by het Volk ingang te krygen, als zy gebruikt hadden om hunne Voorſlagen van Vergelyk onder de menigte te verſpreiden; doch zulks hadt te zeer het voorkomen van een toeleg om verdeeldheid en opſtand onder de Volkplantingen te verwekken, dan dat het opgang kon maaken, ook dienden de Nieuwspapieren, om den invloed, welken zulk een beſtaan zou kunnen hebben, te keer te gaan. Men hieldt het Volk voor oogen, dat zy reeds een Verdrag met *Frankryk*, als *Onafhangelyk*, geſlooten hebbende, met de Gevolmagtigden, niet als *Afhangelyk* konden handelen, zonder de goede trouw omtrent *Frankryk* te ſchenden, en allen geloof by vreemde Volken te verliezen; 't geen hun van alle hoope op buitenlandſche hulpe zou ver-

(*) *Univerſal Magaz.* Vol. LXXI. p. 323. Zie ook de Brieven, ten dien tyde gewisſeld, tusſchen de Gevolmagtigden en het Congres, in dat Tydſchrift, Vol. LXXIII. p. 78.

II. BOEK. — 1778. verfteeken. Teffens zouden zy zich geheel ftellen ter genade van de zodanigen, die reeds alle middelen van bedrog, geweld en wreedheid, ten hunnen verderve, hadden in 't werk gefteld: dewyl noch de Koning, noch de Staatsdienaars, noch het Parlement van *Engeland*, zich verpligt vonden om eene voorwaarde, waar in zy met de Gevolmagtigden over een kwamen, te bekragtigen: of vonden zy zulks noodzaaklyk, om eenige tegenwoordige oogmerken te bereiken, het beroepen van een nieuw Parlement kon alles weder om verre ftooten. Men kon geen vertrouwen altoos ftellen op een Vyand, dien men reeds zo trouwloos, en zo hardnekkig in kwaadaartigheid en wreedheid, gevonden hadt. Daarenboven ftraalde het bedriegelyk oogmerk der voorgeflaagene Onderhandeling door, in het aanbieden van Voorwaarden, die de erkende magt der Gelastigden verre te boven gingen (*).

Veldtocht deezes Jaars in *Noord-America*. De Veldtocht deezes Jaars werd geopend met het ontruimen van *Philadelphia*, 't geen de reeds zo weinig beduidende poogingen der Gevolmagtigden nog kragtloozer maakte. By *Monmouth* behaalde WASHINGTON de overwinning op de *Engelfchen*, die den nagt te baate namen, en *Staaten Eiland*, zonder eenig verder verlies, bereikten. Deeze uittocht uit *Philadelphia* was gelukkig in de uitvoering, en nog

(*) *Univerfal Magaz.* Vol. LXXI. p. 376.

nog gelukkiger ten opzigte van het tyd- II.
punt: want het leedt maar weinig tyds, BOEK.
of de Graaf D'ESTAING, van *Toulon* on-
der zeil gegaan met een Vloot van der- 1778.
tien Linie-Schepen, met oogmerk om de *Britsche* Vloot in de Rivier in te sluiten, kwam op de hoogte van de *Delaware*. Tegenwind en ongunstig Weer, hadt de reis zo lang vertraagd, dat de Generaal CLINTON, tyd en gelegenheid vondt om, te ontsnappen. Deeze Hulp-vloot der *Fransche* Kroone styfde de moed der *Noord-Americaanen*. De *Fransche* Vlootvoogd zogt *Nieuw-York* aan te tasten; doch vondt den boezem der Haven, voor zyne zwaare Schepen, te ondiep; des stevende hy na *Nieuw-Port*, om *Rhode-Eiland*, lang in 's Vyands handen geweest, en welks beleg te Land ondernomen was, onder 't bevel van den Generaal SULLIVAN, te vermeesteren. Terwyl de *Fransche* Vloot in de Haven lag ontscheepten de *Americaansche* Legerbenden. Lord HOWE vertoonde zich aan den mond der Have met alle de Schepen, welke hy by elkander hadde kunnen krygen. De Graaf D'ESTAING stak terstond in Zee om hem aan te tasten; doch een geweldige en langduurige Storm, belette de Vlooten by elkander te komen: zwaare schade aan beide toegebragt, noodzaakte dezelve, tot herstel daar van, te havenen. SULLIVAN, van de hulp der *Fransche* Vloot verstooken, die na *Boston* gezeild was, moest, hoe dapper hy zich kweet,

het

II. BOEK. 1778.

het beleg opbreeken: de *Engelſchen* waagden het hem, by 't aftrekken, aan te vallen; doch werden met verlies te rug gedreeven, en vonden de *Americaanen* gelegenheid om, binnen kort, zonder gemerkt te worden, of één Man verlooren te hebben, het Eiland te verlaaten. In andere Streeken van *Noord-America* werd desgelyks, met wisſelenden Krygskans, geſtreeden; maar de *Engelſchen* moesten een groot deel hunner nieuwe veroveringen, zo ſchielyk verlaaten als zy ze gemaakt hadden (*).

Beginzelen des Oorlogs tusſchen *Frankryk* en *Engeland* in deezen Oord.

Terwyl de Kryg in *Noord-America* volduurde, begon dezelve in dit Werelddeel, met het neemen van de *Franſche* Fregatten de *Licorne*, de *Belle Poule* en de *Pallas*, door de Vloot onder den Admiraal KEPPEL. De Koning van *Frankryk* gaf daar op den Admiraal des Ryks last, om Brieven van Repreſaille tegen de *Engelſchen* af te vaardigen, en moedigde, door het aanbod van de grootſte voordeelen, het uitrusten van Kaaper-Schepen aan. De Vlooten, onder den Graaf D'ORVILLIERS en den Admiraal KEPPEL, ontmoetten elkander by *Ouesſant:* en daar de eerſte allen lof by zynen Koning wegdroeg, wegens zyne betoonde dapperheid, kon de laatſte het verwyt, van zich niet gekweeten te hebben,

(*) *Univerſal Magaz.* Vol. LXII. p. 331. LXIII. 70. 46. 47. 93. 98. 105.

ben, niet ontgaan (*). De sterk bemoedigde *Fransche* Kaaper-Schepen waren voorspoedig, zy namen een aantal *Britsche* Koopvaardyvaarders en verscheide Kotters.

II. BOEK. 1778.

Spanje en *Zweeden* gunstig voor de *Noord-Americaanen*.

De Oorlog, tusschen *Frankryk* en *Engeland*, zo goed als verklaard, maakte eene afwending ten voordeele der *Noord-Americaanen*, die hoope mogten scheppen, dat hunne verwagting, om ook *Spanje* tot hunnen kant te zien neigen, eerlang stondt vervuld te worden: want, schoon dit Hof, by de zeer sterke Krygstoerustingen, den toeleg bedekt hieldt, en zich niet verklaarde, welk eene zyde het zou kiezen, in de nu tot eenen Oorlog gereezen verschillen tusschen *Frankryk* en *Engeland*, gaf het eene Verklaaring in 't licht, die eene zydelingsche goedkeuring behelsde, van het Verdrag tusschen *Frankryk* en *Noord-America* gesslooten; volgens 't zelve, stondt het aan de *Fransche* Schepen, uit *Noord-America* komende, vry, in de *Spaansche* Havens te komen, en daar hunne Laadingen te verkoopen: ook hunne Pryzen in dezelve op te brengen, ten gelde te maaken, en op den zelfden voet te handelen, als gebruiklyk geweest was in voorige Oorlogen: —— De *Americaansche* Schepen vonden ook toegang in de *Zweedsche* Havens;

(*) *Univers. Magaz.* Vol. LXIII. bl. 329.

II. BOEK. 1778.

vens; een gunſtig voorteken, van de geneigdheid deezer Noordſche Mogenheid, om, ten gelegenen tyde, de Onafhangelykheid der *Vereenigde Staaten van Noord-America* te erkennen, en, by alle voorkomende geſchillen, uit dien hoofde, indien mogelyk, eene volſtrekte Onzydigheid in agt te neemen, of anderzins in de maatregelen van *Frankryk* te treeden.

Gerugt dat onze Staat, ten dien tyde, met de *Noord-Americaanen*, handelde.

Een Nieuwstyding-Schryver in *Engeland* zogt zyne Landsgenooten, omtrent den tyd der Verbintenisſe tusſchen *Frankryk* en de *Noord-Americaanen* aangegaan, diets te maaken, „ dat 'er een Voorſtel tot een „ Verdrag tusſchen de *Americaanen* en de „ Staaten der *Vereenigde Gewesten*, ter ta„ fel van Hunne Hoog Mogenden gebragt „ was, 'er by voegende, dat het zou af„ hangen van de aanmoediging, welke zy „ van *Frankryk* ontvingen, of zy zich ten „ voordeele der *Americaanen* zouden ver„ klaaren; zeker was het dat de *Hollanders*, „ hun heimelyk, zo veel zy kunnen, by„ ſtonden (*).” Doch de valschheid des gerugts, wegens dien Voorſlag, alleen verſpreid om onze Staat meer en meer in haat by *Engeland* te brengen, en als geheel aan de *Franſche* belangen verknogt te doen voorkomen, bleek ten overvloede, dewyl 'er niets van dien aart gebeurd was; en het belachelyk is daar toe te brengen, het gehandelde tusſchen de Heeren WILLIAM LEE

(*) *Gentelmans Magaz.* Vol. XLVIII. p. 285.

LEE en JEAN DE NEUFFILLE, te *Aken*; 't geen vervolgens van zulk een nasleep was, en, te zyner plaatze, door ons moet vermeld worden (*). Alleen behooren wy hier, by voorraad, op te tekenen, dat het laatste *Engelsche* Ontwerp van Bevrediging der Volkplantingen met het Moederland, grond gaf om te vreezen, dat het beding van eenen uitsluitenden Handel, onze Kooplieden geheel van den Handel op *America* zou ontzetten: ter voorkominge hier van, ontwierp gemelde Commissaris van het *Americaansche Congres*, met dien *Amsterdamschen* Koopman, met voorkennis der Regeeringe van die Stad, een Plan, 't geen de Heeren Burgemeesteren, zo ras de Onafhangelykheid van *Noord-America* erkend was, beloofden in den schoot der Souverain te zullen brengen.

Zo veel oordeelden wy te moeten melden, wegens 't geen, ten deezen Jaare, omtrent het Zeeweezen, de Zeerooveryen der *Engelschen*, de Handelingen met dat Ryk, en met *Frankryk* gebeurde, als mede van het voorgevallene in *Noord-America*, en wat daar toe betrekking hadt, van zo veel invloeds op alles wat Staatszaaken betreffende, in deeze Gewesten om en zwanger ging van gewigtige voorvallen in het toekomende, die, buiten dit verband, geheel niet te begrypen zyn.

Het

(*) *Brieven van* CANDIDUS, III. D. bl. 153.

II. BOEK. — 1778.

De Voorregten der Groote Visscherye verlengd; en de Kabbeljaauwvisschery beschut.

Het wordt meer dan tyd het oog te vestigen op andere voorwerpen, den Lande betreffende, die desgelyks onze aandagt verdienen. —— De verleende vrydom van lasten, aan de Groote Visschery toegestaan, met dit Jaar ten einde loopende, verlengden de Staaten van *Holland* denzelven, voor den tyd van drie Jaaren (*). — De Algemeene Staaten, in ervaaringe gekomen zynde, dat, ten behoeve van vreemde Natien, hier te Lande, Vischhoekers met Bunnen gebouwd en uitgerust wierden ter Kabbeljaauwvangst op de *Noordzee*, ten nadeele van de Ingezetenen deezer Landen, van deeze Vischvangst bestaande, verboden het bouwen, verhuuren, leenen en leveren van zodanige Vischhoekers aan vreemden, of het bevragten van dezelve, voor Rekening van Uitheemschen, op verbeurte der Schepen en eene boete van 3000 Guldens (†).

Voordeelige Tabaksteelt hier te Lande.

Zints veele jaaren was het planten van Tabak geen geringe Tak van Werkzaamheid en Handel geweest, omstreeks *Amersfoort* en in *Gelderland*. Dan de blykbaare minderheid in soort, deedt deeze inlandsche altoos verre beneden de buitenlandsche stellen. Schoon geene aanmerkelyke verbetering meer vertiers baarde, en dus die Planteryen meerderen bloei bezorgde, zag

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 12.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 14.

zag men dezelve op eene verbaazende wyze toeneemen, in gevolge van de *Americaansche* Onlusten. Deeze belemmerden den overvoer der Tabak grootlyks, en deedt den prys zo zeer ſtygen, dat men, voor de beste binnenlandſche ſoort de helft meer gelds kon maaken dan kortsgeleden, en voor de gemeenſte omtrent den prys bedingen, onlangs voor de beste ontvangen. Dit aanzienlyk voordeel bekoorde: ieder, om zo te ſpreeken, werd Tabaksplanter, men zag, in die Streeken, ſchuuren by ſchuuren timmeren, tot het droogen en de verdere behandeling dier ſterk aangekweekte Plant. Landen, voorheen tot andere Gewasſen geſchikt, werden tot Tabakslanden gebruikt; in de *Betuwe* hakte men kersſenboomgaarden omverre om 'er Tabak te teelen. Men ſcheen, deeze Streeken doortrekkende, zich in *Virginie* te bevinden, en zag niets dan Tabak: en de algemeene werkzaamheid daar in, bragt groote voordeelen toe, hoe zeer het te wagten ſtondt, dat, de Oorlog in *America* een einde neemende, (waar toe zich alle waarſchynlykheid reeds begon op te doen,) de groote voordeelen deezer Planteryen, met dien Oorlog te gelyk zouden ophouden (*).

II. BOEK. 1778.

Plans tegen de verzanding van het Y.

Van het uiterſte aanbelang vóór ons Vaderland, is het wel gadeſlaan van deszelfs Waterſtaat, ter behoudenisſe en verbeteringe der binnenlandſche Vaard. In de Jaa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 211. 1495.

II. BOEK. 1778. Jaaren MDCCLXXII en MDCCLXXIII, waren deskundige Mannen over den Waterſtaat van *Rhynland* geraadpleegd. Het bleek dat deeze in eene zeer nauwe betrekking ſtondt tot de geſteldheid van het Y; naardemaal de veranderingen, door die Rivier ondergaan, veeltyds ten grondſlage gelegd worden van de veranderingen van den Waterſtaat van *Rhynland*. Onder deeze veranderingen van het Y, verdienden de menigvuldige aanſlykingen dier Riviere voor de Stad *Amſterdam*, boven al in aanmerking genomen te worden: en vermids die aanſlykingen een aller onaangenaamst vooruitzigt opleverden van belemmerde Scheepvaard, op dien druk bevaaren Stroom, was, met volle overwigt van reden, de aandagt der Overheid, zedert dien tyd gevestigd geweest, op het beraamen en te werkſtellen van bekwaame middelen, om de verdere gedugte toeneeming der Ondiepten van het Y voor die Koopſtad te ſtuitten, als mede om de aangeſlykte ſtoffen van daar te verdryven. Met dit inzigt ſtelden Gecommitteerde Raaden, Dyk-Graaf en Hoog Heemraaden van *Rhynland*, dit gewigtig ſtuk in handen der Toezienderen van *Rhynland*, de Heeren ENGELMAN en BRUININGS, en den Landmeeter BOLSTRA, deezen gaven middelen van herſtel op, over welken de Regeering van *Amſterdam*, de bedenkingen innam van de Heer STEENSTRA, Lector in de Wis- en Zeevaardkunde te dier Stede: deeze keurde de voorgeſlaagene middelen af, met

de

de opgave van in veele opzigten rechtstreeks daar tegen overgesteld. Deeze strydigheid van begrippen van deskundige Lieden, die ieder hunne gevoelens, met allen ernst, in breedvoerige geschriften, verdeedigden, deedt de Staaten van *Holland* te raade worden, de gevormde Ontwerpen, met daar by ingediende Geschriften, aan de Hoogleeraaren in de Wysbegeërte te *Leyden*, ALLEMAND en VAN DE WYNPERSSE, op te draagen, die het Plan van den Heere STEENSTRA met hunne goedkeuring vereerden, waar op Hun Ed. Groot Mogenden, in Grasmaand deezes Jaars besllooten, dat dit Ontwerp in zyn geheel, door dien Heer zou ter uitvoer gebragt worden, gelyk geschiedde (*). — Geduurende het verloop van Jaaren, dat dit stuk hing, ontbrak het niet aan veelvuldige Schriften, over een zo belangryk onderwerp; kundigen, en miskundigen deelden hunne aanmerkingen mede; en het verschilde zeer veel dat het door de *Leydsche* Hoogleeraaren voorgetrokken, en door den Staat omhelsde Plan, eene algemeene goedkeuring wegdroeg: veelen wraakten het, en zagen het hulpmiddel aan, als geschikt ter vermeerdering der kwaale, of om eene andere, in de plaats daar van, te doen gebooren worden.

H. BOEK. 1778.

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. 979—1178. waar men de Stukken, van wederzyden ingeleverd, en beoordeeling der Hoogleeraaren, in 't geheel vindt.

II. BOEK — 1778.

De Verbeurtverklaaringen in *Gelderland*, in de *Colonien*, en elders, afgeschaft.

De invloed van eene betere Denkwyze en daar uit spruitende zagter Zeden, vertoonde zich in de Afschaffing van de Verbeurtverklaaring der Goederen. Eene Straf, by de meeste Volken reeds van ouds in gebruik; doch meer geschikt om onschuldige Naabestaanden, dan wel den Misdaadiger zelve te straffen. Op veele plaatzen, en byzonder in *Gelderland*, was het een regel, dat niemand te gelyk zyn Lyf en Goed kon verbeuren, dan in geval van Gekwetste Majesteit, Vadermoord en Geweldige Schaaking. Over deezen regel en de drie gemelde uitzonderingen, zo wel als over het geheele onderwerp der Verbeurtverklaaringe, was meermaalen twyfel ontstaan, en 't zelve door de Staaten van *Gelderland* in de ernstigste overweeging genomen; die daar op beslooten, de gedagten en het oordeel des Hofs van *Gelderland* in te neemen; welk Hof, naa een nauwkeurige Verhandeling, over den aart en verscheide soorten van Verbeurdverklaaring, als mede een onderzoek van 't geen in de Landregten van *Gelderland* daaromtrent was vastgesteld, het afschaffen van de Verbeurdverklaaring der Goederen van eenen Misdaadigen, by vonnis van den Regter, heeft afgeraaden. In gevolge van welken raadgeevenden Brief, het geregtlyke Besluit der Staaten van *Gelderland* viel, om de Verbeurtverklaaringen, in de gemelde, en in alle gevallen, te doen ophouden (*). De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 311. 327.

De Algemeene Staaten volgden die zelfde roepstem der Billykheid, en vernietigden, in alle *Volkplantingen van den Staat*, en in de *Generaliteits Landen*, die schreeuwende Regtsvorderingen, tot verdrukking der onschuldigen strekkende, en tot vermeerdering van der Vorsten inkomsten, vastgesteld (*). II. BOEK. 1778.

Alle Voorstanders van de onvervreemdbaare Regten der Menschlykheid, alle Begunstigers van daar mede overeenkomstige Staatsbesluiten, wenschten, dat die zelfde geest van Billykheid, welke het afschaffen der Verbeurtverklaaringen inboezemde, ook eene vrye werking mogt hebben, omtrent het stuk der haatlyke *Drostendiensten* in *Overysfel*; maar deeze vondt zich te deerlyk belemmerd door Heerschzugt en Eigenbaat; en een der uitmuntendste Voorstanderen van de edele zaak der Vryheid, moest, met schande en oneere overlaaden, ter Raadzaal uitgeslooten worden. Men vergunne ons dit stuk, 't geen toen zo veel gerugts maakte, en van zo ernstige gevolgen was, wat hooger op te haalen. — Het Leenstelzel hadt de Edelen tot Heerschers, en de andere Ingezetenen tot Slaaven gevormd (†). Met het verval van 't zelve, bespeurde men, in de gesteldheid der Volken van *Europa*, eene groote verandering; dan 'er bleeven voetstappen over van dit on-

't Geschil over de Drostendiensten in *Overysfel*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 705.

(†) Men slaa hier open ROBERTSON, *Hist. van Carel den V.*, II. D. bl. 57. enz.

onvoegelyk onderscheid, en schoon elders meer dan hier te Lande, deeze Gewesten niet vry van dit veragtlyk gedenkteken der Barbaarschheid (*), deeze, hoewel met den tyd gesleeten, bespeurde men nog in *Overyssel* in de Diensten, welke de Drosten van de Boeren vorderden. Meermaalen was, by voorkomende gelegenheden, over dit onderwerp, in de Staatsvergaderingen diens Gewests gehandeld: en hadt men daar op besluiten genomen, welken dit prangend juk van Dienstbaarheid op de schouderen der Boeren lieten. In een vergeeten hoek lag verschooven een Besluit van Ridderschap en Steden van den Jaare MDCXXXI, by 't welke aan de Heeren Drosten een jaarlyksch Inkomen van Gelde werd toegelegd, tot vergoeding van alle dergelyke Diensten, welke dus *afgekogt* waren (†).

Eenige Landlieden verzogten reeds in den Jaare MDCCLIX, om van zodanige Diensten, immers buiten het Drostampt, bevryd te mogen worden. De Gelastigden, om eene schikking daar op te maaken, bragten eerst in den Jaare MDCCLXXIV in 't midden, hoe 't hun best dagt, dat 'er zes Heeren benoemd wierden, tot het beraamen van een overslag, om die Diensten, ééns

(*) DE GROOT, *Inl. tot de Holl. Regtsgeleerdh.* I. B. 4. §. 2.

(†) Men vindt in *Jonkheer J. D. van der Capellen Regent*, bl. 94. en in de *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 313. dit merkwaardig stuk.

eens voor al, op een vasten voet te brengen, en te overleggen op wat wyze de Ingezetenen, die dezelve wilden afkoopen, zulks zouden kunnen doen. De Heeren, met dit ſtuk belast, verklaarden, in 't volgend Jaar, van begrip te weezen, ,, dat ,, de Ingezetenen, welken Drostendienſten ,, verpligt zyn te doen, dezelve als nog, ,, als voorheen, zouden behooren te kunnen of te mogen doen; doch dat de ,, geenen, welke mogten verkiezen dezelve af te koopen, zulks zouden kunnen ,, en mogen doen, mits voor ieder Wagendienst aan den Heere Drost van het ,, *Diſtrict* betaalende één Gulden, en voor ,, ieder Handdienst vyf Stuivers: doch dat ,, in Deſtricten, waar dezelve reeds op zekeren prys geſteld waren, of des eene ,, overeenkomst gemaakt was, het zelve ,, daarby, als nog, zou behooren te verblyven (*)." —— De Ridderſchap, als mede de Steden *Deventer* en *Kampen*, ſtemden in 't gemelde verſlag en plan, de Drostendienſten betreffende (†). *Zwol* kon 'er niet toe verſtaan, en ſloeg op den Landdag des Jaars MDCCLXXVI een plan voor, ingerigt om de Dienstbaarheid geheel te doen ophouden. Doch met meerderheid nam men een Beſluit, overeenkomſtig met het gedaan verſlag der zes Heeren: waar tegen die van *Zwolle* zich ver-

(*) *Van der Capellen Regent*, *bl.* 58, 59.

(†) *Ald.* bl. 62, 63.

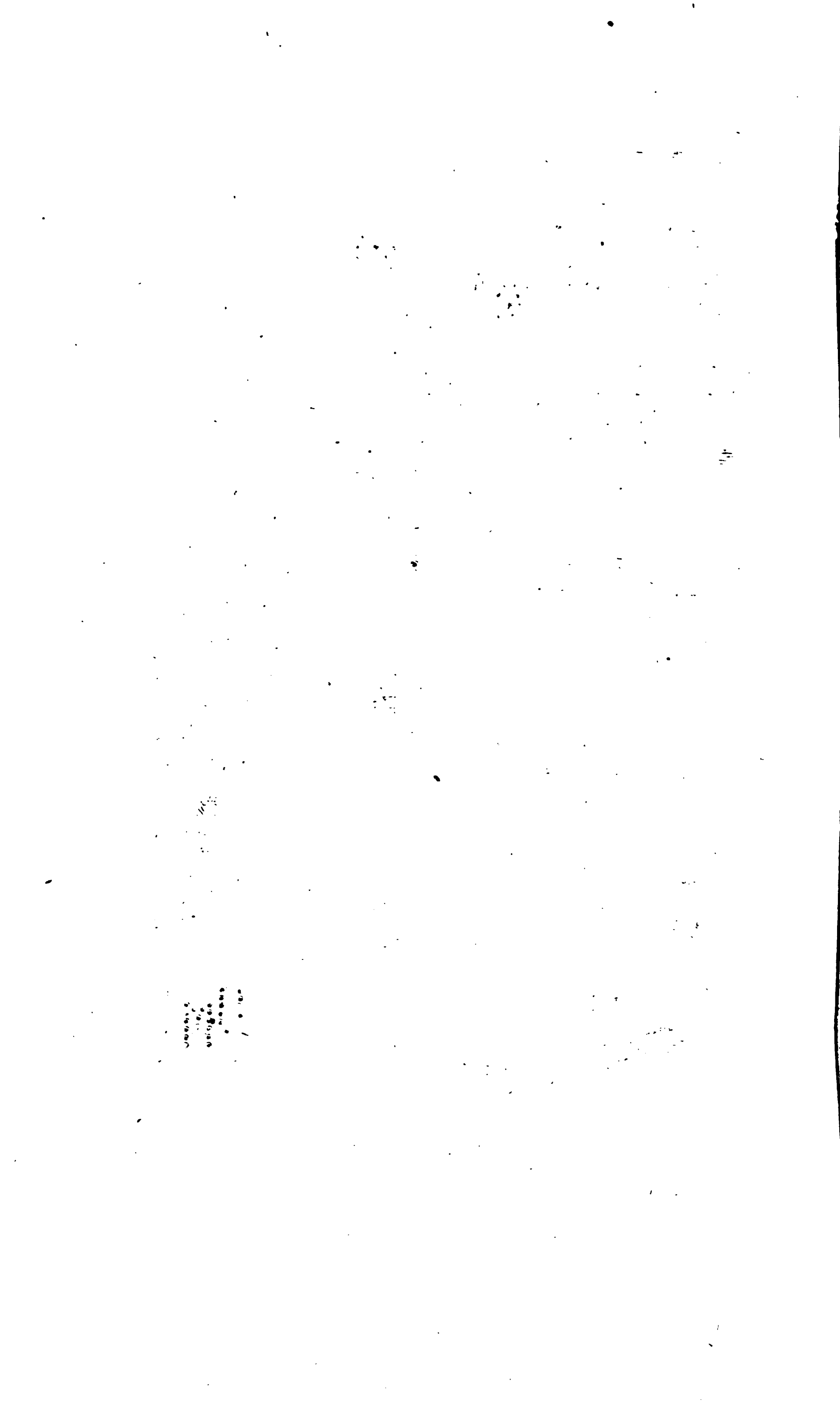
II. BOEK. — 1778. verzetten, met betuiging van hun leedweezen, dat men hadt gelieven goed te vinden, om met *Meerderheid* te besluiten in eene zaak, die *volkomene Eenparigheid* eischte; zy hielden aan zich het inleveren van eene nadere Aantekening, waar in het reeds gemelde Besluit der voorgaande Eeuwe, de volslaage Afkoop der Drostendiensten behelzende, te voorschyn kwam, en met veel klem werd aangedrongen, het gehouden gedrag der Meerderheid ten sterkste gewraakt, en het genomen Besluit, met de Aankundiging van 't zelve, voor kragtloos en niemand verbindende gehouden, als mede voorgeslaagen om de raadpleegingen over de Drostendiensten, te hervatten; ten einde dit stuk, hoe eerder hoe beter, met eenparigheid op zulk een voet te brengen, dat het voor de Heeren Drosten voegelyk en voor de Ingezetenen draagelyk, en minst schadelyk was. Tegen deeze Aantekening voorbehielden de Ridderschap, nevens de twee andere Steden, hunne Aantekeningen (*).

CAPELLEN kant zich tegen de Drostendiensten aan.

Sleepende bleef dit Stuk, aan zo veel verwyls gewoon, en dat, verder voortgezet, geen vriendlyk uitzigt opleverde, tot dat de Ridder VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, een Man, „die zich verbonden hadt, om geenerlei gebreken, „of insluipzels, even veel waar, en on-„der-

(*) *Ald.* bl. 64—76. Men vindt deeze Stukken mede in de *N. Ned. Jaarb.* 1779. bl. 317—326.

Jr. JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN,
Heer van der Pol, Appeltern, Altforst &c. &c. &c.
Jr J. D.
VAN DER
CAPELLEN
Regerings

„ der welke gedaante ze hem mogten „ voorkomen, goed te keuren, of te ver- „ bergen." (*) In Grasmaand deezes Jaars MDCCLXXVIII, zyne ftem verhief, en de zaak zyner verongelykte Landsgenooten in *Overysfels* Staatsraad bepleitte. Schoon dit Vertoog afzonderlyk gedrukt, en, naar verdienften, in andere Schriften geheel ingelyfd is, (†) kunnen wy niet voorby 'er eene en andere hoofdtrek uit op te leveren. „Hoe," dus liet deeze Vryheidsvriend zich hooren, melding gedaan hebbende van 't geen hy, ter gelegenheid van het Plakaat des Jaars MDCCLXXVI, ten voordeele der Slaaven in 't midden bragt, „hoe zou ik, „ daar ik my dus voor de Slaaven onzer „ Volkplantingen in de bresfe heb gefteld, „ kunnen nalaaten ook eene pooging te „ doen, ten voordeele myner eigene Me- „ deburgers, de Ingezetenen van het plat- „ te Land deezer Provincie, die, fchoon „ nevens ons Edelen en Stedelingen, ge- „ lyke Leden eener zelfde Maatfchappy „ zynde, fchoon dezelfde algemeene las- „ ten draagende, fchoon zo wel als Wy „ voor de Vryheid geftreeden hebbende, de

II. BOEK. 1778.

(*) Zie VAN DER CAPELLEN Voorreden voor de *Aanmerkingen over den Aart der Vryheid* van Dr. PRICE, bl. 13.

(†) Onder den Tytel van *Vertoog over de Onwettigheid der Drostendienften*, door J. D. VAN DER CAPELLEN, men ontmoet het in *van der Capellen*, *Regent*, bl. 77. enz. en in de *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 327.

II. BOEK. — 1778. „ de eenigen zyn, wien 't niet mag gebeuren de zoetste vrugten van den bittersten arbeid te plukken, en zich, naa zoo veel zwoegens en bloedvergietens, met de daad, en zonder uitzonderinge, in Vryheid gesteld te zien. — 't Is, Edele Mog. Heeren, aan allen, die my met hunnen ommegang vereeren, over bekend, dat het my steeds een bron van knaagend verdriet was, op de vrye halzen van zo *veelen* myner Mede-Ingezetenen, nog zo diepe en duurzaame tekenen van het prangend Juk der Dienstbaarheid te moeten aanschouwen, en geen middel te weeten om 'er hun van te verlossen."

Naa eene opgaave van het, in de laatste jaaren, gebeurde over de Drostendiensten, en 't geen zyn persoon byzonder betrof, als mede zyne bedenking over den oorsprong dier Dienstbaarheid, waar aan de *Overysselsche* Ingezetenen ten platten Lande zich nog onderworpen vonden, zo zeer afsteekende by de Vryheidsmin der Oude *Germaanen*, die zich meer lieten *raaden* dan *beheerschen*, oppert hy twee stellingen — voor eerst, „dat deeze Diensten in hunnen aart een soort van *Slaaverny* zyn, en, ten anderen, dat Niemand der Ingezetenen daar toe *verpligt* is.

„ De eerste deezer Stellingen behoeft weinig betoogs. Men is in een eigenlyken zin een *Slaaf* van Hem, dien men gedwongen is te dienen. De tyd hoe lang, of wanneer, kan het weezen der zaake niet veranderen. Zommigen zyn

„ Slaa-

„ Slaaven voor hun leeven, anderen voor „ een bepaalden tyd, en onze Boeren zyn „ 't geduurende die twee dagen des Jaars, „ op welken zy, even als de Negerslaaven „ in de Volkplantingen, om *allerlei* werk, „ 't veragtelykste niet uitgezonderd, voor „ de Heeren Drosten te verrigten, met „ *straf en boete geprest* worden. — Deeze „ diensten zyn louter personeel, en druk„ ken alleen dat gedeelte des Volks, dat „ op het Land woont, en welks belangen „ wel eens meer over 't hoofd zyn ge„ zien."

II. BOEK. 1778.

De tweede Stelling, dat niemand der Ingezetenen daar toe *verpligt* is, betoogt hy eerst uit het Natuurregt. „Door dezelfde „ Hand geschaapen, met dezelfde vermo„ gens van Ziel en Lichaam begaafd, door „ dezelfde begeerten genoopt, door de„ zelfde Behoeften geperst, aan dezelfde „ Zwakheden, aan denzelfden Dood, aan „ 't zelfde toekomstig Oordeel onderwor„ pen, en voor het aangezigt van den „ GROOTEN SCHEPPER van Hemel en „ Aarde in 't stof kruipende; zyn zich al„ le Menschen onderling gelyk. —— Is „ de Fortuin den eenen gunstig, den an„ deren eene Stiefmoeder geweest; is de „ een de grenzen van het ongemeeten ryk „ der Waarheden eene hair breedte dieper „ doorgedrongen dan de ander; kan iemand „ eenige ponden zwaarte meer tillen dan „ zyn Nabuur, dat kan geen weezenlyk „ onderscheid tusschen hun maaken, noch „ hem, die ryker, kundiger, of sterker,

„ is,

II. BOEK. 1778. „ is, eenig regt geeven om zynen min be„ deelden, min kundigen, min sterken Na„ tuurgenoot, als zyn eigendom, te be„ heerschen en te gebruiken. — De Na„ tuur, derhalven, kent geen *Meesters* en „ *Slaaven*; en wel verre van het eene ge„ deelte onzes geslachts aan de belangen, „ het vermaak, of de driften, des ande„ ren, op te offeren, heeft zy ze *allen* „ op eenen gelyken grond geplaatst, aan „ *allen* het zelfde Regt tot geluk geschon„ ken, en *allen*, zonder eenige uitzonde„ ringe, onder dezelfde verpligting ge„ legd om dit onderling en wederkeerig te „ bevorderen. 't Is alleen in deezen zin, „ dat de een gezegd kan worden voor den „ ander geschaapen te zyn.

„ Dit zegt, dit wil de Natuur." Maar wat zegt, vervolgt hy, tot een tweede bewysstuk overgaande, „de Maatschappy? — „ Even 't zelfde; in haaren aart beschouwd, „ is zy niet anders dan een Verbond van „ onderlinge Bescherming en *Guarantie* „ tusschen derzelver Leden, met opzigt „ tot alles, wat elk hunner het *zyne* kan „ noemen, aangegaan. Zy vernietigt de „ schikkingen der Natuur niet. Zy voert „ geene nieuwe betrekkingen onder het „ menschdom in, die lynrecht zouden aan„ loopen tegen die, welke haaren grond „ in 't weezen, en de eigenschappen van re„ delyke vrye, en onderling even gelyke, „ en van elkander niet afhangende schep„ zelen, hebben. Met één woord, zy is „ het eenvoudig, het gepast middel, waar

„ door

II. BOEK. 1778.

„ door de Menschen hunne natuurlyke
„ vryheid en hunne bezittingen; hunne
„ aangeboorene en wel verkreegene reg-
„ ten, tegen allen overlast en inbreuk zoe-
„ ken te beschermen. En daar het heil en
„ welzyn van alle haare Leden, naamlyk
„ des geheelen Volks, haare eerste, haare
„ hoogste wet, haare uiterste bedoeling is,
„ zo kan zy, met geene mogelykheid, on-
„ dersteld worden, eenigen eisch, eenigen
„ toeleg, eenige zo genaamde voorregten,
„ hoe ook verkreegen — hoe lang ook ge-
„ oefend — te wettigen, waar door de
„ Heerschzugtige zich zelven boven de
„ wolken plaatzende, zynen Medeburger
„ het stof onder zyne voeten zou doen
„ likken; of waar door het der nooit ver-
„ zaade Hebzugt zou gelukken, zich met
„ het zweet van anderen, ja dikwerf van
„ de zulken, die zelve onder de nypend-
„ ste armoede gebukt gaan, te mogen
„ voeden.

„ Noch de Natuurwet, noch de Burger-
„ maatschappy in 't algemeen beschouwd,
„ eene zo verregaande Onderwerping van
„ den eenen Mensch aan den anderen niet
„ invoerende, niet toelaatende, ja zelfs niet
„ duldende, zo blyft nog te overweegen,
„ welken grond de Dienstbaarheid onzer
„ Ingezetenen in byzondere Wetten of
„ Verordeningen deezer Provincie heb-
„ be? — Daar Ik, Edele Mog. Heeren! nie-
„ mands gunst heb te bejaagen, daar geen
„ personeele haat, of belang, my vervoe-
„ ren, en de vrees de sterkste myner harts-

„ tog-

II. BOEK. 1778.

„ togten niet is, meen ik niet geheel on-
„ geschikt te zyn, om, in dit geval, aan
„ de waarheid, in haare natuurlyke ge-
„ daante, hulde te kunnen doen. — Ik
„ kan, ik wil, ik mag, daarom myne *Ver-
„ wondering*, of, om het met den rechten
„ naam te noemen, myne *Verontwaardi-
„ ging* niet verbergen over de onbe-
„ schaamdheid, over de strafbaare stout-
„ heid van hun, die zich niet ontzien
„ hebben, naa den Jaare MDCXXXI, met
„ verbreeking der goede trouwe, en met
„ gevaar van vernietiginge van allen on-
„ derling vertrouwen tusschen de Regeer-
„ ders en hun die geregeerd worden, on-
„ ze Ingezetenen, schoon zy 't zelve met
„ hunnen gelde *afgekogt*, en hier van een
„ deugdig Handvest en *Charter* verkree-
„ gen hadden, op nieuw, met het verne-
„ derend juk der Dienstbaarheid te druk-
„ ken.

„ Verre zy het, nogthans, van my,
„ dat ik zou beoogen de tegenwoordige
„ Heeren Drosten met eenige schuld in
„ deezen te bezwaaren. Niet Zy, die hun-
„ ne Ampten eenvouwiglyk op den voet
„ hunner Voorzaaten ontvangen en be-
„ kleed, en waarschynlyk deeze zaak in
„ haar waare licht nooit beschouwd heb-
„ ben; maar *Zy*, die de *Eersten*, die de
„ *Voorgangers* zyn geweest, om, 't geen,
„ zelfs onder de woeste Volken, als heilig
„ en onschendbaar wordt geagt, met voe-
„ ten te treeden, en Diensten, die voor
„ eene aanmerkelyke, door de Ingezetenen

„ als

„ als nog heden ten dage opgebragte en II.
„ door de Heeren Drosten genooten wor- BOEK.
„ dende Verhooging der Tractementen *af-*
„ *gekogt* waren, door middel van een mis- 1778.
„ bruikt gezag over de vreesagtige Buiten-
„ lieden, en van eenen al te grooten in-
„ vloed in de Regeering zelve, op nieuw
„ in te voeren en als regt te eischen.

„ Hier op bragt hy het te lang in een
„ duisteren hoek schuil gelegen hebbende
Besluit des Jaars MDCXXXI te voorschyn, en liet 'er op volgen. „ Zie hier dan, Ed.
„ Mog. Heeren! een *Charter*, een Hand-
„ vest; ja, laat ik, om den Voorstanderen
„ der Dienstbaarheid, zo 'er de zulken nog
„ mogten gevonden worden, allen hertred
„ af te snyden, de door Natuur- en Maat-
„ schappy-wet reeds vry verklaarde Inge-
„ zetenen van dit *vrygevogten Land*, voor
„ 't laatst, in de gedaante van Slaaven be-
„ schouwen; ziet hier dan ten minsten
„ eene *Vrylaating*, welke door de Vryge-
„ laatenen zelve *gekogt* en *betaald*, en door
„ *Quitantie* bevestigd is! ja zodanig wel
„ bevestigd, dat zelfs in het Reglement,
„ op de Regeering deezer Provincie in den
„ Jaare MDCLVII, onder bemiddeling der
„ Heeren Staaten van *Holland*, ter gele-
„ genheid der bekende scheuringe be-
„ raamd, uitdruklyk vastgesteld is, 't geen
„ zedert ook is geschied, dat naamlyk, in
„ de Commissien der Heeren Drosten,
„ onder anderen zou worden ingevoegd.
„ *Dat zy zich geconsenteerd zouden moeten*
„ *houden met hunne ordinaris Tractamenten*

„ *en-*

II. BOEK. 1778. „ *ende Profyten, zonder de Ingezetenen van* „ *hunne respective Drost-ampten, met eeni-* „ *gerhande lasten te bezwaaren, met wat* „ *naame die ook genoemd mogen worden.*"

Uit dit oorspronglyk Handvest toont hy de onvoegelykheid van alle Raadpleegingen op het stuk der Drostendiensten gehouden, van het begin deezer Eeuwe tot tegenwoordig, en vervolgt: „Een PHILIPS, „ met zyne VARGASSEN, moge het verkragten der *Privilegien* een spel, het herroepen derzelven een gedeelte der *Souverainiteit* heeten. Wy, Ed. Mog. Heeren! zyn beter onderweezen. Wy hebben geleerd, dat alle Eigendom heilig „ is. Wy weeten, dat *Voorregten*, de edelste soort van Eigendom, de voortreflykste van alle Bezittingen zyn. Wy eerbiedigen ze derhalven. En daar wy allen overtuigd zyn, dat het roemryker is aan het hoofd te staan van een *vry Volk* dan eenen troep laffe *Slaaven* te dryven, zo „ verwagt ik, dat elk uwer Ed. Mogenden, met genoegen en goedkeuring eenen voorslag zal hooren, die, daar „ dezelve aan de tegenwoordige Heeren „ Drosten, alle redelyke voldoening zal „ geeven, ja meer dan zy Heeren van „ regtswegen zouden kunnen eischen, tevens geschikt is om onze Ingezetenen „ des Platten Lands, eindelyk eens van „ *alle* Dienstbaarheid te bevryden, en hun „ stoffe te geeven om de geheugenis van „ dit Jaar in zegeninge te houden, en de Naamen van die in 't zelve geregeerd of in-

„ vloed

„ vloed gehad hebben, in hunne dank- II.
„ baare harten, aan de zyde van hunne BOEK.
„ Weldoenders, van den Jaare MDCXXXI,
„ te plaatzen. 1778.

„ Ik weet te wel hoe moeielyk het zy „ oude paalen te verzetten. Ik begeer „ mynen Medeburgeren, wier zaak en „ belangen ik heden bepleit heb, van „ weezenlyken dienst te zyn, en na geen „ schimmen te grypen. Ik gevoel ook „ de hardigheid, die het zou in hebben, „ de Heeren Drosten, zonder eenige ver- „ goedinge, te besnoeijen, in voordee- „ len, welke zo veele jaaren aan hunne „ Ampten zyn gehegt geweest, en Zy „ tot hier toe, ter goeder trouw, hebben „ genooten.

„ Wat dan? —— Al wat zedert „ MDCXXXI, het Jaar van Vryheid, in „ het stuk der Drostendiensten, gedaan „ of besllooten is, worde vernietigd; of, „ om naauwkeuriger te spreeken, 'er is „ niets gedaan of beslooten. Alles wat „ hieromtrent van dien tyd af gedaan „ werd, is van zelfs kragtloos. Alle beslui- „ ten zyn gebrekkig; de wettige en voor „ eeuwig vernietigde Dienstbaarheid der „ Landlieden, kon tot geen onderwerp „ van dergelyke Staatsbesluiten strekken. „ En wat het laatstgenomene Besluit des „ Jaars MDCCLXXVI betreft, was de „ *Meerderheid* niet bevoegd iets te beslui- „ ten in eene zaak, die voorzeker *Een-* „ *parigheid* vereischte: en was het den „ Heeren Drosten, in gevolge van een

II. BOEK. 1778.

„ bezwooren Reglement, niet geoorlofd „ Raadpleegingen van dien aart by te „ woonen en 'er hunne ſtemmen uit te „ brengen, zo dat 'er niets wettigs ver„ rigt, en alles van allen wetgeevend „ vermogen ontbloot is; weshalven, ge„ lyk Schepenen en Raaden van *Zwolle* „ zeer wel zeggen, noch het *Beſluit*, „ noch de *Afkondiging* van 't zelve, *ie*„ *mand verbinden.*"

Hy verzoekt, over zulks, dat Hun Ed. Mogenden „ de goede Ingezetenen des „ Platten Lands, by hunne aangeboorene „ en wel verkreegene Vryheid gelieven „ te handhaaven, en hun by eene *Publi*„ *catie* laaten weeten, *dat zy, ten eeuwi*„ *gen dage, van het doen van Drostendien*„ *ſten ontſlaagen zyn*, — en ten anderen, „ dat aan de Heeren Drosten, die 'er te„ genwoordig zyn; doch aan geene vol„ genden, uit de Provinciaale Kas, 's jaar„ lyks, zo lang zy Heeren Drosten deeze „ Drostampten bekleeden, zodanig eene „ ſomme worde toegelegd, als evenredig „ zal bevonden worden aan het nadeel, „ dat zy door het ganschlyk ophouden „ der Drostendienſten komen te lyden.

CAPELLEN deswegen in haat, levert een nader Vertoog in.

Welk eene uitwerking dit manlyk Vertoog baarde by Leden der Vergaderinge, die reeds den Heer VAN DER CAPELLEN, met het ongunſtigst oog aanzagen, en met een tegen hem vooringenomen oor hoorden, die hem voorheen met zo veel minagting behandeld hadden,

den (*), valt ligt te raamen. Het Vertoog werd in handen gesteld van eenige Heeren om het te onderzoeken, en na te gaan, of 'er ook eenige *Taxatoire termen*, tegen de voorige Leden der Vergadering in werden gevonden, en van alles verslag te doen (†). Naa het uitspreeken des Vertoogs, hadt de Heer VAN AVERBERGEN, de vryheid gebruikt, om, ten opzigte van CAPELLEN, ten aanhooren der Vergaderinge te zeggen, *dat hy 'er* VREEMD *was ingekomen* (§), *telkens de Voorouders van hun Heeren kwam* TAXEEREN, *dat zulks niet te passe kwam, en eens een einde moest hebben* (**). — Deeze zaak hing tot den volgenden Landdag in het Najaar. Op deezen leverde de Heer VAN DER CAPELLEN eene Bylaage in tot zyn *Vertoog over de Drostendiensten*, op dat het daar by geplaatst en mede beoordeeld mogt worden. 't Zelve strekt om te toonen, dat 'er een tyd geweest was, waar in men het Besluit des Jaars MDCXXXI, raakende het *ophouden* der Drostendiensten hadt geëerbiedigd, even gelyk dezelve in het Hoofdschoutampt van *Hasselt* als nog geen plaats hadden;

II. BOEK. —— 1778.

(*) Zie hier boven, bl. 146.

(†) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 101.

(§) Met hoe veel onregts dit woord *vreemd* hier gebezigd werd, kan ten overvloede gezien worden uit de *Historie der Admissie in de Ridderschap van Overysfel van Jr. J. D. van der Capellen*, door FR. ADR. VAN DER KEMP. Te Leyden, 1785.

(**) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 104.

II. BOEK. 1778. den; ſtrekkende tot ontzenuwing van 't geen zommigen, met veel betrouwen beweerden, „dat de Dienſten in andere ſtreeken der Provincie *nooit* hadden opgehouden." Acht Ingezetenen van het Drostampt *Yſſelmuiden*, alle oude Lieden, verklaarden, onder hunne Handtekening, en betuiging van gereed te zyn om het met plegtigen Eede te bevestigen, „dat zy aan „de voorige Heeren Drosten, die dat „Drostampt vóór den tegenwoordigen „Drost hadden bekleed, *nooit* eenige „Drostendienſten hadden gedaan, noch „door anderen *zien* doen, en dat zy ook „*nimmer, zelfs van de alleroudſte Lieden*, „gehoord hadden, dat deeze Dienstbaarheid, *geduurende derzelver* Leeftyd, in „gemelden Drostampte *ooit* in gebruik „was geweest (*)". — In deeze zelfde Bylaage, verklaart hy zich nader, ten opzigte van de Perſoonen, die hy gezegd werd *getaxeerd* te hebben, en wel dat het de zodanigen waren, die zich niet ontzien hadden, het bevel der Staaten in den wind te ſlaan, en door het afperſſen van Dienſten, de heilzaame ſchikkingen van een Vryheidminnend Souverain te dwarsboomen: leefden zy, hy zou ze aanklaagen en beſchuldigen als *rebelleerende Onderdaanen* en *Onderdrukkers des Volks*. „Hy „moest," gelyk hy ſchryft, „*ſchuldig* „of *onſchuldig* weezen; hy verlangde niets „meer

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 105.

„ meer, dan om uit de verdrietige onze- II.
„ kerheid te zyn, of hy voldoening hadt BOEK.
„ te geeven aan de beledigde voorige Le- ——
„ den deezer Vergaderinge, dan of hy 1778.
„ die hadt te eischen van den Heer VAN
„ AVERBERGEN, die zich, op boven-
„ gemelde wyze, ten opzigte van zyn
„ Persoon, geuit hadt (*).”

Beoordeeling van 's Ridders Vertoog.

De uitgebragte raadslag der Gelastigden, op den Voorjaars-Landdag, was, gelyk te wagten stondt, dat de Zaak der Drostendiensten, waar omtrent de Heer VAN DER CAPELLEN een Vertoog hadt ingeleverd, „ in den Jaare MDCCLVI, naar de orde „ en form van de Regeeringe dier Provin- „ cie was afgedaan, dat daar by als nog „ behoorde te worden verbleeven, en daar „ over geene verdere overweegingen be- „ hoorden te worden toegelaaten.” Wat het Vertoog zelve betrof; dit hadden zy, tot hun *leedweezen*, bevonden, „ *zamen-* „ *gesteld te zyn uit allerlei Taxutoire en* „ *ten eenemaale ongemesureerde expressien:*” waarom het bleek geen *goed oogmerk* gehad te hebben, en althans niet te kunnen strekken, om eene zaak, gesteld dat 'er misslagen plaats hadden, te regt te brengen; „ maar veel eerder, om, ware het moge- „ lyk, *oproer* onder den gemeenen Man „ te verwekken, en dezelve af te trekken „ van de gehoorzaamheid, aan hunnen „ wettigen Souverain verschuldigd.” —— Tot

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 102.

II. BOEK. 1778.

Tot verfterking van dit hun vermoeden, bragten zy by de handelwyze des Ridders, in het laaten drukken en verfpreiden des Vertoogs, waarom zy oordeelden, „dat „ de Ridderfchap en Steden dit geenzins „ ongemerkt mogten laaten doorgaan; „ doch daar over hunne uiterfte veront- „ waardiging aan den Heer VAN DER CA- „ PELLEN TOT DEN POL behoorden te be- „ toonen, en zulke maatregels te neemen, „ waardoor dergelyke *onbetaamelyke* en *tu-* „ *multueufe* handelwyzen, voor het toe- „ komende, konden belet worden." Ridderfchap en Steden, uitgenomen *Zwolle*, ftemden hier in, gelyk ze ook, met uitzondering dier Stad, ten opzigte van de Zaak der Drostendienften, gedaan hadden. — Men vondt, wyders, goed, den Heer VAN DER CAPELLEN op te leggen; „ Het *Vertoog over de Drostendienften* weder „ na zich te neemen, met betuiging van „ zyn *Leedweezen* over de *Taxatoire Ex-* „ *presfien*, in het zelve voorkomende, niet „ alleen; maar ook over het laaten druk- „ ken en verfpreiden van 't zelve, met be- „ loften van zich daar van in het toeko- „ mende zorgvuldig te zullen wagten, „ dat, in gevalle de Heer VAN DER CA- „ PELLEN kon goedvinden, aan deeze *zag-* „ *te en infchiklyke* Handelwyze van Ridder- „ fchap en Steden niet te voldoen, als dan „ door Hoogstdezelve zodanig een nader „ Befluit behoorde genomen te worden als „ zy vermeenden te behooren (*)." De

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 109.

II. BOEK. 1778.

Verdere behandelingen omtrent hem gehouden.

De *Overysselsche* Ridder verzogt by de hem gedaane boodschap, Uittrekzels van de gegeevene Verslagen en de Besluiten daar op gevallen, en tyd tot den volgenden dag om te antwoorden. Zyn antwoord was gestemd op den zelfden manlyken toon als het Vertoog; „daar men zich geens „misdaads bewust was, kon geen *Berouw*, „geen *Leedweezen*, geene *Schuldbekentenis* „plaats hebben.” De prys- of laakwaardigheid zyns Vertoogs, hing af van de gronden, waar op het steunde. Waren deeze valsch, hadt het Besluit van den Jaare MDCXXXI geen bestaan, of een anderen zin en betekenis, dan Hy en de Heeren van *Zwolle* vóór hem gemeend hadden; dan, doch niet eer, zou hy zich zelven veroordeelen; zyn opregt *Leedweezen* over zyne voorbaarigheid toonen, en herstelling van eere geeven: ook verzogt hy het opschorten van alle verdere Besluiten tegen zyn Persoon, tot dat, door de wederlegging van de Tegenverklaaring der Stad *Zwolle*, deeze geheele zaak, en zyn schuld, in een helder licht was geplaatst, en hy, op die wyze, in de mogelykheid gesteld, om te voldoen aan het voorschrift des genomen Besluits. — Men nam geen genoegen in deeze Verklaaring, en hadt een antwoord, *al*, of *neen*, zonder eenige bepaaling, verwagt, en bleef het nog wagten. — Vergeefsch, hy betuigde op een nader vraagen, te volharden by de voorheen gegeevene Verklaaring. — Ingevolge hier van, werd hy beschouwd als de Man, die wei-

II. BOEK. 1778. gerde aan het alzins *zagte* en *inschiklyke* oogmerk van Ridderschap en Steden te voldoen, en goedgevonden *tegen hem voor de Hooge Bank van Justitie der Provincie te procederen, wegens de Taxatoire en ongemesureerde expressien en het doen drukken en divulgeeren van dezelve;* en hem tevens aan te zeggen, *om zich, tot Uitdragt van Zaaken, uit de Vergadering van Ridderschap en Steden te onthouden:* teffens voorstellende, om deeze zaak, door eene *korte manier van procedeeren*, ten einde te brengen (*).

CAPELLENS heusch gedrag.

Zulk een tergend gedrag moest de gevoelige Ziel diens Vaderlanders zwaar grieven: eene min kiesche was in grammen moede opgestooven; dan VAN DER CAPELLEN leverde een nader *Vertoog* in (†), strekkende om zich, op de sterkst mogelyke wyze, onder aanbod van eede, te zuiveren van allen oogmerk om éénig Lid van de Vergadering, of de geheele Vergadering, op eenigerlei wyze, in eer en goeden naam te kwetzen, of te beledigen; dat hy ze, elk hoofd voor hoofd, en te gader, hieldt voor Mannen van Eer en Deugd, op welken hy niets hadt te zeggen, dat hy ze alleen aanmerkte, als staande in een verkeerd, en van hem verschillend begrip, en ver-

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 113.

(†) Men heeft het, in het *Register der Resolutien van Ridderschap en Steden van Overysel*, met den tytel van *Request* bestempeld; doch VAN DER CAPELLEN schynt het in die gedaante niet overgeleverd te hebben.

verschoonelyke dwaaling, gelyk hy ook zelve langen tyd daar in verkeerd hadt, ten opzigte van het Onderwerp, in zyne thans ingeleverde Schriften vervat, alleen ingerigt om het oog zyner Mederegenten te verlichten. — Voorts was het 'er verre van af, dat hy iet kwaads, iet oproerigs zou bedoeld hebben; nooit hadt hy eenige andere beooging gehadt, dan 's Lands Welzyn, het Behoud der Vryheid, en der Tegenwoordige Regeeringsvorm, met de Grondwetten, waar op dezelve steunde, als mede de bevordering van de welvaard en 't geluk zyner Medeburgeren. *Zyn gedrag*, waar op hy zich beriep, diende tot wederlegging der hem aangetygde verdenking, als of hy den gemeenen man aan de Gehoorzaamheid, zynen wettigen Souverain verschuldigd, hadt willen onttrekken. — Ten blyke van zyn geen belediging bedoelend oogmerk, boodt hy aan, om alles wat *aanstootlyk* in zyn Vertoog, en volgende daar toe betrekkelyke Schriften, mogt voorkomen, daar uit te neemen, als men 'er hem eene lyst van ter hand stelde, zelfs onbepaald, als 'er maar het *weezenlyke* in overbleeve, bestaande in het voorstel, *dat Ridderschap en Steden, by resumptie, tot zyn Sentiment en Propositie zouden overgaan.* — De *kortere wyze* van Regtspleeging wees hy van de hand, hieldt zich aan het Landregt, en de wyze van Regtpleeging by 't zelve vastgesteld.

II. BOEK. 1778.

In deezen billyken voorslag, van alle laagheid vervreemd, zo zeer strekkende om

II. BOEK. 1778.

om verdere onaangenaame gevolgen te voorkomen, kon geen genoegen genomen worden, en men hieldt zich by de genomene Besluiten; den Heere VAN DER CAPELLEN, des onverminderd, zyn eisch omtrent de wyze van Regtspleeging toestemmende: gelyk hem ook, op zyn verzoek, terstond de vryheid werd verleend, om, te zyner verdeediging en bystand, Advocaten en Procureurs der Provincie te mogen neemen (*).

Smeekschriften der *Overysselsche* Landlieden.

Inmiddels, vervoegden zich de Ingezetenen van de Schoutschappen *Wilsum*, *Tsselmuiden*, *Kamperveen*, en van het Kerspel *den Hardenberg;* als mede de Landgerichten en onderhoorige Landschappen van *Kedingen*, *Delden*, *Enschede*, en de Kerspelen *Heino*, *Wyhe*, *Ommen* en *Dalfzen*, met Smeekschriften by den Stadhouder, en met Verzoeken by de Staaten om van de Dienstbaarheid der Drosten, als Ingezetenen van een Vrygevogten Land, en wettig daar van vóór honderd en veertig jaaren ontslaagen, geheel ontheeven te mogen worden; zy hielden dezelve „voor eene „*Slaaverny*, die zy vermeenden niet schuldig „te kunnen zyn; — voor eene *Slaaverny*, „die hun niet alleen in de oogen van an„deren, maar ook in hunne eigene, veragt„lyk maakte; — voor eene *Slaaverny*, die „niet kon naalaaten, ook in dit Land, op „harten en zeden, haaren gewoonen ver„gif-

(*) *Jonkh. van der Capellen Regent*, bl. 117-123.

„ giftigenden invloed te verspreiden, — II.
„ voor eene *Slaaverny*, eindelyk, die, ze- BOEK.
„ dert dat, door een onvermydelyk ge-
„ volg van het Besluit des Jaars MDCCLXXVI, 1778.
„ elk *Dienspligtig Landman*, voor de Hee-
„ ren Drosten geld is waardig geworden,
„ veel algemeener en veel drukkender is
„ bevonden, dan zy wel eer was, toen
„ geenerlei Afkoop mogende worden ge-
„ nooten, de Diensten zelve, op verre
„ na zo scherp niet werden naagezogt of
„ afgevorderd (*)."

Wat deswegen voorviel, als mede over zekeren Brief.

Wy vinden niet; dat zyne Doorlugtige Hoogheid, de Smeekschriften deezer Landlieden met eenig antwoord heeft verwaardigd. Ridderschap en Steden hielden, de Verzoeken overwoogen hebbende, de zaak der *Drostendiensten voor afgedaan*; doch stelden, des onverminderd, de Verzoekschriften der In- en Opgezetenen, in handen der Gelastigden tot de zaak van 't Vertoog des Heeren VAN DER CAPELLEN, om ze nader te onderzoeken, en na te gaan of 'er ook eenige *onbehoorelyke Expressien* in gevonden werden. Aan dezelfde Heeren gaf men ook ter toetze, een gedrukte naamloozen *Brief over de Drostendiensten in Overyssel, door een Heer uit Twente aan een Koopman te Amsterdam geschreeven* (†): 't Ge-

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 124-133.

(†) Deeze veel gerugts maakende Brief behelsde een Verslag van 't geen hoofdzaaklyk, ten opzigte van de Drostendiensten, was voorgevallen: en ging inzonderheid te keer het denkbeeld van de geringheid

II. BOEK. —— 1778. —— 't Gevolg der raadpleegingen op 't een en ander, was eene *Publicatie*, by welke verklaard wordt „ gebleeken te „ zyn, dat die Requesten niet waren in- „ gesteld *met dien geest van submisse, als* „ *getrouwe Ingezetenen en Onderdaanen, aan* „ *hunnen wettigen Souverain verschuldigd zyn.* „ Men wilde dit zo zeer niet aan dier „ Ingezetenen kwaad oogmerk toeschry- „ ven; maar liever rekenen, dat zy daar „ toe verleid waren door den *waan*, als „ of zy reeds van den Jaare MDCXXXI, „ tot nu toe, 's jaarlyks eene zekere „ somme voor vrydom van Drostendien- „ sten betaald hadden;" 't geen hier ee- ne *allerkennelykste onwaarheid* genoemd wordt. —— „ De oorsprong deezer verlei- „ ding en het daar uit spruitend wanbe- „ grip, was te vinden in het verspreiden „ van 't zogenaamde Vertoog des Hee- „ ren VAN DER CAPELLEN, en de han- „ delwyze daaromtrent door Hem gehou- „ den. Om alle bovengemelde redenen „ hadt men goedgevonden, *den Requestran-* „ *ten deezen hunnen begaanen misslag gra-* „ *cieus-*

heid dier Diensten, als vorderende slegts *twee Dagen* in 't jaar, die voor *twee Guldens* 's jaarlyks konden afgekogt worden. 't Geen Regt en Vryheid betrof kon niet gering zyn. Die dagen beliepen, het aantal der Boeren in aanmerking genomen zynde, een zeer groot getal; en konden van zeer verzwaarende en diep vernederende omstandigheden, gelyk dikwyls gebeurde, vergezeld gaan. En de twee Guldens ter afkoopinge, waren eene somme, voor welke eene *Overysselsche* Boer verscheide dagen moest arbeiden.

„ cieuslyk te remitteeren, zulks deende by deezen, dezelve, egter, serieuslyk recommandeerende, van zich, in 't vervolg, van zodanig eene onbetaamelyke en strafbaare handelwyze zorgvuldig te wagten, wilden zy zich niet de indignatie van Ridderschap en Steden op den halze haalen, en zich schuldig maaken aan de Pœnaliteiten by voorige Plakaaten daar tegen gestatueerd." —— De opgemelde Brief werd verklaard voor een *Naamloos-*, *eerroovend-*, *fameus Libel*, en eene aanbieding van *honderd Ducaaten* gedaan aan den Ontdekker des Opstellers. —— Ten zelfden dage besloot men den Heer VAN DER CAPELLEN op te leggen, dat *hy zich, tot Uitdragt van zaaken, uit de Vergadering van Ridderschap en Steden zou moeten onthouden* (*). Eer dit Jaar ten einde liep, zegepraalden dus de Vyanden van den Ridder zo verre, dat zy hem, zonder eenige Regtspleeging, uit de Raadsvergadering zetten, en, by eene openlyke afkondiging, als een *Leugenaar* en *Verleider* des Volks ten toon stelden. Doch hy daalde niet tot die onverdiende laagte, dan om vervolgens met meerder luisters op te daagen.

II. BOEK. 1778.

CAPELLEN ter Raadsvergadering uitgestooten.

Terwyl in *Overyssel* de onderdrukte Landman, nevens zynen edelmoedigen Voorstander, dit lydig onregt leedt, speelden Onverdraagzaamheid en valschen Godsdienst-yver

Ongenoegen te *Vlissingen*, wegens het bouwen

(*) *Jonkheer van der Capellen Regent*, bl. 143. 144. 145.

II. BOEK. — 1778. eener Roomsche Kerk.

yver in *Zeeland* eene flinksche rolle; en werd dezelve niet alleen door onkundige of onbezonne Burgers en lompe Boeren; maar ook door eenige Kerk-Leeraars, uitgevoerd, die de aanstookers en ophitzers van dit deeze Eeuw schandvlekkend spel waren.

In geheel *Zeeland* zyn slegts vier Statien van *Roomschgezinden*, te *Middelburg*, te *Zierikzee*, te *Goes*, en in het *Land van ter Goes*, wier Vergaderplaatzen geen uiterlyk aanzien van Kerken hebben (*). Staatkundigen hadden, zints lang, opgemerkt, dat het *Zeeland* zeer zou bevoordeelen, indien men daar, op 't voorbeeld van *Holland* en andere Gewesten, den *Roomschgezinden* eene ruimere vryheid in het handhaaven van hunnen Godsdienst verleende. In dit begrip stondt de Regeering der Stad *Vlissingen* en gaf 'er blyk van, wanneer eenige Kooplieden uit *Duinkerken*, ter gelegenheid van de Oorlogsonlusten tusschen *Frankryk* en *Engeland*, zich te dier Stede wilden nederzetten tot het dryven van hunnen Koophandel. Zy vervoegden zich by de Wethouderschap, met het tweeledig verzoek, om het Burgerregt te mogen koopen, en den *Roomschen Godsdienst* te mogen oefenen. Beide deeze voorslagen werden ingewilligd, en men wees hun eene plaats aan ter verrigtinge van hunnen Godsdienst, binnen zekere bepaalingen. Een opgeslaage Loots strekte ter Vergaderplaats, tot dat de

(*) *Tegenw. Staat van Zeeland*, bl. 133.

de Kerk zou volbouwd weezen. Deeze vergunning maakte terstond eenige Yveraars gaande. II. BOEK.

De *Vlissingsche* Regeering hadt besloten geene nieuwe of nadere Vertoogen, boven de zodanige, welke, by eene vroegere gelegenheid, waren aangenomen tegen de vergunde Vryheid van Godsdienstoefening aan hunne *Roomschgezinde* Burgers en Ingezetenen, toe te laaten. Eenige Burgers van *Vlissingen* ontwierpen, nogthans, een Verzoekschrift, en vervoegden zich by den Voorzittenden Burgemeester om 't zelve te doen aanneemen. Bekrompenheid van geest en daar uit volgende Onverdraagzaamheid en valsche Yver, voerde in 't zelve het woord. In minkundige Burgers, schoon in grooten getale, kon dus een stap verschoond worden, daar zy zich „in gemoede," zo als zy spraaken, „bezwaard „vonden, over de verleende vryheid tot „het opbouwen eener *Roomsche Kerk*, in „eene Stad, welke van de allereerste was „geweest, die het *Spaansche Juk* hadt afgeschud, den waaren Gereformeerden „Godsdienst omhelsd, en zich, door „Gods Genade, tot hier toe, van alle „openbaare Afgoden en Beeldendienst „bewaard." Dan de Kerkenraad vondt goed zich tegen de verleende Vryheid van Godsdienstoefening aan te kanten; en deswegen met Vertoogen by de Regeering aan te houden: deeze geen ingang vindende, bragten zy de zaak ter kennisse van de Classis van *Walcheren*; derzelver hulp tot het 1778.

II. BOEK. 1778.

het weeren van deeze uitbreiding der *Roomsche Godsdienstoefening*, verzoekende.

Standvastig bleef de *Vlissingsche* Regeering by de eens wyslyk genomene maatregelen. De misnoegden zagen geen kans om in hunnen dollen yver te slaagen, en naamen hunne toevlugt tot een Verzoekschrift aan zyne Hoogheid, om, door diens tusschenkomst, de *Roomsche Godsdienstoefening* uit *Vlissingen* ter verbannen. De Boeren in *Zeeland*, ligt tot muitery te verwekken, werden opgeruid, en hadt hier in de Leeraar der *Fransche* Kerke te *Vlissingen*, niet weinig aandeels: de vonken van blinden yver, sterk aangeblaazen, gloorden welhaast op; zy hadden schielyk een Verzoekschrift aan zyne Hoogheid gereed, ter tekening van 't welk zy het Land rond liepen; een Burger van *Vlissingen* nam 't op zich 't zelve den Vorst aan te bieden.

Men hadt alle reden om te wagten, indien eens hollende muitzugt ooit tot staan kwam, dat de Misnoegden de beslissing van zyne Hoogheid in stilte zouden hebben afgewagt; dit althans zou hun bestaan nog eenigen schyn van een goed oogmerk hebben kunnen byzetten; maar zy slaan dermaate voort in hunnen moedwil, dat de Regeering zich genoodzaakt vondt, by openbaare Afkondiging, bekend te maaken, dat zy, tot welzyn der Ingezetenen besloten hebbende om aan de *Roomschgezinde Ingezetenen* de vryheid tot het stichten eener Kerke te verleenen, met veel bevreemding vernomen hadden, dat onder

der verscheide Burgers hier over ongenoegen ontstaan was; ja dat zy deswegen zich by zyne Hoogheid vervoegd; en zy daar op besllooten hadden de beslissing van zyne Hoogheid hier over in te wagten, vermaanende de Burgery, welken Godsdienst zy ook mogten toegedaan zyn, zich zo lang stil te houden, gelyk braave en getrouwe Burgers betaamt. — Verre was het gedrag der Burgeren en Boeren van aan dit bescheiden bevel te gehoorzaamen en de beslissing van zyne Hoogheid in te wagten, dien zy zelven voor Regter in deezen erkend, en aan wien de Leeden der Regeeringe de zaak als verbleeven hadden. Zy wilden, zonder verwyl, de *Roomsche Godsdienstoefening* geweerd of geschorst zien. Drie Burgers en even zo veel Boeren uit den muitenden hoop gekoozen, vervoegden zich by den Raad van *Vlissingen*, en noozaakten denzelven, de verleende vergunning op te schorten en de *Roomsche Kerk* te doen sluiten, tot dat de beslissing des Stadhouders zou zyn ingekomen.

II. BOEK. 1778.

In andere gedeeltens van *Walcheren* sloeg dit ras voortloopend vuur van Opstand over; de Predikant te *Zoute-lande* bleek het zelve aan te stooken; en de Roomsche Priester van *Middelburg*, de éénige op dit Eiland, gaf maar al te veel blyks, dat hy niet gaarne een *Roomsche Kerk* zo naby hadt, en zyn persoonlyk belang boven dat zyner Godsdienstbelydenisse of dat van eenigen zyner Geloofs-

Opstand hier uit op *Walcheren* gesprooten.

II. BOEK. — 1778.

broederen zette. Op zommige plaatzen begonnen de Boeren zich over het derven der by hun hooggeschatte Psalmberyming van DATHENUS te beklaagen, en het weder invoeren daar van te begeeren. Dan, allerbaldaadigst woedde de geest van Oproer te *Westkapelle*, waar, vier Jaaren geleden, de gewapende hand denzelven hadt moeten beteugelen (*). De Muitzugt, door Dweepery aangevuurd, en met schyn van Onregt te willen wreeken, bekleed, bestondt eenen Deugniet, voor altoos uit de Stede *Westkapelle* en derzelver Grondgebied, in den laatst voorgaanden Jaare gebannen, weder in te haalen, de Regeerders dwingende om niet alleen het vonnis over dien Banneling geslaagen, in te trekken; maar op nieuw, by openbaare afkondiging, te verklaaren, dat hy vryheid hadt, als Burger, daar te woonen, zyn beroep te hanteeren, kost- en schadeloos gehouden, en in zyn eer hersteld te worden. Op deeze afgeperste verklaaring volgde eene staatlyke inhaaling van den herstelden Banneling, die te Paard gezeten, omstuwd door eene groote menigte te voet en te paard, en onder een luidrugtig geschreeuw, werd ingehaald. De Predikant van *Zoutelande* hadt de onbeschaamdheid om zich by deeze oproerige stoutheid te vertoonen.

Door Krygsvolk beteugeld.

De Staaten van *Zeeland*, van deezen Opstand kundschap verkreegen hebbende, ver-

(*) Zie hier boven, bl. 45, 46.

verwylden niet by zyne Hoogheid hulpe ter betooming van de hollende menigte te verzoeken. Weldraa verscheen 'er Krygsvolk uit *Bergen op Zoom* in *Walcheren*, genoegzaam om met de Bezettingen van *Vlissingen* en *Veere*, de Muiters te beteugelen. Eenige Belhamels werden 'er te *Middelburg*, te *Vlissingen*, te *Veere* en te *Westkapelle* gevat, en onder deezen de veel gerugtsgemaakt hebbende Predikant van *Zoute-lande*; en de *Fransche* Predikant van *Vlissingen*. — De Staaten van *Zeeland* gaven, by eene openbaare Afkondiging, reden van dit laaten intrekken des Krygsvolks, en vernietigden, op dezelfde wyze, het gedaane te *Westkapelle*, den Banneling, op nieuw, aan zyne Ballingschap onderwerpende (*).

II. BOEK. 1778.

De Dweepery, die zo veel deels hadt in dit dus gedempte Oproer, was wel gekortwiekt; doch niet ten vollen ontkragt, althans, by eene te regtstelling van drie deezer Oproermaakeren te *Veere*, vertoonden zy zich weder; men wilde de twee Gegeeselden, en een derden, die met de roeden om den hals en een bord op de borst, waar op stondt *Oproermaaker*, pronkte, voor Martelaars gehouden hebben, die om de goede zaak der Kerke leeden (†).

Met

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 1019.

(†) *Brief van een Veerenaar aan een zyner Vrienden te Leyden, wegens de Executie te Ter Veere, aan drie Walchersche Boeren, op den* 1 *Mey* 1779.

II. BOEK. — 1778. Onlusten te *Maaslandssluis*, over het Psalmgezang.

Met de voor weinig Jaaren ingevoerde nieuwe Psalmberyming, kon de Christlyke Gemeente stichtlyke woorden van gezond verstand opheffen. Veele Zang- en Toonkundigen hadden wel gewenscht de geheele Kerk-muzyk teffens op een gantsch anderen, betere en aangenaamer voet gebragt te zien; doch te veel veranderings op éénš is altoos hachlyk. By eene volstrekt oordeel- en smaakklooze verkleefdheid aan het Oude; eene kwaal, waar van onze anders na nieuws hunkerende Eeuw, by lange naa niet geneezen is, hadt het werks genoeg in, om, de op hoogen Last verbeterde, en ten Kerkgebruik bestemde Psalmen, eene draagelyke aanneeming te doen verwerven. De schorre wantaal van DATHENUS, klonk, door gewoonte, veelen aangenaamer, dan de zuivere en vloeijende Dichtmaat der nieuw berymde Psalmen. Men onderstondt, egter, by derzelver invoering, een verkorte Zangtrant in gebruik te brengen; en het verbaazend lang rekken van ieder noot, 't geen alle kragt der Muzyk wegnam, te verbannen. Zulks gelukte, op 't verzoek der Overheid, in veele Steden; de verandering der verkorte Zangwyzen, op onderscheide voet ingerigt, behaagde (*). Het lang gerekt zingen was by-

(*) Men vindt deswegen eene opgave, in een *Berigt aan de Nederduitsche Hervormde Gemeente te Middelburg, nopens de verbetering van het openbaar Psalmgezang*, 1776.

bykans overal doorgedrongen; doch voornaamlyk ten platte Lande, en byzonder stonden de Bewoonders der Zeedorpen bekend voor liefhebbers om de Psalmen, op dien verveelenden toon, op te deunen. De hervorming der Zangwyze, voornaamlyk bestaande in wat schielyker te zingen, en eene behoorelyke rusting by ieder regel in agt te neemen, eerst in de Steden ingevoerd, won ook op de Dorpen veld. II. BOEK. 1778.

Morrend misnoegen verzette 'er zich op verscheide plaatzen tegen; doch nergens met zulk een geweld als te *Maaslandssluis*. De meeste der Ingezetenen waren zodanig aan hunne oude Zangwyze gehegt, dat zy niet besluiten konden, dezelve voor eene andere te verwisselen; ja, deeze aanmerkende als een onvervreemdbaar regt, hun toekomende, namen zy voor 't zelve, met alle kragt, vast te houden. Het gevolg was, dat veelen zich niet ontzagen, by de openbaare Godsdienstoefening in de Kerk zich daar tegen te verzetten, en tegen de zodanigen, die de nieuwe Zangwyze voorstonden, ten uiterften verbitterd, tot feitlykheden over te slaan, ja zelfs Vreemdelingen, die plaats doortrekkende, niet ongemoeid te laaten, hun de verklaaring afpersfende, of zy voor 't *lange* of *korte* waren; een daadlyke opstand werd 'er, in 't einde, uit gebooren, zo dat de Baljuw van *Delfsland*, amptshalven, genoodzaakt was, zich deeze zaak aan te trekken, de schuldigen na te vorschen, en tegen dezelven aanklagt in regten te doen. Vyf der voor-

II. BOEK. — 1778. naamste aanstookers waren gevat, een zesde hadt de vlugt gekoozen. De Vrouwe deezer Heerlykheid voorziende dat, veelen aan dien Opstand schuldig staande, en de Regter buiten de zaak niet kunnende blyven, een groot aantal der Ingezetenen, met Vrouwen en Kinderen ongelukkig zouden worden, vervoegde zich met een Smeekschrift by de Staaten van *Holland*, met verzoek om Brieven van Vergeevinge en Vergeetinge voor de schuldige Ingezetenen, welk verzoek ook door den Souverain werd toegestaan; onder bedreiging van voorbeeldlyke straffe aan die geenen welke zich aan dergelyke misdryven, op nieuw, zouden schuldig maaken (*). — Zodanig was reeds in den Jaare MDCCLXXVI het geval; en men hadt met alle reden verwagt, dat dit gunstbetoon, de stugge gemoederen zou geleenigd, en tot de redelyker begrippen van eenigen hunner Medeingezetenen overgebragt hebben (†); doch men gaf, van tyd tot tyd, op nieuw, blyken van ongehoorzaamheid en versmaading der redelykste bevelen: de oneenigheden bleeven volduuren, en, ten deezen Jaare waagden eenige Persoonen, by herhaaling, het stooren van den openbaaren Godsdienst; daar zy, onder 't zingen, zonder op Orgel of Voorzanger te letten, een ver-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1776. bl. 725.
(†) Zie *De Verkiezing tot de vernieuwde Zangwys verdeedigd, in een Zamenspraak tusschen een Land- en Zeeman te Maassluis*, 1776.

verward geschreeuw in de Kerk aanhieven, en voortvoeren op hun geliefden Zangtoon, naa het ophouden des Orgels en des Voorzangers, 't welk eene nieuwe zeer ernstige Waarschuwing noodig maakte, die in Bloeimaand gegeeven werd (*), en een gewenscht gevolg schynt gehad te hebben; misschien heeft het bekende min of meer wellen vervallen tot den ouden Zangtrant, ook te dier Plaatze, mede gewrogt, om die haatverwekkende strydigheid weg te neemen.

II. BOEK. — 1778.

Eerste Vergadering van den Oeconomischen Tak te *Haarlem*.

Het Ontwerp om der *Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen te Haarlem* eenen *Oeconomischen Tak* toe te voegen, in den voorgaanden Jaare uitgegeeven (†), was verre van die volkomenheid, waar toe het kon gebragt worden; welhaast zag een Aanhangzel op dit Onderwerp, het licht; eenige nog onbepaalde zaaken bepaalende, en voorts noodig gekeurde veranderingen behelzende, die, over 't geheel, van allen, vóór geen verbeteringen werden aangezien. Het rondgezonde Plan werd, in veele Steden en Plaatzen, met groote greetigheid geleezen, eene algemeene geestdrift bleek 's Lands Ingezetenen te bezielen om 'er deel in te neemen; dermaate dat men, in Sprokkelmaand deezes Jaars, en vervolgens, schikkingen maakte, om, naar de Inrigting, Afgevaardigden te kunnen zenden op de eerste Algemeene Vergadering;

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 629.

(†) Zie hier boven, bl. 156.

II. BOEK. 1778. ring, uitgeschreeven tegen den vyftienden van Herfstmaand, tot welke ook alle Donateurs en Leden van den Tak, by eene bekendmaaking in de Nieuwspapieren genoodigd werden. Het getal der *Departementen* was *vyf-en-vyftig* en dat der Leden *drie duizend:* eene vordering, in zulk een kort tydsbestek, welke men zich naauwlyks, in een reeks van Jaaren, zou hebben durven belooven.

De ruime Eetzaal van het onlangs te *Haarlem* gebouwde Diaconiehuis was ter Vergaderplaats bestemd, en tot het ontvangen van dit aanzienlyk Gezelschap gereed gemaakt. Naa dat de Afgevaardigden uit *Nymegen*, *Zutphen*, *Doesburg*, *Harderwyk*, *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leyden*, *Amsterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Purmerend*, *'s Gravenhage*, *Naarden*, *Weesp*, *Beverwyk*, *Delfshaven*, *Maassluis*, *Jisp*, *Oostzaandam*, *Westzaandam*, *Westzaan*, *Zaandyk*, *Wormer*, *Wormerveer*, *Middelburg*, *Zierikzee*, *Vlissingen*, *Utrecht*, *Amersfoort*, *Thamen aan den Uithoorn*, *Leeuwaarden*, *Deventer*, *Kampen*, *Groningen*, *Ootmarsem*, *Ysselstein* en *Bergen op den Zoom*, in rang opgeroepen waren en plaats genomen hadden, werden de overige Leden, die, zonder afgevaardigd te zyn, uit eige verkiezing, de Vergadering wenschten by te woonen, op het vertoonen van een behoorelyk bewys, toegelaaten. De Afgevaardigden, schoon Heeren van allerlei rang, waren meest allen van eenen aanzienlyken,

ken, of althans Kooplieden en Fabriekanten, wier Character hier meer betekende dan Aanzien, uit eenigen anderen hoofde ontleend. Geestlyken, van allerlei Gezindheden, vertoonden zich in geen geringen getale, als Leden van één Vaderlandsch Lichaam. Met één woord, zy maakten eene zo aanzienlyke en talryke Vergadering uit, zamengevloeid uit alle de *Vereenigde Gewesten*, als zommigen meenen dat, naa het *Nationaale Synode* te *Dordrecht*, in deeze Landen niet gehouden is.

De Eerw. VAN DER AA, Leeraar der *Luthersche* Gemeente te *Haarlem*, die, zints de Oprigting van de *Hollandsche Maatschappye*, de post van derzelver Secretaris bekleed hadt, in 't midden van de Bestuurders der Maatschappye gezeten, stondt op, en opende, als Secretaris van den *Oeconomischen Tak*, deeze Vergadering met een Redenvoering; waar in hy het gering beginzel van de *Maatschappy der Weetenschappen* (*), waar uit thans deeze Tak was voort-

(*) In de afzonderlyk gedrukte *Aanspraake* zegt zyn Eerw: *dat de allereerste gebeurtenissen, die den eersten grond tot onze Hollandsche Maatschappye der Weetenschappen gelegd hebben, zich in 't oneindig kleine: byna geheel zouden verliezen*; dan in de *Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 9. wordt hem in den mond gelegd. „ Twee eenvoudige Menschen gingen wandelen in „ den omtrek van *Haarlem*, zy spraaken van de Star- „ rekunde, beklaagden hunne onervaarenheid daar in, „ en vroegen onderrigting aan een derden, die hun „ ontmoette, met wien zy besllooten eenige vaste by- „ eenkomsten tot oefening te houden. Een ander „ Gezelschap verëénigde zich byna ten zelfden tyde „ bin-

II. BOEK. — 1778. voortgesprooten, vermeldde, met een verslag van 't geen door die Maatschappy, ten beste van 't Gemeen, was uitgevoerd, tot op dit gedenkwaardig Tydstip. Bepaalder tot het tegenwoordig oogmerk spreekende, was, onder andere, zyne taal. „Tot den „goeden uitslag van deeze edele onderneeminge, wordt boven alles vereischt, dat „men ééndragtig de gemeene zaak des Vaderlands ter harte neeme, en den schyn „zelfs van *misverstand* en van *laage eigenbaat* uit deeze Vergadering verbanne. — „De belangen van zo onderscheide *Provincien*, Steden en Dorpen in de *zeven Provincien*, van de *Provincien* en *Generaliteit*, ja van de onderscheidene *Leden*, „die de onderscheidene *Departementen* uitmaaken, verscheelen zo veel van elkande-

„ binnen *Haarlem*, tot naspeuring van Natuurkundige Weetenschappen; en een derde bepaalde zich tot „Letterkundige Oefeningen. Deeze voegden zich „met den tyd zamen, verkoozen hem tot Secretaris. en vormden allengskens de Maatschappy." — Eenigen berigten, op zeer vasten grond, dat deeze geringe oorsprong der Maatschappye, welke dezelve geenzins tot oneere strekt, door zyn Eerw. mondelyk zou vermeld weezen; doch in geschrifte uitgelaaten. ——— Deeze laatste opgave behelst, gelyk ons door geloofwaardige Lieden te *Haarlem* meermaalen verzekerd is, de waare herkomst der thans luisterryke Maatschappye. Wy tekenen dit op, dewyl, zo veel wy weeten, dezelve nergens anders vermeld wordt. Dan de Eerw. Heer Secretaris hadt, by het besluit tot het doen drukken zyner Aanspraake, de vryheid bedongen om 'er eenige veranderingen in te mogen maaken. *N. Nederl. Jaarb.* 1779. bl. 864.

„ deren, dat het onmogelyk is te denken, II.
„ dat *allen*, *alles*, ook met opzigt tot *zich* BOEK.
„ *zelven* van het grootste belang zullen oor-
„ deelen. —— Dan, daar zullen ook 1778.
„ veele zaaken voorkomen, van algemeen
„ belang voor 't lieve Vaderland, en die
„ elk onbevooroordeelde daar voor zal
„ moeten houden. Ik bid u, laat het alge-
„ meene belang van dit Gemeenebest, de
„ eerste en voornaamste Wet zyn, die alles
„ bestuurt. Dat is het beste en edelste ge-
„ bruik van onze Vryheid; een gebruik
„ een *Nederlander* waardig. De Republiek
„ der *Vrye Nederlanden* vormt slegts éénen
„ Staat. Wy hebben maar één Vaderland.
„ Wy allen zyn Medeburgers van het zelf-
„ de Gemeenebest. Het onderscheid van
„ de Plaats onzer Wooninge, van onze
„ Ampten en Waardigheden, Middelen
„ van bestaan, en Staat in de Wereld *kan*
„ ons niet, zo men wel denkt; — het on-
„ derscheid van begrippen in het stuk van
„ den Godsdienst, *behoort* ons niet te ver-
„ deelen. Het is het zelfde Vaderland,
„ dat wy allen liefhebben; en om deszelfs
„ belang te bevorderen, zo verre onze
„ taak dat mede brengt, zyt gy allen Le-
„ den geworden en op deeze Vergadering
„ gekomen. — Van deeze eerste Vergade-
„ ring zal misschien, en zeer waarschyn-
„ lyk, zo niet geheel, het gelukken of mis-
„ lukken van deeze geheele onderneeming
„ afhangen. —— Het ontbreekt den *Oe-*
„ *conomischen Tak* niet aan Menschen, die
„ het geheele oogmerk een Harsenschim

„ noe-

II. BOEK. 1778.

„ noemen, en genoeg doen zien, dat zy „ 'er zich niets van belooven. —— Hy „ heeft, daarenboven, zyne openbaare en „ geheime Vyanden, die, naar ons inzien, „ uit zeer verkeerde, maar misschien niet „ kwaadaartige redenen, deszelfs vernie- „ tiging wenschen. Zou men zulke Men- „ schen stof tot gejuich en zegeviering „ over ons allen geeven? Zelfs den hout- „ stapel aanleggen, om 'er ons eigen Werk „ in vuur en rook te doen verdwynen? „ Zelfs de rampzalige afbreekers zyn van „ dat aanzienlyke en veel beloovende Ge- „ bouw, dat men gesticht heeft? Zal dat „ een *Nederlander*, zal dat een Beminnaar „ en dankbaar Zoon van dit Gemeenebest „ doen, waar in hy zo veel goeds heeft „ genooten? Zo zyn weldaadig Vaderland „ met Ondankbaarheid beloonen? Dat „ hoede hy, die 't al behoedt!"

In tien Zittingen, onder Voorzitting van den Heer C. A. VAN SYPESTEYN, Burgemeester der Stad *Haarlem* en Bestuurder der *Hollandsche Maatschappye*, liep deeze eerste Vergadering af. Men wilde deezen Heere, ter erkentenisse een Gouden Penning schenken, dan eene edelmoedige weigering sneedt de gelegenheid daar toe af. Doch men besloot een Zilveren Gedenkpenning, ter gedagtenisse van de Eerste Vergadering te laaten slaan, en dezelve om te deelen aan allen, die als Bestuurders of Gelastigden, dezelve bygewoond hadden, maar op hunne eigene kosten. — Staande de Vergadering, gaven zich nog verschel-

ſcheidene tot Leden aan. De Secretaris beſloot die met eene korte, doch nadrukkelyke Aanſpraak; beantwoord door den Eerw. COUPERUS, Leeraar der Hervormde Gemeente te *Gouda*, daartoe verzogt. Hy betuigde, uit aller naam, de gevoelige dankbaarheid, welke, in veelerlei opzigten, de gemoederen vervulde, welk eene verpligting om in deezen Vaderlandlievenden arbeid voort te vaaren, op allen lag, en ſtortte de hartlykſte zegenwenſchen uit over dit begonnen Werk (*).

Hoe zeer men yverde om dien Tak te doen bloeijen.

De Leden, t'huiswaards gekeerd, deeden, voor 't meerendeel, een gunſtig verſlag aan hunne Zenders, arbeidden met yver om nieuwe Leden, Begunſtigers en Begunſtigſters, te winnen, tragtende alles wat ter bevorderinge van de oogmerken des *Oeconomiſchen Taks* kon ſtrekken, voort te zetten, en de zodanigen, die des twyfelingen koesterden, of openlyk hunne zwaarigheden daar tegen inbragten, dezelve te ontleggen. De Heer VAN DEN HEUVEL, de eerſte Planter van dien Tak, bevlytigde zich hier in boven allen; zyne Redenvoering, ter gelegenheid van de eerſte Vergadering der Leden, te *Utrecht* gehouden; waar in hy tragtte te betoogen, hoe zeer de vervallen ſtaat van zaaken in ons eertyds bloeijend Vaderland, ons allen noodzaakte,

zo

(*) Zie de *Aanſpraaken* te dier gelegenheid gedaan in de gedrukte Schriften tot den *Oeconomiſchen Tak* betrekkelyk, als mede de *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 899—947. 1779. bl. 853.

II. BOEK. — 1778. zo veel mogelyk, op middelen van Herstel bedagt te zyn, mitsgaders in welker voege het oprigten van den *Oeconomischen Tak* ter bereikinge van een zo heerlyk doeleinde mede zou kunnen dienen, kan hier van ten blyke strekken (*). —— 't Verval werd, naar de wyze der Redenaaren, met sterke kleuren afgemaald; volgens zommiger oordeel, de yver om alles uit eigen boezem te ontleenen, zo kragtig gewekt, dat dezelve op een onmaatige zugt tot eigenbaat van Landen, Steden en Dorpen uitliep, die, in de uitvoering eens mogelyk gesteld, nadeelig en strydig is met den aart der Maatschappye. Terwyl, aan den anderen kant, het algemeene Nut, beoogd door het koopen en gebruiken van Inlandsche Stoffen en Handwerken, als men Buitenlandsche, even goed, voor minder prys, kon bekomen, aan te pryzen, eene te zwakke beweegreden was, om lieden van een middelbaar of sober bestaan, (het meerendeel der Inwoonderen,) daar toe aan te spooren. En de vermindering der Arbeidsloonen, om dit te voorkomen, zich beter liet voorstellen dan uitvoeren; naardemaal 'er van de weezenlyke nooddruft des leevens

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1195. Wie het Letternieuws deezer dagen naziet, vindt eene menigte Schriften van meerder en minder waarde, om den *Oeconomischen Tak* aan te pryzen, of in een ongunstigen dag te zetten, der eersten aantal was veelvuldigst: Men hieldt, gelyk veelal, in looven en laaken, geen maat.

vens niet viel af te trekken, en het voorſtel om 't Gemeen met *Aardappelen* en *Azyn* zich te laaten behelpen, eene verregaande en by allen eenigzins menschlievende ſtreng gewraakte hardigheid was, omtrent die werkzaame Leden der Maatſchappye. II. BOEK. 1778.

Veele menschlievende en vermogende Ingezetenen der Hoofdplaatze van *Nederlandsch Indie*, waren, zints lang, bedagt geweest, om eene Stichting ten algemeenen beste, te beraamen; dan geene gunſtige gelegenheid om zulks, met hoope van een gewenschten uitſlag, te onderneemen, hadt zich opgedaan. Het Plan ter Oprigtinge van den *Oeconomiſchen Tak* der *Hollandſche Maatſchappye*, derwaards, in den voorleden Jaare, gezonden, deedt die gelegenheid gebooren worden: en zag men, ten deezen Jaare, te *Batavia*, een Genootſchap oprigten tot nut van Kunſten en Weetenſchappen in 't algemeen; doch in 't byzonder ter bevorderinge van den welvaard der *Oosterſche Volkplantingen* van den Staat der *Vereenigde Nederlanden*: onder de Zinſpreuk: *Ten nutte van het Gemeen.* De Leden van 't zelve wilden het oogmerk van den *Oeconomiſchen Tak*, die ook de *Volkplantingen van den Staat*, in 't wydſtrekkend Plan begreep, niet alleen met woorden maar ook met daaden te gemoet treeden: teffens een veel uitgeſtrekter Ontwerp, en onafhangelyk van eenig ander Gonootſchap vormende. De Landbouw, de Visſcheryen, de Fabryken, de Werktuig-, de Genees- en Letterkunde

wa-

II. BOEK. 1778.

waren de hoofdvoorwerpen. —— Aangenaam en Kunstbroederlyk was de schikking deezes anderzins onafhangelyken Genootschaps: om, daar het zelve de grootste helft der Inleggelden en Begiftigingen voor zich behieldt, ter uitdeelinge van de daar gestelde Eerbelooningen, het andere gedeelte over te zenden in drie gelyke deelen aan ieder der Drie Maatschappyen in het Vaderland, opgerigt te *Haarlem*, *Rotterdam* en *Vlissingen*; met verzoek, dat zy die Penningen in Contanten, of in een Medaille, op den Stempel van het *Bataviaasch Genootschap* geslaagen, ter beantwoordinge van één of meer nuttige Vraagen wilden besteeden. Door den Raad van *Indie*, werd dit Genootschap goedgekeurd, bekragtigd en begunstigd (*).

Eene Stichting van eenen geheel anderen aart, nam, ten deezen Jaare, binnen *Haarlem* een begin, en verdient, om derzelver aanbelang en zonderlingheid, met onderscheidinge vermeld. De Heer PIETER TEYLER VAN DER HULST, een voornaam en zeer vermogend Burger dier Stad, aldaar in Lentemaand des Jaars MDCCII gebooren, en in Grasmaand deezes Jaars overleeden, hadt reeds in den eersten bloei zyner manlyke jaaren, plans ontworpen van eene Maatschappy ter aankweeking en bevor-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1314. enz. *Verh. van de Holl. Maatsch. der Weetenschappen te Haarl. XIde Deel*, *Voorber.* bl. XI.

vordering dier Weetenschappen, tot welke zyne geneigdheid kragtigst overhelde, en is dus mogelyk de eerste onzer Landsgenooten geweest, die dit voorneemen by zich zelven vormde; althans de papieren, daar toe betrekkelyk, door de Uitvoerderen van zynen laatsten Wil gevonden, zyn bykans twintig Jaaren ouder, dan de eerste Maatschappy met dit oogmerk aangegaan, en de eerste soort deezer Stichtinge hier te Lande gemaakt, de *Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen* te *Haarlem*.

II. BOEK. 1778.

Oprichting van TEYLERS Genootschappen.

Dit voorneemen volbragt de Heer TEYLER, naa dat hy het vier-en-vyftigste Jaar van zynen ouderdom vervuld hadt. Volgens zyn Laatsten Wil, moest zyne zeer aanzienlyke Naalaatenschap, uitgenomen eenige Goederen, waar over hy bevonden mogt worden andere Schikkingen gemaakt te hebben, eeuwiglyk en altoos blyven onder 't opzigt, bewind, den aanleg en de beheering van vyf door hem benoemde Persoonen, en eenen van hem aangestelden Boekhouder, en derzelver Opvolgeren in den tyd. — Dat deeze Naalaatenschap, onder andere, voornaamlyk zou worden aangelegd en strekken tot onderhoud van twee altoosduurende Genootschappen, elk uit zes Persoonen bestaande, om, in het Woonhuis van den Heer Overleden, op gezette tyden, te vergaderen. —— Het eerste om met elkander te verhandelen, allerhande stoffen, tot de *Waarheid en Vryheid in den Christlyken Godsdienst en den Burgerstaat* behoo-

II. BOEK. 1778. rende. —— Het tweede om 't zelfde te doen over de *Natuurkunde*, *Dichtkunde*, *Historiekunde*, *Tekenkunde* en *Penningkunde*. Welke Twee Genootschappen ook gehouden zouden zyn, alle Jaaren, en het Tweede, volgens den rang der Weetenschappen, in den Laatsten Wil uitgedrukt, aan 't openbaar een Ontwerp ter Verhandeling, of een Vraagstuk, over gemelde Stoffen en Weetenschappen voor te stellen, met belofte van een Gouden Penning, ter innerlyke waarde van vier honderd Guldens, aan den Schryver eener Verhandelinge, of van een Antwoord, die daar mede het best zou voldaan hebben, aan 't voorgestelde Onderwerp, naar 't oordeel, zo veel het eerste Genootschap betreft, der meerderheid van de Heeren Uitvoerderen des Laatsten Wils, Bestuurderen deezer Stichtinge, en van de Leden van het Eerste Genootschap alleen; en zo veel het Tweede Genootschap aangaat, naar 't oordeel van allen, zo der Heeren Bestuurderen als van alle de Leden der beide Genootschappen, of derzelver meerderheid. — Voorts was het de wil van den Heer TEYLER, dat zyn Woonhuis, in de *Damstraat*, niet verre van de *Waag*, altoos zou blyven onvervreemd en onverkogt, om te dienen tot de plaats der Vergaderingen, zo van Heeren Bestuurderen, als van de Leden der beide Genootschappen, gelyk ook zyne Boekery, Verzamelingen van Penningen, Tekeningen en Prenten, tot en van welken de Leden der gemel-

de Genootschappen, ten allen tyde, vry- en toegang, mitsgaders behandeling en gebruik zouden hebben; en welke Verzamelingen, door nieuwe aankoop van alles, 't geen noodzaklyk kon zyn, of tot nut en cieraad der twee Genootschappen strekken, zouden mogen vermeerderd worden; zynde aan de Heeren van 't Bestuur eene onbepaalde magt en vryheid gelaaten tot al dat geen, waardoor, naar 't oogmerk van den Overledene, de bevordering van Godsdienst, de aanmoediging van Kunsten en Weetenschappen, en 't nut van 't algemeen zouden kunnen voortgezet, of ten vollen bereikt worden.

II. BOEK. —— 1778.

Geen der benoemde Heeren Bestuurderen, geen der Leden onttrok zich aan dien last; de noodige verbeteringen aan het Huis werden terstond werkstellig, en een aanvang gemaakt met het bouwen van een ruim en grootsch MUSEUM, agter 't zelve, 't geen Vorstlyk mag heeten, en, schoon het ongelukkig agterafstaande, geen openbaar vertoon maakt, de bewonderende goedkeuring van allen, naa de voltooijing, wegdraagt. — Prysvraagen der beide Genootschappen, met de noodige onderrigtingen, wegens den aart der verwagtte Antwoorden en Verhandelingen, verscheenen in 't openbaar, om geleerde en bekwaame Mannen uit te lokken, tot het besteeden van hunnen arbeid aan Verhandelingen, die met zulk een aanzienlyken Eerprys konden bekroond worden, en mede te werken ter bereiking van het goede oog-

II. BOEK. — 1778. merk tot welks bevordering de Stichter zulke milde Schikkingen by zyn Laatsten Wil gemaakt, en zo ryken schat, by zyn Overlyden, naagelaaten had (*).

Het Provinciaal Utrechts Genootschap gewettigd. Een edele Nayver prikkelde de Leden eens Kunstgenootschaps, te *Utrecht* in den Jaare MDCCLXXIII opgerigt, onder de Zinspreuk: *Besteedt den Tyd met kunst en vlyt.* In 't zelve hadden, van tyd tot tyd, verscheide Geleerden, en daar onder Mannen van naam en verdiensten, zo binnen als buiten die Stad, deel genomen, zo dat het aantal tot bykans twee honderd Leden was aangegroeid, en 's jaarlyks een of meer Prysvraagen door 't zelve werden uitgeschreeven, ter bevordering van nuttige Kunsten en Weetenschappen, met aanbod van dertig Dukaaten of eene Gouden Eerpenning. De Bestuurders vervoegden zich by de Edele Mogende Heeren Staaten des Lands van *Utrecht*, met verzoek om onder

(*) Zie de *Voorreden* voor de *Verhandelingen van* TEYLERS *Eerste en Tweede Genootschap*, de Eerste Stukken. Wy meenen, in 't zekere onderrigt te zyn, dat de Heeren Bestuurders en de Boekhouder, ieder 's jaarlyks een Eerbelooning van Duizend Guldens is toegelegd, en elk der Leden van beide de Genootschappen 's jaars Honderd Guldens. — Voorts blykt, dat de Gouden Eerpenning, schoon alleen uitgeloofd, de eenige belooning niet is, welke de Heeren Bestuurders uitreiken; maar, tot meerder aanmoediging, ook de, huns oordeels, naast de bestgekeurde Verhandeling komende Antwoorden, met Zilveren Eerpenningen van den zelfden Stempel als de Gouden, onderscheiden. Men vindt deeze Eerpenningen afgebeeld op het algemeen Tytelblad der Verhandelingen.

der den Tytel van *Het Provinciaal Utrechtsche Genootschap van Kunsten en Weetenschappen*, met het hoog gezag van den Souverain bekragtigd en vereerd te worden, 't geen den derden van Zomermaand deezes Jaars hun gunstig werd toegestaan, met verlof om van dien Tytel, als een van hooger hand gewettigd Genootschap, in de uitkomende Schriften, op de Eerpenningen, en Zegels, gebruik te mogen maaken (*).

II. BOEK. 1778.

In Louwmaand deezes Jaars, namen de Leden van de Maatschappy der Schilders, in *Utrecht* het volle bezit, van de kostbaare nieuw vervaardigde Kunstzaal; en werd den volgenden dag de nieuw gemaakte Tekenzaal, agter de Kunstzaal geplaatst, met eene gepaste Redenvoering ingewyd, door den oudsten Opzigter van het Teken-collegie, den Heer ADRIAAN HOEVENAAR; welke Inwyding een aanzienlyk getal der Leden uit de Ridderschap en Regeerders der Stad, met hun byzyn vereerden; terwyl daar toe genoodigde Meesters in de Kunst, als mede Liefhebbers en Kweekelingen, die Plegtigheid bywoonden (†).

Kunst- en Tekenzaal te *Utrecht* geopend.

Ten verderen blyke hoe zeer men, in deeze Gewesten, de verfraaijende Weetenschappen en Kunsten aanmoedigde, moeten wy hier optekenen, hoe in Slachtmaand, te *Middelburg* in *Zeeland*, het Genootschap, ten bestuur van het Teken-collegie,

Te *Middelburg* de Teken-, Schilder- en Beeldhoukunde aangemoedigd.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 692.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 103.

II. BOEK. 1778. gie, tot voortzetting van Schilder-, Beeldhouw- en Bouwkunde, zyne Vergaderingen begon, by welke een groot aantal Leerlingen, en zich ter oefening aanbiedende Persoonen, zich opdeedt, en de Secretaris des Genootschaps eene Redenvoering hieldt, over de voortreffelykheid en nutheid deezer Kunsten, met een kort berigt van derzelver aanwasschenden bloei en voortgang; als mede eene opgave van eenige der vermaardste Kunstenaaren, byzonder in de *Nederlanden*, en meest in *Zeeland* (*).

De Geschiedenissen onzes Lands, die, in veelvuldigheid en aangelegenheid van Gebeurtenissen, in dit Tydperk, met de Jaaren, toeneemen, vorderen, dat wy hier afbreekende, ons Eerste Deel met dit Tweede Boek, besluiten; om in een Tweede, met de Lotgevallen des Jaars MDCCLXXIX aan te vangen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1778. bl. 1279.

Einde des Eersten Deels.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

B.

Waar-

ga